KESİTLER

Faik Yeni

Duisburg-2004

ÖNSÖZ

"Kesitler", Aralık 1962 tarihinde tatbikat için okuldan ayrıldığım andan itibaren yazılmaya başlandı. Bu tarihten itibaren yaşantımda yer alan olaylar tarih sırasına göre yazıldı. Bu tarihten önceki olaylar ise daha sonra hatırlandığı kadarıyla baş tarafa eklendi.

Bu kitap ilk bakışta yazarın yaşamını konu aldığı şeklinde algılansa da, asıl amaç, yaşandığı yılların ve yerlerin olaylarına, örf, adet, coğrafi yapı, ekonomik durum, kültürel yapı konularına ışık tutmaktadır.

Faik Yeni- Mayıs 2004

Okul öncesi yaşantımın bende bıraktığı izler azdır. Bunlar çocuksu duygulardan ileri geçmez. Hatırlayabildiğim birkaç olay vardır:

Yeğenim Mustafa ile birlikte oynuyorduk. Nereden bulduysak elimize birer kamış almıştık. Kamışları bayrak tutar gibi bir süre taşıdıktan sonra. Hacı Numan'ın evinin yanına geldik. Evin avlusu taş döşeliydi. Avlu, taş duvarla yol hizasına kadar yükseltilmişti. Duvarın kenarına yaklaşarak elimizdeki kamışları aşağı uzattık. Mustafa'nın kamışı uzun olduğu için yere değiyor, benimki ise değmiyordu. Biraz daha eğilerek yere değdirmek istedim. Dengemi kaybettim. Avlunun taşlarının üstüne kafa üstü düşerken kamış yere değdi. Diğer ucu, dizime kadar inen gömleğimin iki bacak arasındaki kısmını yırttığını fark ettim. Bayılmışım. Bir süre sonra kendime geldiğimde topuğumun ağrıdığını hissettim. Saçlarımın arasından sızan kanı ise eve gittikten sonra gördük.

Okula olan ilgim çok küçük yaşta başladı. Benden büyük çocuklar ev ödevlerini yaparken yazdıklarını yanındakilere okur, doğruluk derecesini sorarlardı. Bana göre eğri-büğrü çizgilerden başka bir şey ifade etmeyen bu yazıların okunması ve bir mana ifade etmesi ilginçti. Kâğıda çizilen her çizginin bir anlamı olduğuna göre benzer çizgileri ben de yazabilirdim. Elime geçirdiğim kâğıda bir şeyler çizerek bunun ne olduğunu yanımdakilere sorduğumda bazılarının okunduğunun, bazıların ise okunmadığının cevabını alırdım. Demek ki özenle yazılanlar okunuyor, rast gele yazılanlar ise okunmuyor sonucuna varırdım. Kullandığım çizgileri değiştirerek daha dikkatli yazmaya çalışırdım.

Sanata karşı olan ilgim ise yine aynı yıllara rastlar. Okul öğrencilerinin iş dersi için başkalarına yaptırarak okula götürmeye hazırladıkları ördek ve otobüsü gördüğümde hayranlığım sonsuzdu. "Bunlar benim olsa, ya da ben de bunlar gibi harika şeyler yapabilsem" diyordum. İsteğimi ördeği yapana (Dancur Hüseyin) yönelttiğimde olumsuz yanıt almam beni üzmüştü.

Annem yayladan haber gönderdi. Unu bittiği için un istiyordu. Bu görev her nedense bana verildi. Beş ya da altı yaşlarında olduğumu tahmin ediyorum. Bir torbaya bir got (*4 kg*) un koydular, sepetin içine yerleştirerek sırtıma verdiler. İlhame hala ile birlikte bir güneşli günün sabahında yola çıktık. Ataköy'e çıktığımızda hava iyice ısındı. Bir got unun altında buram buram terliyordum. Tepe'ye çıktığımızda hava bulutlandı, Aymeydanı'nda ise yağmur başladı. Yaylaya kadar yağmur altında yürüdük. Elbiselerimde kuru yer kalmadı. Hava kararırken yaylaya girdik. Annem büyük bir heyecanla karşıladı beni. Bu kadar yükü nasıl getirebildiğimi üzülerek

sordu. Ben durumumdan şikayetçi değildim. Anneme kavuştuğum için seviniyordum. Onu özlemiştim.

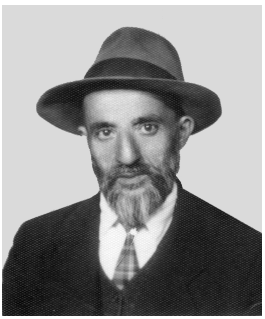
Annem o yaz Ahmet dayımın yaylasındaydı. Çatının tepesinden birkaç tane kiremit alınmış, bir baca meydana getirilmişti. Orta yerde yanan ateşin dumanı oradan çıkıyordu. Elbiselerimi çıkarıp kurumak için ateşin çevresinde duran odunların üzerine serdik. Annem kocaman kütükleri ateşe koyarak yattık. Odayı aydınlatan ateşin sarı ışıklarını ve kıvılcımlarını bir süre seyrettikten sonra uyumuşum.

Ertesi gün güneşin parlaklığı ile uyandım. Akşam ateşe konan kütükler yanarak kül olmuş, bacadan yağan kar, küllerin üzerinde bir yığın oluşturmuştu.

Annem telâşlıydı. İnekler ahırda açlıktan bağırıyordu. Onlara verecek ot yoktu. Dize kadar çıkan kar, yaşamı güçleştirmişti. Komşular hayvanları götürmek için köyden geldi, ama bizden gelen yoktu. Annem öfkesinden küplere biniyordu.

Öğleye doğru getirdiğim unu tekrar sırtladım. Hayvanları önümüze katıp köye hareket ettik. Yürümek çok güçtü. Düştüğüm kar çukurlarından çıkmak zor oluyordu. Yine her tarafım ıslandı. Ama Aymeydanı'ndan sonra kar yoktu. Güneşin son ışıkları, Kurun'u sarı renkle aydınlatırken köye indik. Annem dayanılmaz sancılar içinde yatağa düştü. Ara sıra gelip ayak tarafından elimi yorganın altına sokuyor, ayaklarının soğuyup soğumadığına bakıyordum. Hani "İnsanın canı ayaklarından itibaren çıkarmış. Can çıkınca da soğurmuş!" Ayaklarının sıcak olduğunu hissettikçe seviniyor, Allah'a, ölmemesi için gizli gizli dua ediyordum. Duam kabul olmuş olacak ki bir kaç gün sonra iyileşti.

1949 yılında hayatımda yeni bir sayfa açılıyordu. Babam bir yıl önce memleketten ayrılmış, hocalık yapmak için Kars'a gitmişti. Annemle beni yanına çağırıyordu. Abdulkerim ağabeyim bizi Kars'a götürecekti.

Mehtaplı bir sonbahar gecesi sabaha doğru yaya olarak Çaykara'ya geldik. Sabahın aydınlanan ışıklarıyla bizi bekleyen kamyonun şoför

mahalline bindik. Kamyon, Trabzon'dan gazyağı alacak ve Kars'a gidecekti. Biz de aktarmasız olarak onunla yolculuk yapacaktık.

Of'a kadar yollar çok dar, virajlı ve kasisliydi. İlk defa bindiğim kamyon, beni tutmuştu. Of'a kadar sıkıntılı saatler geçirdim. Of'ta kamyonun arkasına geçince hem benzin kokusundan kurtuldum, hem de esen rüzgârla rahatladım. Öğleye doğru Trabzon'daydık. Kamyon yükünü alınca bizi Çömlekçi'den alacak ve yolumuza devam edecektik. Bu da ancak yarın sabah gerçekleşebilecekti. Bu nedenle biz vakti başka taraflarda geçirmek için çömlekçiden ayrıldık. Kamyonun şoförü beklenenden önce yükünü aldı. Vakit bir hayli ilerlemiş, akşam yaklaşmıştı. Şoför mahallinde yerimizi aldık ve yola çıktık. Bir süre yol aldıktan sonra hava kardardı. Ara sıra karşıdan gelen kamyonların farları gözümü kamaştırıyordu. Bizim şoför farları söndürüyor, karşıdaki yakıyor, karşıdaki söndürüyor, bizimki yakıyor. Gelip geçinceye kadar bu durum devam ediyordu. Neden böyle yaptıklarına bir anlam veremedim. Birbirinin ışığından yararlanmak için farları yakıp söndürdüklerine kara verdim.

Gecenin bir vaktinde Hamsiköy'e geldik. Geceyi burada geçirecektik. Şoförle ağabeyim otele gittiler. Nedense ben ve annem kamyonda yatacaktık. Annem yoğurt mayalar gibi örtülerle beni sardı, oturduğumuz koltuğun önüne yatırdı. Kendisi de koltuğun üzerine yattı. Sabahın ilk ışıklarıyla uyandık. Soğuktan dişlerim birbirine vuruyordu. Şoför motorun donduğunu söyledi. Motorun altına ateş yakarak buzu eritti ve motoru bir kolla çalıştırdı. Bir şeyler yiyip içtikten sonra yolumuza devam ettik. Artık rahattım. Midem bulanmıyor, pencere kenarında bazen ayakta, bazen de otururak çevrenin güzelliklerini seyrediyordum. Şoför ertesi gün ikindi vakti uzaklarda bir tepeyi göstererek, oraya gideceğimizi söyledi.

Kars'a gelmiştik. Bir yerde kamyondan indik. Nereye gideceğimizi bilmiyorduk. Ağabeyim elindeki adresi orada bulunan kişilere gösterdi. Biraz ötede bir yeri işaret ettiler. Bu bir ayakkabı tamircisiydi. Babama yazdığımız mektupları onun eliyle gönderirdik. Kunduracı babamın köyünden biriyle bizi tanıştırdı. Bu kişinin Kars'ta bir dükkânı vardı. Bizi aldı, evine götürdü. Geceyi orada geçirdik. O gece burnum kanadı, yorgan ve yastık kan içinde kaldı. Ben ve annem bu duruma üzülürken evin kadını bizi teselli ediyor, "suyun temizlemediği yoktur, yıkanınca bir şey kalmaz" diyordu.

Öğleye doğru köye giden bir öküz arabasına bindik. Bir süre sonra yağmur başladı. Üzerimize bir kilim aldık. Yolculuğumuzun büyük bölümü kilimin altında ve gece karanlığında geçti. Gecenin bir vaktinde köye geldik. Babamın özel bir evi yoktu. Bizi, onun misafir olarak bulunduğu eve götürdüler. Ev halkı geldiğimizi duyunca uyandı ve bizi bir odaya aldılar.

Hem ıslanmış hem de üşümüştük. Sobayı yakarak ısınmamızı sağladılar. Yemek hazırladılar. Evin çocuklarının (Yıldız ile Ayten) meraklı bakışları ve bana yaklaşmaları beni rahatsız ediyordu. Anneme sokuluyor, onun yanından ayrılmak istemiyordum. Daha sonra bizi duvarlarında ve yerde halılar bulunan büyük bir odaya aldılar. Yataklar yerde, halıların üzerine serilmişti. Yatar yatmaz uyumuşum. Ertesi gün uyandığımda gördüklerim beni şaşırttı.

Esenkent köyünden bir görünüm

Doğduğum toprakları terk edip gurbete atılmak, her şeyi yeniden öğrenmek demekti. Bulunduğum ortam benim için tamamen yabancıydı. Konuşulan şive, çocukların oynadığı oyunlar, evlerin yapısı, arazi yapısı, iklim, giyim kuşam her şey farklıydı.

Babamın görevi nedeniyle gerek büyükler, gerekse çocuklar arasında ayrıcalıklıydım. Buna rağmen konuştuğum şive alay konusu oluyordu. Onların konuştukları da bana göre tuhaftı. Anlamakta güçlük çekiyordum. Annem de aynı şeyden yakınıyordu. Türkçe konuşuyorlardı ama başka bir Türkçe diyordu. Yalnız olmadığımı görüyor, ona daha çok yaklaşıyordum.

O gün bir ev hazırlayarak bizi oraya taşıdılar. Yeni evimizde daha rahattım. Kimse beni rahatsız etmiyordu. Köyü ve köy halkının konuştuğu dili düşündükçe memleketi özlüyordum.

Ağır geçen kışın sonunda karlar eridi. Kırlar yeşermeye başladı. Aradan geçen altı ay bazı şeyleri unutturdu, bazı şeylere ise alışmamı sağladı. Akranlarımla ilişki kurabiliyor, onlarla oynayabiliyordum.

İneğimizin sevimli bir yavrusu vardı. Onu otlatmak için arkadaşlarla birlikte kırlardaydık. Ansızın bardaktan boşanırcasına yağmur başladı. Çevrede sığınacak ne ağaç ne de bir taş kovuğu vardı. Biraz ileride köylüler çift sürüyordu. Yağmur başlayınca öküzleri tarlanın ortasına

bırakarak arabanın altına sığındılar. Ben de arkadaşlarla birlikte oraya doğru koştum. Herkes bir yer bularak sığındı. Bir arkadaşımla ben açıkta kaldık. Arkadaşım öküzlerden birinin altına girdi. Beni de yanına çağırdı. Bir an tereddüt ettim. Öküzün tekme vurabileceğinden korktum. Yağmur dayanılacak gibi değildi. Arkadaşım ısrar ediyordu. Ondan cesaret alarak ben de diğer öküzün altına girdim. Kafamı kaldırıp öküze baktım. O sakin sakin geviş getiriyor, benden rahatsız olmuyordu. Bir süre sonra yağmur durunca danaların yanına geldik. Onları otlatmaya devam ettik. Akşamleyin olayı anneme anlatırken söylediğim cümleyi daha sonraki yıllarda sık sık tekrarlayacaktı:

Ömrümde öyle yağmur görmedim!

Ertesi sene beni okula kaydetmek istediler. Annem razı olmadı. Bu sene Kur'an okusun, gelecek sene okula kaydederiz, dedi. O kış boyunca kalabalık bir çocuk ve delikanlı grubuyla Kur'an okuduk. Sataşmalar, konuşma tarzımla alay etmeler devam etti.

Tekme oyununu! burada öğrendim. Benim aynı yaşta iki çocuğun bana tekme ile saldırmalarını ilk anda yadırgadım. Çamurlu ayakkabılarla kirlenen elbisemi temizlemeye çalıştım. Öfkeyle temizlik işine koyulunca art arda sırtıma tekmeler indi. Yapmayın, etmeyin demem bir sonuç vermeyince karşı saldırıya geçmek zorunda kaldım. Tekme ve tokatla saldırganları püskürtünce ne onlar ne de başkaları bir daha bana sataşmadı.

1951 yılında ilkokula başladım. Birinci sınıftan fazla bir şey hatırlamıyorum. Kayserili, Kamil isminde yaşlı bir öğretmenimiz vardı. Çocuklara çok kızardı. "Bakın Faik okuyor, kör olasıcalar siz niye okuyamıyorsunuz!" dediğini hatırlıyorum.

Büyük sınıflardaki öğrenciler beni sınıflarına götürür, tarih, coğrafya gibi kitaplardan sayfalar açar, okumamı isterlerdi. Okuyunca da övücü sözler söylerlerdi.

Okul çocukları benimle oynamak için yarışırlardı. Onların bu ilgisi konuşma tarzımla alay edilmesini ortadan kaldırmıyordu. Beni çok rahatsız eden bu duruma bir çözüm bulmalıydım. Onlar gibi konuşmayı denedim. Hiç de zor olmadı. Bir süre sonra ben de onlar gibi konuşmaya başladım. En azından bazı kelimeleri onlar gibi konuşuyordum. Fakat öğretmenimizin konuşması daha başkaydı. Tıpkı kitaplarda yazıldığı gibi. Bu kez onun gibi konuşmak için kendimi zorladım. Doğru seçim bu olmalıydı. Çok geçmeden öğretmenim gibi konuşabiliyordum. Bir süre kesilen alaylı takılmalar yine başladı. Ama bu kez kararlıydım. Kim ne derse desin öğretmenim ve kitaplarda yazıldığı gibi konuşmaya devam edecektim.

O yıllarda kışlar çok ağır geçerdi. Ekim ayının sonlarında yağan kar, nisan ayına kadar erimezdi. Bu süre içinde yağan kar üst üste birikir, metrelerce kalınlığa ulaşır, evler karlara gömülürdü. Rüzgârın estiği yönün ters tarafında olan evlerin duvarları ve o yönde bulunan kapıları tipinin etkisiyle damların hizasına kadar karla dolardı. Komşular birbirinin kapılarının önünü açarak dışarı çıkmalarını sağlardı. Yünden ya da tiftikten örülmüş eldiven, başlık ve çoraplarla soğuğa karşı koymaya çalışırdık. Burnumuzdan içimize çektiğimiz soğuk havanın etkisiyle burun kanatları donarak birbirine yapışır, ciğerlerimizdeki sıcak havayı burnumuzdan vererek tekrar açardık. Bu şartlarda okula giderdik. Yollarda tipinin doldurduğu çukurlara düşer, birbirimizin yardımıyla oradan çıkardık. Köyün ortasından akan su arkı donar, yollara taşardı. Suyun üstü ve bazı sokaklar buz tutardı. Köyün alt tarafında taşan su, çayırlarda geniş buz alanları meydana getirirdi. Hayvanları sulamak için kanalın belirli yerlerinin buzu kırılarak gerek insanların, gerekse hayvanların su ihtiyacı karşılanırdı. Hem insanların hem de hayvanların yürümesinde büyük problemler çıkaran buz, çocuklar için en ideal eğlenceydi. Aşık oynamak, kızak kaymak ve topaç çevirmek hafta sonlarındaki en büyük eğlencemizdi.

Altı demirli bir kızağım vardı. Hafta sonlarında sabah kahvaltısından sonra kızak kaymaya gider, akşam hava kararıncaya kadar açlık ve susuzluk hissetmeden kayardık. Buz olmayan yerden hızla koşarak buzun kenarına kadar gelir, elimdeki kızağı buzun üstüne koyar, üzerine atlardım. O hızla buz sahasının diğer kenarına kadar kayardım. Fazla enerji isteyen bu hareketten yorulurdum.

Bir ara aklıma bir fikir geldi. Az enerji ile daha uzun süre buz üzerinde nasıl kalabilirdim? Bu sorunun yanıtını bulmakta gecikmedim. 20-30 santimetrelik iki çubuğun ucuna çivi çakarak sivrilttim. Kızağın üstüne bağdaş kurarak oturup çubukların yardımıyla daha az güç harcayarak kaymayı başardım. Beni gören diğer çocuklar da bu metodu uyguladılar. Kızaklarla hız ve belirli bir aralıktan geçme yarışları düzenlerdik.

Çiftçiliğin yanında hayvancılıkla da geçinen yöre halkının hayvanlar için özel programları vardı. Günün belirli zamanlarında büyükbaş hayvanlara ahırda, küçükbaş hayvanlara dışarıda, karların arasında yem verilirdi. Taşımayla hayvanların su ihtiyacını karşılamak güçtü. Hem bu güçlüğü ortadan kaldırmak, hem de hayvanların az da olsa hareket edebilmesini sağlamak için su arkına kadar yürütülür, buz kırılarak su içmeleri sağlanırdı.

Yaban hayatı bir başkaydı. Serçe ve güvercinlerden başka kuş cinsine ender rastlanırdı. Kuşların ağır kış şartlarında yaşamlarını devam ettirmeleri zordu. Onlar daha çok evcil hayvanların yemlendiği alanlarda, ev atıklarının döküldüğü yerlerde, saman ve ot yığınlarının bulunduğu yerlerde

görülürdü. Yem arayan tilki ve kurtlar, gündüzleri köyün çevresinde, karlar arasında bata çıka güçlükle dolaşırken görülürdü. Bazı geceler köyün içine kadar geldikleri, yakaladıkları köpekleri alıp götürdükleri görülürdü. Kümes hayvanları ahırlarda beslendiği için onlara zarar veremezlerdi. Köpekler ise dışarıda bulduğu kuytu yerlerde geceyi geçirmek zorundaydılar. Özellikle kendini koruyacak güçte olmayan yaşlı ve yavru köpekler, kurtların ve tilkilerin yemi olurdu.

1952 yılının yaz tatilinde annem memlekete gitmek zorundaydı. Babamın izni olmadığı için o gidemeyecekti. Ben ise hangisini seviyorsam onunla birlikte olabilecektim. İkisi arasında seçim yapmam zordu ama, fazla tereddüt etmeden şöyle demişim:

- Babacığım seni seviyorum, ama annemi daha çok seviyorum, onunla gitmek istiyorum.

O zamanki duygularıma göre memlekete giden babam olsaydı, sanırım o yönde karar verirdim.

Annemle birlikte memlekete gitmek üzere birinci geceyi Erzurum'da ikinci gece Trabzon geç - Çömlekçi'deki Çaykara Oteli'ndeydik. Otelin ana girişindeki salonda ilk defa gördüğüm floresans lamda tıpkı gündüzmüş gibi ışık veriyordu. Sabah oldu duygusuna kapılarak dışarı çıkmak, çevreyi görmek istedim. Kapıyı açıp adımımı dışarı atar atmaz gecenin karanlığı ile karşılaştım. Gece geç vakte kadar gözüme uyku girmedi. Sabahın olmasını sabırsızlıkla bekledim. Ertesi gün özlemini çektiğim topraklara kavuşmuştum.

O yaz tatilim, Raife ile Rabia'nın beşiklerini sallamakla geçti. Annem yaylanın, ağabeyimle yengem de köyün işlerini yapıyorlardı. Akranlarım gezip oynarken, ben dört duvar arasında çocuk bekliyordum. Ağabeyim ısrarla:

- "Sakın çocukları gözünden ayırma! Beşikten sarkar ve boğulurlar." diyerek görevimin önemini vurgulardı.

Söylenenlere aynen uyuyordum. Ufak kıpırdamada beşiği sallıyor, uyanıp ağlamamaları için çaba harcıyordum. Beşiklerin iplerinin birini sağ, diğerini sol ayağımın başparmağına bağlayarak iki beşiğin arasına yatar, ağlayanın beşiğini sallardım. Onlar uykuda oldukları an, aşağıdaki pencereden dereyi ve kıvrıla kıvrıla Çaykara'dan gelen yolu gözlerdim. Ara sıra Çarmaş'tan görünen kamyonu, evin üstünden geçinceye kadar büyük ilgiyle izlerdim. Diğer zamanlarda bir türlü geçmeyen vakit böyle anlarda çabucak geçerdi. Hele arkadaşlarla kamyonların arkalarına takılarak koruklardaki viraja kadar gidemeyişime hayıflanırdım. Biraz daha büyük çocuklar evimizin karşısında, Çebnili Mahallesi'nin altındaki büyük gölde yüzerlerdi. Onları yakından izlemek en büyük arzumdu. Bu arzum hiç

gerçekleşmedi. Çünkü çocukların yüzdüğü güneşli havalarda, yengemle ağabeyim çalışmak zorundaydı. Çocukları evde bırakıp oraya gitmem doğru olmazdı. Ya çocuklar uyanıp da ağlar, ya beşikten sarkıp boğulurlarsa!

Yengem eve geç gelir, o gelince güneş batmış olur, güneş battıktan sonra da çocuklar evlerine giderlerdi. Bu nedenle arkadaşlarımı çok az görebiliyordum.

Havanın bozulması en büyük arzumdu. Havanın bozulması için Allah'a dua ederdim.

Her nasılsa bir gün izin almıştım. Lütfü ile ilk defa balık avına gidecektik. Yalnız Hadi Deresi'nde balık tutmamıza izin verildi. Solaklı Deresi tehlikeliydi. Dereye düşersem boğulurdum!

Oltaları alarak Hadi Deresi'ne indik. Kancaya solucan takmak gerekiyordu. Çamurlar arasında solucan bulduk, kibrit kutusuna koyduk. Solucanı elime almaktan tiksiniyordum. Lütfü bana yardım etti. Solucanı kancaya geçirdik. Ürperdim. Kocaman kanca zavallı böceğin karnına girince kim bilir ne kadar acımıştır. Lütfü tam bir ustalıkla bu işi yapıyordu. Oltalarımız hazırdı. Birer göl beğenerek misinaları suya sarkıttık. Şimdi balığın oltaya gelmesini beklemek gerekiyordu. Çubuk ağır geldiği için ara sıra ucu suya giriyordu. Bütün dikkatimle suda balık görmeye çalıştım. Ama suyun dalgalanmasından başka bir şey görünmüyordu. Suyun dibindeki taşlar sallanıyordu. İlgim azalmıştı. Sıkılmaya başladım. Daha ne kadar bekleyecektim. Lütfü biraz yukarıdaydı. Onun balık tutma deneyimi vardı. Önce bir ıslık, arkasından sevinç çığlıkları attı. Balık tuttuğunu duyuruyordu. Yarı kıskançlık yarı üzüntü ile ona bir göz attım. Arkasından bütün dikkatimi benim oltama verdim. İki metrelik misinayı iki karış derinliğindeki göle soktum. İçimden "Lütfü balık yakaladı, ben yakalayamadım. Hiç değilse ben de oltaya balık gelmiş gibi oltayı çekeyim. Oltaya vurdu da yakalayamadım derim, diye düşündüm." Bu fikrimi beğendim. Tüm gücümle oltayı çektim, arkamdaki çakılların üzerine savurdum. Bu da ne, gözüme bir beyazlık ilişti. Yoksa ben de mi balık tutmuştum? Koşarak misinayı buldum. On, on beş santimetre boyunda bir alabalık yakalamıştım. Kanca hâlâ ağzındaydı. Balık hızla taşlara vurmuş olacak ki hafif titredikten sonra canı çıktı.

Bu kez sevinç çığlığı atma sırası bana gelmişti. Bir araya gelerek balıklarımızı birbirimize gösterdik. İkisi de aynı büyüklükteydi. Büyük iş başarmışlığın gururunu duyuyorduk. Bu başarımızı herkese göstermeliydik. Balık tutmayı bıraktık. Balıkları oltaların ucuna, takıp sallayarak eve döndük.

Yaz tatilim sona erdi. Memleketten ayrılmak zorundaydım. Artık bundan sonra, özlemini duyduğum memleketi rüyalarımda yaşayacaktım.

Sabahlara kadar, bir kuş gibi uçarak o doyamadığım manzaraları bir kuş gibi yukarıdan seyredecek, derenin taşlara vurarak çıkardığı sesi kulaklarımda hissedecek, balık tutacaktım.

Üçüncü sınıfın yaz tatilinde kendi oyuncaklarımı kendim yapmaya başladım. Çevremde gördüğüm en ilginç şey traktördü, onu yapmaya karar verdim. Kısa süre içinde yaşlıları hayrete düşüren traktörü çakı ile tamamladığımda ellerimdeki kesilen yerlerin sayısı bir hayli çoktu. Her şey iyi de traktör herhangi bir güce ihtiyaç duymadan kendi gücüyle gidiyordu. Benim traktörüm ise benim gücümle hareket edebiliyordu. Buna bir çözüm getirmeliydim. Fazla düşünmeden çözüm yolunu buldum.

Çok sevdiğim bir kedim vardı. Onunla çok iyi anlaşırdık. Boş zamanlarımda onunla oynar, birlikte neşelenirdik. Hele uzun kış gecelerinde yatma zamanına kadar onunla vakit geçirirdim. Özel olarak onun için yaptığım yumağı arkamdan sürüklerken peşime takılır, sivri tırnaklarını yumağa takarak havaya fırlatır, yere düşmeden yakalar, dört bacağının arasında tırnaklamasına kahkahalarla gülerdim. Bu kahkahalar bazen o kadar yükselirdi ki, sürekli kitap okuyan babamdan uyarı alırdım. bazen kalın yün çorabını elime takıp parmaklarımı hareket ettirince olduğu yere siner, saldırma pozisyonuna geçer ve elime saldırırdı. Artık bundan sonra boğuşma başlardı. Hareketlerinde aşırı gitmezdi. Oyun olduğunu o da bilirdi. Ne ısırırken ne de tırnaklarını batırırken canımı acıtmazdı. Çorabın içindeki parmaklarımı ağzına alır, ısırır gibi yapınca çenesini sıkar canını acıtırdım. O bir fırsatını bulup elimden kurtulunca bir şeyin arkasına saklanır, kulaklarını kıvırır, tekrar saldırma pozisyonuna geçerdi. Saatler ilerleyip uyku zamanı gelince o da ben de yorgun düşerdik. Ben yorganın altında o yorganın üstünde sabaha kadar birbirimizi ısıtırdık.

İşte bu sadık arkadaşımdan yararlanma yoluna gittim. Evin avlusunda boynuna geçirdiğim ipi traktöre bağladım. Artık traktör benim gücümle değil, kedinin gücüyle hareket edecek, arkadaşlığımızı bu konuda da gösterecekti. Kediyi hareket etmesi için serbest bıraktım. Bir çubukla hafif dürtünce olanlar oldu. Hızla yerinden fırladı. Birkaç zıplayışta duvarın dibine, oradan duvarın üstüne, sonra arka tarafa atladı. Önce duvara sonra da yere çarpan traktörün tahta tekerleri parçalandı. Ben bu olaya üzülürken etrafta seyredenler kahkahalarla güldüler. Bu ilginç olay senelerce köy halkı arasında anlatıldı.

Okulların açılmasını sabırsızlıkla beklerdim. Dersleri, arkadaşları, birlikte oynadığımız oyunları özlerdim.

Üçüncü sınıfın son aylarında okulda piyes hazırlıklarına giriştik. Yapacağımız piyesle ders yılını bitirecektik. Her nedense üçüncü sınıfta olmama rağmen öğretmenler başrolü bana verdiler. Bir valiyi

canlandırıyordum. On üç sayfa rolüm vardı. Başlangıçta başaramayacağımı sanmıştım. Ama provalara başlayınca zorlanmayacağımı anladım. Okulun son haftasında iki gün sahneye çıkacak, birinde ana-babalar diğerinde Ani ve Esenkent köyleri öğrencileri için oynayacaktık. Son günlerde provaları sıklaştırdık. Masalar üzerinde sahneyi, perdeyi ve gerekli aksesuarları tamamladık. Köyden temin edilen lüks lâmbalarıyla okulumuz pırıl pırıl olmuştu. Bu güzel gecede sahneye çıkmak oldukça heyecan vericiydi. Her hangi bir sorunla karşılaşmadan piyesi tamamladık. Lüks lambalarının aydınlattığı sokaklardan eve dönerken öğretmenimin ve velilerin benden övgüyle bahsetmeleri beni hem mahcup etti, hem de gururlandırdı.

Sesim kısılmıştı. Ertesi gün öğrencilerin karşısına bu kısık sesle nasıl çıkacağım öğretmenimi düşündürüyordu. Çiğ yumurta içmemi, ertesi gün sahneye çıkıncaya kadar yüksek sesle konuşmamamı tembihleyerek ayrıldık.

O gece yatağa girerken mutluydum. Büyük iş başarmışlığın verdiği duyguyla ertesi gün uyandım. Kahvaltıdan sonra bir yumurta daha içerek okula geldim. Öğleye doğru Ani köyü öğrencileri geldi. Bizim köyün öğrencileriyle birlikte kalabalık bir grup oluştu. Akşamki heyecanım yoktu. Öğretmenim yüksek sesle konuşmamamı önererek perdeyi açtılar. Bir buçuk saatin sonunda perde kapanırken boğazımda hafif yanma, sesimde pürüzlenme vardı.

Piyesten sonra ve onu izleyen yıllarda konuşma tarzımla alay eden kalmadı. Artık her oyunun ve her çalışmanın başında ben vardım.

Okul çalışmaları bitip de yalnız kaldığımda memleket özlemi burnumda tüterdi. Hele balık tutma isteği önü alınmaz bir tutkuydu.

Bir gün değirmene gidilecekti. Komşunun arabasına bir çuval buğday da biz yükledik. Birlikte Ayakgedik'te bulunan değirmene gittik. Değirmene geldiğimizde sevinçten havalara uçacaktım. İyi ki sıramız gece yarısında gelecekti. O zamana kadar değirmenin suyunda balık tutacaktım.

Toplu iğne ile dikiş ipliğinden olta yaptım. Değirmenin suyundan taşan sular tarlaların aralarında küçük göller oluşturmuştu. İrili ufaklı sayısız balık görünüyordu. Uzun çubuk gerekliydi, ama burada kısasını dahi bulmak mümkün değildi. Oltayı suya atarken balıklar beni görüyor, korkup kaçıyorlardı. Tüm uğraşmalarıma karşılık balık tutmayı başaramadım. Havanın karamasıyla değirmene döndüm. Uykum geldiği halde hâlâ sıramız gelmemişti. Çaresiz çuvalların üzerinde uyumaya çalıştım. Gece yarısına doğru sıramız geldi. Sabaha doğru buğdayımızı öğütüp geri döndük.

Bir gün babam bana:

- "Cinli'ye git, bu mesajı Hacı Ömer'e ilet! Dönüşte tarlaya uğra, ekinin biçme zamanının gelip gelmediğine bak ve bana haber getir!" dedi. Annem de komşumuzun oğlu Aydın'ı bana yol arkadaşı olarak getirdi.

Anne-baba görev verir de yerine getirilmez mi? Yolun uzaklığına, yorgunluğuna ve sıkıntısına aldırmadan, peki dedim.

Pırıl pırıl güneşli bir yaz sabahı, Cinli'ye doğru yola çıktık. Aydın benden iki yaş küçüktü. İkimiz de ilkokula gidiyorduk. Bu yaz tatilinde köyün dışında ilk tatil gezisini yapıyorduk.

Cinli, Dumanlı dağının yukarı eteklerindeydi. Oraya kadar yokuştu. Yaklaşık beş-altı kilometre yolumuz vardı.

Köyün dışına çıktığımızda, Dumanlı Dağı'nın arkasından dolunay büyüklüğünde, bembeyaz bir bulut yükseliyordu.

Biz hoplaya zıplaya yolumuza devam ediyorduk. Yolun nasıl geçtiğinin farkında değildik. Ara sıra durup, küçülen köye bakıyor, kuzu melemelerini ve köpek havlamalarını dinliyor, ovanın diğer ucunda yükselen, Ermenistan sınırı içindeki Alagöz Dağı'nın güzelliklerini seyrediyorduk. Her yıl ders yılı sonuna doğru gezi yaptığımız Ani Harabeleri bütün canlılığı ile ayaklarımızın altındaydı. Bu tarihi şehir kalıntılarının Dumanlı Dağı'nın eteklerinden görünüşü bir başkaydı.

Ani'nin, tarih öncesine kadar giden, eski bir geçmişi vardır. Özellikle 9.-13. yüzyıllar arasında Doğu Anadolu'nun önemli bir yerleşim merkeziydi. Savaşların ve depremlerin etkisiyle bugün harabe haline gelmiştir. Kenti üç yandan surlar sarar. Sur bulunmayan dördüncü yan, Arpaçay Vadisi'nin sarp yamacıyla doğal olarak korunmuştur. Katedral, kilise ve manastırları, cami, gözetleme kulesi, saray ve kervansaray kalıntılarıyla, Ortacağ'ın önemli bir Hristiyan ve Müslüman yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır. Her yıl bu tarihi kalıntıları görmek için okul öğrencileriyle gezi düzenlerdik.

Güneşin yakıcı sıcağı ve yol yorgunluğu, alnımızda boncuk boncuk ter damlaları oluşturuyordu. Susamıştık. Ama her nedense yanımıza su almamıştık. Bu susuzluğu Cinli'ye kadar devam edecekti. Oraya kadar yolumuzda su yoktu.

Yolun yarısına geldiğimizde Dumanlı Dağı'nın arkasından başını yükselten o dolunay kadar bulut, kısa büyüyerek gökyüzünü kaplamıştı.

Uzakta Cinli göründü. Hem yüksekliğin, hem de bulutların etkisiyle hava iyice serinlemişti. Artık terlemiyorduk.

Cinli'ye geldik.

Cinli üç binadan oluşuyordu. Yöredeki evler gibi damları toprak olan bu binaların duvarları moloz taşlardan örülmüştü. Evlerin kenarında ufak bir dere akıyordu. Dumanlı Dağı'nın doruğuna doğru yer alan kayaların arasından çıkan bu derecik, yalnız başına yaşayan bu aileye hayat vermez,

aşağı çığırlarında yer alan Yerleşim yerlerinden Soylu ve Esenkent köylerinin de yaşam kaynağıdır. İnsanların ve hayvanların içme suyu ve sulama ihtiyaçları da bu küçük su kaynağından sağlanmaktadır.

Aileyi, anne, baba, çocuklar ve dede oluşturuyor.

Geçen yıl bir hafta geçirmiştim burada. Gün boyu kavurucu güneşin altında döven sürüyor, akşamları ise misafir odasında, petrol lambasının çıkardığı donuk ışıklar altında, yapayalnız yatma vaktini bekliyordum. Akşam ve yatsı namazlarını oradaki kadar uzun kıldığımı hatırlamıyorum. Bir türlü vakit geçmiyordu. Kendimi o zamanki kadar yalnız hissetmemiştim. Bir haftalık zaman aylar kadar uzun gelmişti bana. Bir haftanın sonunda harman işini bitirip köye dönebileceğim anlaşılınca, sevinçten gözüme uyku girmedi. Uykusuz geçen gecenin sabahında köye doğru yola çıktığımda ayaklarım yere değmiyordu. Kafesten kurtulmuş kuş gibiydim sanki.

Yalnız başına yaşayan bu ailenin en yaşlısı olan Hacı Ömer ile babamın çok yakın ilişkisi vardı. Ortak ekin ekmekten karşılıklı yardımlaşmaya kadar dayanışma içindeydiler. Her hafta cuma günü o ihtiyar haliyle ata binerek, erkenden bizim köye gelir, cuma namazı vaktine kadar babamla sohbet eder, cuma namazını kıldıktan sonra Cinli'ye dönerdi.

Babamın mesajını Hacı Ömer'e ilettim. Deredeki buz gibi sudan midemizin aldığı kadar su içtik. Gökyüzü gittikçe kararıyordu. Dinlenmemiz için yapılan ısrarlara karşılık teşekkür ederek hemen geri döndük.

Bir süre yürüdükten sonra geldiğimiz patika yoldan ayrılmak zorundaydık. Tarlaya gidebilmek için patika yol bile yoktu. İniş aşağı uçar gibi gidiyorduk. Gelirken güçlükle kıpırdayan bacaklarımız, dönüşte kaba etlerimizi dövüyor, tek tük düşen yağmur damlaları bizi koşmaya zorluyordu.

Aydın'a:

- Koş Aydın! Yağmur çoğalmadan tarlaya varmalıyız! Yoksa sırılsıklam oluruz. Babam, tarlanın yanında bir arpa tarlasının olduğunu, tarlanın biçilerek yığın yapıldığını söylemişti. Islanmadan oraya gidebilirsek, ekin yığınlarının altına girer, ıslanmaktan korunuruz, dedim.

Otu yeni biçilmiş bir tarladan geçiyorduk. Yamaçtan aşağı yuvarlanan bir tekerlek gibiydik. Gittikçe hızlanıyorduk. Tarlanın bitiminde yamaç başlıyordu. Oraya kadar durmamız imkânsızdı. Durmak için de bir gerekçe yoktu. Arkamızdan hızla yaklaşan fırtınanın damlaları sıklaşmıştı.

Tam o anda ayağımın altından, bir hışırtıyla yılan mı, kertenkele mi olduğunu anlayamadığım bir şey kaçtı. Ürpermiştim. Daha hızlı koşmaya başladım. Yüzüme ve gözlerime düşen yağmur damlaları, görmemi engelliyordu. Bastığım yerleri kontrol edemiyordum. Sivri bir şeye bastığımı hissettim. Ayakkabımı delerek ayağıma battı. Canım çok

acıdı, ama duramadım. Dengemi güçlükle sağlayarak, tarlanın sonunda başlayan yamaçta ancak durabildim. Ayağım kanlar içindeydi. Üzerine basamıyordum.

Tarla, yamacın üstünde, İnek Dağı'nın eteklerindeydi. Oraya kadar güçlükle yürüyebildim. Yağmur iyice çoğalmıştı. Ekin yığınlarından birinin altına girdik. Dumanlı Dağı arkamızda, İnek Dağı ise sağımızdaydı.

İnek Dağı, kesik koni biçiminde bir dağdı. Ortaçağ'da buralarda beslenen hayvanlardan elde edilen süt, borularla Ani şehrine akıtılırmış. Bu nedenle bu dağ İnek Dağı olarak isimlendirilmiş, günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Kendimizi daha güvenli hissediyorduk. Ama daha büyük bir fırtınanın gelebileceğini de hesaplıyorduk. Dumanlı Dağı'ndan gelecek fırtınaya karşı ekin yığını bizi koruyabilirdi. Ama önümüzden gelecek fırtınaya karşı bir korunağımız yoktu. Beklemeye başladık. Arpa kılçıkları vücudumuza batıyor ve kaşındırıyordu. Ama ıslanmaktan iyiydi.

Heyecanla çevremizi seyrediyorduk. Salkım salkım sarkan beyaz bulut yığınları ovaya çökmüş, köy görünmez olmuştu. Kulaklarımıza, çağlayarak akan, büyük bir akarsuyun sesi geliyordu.

Tehlikenin farkındaydık. Fırtına, bulunduğumuz yere gelecek olursa, bu ekin yığınının bizi koruyamayacağını anlıyorduk. Ama başka seçeneğimiz de yoktu.

Beklediğimiz tehlike bir süre sonra yavaş yavaş uzaklaştı. Köyden çıkan birkaç atlı, uzaklaşan beyaz bulutun arkasından yarışır gibi at koşturdu. Köy ve köyün bulunduğu ova beyazlamıştı. Biraz önce duyduğumuz ses dolu sesiydi.

Artık tehlikeyi atlatmıştık. Ekin yığınının altından çıkarak üstümüzü temizledik. Ayağımın ağrısını hissetmiyordum. Yağan dolunun etkisiyle hava iyice soğumuştu. Elbiselerimizde kuru yer kalmamıştı. Yine yola koyulduk. Ama bu kez çamurdan yürüyemiyorduk. Gökyüzünü kaplayan kara bulutlar parçalandı. Güneş, Dumanlı Dağı'nın sırtlarına doğru yaklaşmış, kırmızı ışıklarını bize yansıtıyordu. Yürüdükçe ısındık, sırtımızdaki elbiselerin ıslaklığını hissetmiyorduk. Sabahki neşemize yine kavuşmuştuk. Hoplaya zıplaya köye doğru yaklaşırken, önümüze çıkan sütleğen otlarını elimizdeki sopalarla bir vuruşta dibinden kesiyorduk.

O sırada bize doğru gelen birini fark ettim.

"Herkes at sırtında tarlasına bakmaya giderken bu adam niçin yaya olarak geliyor? Sanırım atı yoktur. Hem bu tarafa dolu yağmadı ki. Boşuna geliyor" diye geçirdim içimden.

Bir yandan bunları düşünürken diğer yandan da sütleğen otlarıyla savaşı sürdürüyordum. Bir kılıçla düşmanı yere seren silahşor gibi.

Adam bize iyice yaklaştı. Gözlerime inanamıyordum. Evet oydu, babam. Akşamın yaklaştığı bu vakitte nereye gidiyordu? Şaşkın bakışlarla ona yaklaştım. O telaşsız ve sakindi.

Bana:

- Oğlum gel, boynuma sarıl! dedi.

Ayrılalı birkaç saat olmuştu. Bu kısa zaman içinde ne çabuk özledi beni? Bir şey demeden boynuna sarıldım. Aydın da aynısını tekrarladı.

Merakımı gidermek için sordum:

-Nereye gidiyordun baba?

-Sizi karşılamaya.

-Biz gelirdik, zahmet ettin! Dedim.

Cevap vermedi. Yürümeye başladık.

Babam:

-Doluya tutuldunuz mu? Diye sordu.

-Hayır, yalnız yağmur yağdı. Ama biz önlemimizi aldık. Tarlanın yanındaki ekin yığınlarının altına girdik. Biraz ıslandık o kadar, dedim.

Köye kadar aramızda konuşma geçmedi.

Köye girdik. Çukurlarda dolu ve yağmur birikintileri vardı. Çamur haline gelen toprak yolda, iri iri dolu tanelerinin açtığı delikler görünüyordu. Duvar diplerinde henüz erimeyen iri dolu taneleri vardı. Köylüler toprak damlardaki dolunun meydana getirdiği hasarı onarmaya çalışıyordu. Kimi yanımıza yaklaşarak, kimi uzaktan, babama:

-Geçmiş olsun, gözün aydın olsun! Diyordu.

Ben hâlâ bunlara bir anlam veremiyor, babama da soramıyordum.

Aydınların evi yolumuzun üzerindeydi. Onu evine götürdük. Annesi kapıda karşıladı bizi. Evin önünü temizliyordu.

Babam, Aydın'ın annesine:

- Hafif bir yağmurla fırtınayı atlatmışlar, dedi.

Aydın'ın annesi:

- Bir şey olmaz. Şeker değiller ki erisinler. Canları sağ olsun! dedi. Kapının önünde biriken suyu süpürerek uzaklaştırmaya devam etti.

Eve geldik. Annem büyük bir hasretle bana sarıldı ve ağladı. Allah'a şükretti. Sakinleştikten sonra yolculuğumun nasıl geçtiğini sordu. Bütün sıkıntılarıyla, heyecan ve sevinçleriyle yolculuğu başından sonuna kadar anlattım. Ayağım ile ilgili olayı anlatırken yarayı merak ettim. Islak çoraplarımı çıkarıp ayağıma baktım. Ayağımın altı şişmişti.

Ben başımdan geçenleri anlattıktan sonra annem de buradaki olanları şöyle anlattı:

"Şiddetli şimşek ve gök gürültüleri ile birlikte, bardaktan boşanırcasına yağmur, ardından da dolu yağmaya başladı. Yumurta iriliğinde dolu taneleri düşüyordu. Çıkan sesler insanı ürpertiyordu. Böyle

bir fırtınada barınaksız olanın sağ kalması mümkün değildi. Sizden ümidi kestik. Baban baygınlık geçirdi. Bizim çocuğumuz ne ise, başkasının çocuğuna da sebep olduk. Onun annesine-babasına ne cevap vereceğiz?

Afet on beş dakika kadar sürdü. Biraz azalınca hemen Aydın'ın annesine koştum. Kim bilir beni nasıl azarlayacak, söylemedik söz bırakmayacaktı. Hem bunları düşünüyor, hem de yollardaki yağmur birikintilerine düşmemek için çaba harcıyordum. Temaşa evinin içine dolan suları boşaltmaya çalışıyordu.

Çekinerek ona yaklaştım:

- Temaşa bacı, çocuklarımız ne oldu? Öldüler mi, kaldılar mı? Dedim.

O gayet sakindi. Elindeki kovayı yere bıraktı. Hiç bir şey olmamış gibi:

- Bir şey olmaz teyze, Allah var, Rahim var! Dedi.

Bu sözü duyunca dünyalar benim oldu sanki. Rahatladım. İçime huzur doldu.

- Allah senden razı olsun, beni rahatlattın, dedim.

Eve geldim. Baban bir at bulup size doğru gelmek istedi. Atına binen tarlasına bakmaya gitmiş, köyde at kalmamıştı. Bu yüzden yaya olarak sizi aramaya çıktı."

Annemin sözünü kestim:

- Sonrasını biliyorum anne. Hatta öncekilerini de. Aydın'ın annesinin dediği gibi "Allah var, Rahim var!" O yarattıklarına acır ve korur. O korkunç fırtına ekin tarlalarını yerle bir ederken bize bir şeyin olmayışını başka nasıl izah edebiliriz.

Esenkent köyüne geldiğimizde bize bir ev tahsis edilmişti. 1960'lı yılların başlarında camiye ait lojman yapılıncaya kadar bu evde oturduk. Evin sahibi Hacı Hıdır Oymak bizden kira da almazdı. Hemen bitişiğinde Hacı Hıdır'ın bakkal dükkânı vardı. Bu köyde kahvehaneler olmadığı için bakkallar uzun kış gecelerinde halkın toplanma yeriydi.

Hacı Hıdır'ın çocuğu yoktu. Biz bu köye gelmeden birinci karısını kaybetmiş, uzun yıllar evlenmemişti. Biz geldikten sonra evlendiyse de yine çocuğu olmamıştı.

Hacı Hıdır'ın Hamza adında bir kardeşi vardı. Hamza'nın iki karısından birinin çocuğu yoktu. Diğerinden iki kızı, İlyas, Celal ve Kemal adlarında iki oğlu vardı. Benden yaşlı olduğu halde Celal ile yakın ilişkimiz vardı. O bana kardeş, ben de ona ağabey yakınlığı gösterirdik. Bu üç kardeşten ayrı olarak çiftçilik ve hayvancılık işlerine yardım eden "hizmekâr" dedikleri yardımcıları olurdu.

Her an bir arada olduğumuz, babama ve anneme saygı ve hürmette kusur etmeyen bu büyük aileye yaz tatillerinde yardım ederdim. Biçer makinesinin biçtiği ot ve ekini tırmıkla toplamak görevini yürütürdüm. Biçer makinesinin arkasından bir atın çektiği tırmık makinesiyle otu ve ekini belirli aralıklarla biriktirir, diğer çalışanlar bu biriken mahsulü yığın yapar, öküz arabalarıyla köye taşırlardı.

Görevim kolay değildi. En azından gün boyu kızgın güneşin altında kalmak zorundaydım. Hele öğle yemeğinden sonra -ki serinlik vermesi bakımından yoğurt, ya da yoğurtlu yemekler tercih edilirdi- uykum gelir, tırmığın üzerinde uyumamak için kendimi zorlardım.

Biçer makinesini kullanmak, tırmık makinesinden daha zordu. Ya İlyas, ya da Celal kullanırdı biçer makinesini. Biçer makinesinin üstüne çadır yapmışlardı. Hem sürücüsünü kızgın güneşten korur, hem de yemeklerimizi onun gölgesinde yerdik. Güneş batarken işi bırakıp köye yönelmemiz en zevkli anlardı. Ertesi sabaha kadar deliksiz uyku çekerdim.

Bu çalışmalardan arda hafızamda kalan iki olay vardır:

Bunlardan birincisi: Kızgın güneşin altında başladığımız günün ikinci yarısında hava bulutlandı, üşüyecek kadar soğudu. Arkasından yağmur başladı. Tırmığı çeken atta bir huzursuzluk başladı. Benim verdiğim komutlara uymuyor, kendi bildiğine hareket ediyordu. Hava iyice kararmıştı. Ben tarlanın bir ucunda, biçer makinesi diğer ucundaydı. Tek tük dolu düşmeye başladı. Biçeri Celal kullanıyordu. Biçmeyi bırakarak atları bir yığına doğru sürdü. O sırada ben de onlara yaklaştım. Dolu sıklaştı. Aralarında iri ceviz büyüklüğünde olanları vardı. Bunlardan biri kafama isabet edecek olursa yara açacağı kesin. Bunu düşünürken kulağıma bir tanesi isabet etti. Biber sürülmüş gibi yanmaya başladı. Aynı irilikte dolulardan ata da isabet etti. At kontrolümden tamamen çıkarak kendi bildiği yöne doğru koşmaya başladı. Ne yapacağımı şaşırmıştım. Celal imdadıma yetişti. Bana, atı ot yığınına doğru sürüp tırmığın dişlerini yere indirmemi söyledi. Dediği gibi yaptım, sonra koşarak onların yanına geldim. O sırada iri bir dolu da sırtıma isabet etti. Biçer makinesinin çadırının altında emniyetteydik.

Diğer bir anım da geceyi dışarıda geçirmekti. İşlerin yoğun olması nedeniyle ertesi gün erkenden işe başlamak için ekin tarlasının kenarında gecelemek gerekiyordu. Bir tarladaki işimizi bitirdikten sonra ertesi gün biçeceğimiz tarlaya geldik. Hava kararmıştı. Öte yandan bulutlar kalınlaşmaya başladı. Gaz lambalarının ışığıyla yatacağımız yerleri hazırlarken yağmur başladı. Her kıpırdayışımızda ayaklarımızın altında biriken çamur biraz daha kalınlaştı. Üstümüze gerdiğimiz kilimlerden yağmur damlamaya başladı. Islanmamak için bir kenara büzüldüm. İlk defa evden uzakta geceliyordum. Benden başka herkes durumundan memnun

görünüyordu. Sık sık uyandığım gecenin sabahında yorgundum. Bulutlar dağıldı. Güneş her zamanki güzelliğiyle ihtiyar dağları sarıya boyadı. İşe başlamak için acelemiz yoktu. Gece yağan yağmurun ıslattığı tarla kurumak zorundaydı. Zaman kazanmak için yaptığımız plân, yağmur nedeniyle uygulanamadı.

Yine o yıllarda (ilkokul 4-5. sınıf) harman zamanıydı. Mustafa ağabeyim memleketten gelmiş, bir hafta kadar kalarak geri dönüyordu. Egzamadan mustaripti. Annem, yılanın yakılmasıyla elde ettiği kömürleşmiş kısmıyla balı karıştırarak bir tür ilaç hazırlamıştı. Mustafa ağabeyim bir traktörün römorkunda Kars'a doğru yola çıkmıştı. Daynalık'ın (Soylu) altındaki derede gözden kayboluncaya kadar onları dövenin üzerinden izledim. Köyden 4 kilometre kadar uzaklaşmışlardı. Dereden sonra 500 metre kadar rampa çıktıktan sonra düz arazide yollarına devam edeceklerdi.

Tam bu sırada annem soluk soluğa harman yerine gelerek, ağabeyimin ilacı almayı unuttuğunu, ne yapıp yapıp ilacı ona yetiştirmemizi söyledi. İlyas, dövende koşulu olan atlardan birini çözerek bana verdi. Oradakilerin yardımıyla çıplak ata binerek son sürat peşlerine atı koşturdum. Bir elimde atın dizgini, diğerinde ilaç kavanozu vardı. Dereye geldiğimde traktör rampayı çıkarak düzlüğe ulaşmıştı. Onları göremiyordum. Sabah güneşinin ilk ışıklarından beri at, döven çekiyordu. At aç, susuz ve yorgundu. Üstüne üstlük 4 kilometre son sürat koştu. Derin solumaya başladı. Rampada yavaşlayarak biraz olsun dinlenmesini sağladım. Düzlüğe çıktığımda traktör arayı bir hayli açmıştı. Yine dörtnala koşmak zorundaydık. At kadar ben de yorulmuştum. Bacaklarımda atı kavrayacak güç kalmamıştı. Atın üstünde bir sağa, bir sola yalpa yapmaya başladım. Traktörle aramızda yarım kilometre mesafe kalmıştı. Hem bende hem de atta takat kalmamıştı. Var gücümle bağırmaya başladım. Neyse ki sesimi duyurabildim. Traktörü durdurarak beni beklediler. İlacı ağabeyime vererek geri döndüm.

Söz attan açılmışken iki anımdan daha bahsetmek istiyorum.

Öğle saatlerinde güneş yakıcı ısısını yansıtırken döven sürmeye ara verilirdi. Yaklaşık bir saat süren dinlenmede hem bizim, hem de hayvanların yeme ve içme ihtiyacı karşılanırdı.

O gün bir atın suya götürülme görevi bana verilmişti. Ata binerek bacaklarının açılabilmesi için hızla köyün ortasından akan suya doğru ilerledim. At, alışık olduğu evin önüne gelince aynı hızla 90 derece dönerek ihata duvarındaki kapıdan içeri girdi. Oysa ben düz gidecekmişim gibi kendimi ayarlamıştım. Bu hatalı davranışım, kendimi atın ayaklarının altında bulmama neden oldu. At, anında ayaklarından yere çakılmış gibi

durdu. Vücudumda ağrı hissetmiyordum. Ayağa kalkarak atın dizginlerini elime aldım. O anda telaş ve heyecanla annemi karşımda buldum. Attan düştüğümü görmüştü. Bir yerimde yara ya da ağrımın olup olmadığını endişeyle sorarken, kollarımı ve sırtımı yokladı. Gerçekten bir şey olmadığını görünce sevindi ve şükretti.

Eyersiz ata binmek rizikoludur. Ama bazen de kaçınılmazdır.

Bir başka zaman çocukluğun ve tecrübesizliğin etkisiyle köyün içinde dörtnala bir yere gidiyordum. At aynı hızla yön değiştirince dengemi kaybettim ve duvarın dibine dökülen tezek külü yığınının üstüne düştüm. Yine şans eseri yara almadan bunu da atlattım.

Harman zamanı geldiğinde dilenciler çoğalırdı. Dilenciler harmanları dolaşarak ekin toplarlardı.

Şahinkaya köyünden biri gelmişti. Hem bizim köyün, hem de çevre köylerin harmanlarını gezerek ekin toplayacaktı. Her nedense babam beni ona arkadaş olarak görevlendirdi. Çok utandığım bu görevi, babama saygısızlık olmasın diye ret edemedim. Harmanları dolaşmaya başladık. Utancımdan yüzüm kızarıyor, kimsenin yüzüne bakamıyordum. Yaptığım iş bu ihtiyara yardım etmekti, ama bana göre yeterli bir neden değildi.

Bizim köyün harmanlarını dolaştıktan sonra, Söğütlü köyüne gittik. Köyün girişinde iki köpek karşıladı bizi. Parçalayacaklarmış gibi saldırdılar bize. İhtiyarla sırt sırta verdik. Ellerimizdeki sopalarla kendimizi korumaya çalıştık. Bana, Kur'andan bir ayet ismi söyledi. Ben okuyorum, sen de onu oku, dedi. Söylediği ayeti bilmiyordum. Onun okuması da fayda vermemiş olmalı ki, köpekler aynı hırsla bizi sıkıştırıyordu. Çevredekilerin yetişmesiyle köpeklerden kurtulduk. Bu olayın evde anlatılmasıyla verilen kararın yersizliği anlaşılmış, bir daha bana bu tür bir görev verilmemişti.

Uzun kış gecelerinde köylü erkeklerin toplanıp sohpet ettikleri yerler bakkallardı. Zaman zaman sayıları değişen bakkallar, akşam yemeğinden sonra toplanan misafirlere gece yarılarına kadar ev sahipliği yapmaya başlardı. İçilen sigaralardan çıkan duman, sigara içeni de içmeyeni de rahatsız etmezdi. Geceyi geçirecek başka bir alternatif olmadığı için böyle bir ortamda bulunmaktan herkes memnundu.

Sohbetler mevsime, aya, hatta haftaya göre değişiklik gösterirdi.

O dönemler ağır geçen kış mevsimlerinde öncelikli olan konu hayvanların bakımıydı. Otu, samanı yetersisiz olanlar eksiklerini nereden karşılayacakları konusundaki yakınmalarına tecrübeli kişilerden öneriler gelirdi. Köylülerin kendi aralarında hayvan yemi alışverişine ender rastlanırdı. Bu yöreye göre daha verimli mera ve arazilere sahip olan Ardahan ve Göle ilçelerinden ot ve saman satın alınırdı.

Zaman zaman radyo haberleri o gecenin gündemini oluştururdu. Radyo sayısı çok az olduğu için duyulan haber hemen başkalarıyla paylaşılırdı.

Yılbaşı milli piyango çekilişleri büyük ilgi ile takip edilirdi. Yılbaşı çekilişlerinin birinde Kars'taki bir talihliye çıkan 35.000 lira, bakkaldakilere çıkmış gibi büyük sevince neden oldu. O zamanda bu para ile çok şey yapılırdı. Nitekim bir süre sonra bu talihli, Kars'tan ayrılarak İstanbul'a yerleştiği haberi geldi.

Kasım ayında başlayan kış, ilerledikçe yerini bıkkınlığa bırakırdı. Yeni yılın ikinci ayında gündemi baharın özlemi oluştururdu.

- "20 Şubatta cemre havaya düşecek, artık bundan böyle hava ısınmaya başlar." Bu hatırlatmayı duyanların yüzlerinde sevinç belirtileri görülürdü.

- "Bir hafta sonra cemre suya düşecek, su ısınmaya başlayacak. Artık su donmayacak, hayvanlarımızı rahatlıkla sulayacağız."

- "6 Martta da cemre toprağa düştü mü kar'ın şansı kalmaz, erimeye başlar."

- Bu sevince bir başkası karşı uyarıda bulunur.

- "Unutma, Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır" deyimini hatırlatır.

Bu ve benzeri sohpetler geç vakitlere kadar devam eder. Saatler gece yarısını gösterirken göz kapaklarının açık durmaya gücü kalmaz, yavaş yavaş kapanmaya başlarken o günlük mesayi biter, evlere dağılma zamanı gelmiş olurdu.

1956 yılının yazında memlekete gitme ümidi belirince sevincim sonsuzdu. Hasretini kalbimin derinliklerinde hissettiğim o topraklara kavuşacağım için dünyanın en mutlu insanıydım.

Memlekete gitme gerekçesi çok basitti. O yaz öğretmen okulu sınavlarına girmek için müracaat etmiştim. Mehmet Ali ağabeyimin memlekete gideceği benim için büyük fırsattı. Öğretmen okulu giriş sınavlarına orada da girebilirdim. Bu gerekçe ile memlekete gitme iznini aldım.

On iki yaşlarındaydım. Artık çocuksu hayallerimin yerini gerçekçi duygular almıştı. İlkokulu bitirmiş olmam, memleket değerlerini kavramamı kolaylaştırıyordu. Yol kenarında sıralanan direklerle otobüsün saatteki hızını tespit edebiliyordum. Bulduğum rakam beni tatmin etmiyordu. Daha hızlı gitmeliydik. Üç gün sürecek olan bu yolculuk uzun bir zamandı.

Üç günün sonunda Of vadisindeydik. Otobüsümüz daracık yollardan ağır ağır ilerlerken çevreyi inceleme fırsatı buluyordum. Duygularımı kelimelerle ifade etmek mümkün değildi. Solaklı nazlı nazlı

akıyor, sanki bana hoş geldin diyordu. Evimizin, dereliklerimizin önünden geçen bu dere ile bir an önce buluşmak hasret gidermek istiyordum. "Bıraksalar beni" diyordum içimden, "derenin kenarına insem, dereyi kucaklasam, kollarımın arasına alsam, soğukluğu ile serinlesem, doya doya içsem, çakıl taşlarının üzerine uzansam", diyordum. Gümüşdere Mahallesi'ne kadar çıkmaya tahammülüm kalmamıştı. Ama bu duygularımı kimse anlamıyordu. Şu otobüsün lâstiği patlasa da isteklerimi yerine getirsem, diye geçiriyordum içimden. O da olmadı. Kafesteki kuş gibiydim. Pencereyi açıp uçmak, derenin ortasındaki şu kocaman taşın üzerine konmak, oradan derenin tatlı şırıltısını dinleyerek gecelemek istiyordum.

Bu tatlı hayallerle son durağa gelmiştik. Artık bütün hayaller gerçek oldu. Rüyada değilim, gerçekten özlemini çektiğim topraklara, ağaçlara, yeşilliklere, sulara kavuşmuştum artık. Dünyanın en mutlu insanıydım. Bu mutluluk hiç, ama hiç bitmemeliydi.

Ertesi gün parlak güneş, suyun, yeşilliklerin ve gökyüzünün rengini tarif edilmez bir güzelliğe bürümüştü. Diğer ülkeleri tanımıyordum ama, dünyada bu kadar güzel renklerin ve güzelliklerin bulunduğu bir başka yer yoktur, diyordum.

Kazankıran, Kurun, Şahinkayaları, birer ağacın gölgesinde gölgeleniyormuş gibi duran mezra evleri yüksekten gülümsüyorlardı, bize gel diyorlardı sanki. Gezmek, araştırmak, incelemek istiyordum. Kazankıran'a, Kurun'a çıkmak, çevreyi oralardan görmek istiyordum. Yürüyerek çıkmaya sabrım yoktu. Bir kuş olup uçmalıydım, ya da helikopterle uçup oralara konmalıydım. Şahinkayaları'na çıkıp anlatılan ejderha gibi yılanların hâlâ orada yaşayıp yaşamadığını görmek istiyordum. Bu duygular içimde yeşerirken, kim bilir hangi bilinmeyen engeller karşıma çıkıp hayallerimi yıkacaktı.

Sınav durumunu araştırdığımda sürpriz bir gelişme ile karşılaştım. Trabzon'da sınava girme hakkına sahip olmadığım gibi, sınav gününü de geçirmiştim. Bu sürpriz gelişmeden fazla etkilenmedim. Memlekete kavuşmuş olmaktan mutluydum.

Ertesi gün Mustafa ağabeyimin anlattığı beni hayal kırıklığına uğrattı. Mehmet Ali ağabeyimle birlikte yaylacılık yapacaktık. O hayvanlarla, ben ise çocuklarla ilgilenecektim. Çocuk bakıcılığı ilerde mesleğimi sevmeme yardım edecekti ama kafamdaki hayalleri gerçekleştirmeme engeldi.

Yaylada görevi üstlendim. Bağımsızlığım kısıtlıydı. Diğer çocuklar gibi oynama hakkına sahip değildim. Günün yirmi dört saatinde sorumluluğum vardı. Çocukların burunları bile kanamamalıydı. Fidefter, çeliga, ziğoyir gibi oyunların yalnız isimlerini biliyordum. Ama süt, yoğurt, yağ, peynir ve kaymağın tadını çıkarıyordum. Evin çevresinden uzaklaşmak

olanağı yoktu. İki yüz metre uzaktaki Komardağı'na bile çıkıp yaylayı seyretme olanağına sahip değildim.

Havanın kararmasıyla yatıyor, günün ağarmasıyla kalkıyordum. Komşuların sütlerini kaymaktan ayrıştırma görevi de benimdi. Bu işten sonra süt makinesinin temizliği, tekrar kurulması yeğenlerimin kalkmasına kadar yapılmalıydı. İneklerin sağılması, nahıra götürülmesi, meşeden odun getirilmesi ağabeyime aitti. Hiç sevmediğim ahırın temizliğini de benim yapmam gerekiyordu. Arzu ve isteklerimi hep ama hep içime attım.

Memlekete gelişimin on beşinci günüydü. Remzi'nin oğlu Hafız Mehmet yaylaya gelerek, babamın telgraf gönderdiğini ve acele olarak beni yanına çağırdığını söyledi.

Ertesi sabah erkenden yağ, yoğurt ve peynir alarak köye indim. Mustafa ağabeyime gelen telgrafı sordum. "Telgraf gelmedi" cevabını aldım. Yoksa hafız Mehmet benimle şaka mı yapmıştı? Böyle bir şakanın olamayacağını, işin içinde benim anlayamadığım bir şeyin olduğunu hissettim, ama başka bilgi edinemedim. Günün geriye kalan kısmını değerlendirmek amacıyla oltayı kaptığım gibi soluğu derenin kenarında aldım. Yaylayı, çocukları ve telgrafı unuttum. Suyun, kulaklarımı okşayan sesi bende yorgunluk bırakmadı. Yakaladığım balıklar ise mutluluğumu daha da artırdı.

Ertesi gün sırtımdaki yiyeceklerle yayla yolunda ilerlerken yük ağırlaşıyor, seneler önce bir got un ile yağmur altında çektiğim sıkıntıyı hatırlıyordum. Ama yaylaya gidenlerin, yayladan gelenlerin coşkusu ve heyecanı, eğlendiriciydi. Sanki onlar benim gibi sırtlarında yük taşımıyorlardı. Bir yanda çeşme başlarında, düzlüklerde kemençe ya da türküler eşliğinde kıvrak yöre oyunları oynayanlar, haykıranlar, nara atanlar, eğlenenler; öte yanda peynir ekmeğini büyük bir iştahla yiyenler, sonra üzerine buz gibi suyu içtikten sonra Allah'a şükredenler. Mutlulukları her hallerinden okunan bu insanlar görülmeğe değerdi. Eğlenceyi görenler sırtlarındaki yükü bir tarafa fırlatıp, oyunda yer almaları başka bir yurt köşesinde görülebilir miydi?

Bu mutlu insanların bir an kazma kürekle birbirlerine saldırdığını düşündüm. Bir ay önce Maraşlılarla Ataköylülerin birbirlerine saldırdığı gibi. Birbirleriyle kaynaşan, sevgi ve mutluluklarını birbirleriyle paylaşan, hatta ilişkileri hısım ve akrabalığa kadar varan bu iki köy halkına kavgayı yakıştırmak olası değildi. Üstelik Ataköy halkının bir bölümü vaktiyle Maraşlı'dan gelerek buraya yerleşmişti.

İki hafta sonra ikinci telgraf haberi geldi. İyice endişelenmiştim. Önceki telgraf haberinin de şaka olmadığı anlaşıldı. Ağabeyim bu kez telgrafın geldiğini doğruladı. Ancak kendisinde para olmadığı için

Bakkaloğlu Ahmet'ten borç para almamı, Kars'a gidince göndermemi söyledi.

Akşamın karanlığında Ahmet Bakkaloğlu'nun evine gittiğimde evde kimseyi bulamadım. Çaresiz eve döndüm. Birkaç gün sonra başka bir yerden temin ettiğimiz elli lira ile yola çıktım.

Parayı bir keseye koydum. Keseyi bir iple boynuma geçirdim. Bu benim hem yol, hem otel, hem de yiyecek paramdı. Otobüs tuttuğu için yolculuk süresince yemek yemeyecektim. Bu parayla otobüs ve otel masraflarını karşılayabilecektim.

İkindi vakti Trabzon'daydım. İlk işim Erzurum'a gitmek için bilet almak oldu. Bilet parası on beş lira idi. Parayı çıkarmak için göğsümü açmam gerekiyordu. Parayı nerede sakladığımı kimse görmemeliydi. Adamların olduğu yerden uzaklaştım. Beni gözetleyenin olmadığına kanaat getirince keseden on beş lira çıkardım, gömleğimin düğmelerini ilikledikten sonra getirip parayı verdim ve biletimi aldım. Otobüsün tutacağını bildiğim için pencere kenarından yer istemiştim. Sonra garaja yakın yerde otel aradım. Dört kişilik odada bana da bir yatak verdiler. Akşama kadar zamanım vardı. Çömlekçiye inmek istedim. Deniz beni çağırıyordu, gemiler, kayıklar el sallıyorlardı sanki. Ya yolumu kaybeder, oteli ve garajı bulamazsam! Bunun sonucunu düşünmek bile istemiyordum. Geçtiğim yollara dikkat ederim. Hem otelin adını da biliyorum, bulamazsam sorarım, diye kendi kendime güven verdim.

Çömlekçi'ye indim. Akşamın kırmızı ışıkları limanı daha güzel gösteriyordu. İnsanlar, taşıtlar bir telaş ve hareketlilik içindeydi. Bir gemi limana yaklaşıyordu. Önce beyaz bir duman, arkasından kalın siren sesi şehrin yamaçlarında yankılandı. Fıkralardaki Temel Reis'in takasına benzer bir taka patırtılarla limandan uzaklaştı. Uzun bir sopaya asılmış armut dolu iki kefe ile bir satıcı bana doğru geliyordu. Beli iki büklüm olmuş, kalan son nefesi ile de "Sulu armut!" diye bağırıyordu. Benim tanıdığım armutlara benzemiyorlardı. Bu kadar güzel görünümlü sarı armutların tadı da çok güzel olmalıydı, diye içimden geçirdim. Sabahtan bu yana bir şey yememiş, sabahleyin yediklerimi ise yolda çıkarmıştım. Yarım kilo armut aldım. Yumuşak ve sulu armuttu, ama tadı yoktu. İlk ısırmada yiyemeyeceğimi anladım. Kese kâğıdını kapatıp bir kenara koydum. Isırdığım armudu ise limandaki taşların arasına sakladım.

Balıkçılar ağlarını kayıklara yükleyip engine doğru kürek çekiyorlardı. Limanın dışında oltalarıyla balık tutan çocuklar vardı. Onların yanına yaklaştım. Bir süre onları seyrettim. Misina ile balığın nasıl tutulduğunu ilk defa orada gördüm. Balık tutmak kadar, tutanı seyretmek de güzel bir şey. Zaman çabucak geçti. Hava kararmıştı. Şehrin ışıkları yandı. Sokaklar aydınlandı. Geldiğim caddeden yürüyerek otele döndüm. Yatmak

için erkendi. Birkaç tur da otelin çevresinde atarak otele girdim. Ertesi gün erken kalkacaktım. Erzurum'a kadar uzun yolum vardı. Oda arkadaşlarım henüz gelmemişti. Yatağıma girdim. Gözlerimi tavandaki tahtalar üzerinde gezdirirken tek bir isteğim vardı: Şu otobüs tutması olmasa!

Uyumuşum. Ertesi gün erkenden kalktım. Midem açlıktan burkuluyordu. Ama yemek yiyecek iştahım yoktu. Olsa bile neye yarar, biraz sonra yine çıkaracaktım. Midem boş olunca belki daha rahat olurum. Birkaç adımda garaja geldim. Otobüs hazırlanmıştı. Elimde kendir ipliğinden dokunan kumaştan yapılmış bir torbam vardı. İçinde birkaç kilo peynir, lâstik çarkı, çamaşırlarımı koymuştum. Onu muavine verdim. Otobüsün üstüne yerleştirdi. Otobüse bindim. Yerim ikinci sırada idi ama pencere kenarı değildi. Otobüs tutunca ne yapacaktım. Pencere kenarı boştu. Acaba orada otursam sahibi bir şey der mi? Gerekirse kalkarım, diyerek pencere kenarına oturdum, öndeki koltuğun demirlerine sıkıca yapıştım. Alnımı ellerimin üstüne koyarak uyumaya çalıştım. Uyursam otobüs tutmazmış! Biraz sonra oturduğum yerin sahibi geldi. Onun yerinde oturduğumu görünce biraz durakladı, kendi kendine "Bu çocuk benim yerimde oturuyor!" Sonra "Ne ise ben de burada oturayım." dedi ve benim yerimde oturdu. İtiraz etmediğine çok sevindim. İçimden kendisine teşekkür ettim. Ben kafamı kaldırmadan uyumaya çalışıyordum. Yan gözle ona baktım. Orta yaşlı bir adamdı. Şivesinden Erzurumlu olduğu anlaşılıyordu. Akşamın karanlığına kadar kafamı kaldırmaksızın öyle yattım. Geçtiğim yollardan, dağlardan, vadilerden, ovalardan haberim olmadı. Motorun sesinden geçtiğimiz yolları anlıyordum. Gecenin geç vaktinde Erzurum'a geldik. Otobüsten inince ilk olarak Kars'a gidecek otobüs için bilet almak istedim, ama yazıhane kapanmıştı. Ancak yarın sabah bilet alabilecektim. Ayakta duracak halim kalmamıştı. Bilet alamayışım ayrıca üzdü beni. Ya bilet bulamazsam, ya otobüsün arkasına düşersem iyice perişan olacağım. Yapacak bir şey yoktu. Çaresiz otel aramaya koyuldum. Garajın yan sokağında bir otel levhası gördüm. Aramadan otel buluşuma sevindim. Bu insanlar ne kadar iyi düşünmüşler de garajın yakınında otel yapmışlar. Otele geldiğimde "Yerimiz yok ama idare ederiz." dendi. İkinci kata çıkan merdivenin altına bir demir karyola koyarak bana yatak hazırladılar. Gecenin bu saatinde tanımadığım şehirde bitkin halimle otel aramaktansa merdivenin altında yatmaya razıydım.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz aceleyle elbisemi giydim, torbamı alarak yazıhaneye koştum. Otobüs henüz dolmamıştı. Ortalarında yer buldum. Bu kez pencere kenarındaydım. Uyuma taklidi yapmama gerek yoktu. Otobüsümüz büyük gürültü ve sallantıyla garajdan çıkarak şehrin sokaklarında ilerlemeye başladı. Güneşin ilk ışıklarının aydınlattığı caddeleri buharlı camların arkasından seyrediyordum. Midem

bulanmıyordu. İçimden dua ediyordum. İnşallah otobüs tutmaz da çevreyi seyrederim. Trabzon'dan Erzurum'a kadar başımı kaldırıp bakamadım. Geçen yıl coğrafya dersinde gördüğümüz Zigana Geçidi'ni göremedim. Oysa bu konuyu görürken yolumuz oradan geçer, gidiş-gelişlerde görürüm, demiştim. Bir ara motorun zorlandığı bir anda Zigana Geçidi'ne geldiğimizi tahmin ettim. Başımı kaldırıp bakmak istedim, ama başaramadım. Midem acı bir şekilde burkuldu. Hemen gözlerimi kapatarak uyumaya çalıştım, güçlükle midemi yatıştırabildim.

Kilometreler ilerledikçe durumumda bir değişiklik olmadı. Güneşin pırıl pırıl aydınlattığı Doğu Anadolu'nun ihtiyar dağlarını, sararmış düzlüklerini, koyun sürülerini seyrederek Kars'a geldim.

O ders yılında kayıtsız olarak okula devam ettim. İlkbaharda öğretmen okulu giriş sınavlarına müracaat ettim. Aynı okuldan mezun olan bir arkadaşım daha vardı. Söğütlü köyünde okul olmadığı için bizde kalarak okula devam etti. Birlikte okulu bitirmiştik. Babasıyla Samet Oymak arasında maddi ya da manevi bir bağ vardı. Bu nedenle sınav günü o da bizimle Arpaçay'a geldi. O atlı, biz yayaydık. Bir süre bizimle birlikte yol aldıktan sonra ön hazırlıkları yapmak için bizi bırakarak gitti. Altı-yedi saatlik yaya yolculuktan sonra Arpaçay'a geldik.

Haziran ayının ilk günleriydi. İki gün orada kalarak Sosyal Bilgiler, Matematik, Türkçe derslerinden yazılı sınav olduk. Bizden başka elli civarında öğrenci vardı. Sınavdan sonra tekrar Esenkent'e döndüm.

Ağustosun ilk haftasında bir mektup aldık. Mektupta, öğretmen okulu giriş sınavının yazılısını kazandığım, sözlü sınav için Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu'na gitmem gerektiği yazılıydı.

Bu haber köye çabucak yayıldı. Komşular babamı tebrik ettiler. Köy için bir gurur vesilesi olduğunu söylediler.

Ağustos ayının ortalarında babamla birlikte Kars'ın Susuz kazasında bulunan Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu'na geldik.

Susuz yeni kaza olmuştu. Hükümet konağı ve jandarma binasından başka gerçek anlamda bina yoktu. Birkaç tane dört duvardan yapılmış baraka var. Bunlar bakkal, ayakkabı tamircisi cinsindendi. Hükümet konağından iki kilometre içerde Susuz köyü yer alıyor. Öğretmen okulunun mevcudu bin civarında. Bu öğrencileri sık sık ziyarete gelen ana-babaların kalabileceği bir otel yok. Ziyarete gelen aynı gün oradan ayrılmak zorundaydı.

Susuz, Kars-Ardahan yolu üzerindedir. Kazaya ait bir taşıt yok. Susuz'a gitmek isteyen, Ardahan'a giden taşıtlardan birine binmek zorunda. Bu taşıt genelde kamyondur.

Sınav için gelen öğrenciler, giyim ve şive itibariyle değişik yörelerden geldikleri belli oluyor. Bunlardan en çok ilgimi çeken Rize ve Artvin dolaylarından gelen öğrencilerdi. Ayrıca Kars yöresinden gelenler başka gruplar oluşturuyordu. Grup grup dolaşan ve ders çalışan bu öğrenciler arasında Trabzon'dan gelenleri araştırdım, ama rastlayamadım. Rize ve Artvin yöresinden gelen öğrencileri kendime daha yakın buldum. Onların gruplarına yaklaştım. Aralarında soru cevap usulüyle bilgilerini tazeliyorlardı. Bilgi yönünden benden ileri olmadıklarını gördüm. Bir süre kendilerini dinledikten sonra babamın yanına geldim. Edindiğim izlenimleri

Kars

ona anlattım. Cevap vermedi, ama sevindiği belliydi.

Bize ikişer tane battaniye vererek bir sınıfa götürdüler. Burada olduğumuz süre bu sınıfta yatacak, yemekhanede yemek yiyecektik. Babamın kalacağı yer yoktu. Bana bir miktar harçlık vererek:

Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu

- Benim burada kalmama gerek yok. Zaten yatacak yer de yok. Bu parayı al, ihtiyacın olursa harcarsın. Seni Allah'a emanet ediyorum, dedi ve Susuz'dan ayrıldı.

Ertesi gün sözlü sınav başladı. Bana sıra gelince sınav odasına girdim. İçerde üç kişi vardı. Bunlardan biri beni yanına çağırdı ve adımı sordu. Sonra elindeki tebeşir kutusunu göstererek sordu:

- Bunun içinde ne var?

- Tebeşir var, dedim.

O yine sordu:

- Başka ne var?

- Tebeşir tozu.

- Başka?

- Talaş.

- Başka?

- Eğer bu saydıklarım yoksa başka bir şey konmuştur.

Benim verdiğim cevaplar onu tatmin etmemiş olacak ki cevabını kendisi verdi:

- Hava yok mu?

Ben hemen devam ettim:

- Havanın olmadığı yer yoktur ki, dedim. Sonra başka sorulara geçti. O, soruları bitirince diğerine gönderdi. Asık suratlı olan bu kişi Türkçe ile ilgili sorular sordu. Bildiğim kadarıyla cevapladıktan sonra üçüncü kişinin matematik sorularını cevapladım.

Bana göre hiç de zor değildi. Ama sonucun ne olacağını kestiremiyordum.

Sınav üç gün sürdü. Dördüncü günün sabahı kahvaltıdan sonra tüm sınava giren çocukları topladılar. İmtihanın sonuçları açıklanacaktı. Herkeste heyecan doruk noktasına ulaşmıştı. İsmi okunanlar arasında ben de

vardım. İki hafta sonra okula gelerek kayıt yaptırmamız gerektiğini tembihleyerek elimize, yapmamız gerekenleri gösteren bir liste verdiler. Bu işlemler arasında en önemlileri sağlık raporu ile kefil belgesiydi.

Sevinçle köye geldim. Annemin ve babamın sevinci en az benimki kadardı. Yapılacak işlemler için babamla Kars'a gittik.

Bu konuda bize yardımcı olacak biri gerekiyordu. Bu kişi İbrahim Karamahmutoğlu olacaktı.

İbrahim Karamahmutoğlu Ataköylüydü. Burada keçe ve yorgan fabrikası vardı. Şehre gelip gidişimizde ona uğrardık. Bu kez onun bana kefil olmasını isteyecektik.

Bizi sevinçle karşıladı. Beni tebrik etti. Ama benim sevincimin yerini ağır bir soğuk algınlığı almıştı. Ayakta duracak gücüm yoktu. Başımın ağrısından gözlerimi açamıyordum. Babamla birlikte ne konuştuklarını bilmiyorum. Bildiğim, sağlık raporu için beni bir yere götürmeleriydi. Arkasından notere gittik. Diğer işler de tamamlanınca köye döndük. Artık okula başlayacağım günü beklemeye başladım.

Beklenen gün gelip çattı. 1957 yılının sonbaharında okula başladım. Artık ilk günden itibaren öğretmen adayıydım.

Öğretmen okulu yatılıydı. Kendine has çalışma programı ve disiplini vardı. İlk anlarda arkadaşlar arasında intibak güçlüğü yaşandı. Daha önce ortaokulda okuyup da sınavları kazananların Öğretmen Okulu ile ilişkileri kesildi. Disiplin suçu işleyenler okuldan uzaklaştırıldı. Okuldan uzaklaştırılanların birinin suçu okulun çevresini saran dikenli telin altından okulu terk etmesiydi. Başka bir nedenin olup olmadığını bilmiyorum. Tüm öğrencilerin gözleri önünde okuldan atıldı. Bu cezanın diğer öğrencilere göz dağı olduğu belliydi.

Üç ana binadan oluşan okulun alt katları dershaneler, üst katları ise yatakhanelerdi. Her sınıfın dershanesi ve yatakhanesi ayrıydı. Aynı sınıfta bulunan arkadaşlarla birlikte ders yapıyor, birlikte yemek yiyor ve derslerimize birlikte çalışıyorduk.

Sınıflar kömür sobasıyla ısıtılıyordu. Yatakhanelerde soba yoktu. Dışarıda sıfırın altında kırk dereceyi bulan kış aylarında ısıtılmayan yatakhanelerde yatmak zorundaydık.

Daha önce söz konusu yaptığım gibi bu yörede kışlar çok ağır geçer. Aylarca sıfırın altında seyreden ısıdan farklı olarak rüzgârla yağan kar, tipiye dönüşür, on metre ileriyi görmek mümkün olmazdı. Rüzgârın, çınar ağaçlarının dallarında çıkardığı uğultu bana ürperti verirdi. Dershanemiz sıcaktı. Yemek ve yatmak dışında zamanımızın çoğu burada geçerdi. Güneşin parlak ışıkları altında uzanan uçsuz bucaksız kar manzarasının güzelliğine dayanamaz dışarı çıkardık. Üst üste yağan donmuş karın üzerinde batmadan yürürdük. Bu gezinti uzun sürmez, soğuktan

kızaran burun ve kulaklarımızın acısına daha fazla dayanamaz, içeri girerdik.

Okul, üç ana binadan ayrı olarak depolar, ambarlar, marangoz ve demirci atölyeleri, spor salonu, fırın, idare ve revir binaları, hamam, çamaşırhane ve lojmanlardan meydana geliyordu.

Okulun elektrik santralı vardı. Okulumuz için gerekli elektrik orada üretiliyordu. Kışın su kanalı donar, dinamoya yeterince su gelmediği için elektrik üretemez, karanlıkta kalırdık. Böyle durumlardan mütalâa yapmadan erken yatardık.

Baba ocağından ayrı, tüm güçlüklerine uyum sağlamaya çalıştığım öğretmen okulunun birinci öğrenim yılını geride bıraktım.

Sene sonu geldiğinde karne vermeden bizi evlerimize gönderdiler. Bütünleme sınavımın olup olmadığını öğrenemeden köye döndüm. Tedirgindim. Okulun açılmasına bir ay kala ders kitaplarımı alarak okula gittim. Bütünleme sınavı listesinde benim adım yoktu. Tekrar köye dönerek bir ay huzurlu tatil yaptım.

İkinci sınıftan sonra okula alıştım. Derslerin çoğu ilkokulda gördüğüm derslerin biraz daha genişletilmişiydi. Bana göre dersler çok kolaydı.

Üçüncü sınıfta arkadaşlarla piyes hazırladık. Her şeyini kendimizin organize ettiği piyesi sınıfımızda oynadık. Piyese ilgi duyan öğretmenlerimizi de davet ettik. Hem arkadaşlar hem de davet edilen öğretmenler tarafından oyunumuz beğenildi. Bu beğeni okul idaresine intikal etti. Yılbaşında tüm okula verilmesi için karar alındı. Baş rolünü oynadığım bu piyesle ilk defa bu kadar kalabalık bir izleyici grubuna hitap ediyordum. Bir süre öğretmenler ve arkadaşlar tarafından piyesteki ismimle anıldım.

1958 ya da 1959 yıllarından birinin yaz tatilini Esenkent'te geçiriyordum. Her yaz tatili gibi bu tatilde de günler geçmek bilmiyor, sıkılıyorum. Her nedense zamanı değerlendirmede güçlük çekiyordum.

Haziran ayına gelmiş olmamıza rağmen yılın ilk altı ayında yeterince yağış olmadı, ekinler kuraktan bir karış boylandıktan sonra başak verdi. Başaklar cılız. Köylüler kışın hayvanlara yedirecek samanı satın almak zorunda kalacaklarının hesabını şimdiden yapmaya başladılar. Hayvanlar merada karınlarını doyuracak ot bulamıyor. Her taraf sarardı. Bu yörede sulama yapılamadığından ümitler kışın yağacak kara, yazın yağacak yağmura bağlanır. Yağış olmayınca kıtlık kapıya dayanacak demektir.

Son zamanda herkes, yağmur duasına çıkılması gerektiği konusunu konuşuyor. Yağmur duasına çıkılacak bir gün kararlaştırıldı.

Yağmur duasına çıkalacak gün geldi. Pırıl pırıl güneşli bir günün kuşluk vakti evden çıktık. Tüm köy halkı köyün meydanında toplandık. Kimi öküz arabası, kimi at arabası, kimi de hayvan sırtında yola koyulduk. Güllüce'ye gidiyorduk. Güllüce'yi daha önc duydum fakat neresi olduğunu bilmiyordum. Söğütlü köyüne yöneldik. Büyükbaş, küçükbaş hayvanlar, bebekler, çocuklar, gençler, yaşlılar hep birlikteydik. Köyde kimseler kalmamıştı.

Ben, askerlik hizmetini tamamlayarak, emekliye ayrılmış bir katırın sırtındaydım. Yıllarını askeriyenin ağır işlerinde yük taşıyarak geçirdikten sonra benim ağırlığımdan memnun olduğu, yürüyüşünden anlaşılıyordu. Arabalarda insanlardan ayrı olarak yemek malzemesi, çadır görevini yapacak kilimler, oturmak için minderler, yastıklar, kurban kesme malzemeleri vs. bulunuyordu.

Güllüce'ye geldik. Her aile su kenarında bir yere yerleşti. Çadırlar kuruldu. Getirilen malzeme yerlerine yerleştirildi. Güllüce'de âdeta seyyar bir köy kuruldu. Tertemiz akan Güllüce'nin suyundan su kovaları doldurulduldu. Ateş yakmak için ocaklar hazırlandı.

Hayvanlar çobanların kontrolünde yakınımızda merada otluyor.

Kadınlar kendi aralarında, erkekler de kendi aralarında gruplar oluşturularak namaz vaktini bekliyoruz. Öğle namazını cemaatla kıldıktan sonra yağmur duasına geçildi. Duada eller alışılmışın dışında parmaklar aşağı gelecek şekilde duaya âmin dedik.

Namazdan sonra kurbanlar kesildi. Kurban etleri pişirildi. Gruplar halinde sofralar kuruldu. Yemekten sonra okunan duaya "âmin" dekiten sonra sofralar toplandı. Çadırlar söküldü. Eşyalar arabalara yüklendi. Güllüce'den köye doğru hareket ettiğimizde Dumanlı Dağı'nın tepesinde uzun zamandan beri görmediğimiz pamuk yığını gibi bulut yükselmeye başladı. Köye geldiğimizde gökyüzü tamamen kara bulutlarla kaplandı. Eşyaları boşaltıncaya kadar geçen bir zamandan sonra yağmur yağmaya başladı.

Karne tatillerinde köye gidiyordum. Okuldan yaklaşık elli kilometre uzaktaydı. Taşıtların sınırlı olduğu bu yörede yolculuk güç şartlar altında sürdürülür. Yazın çamur, kışın soğuk ve kar, ulaşımı olumsuz yönde etkiler. Eğer bir rastlantı olursa Kars'tan köye traktör römorkunda gidip gelinebilir. Bu mümkün değilse Başgedik'e kadar trenle, kalan yolu ya yaya, ya da bir çift atın çektiği kızakla köye gidebiliyordum. Okula dönüş de en az gidiş kadar zordu. Zaman olur saatlerce istasyonda trenin gelmesini beklerdim. Sobanın yanmadığı istasyon binasında beklemek zorunda kalırdım.

Okula döndüğüm şubat tatillerinin birinde Başgedikler istasyondaydım. Mevsime göre giyinmiş olmama rağmen kızak yolculuğunda üşümüştüm. Tren henüz Sovyetler Birliği sınırındaki son istasyon olan Akyaka yönüne gitmişti. Dönünceye kadar birkaç saat geçecekti. Erken gelmiştim. Vaktinde gelmek için seçeneğim yoktu. Elimde, iş dersinde mandolinime tahtadan yaptığım çanta vardı. İlginç görünümü olan çanta, istasyon şefinin dikkatini çekmiş olacak ki, beni içeri aldı. Odada büyük kömür sobası yanıyordu. İstasyon şefine teşekkür ettikten sonra eldivenlerimi ve başlığımı çıkararak sobaya yaklaştım.

Bir süre müzik üzerinde sohbet ettik. Bildiğim parçalardan çaldım. Tren gelinceye kadar zaman kazandım.

1959 yılına kadar sınıflarımı iftiharla geçtim. Bu tarihten sonra intiharlara neden olduğu gerekçesiyle bu tür belgeler kaldırıldı.

1960 yılının yaz tatilinde annemle birlikte Adapazarı'na gittik. Uzun ve yorucu bir tren yolculuğundan sonra gece yarısı Adapazarı garında trenden indik. Abdulkerim ağabeyim Arifiye istasyonunda bizi karşılayacaktı. Her nedense karşılaşamadık. O zamanın tek şehir içi ulaşım aracı faytondu. Bir faytona binerek eve doğru hareket ettik. Caddeler

Faik, Temel, Cevdet, Muhsin

ıssızdı. Atların tempolu ayak sesleri, yüzümüzü okşayan ılık rüzgâr ve vitrinleri süsleyen renkli neon ışıkları yorgunluğumuzu alıp götürmüştü.

Şehrin merkezinden geçtikten sonra ara sokaklara girdik. Ay ışığı ile aydınlanan mısır tarlaları, sırıklara sarılmış fasulyeleri, kara lâhanaları, asma üzümlerini ve tarlaların kenarlarındaki tipik evleri görünce bir an kendimi Trabzon'da sandım.

Ne aradan geçen seneler, ne de diğer güzellikler memleket özlemini unutturamamıştı. Bu özlem her fırsatta açığa çıkıyordu.

1960/1961 ders yılında dördüncü sınıftaydım. Fizik, kimya, cebir, tarih, coğrafyanın yanı sıra meslek dersimiz de vardı. Oldukça yüklü olan bu sınıfın programı bir baraj oluşturur. Bu sınıfta kalanların oranı, diğer sınıflara göre daha yüksekti. Aynı sınıfı iki defa tekrarlayanların okulla ilişkisi kesilirdi.

Aynı ders yılında bir ramazan gecesiydi. Sahura kalkacağımız saatte öğretmenler, okulda görevli memurlar yatakhaneye girerek bizi uyandırdı ve kimsenin yatağından kalkmamasını söylediler. Sonra teker teker dolapları, cepleri, özel eşyaları didik didik aradılar. Aramanın gerekçesini sorduysak da cevap alamadık. O gece sahur yemeğine gidemedik. Ertesi gün oruç tutmakta zorlandık.

Bir süre sonra, tuvaletlerin birinin duvarına çizilen orak-çekiç resminin hangi kalemle ve kimin tarafından çizildiğini tespit etmek için arama yapıldığı, fakat bir sonuca ulaşılamadığı anlaşıldı.

Ders yılı başında sınıfta kalan öğrencilerden bir grup, bizim sınıfa verildi. Birinci karnenin sonunda başarılı olamadıkları görüldü. Bu nedenle öğretmenlerin verdikleri notlara itirazlar, karşı gelmeler, disiplinsiz hareketler görülmeye başladı.

Bu öğrencilerden biri, mütalâa saatinde, nöbetçi öğretmenle girişti̇ği tartışmada kullanılan kelimeler, bardağı taşıran son damla oldu. "Bir öğretmenin, öğrencisine bu tür kelime söylemeye hakkı yoktur. Bu öğretmeni Milli Eğitim Müdürlüğü'ne şikâyet edeceğiz" diyerek öğretmenin aleyhinde propaganda başlatıldı. Benzer bir grup da paralel sınıfta da vardı. Aynı gece o sınıfı da etkileri altına almakta gecikmediler. Gece yarısına kadar yatılacak, herkesin uykuya daldığı saatte sessizce kalkılacak, bekçiye görünmeden okulun dışında toplanılacak ve Kars'a gidilecekti.

Kararsızdım. Bu tür davranış bize bir fayda getirmeyecekti. Yürüyüşe katılmamakla da arkadaşları terk etmiş olacaktım. Her iki paralel sınıfta yüzün üzerinde öğrenci vardı. Bunların tümü protesto yürüyüşüne katılıyordu. İstemeyerek ben de katıldım.

Gecenin karanlığında otuz üç kilometrelik yola çıktık. Stabilize yol, yıldızların ışığı ile gecenin karanlığında seçiliyordu. Bundan yararlanarak ilerledik.

Yorucu ve uykusuz geçen yolculuktan sonra sabahın aydınlığıyla Kars'a geldik. Dikkat çekmemek için küçük gruplar halinde yürüyerek Milli Eğitim Müdürlüğü'nün önünde toplandık. Daha önceden tespit edilen temsilciler müdüre gitti. O sırada başta okul müdürü olmak üzere öğretmenlerden bir grup geldi. Bizi taşıtlara bindirerek okula getirdiler. Öğretmenlerin olgun davranışı beni utandırdı. Onların yüzüne bakamıyordum. Hiçbir şey olmamış gibi günlük yaşama devam ettik. İki gün sonra yine bir akşam mütalaasında sınıf öğretmenimiz, nöbetçi öğretmen ve eğitim şefi dershaneye geldiler. Sınıf listesinden adlarımızı sıra ile okuyarak ayağa kaldırdı, aralarında bir şeyler konuştuktan sonra oturttular. Bir şeylerin olacağı belliydi.

Bir hafta sonra sınıfları gruplar halinde odalara alarak birer kâğıt verdiler. "1. Seni yürüyüşe kim teşvik etti? 2. Olay neden oldu? 3. Nasıl oldu? Bu üç sorunun cevabını yazılı olarak vermemizi istediler.

Soruşturma sonunda hangi ipuçlarının ortaya çıktığını bilmiyorum. Olaydan yaklaşık bir ay sonra her iki sınıftan yirmi kişiyi başka okullara sürgüne gönderdiler. Bu öğrenciler arasında öncülük edenler, disiplin cezası alanlar, öğretmenlerle sürtüşmeye girenler vardı.

Sonradan edindiğimiz bilgilere göre sürgüne giden öğrencilerin çoğu gittikleri okullarda başarı sağlayamadı ve okullardan uzaklaştırıldılar.

Her yıl bütünlemeye kalmadan sınıflarımı geçtiğim için, ben ve benim gibilerini okulda alıkoyuyorlar, bir ay süreyle boya, badana gibi işlerde çalıştırıyorlardı. Bütünlemeye kalanlar okulun açılmasına bir ay kala okula geliyor ve bütünleme sınavlarına hazırlanıyorlardı. Onlara, sene içerisinde gösteremedikleri başarıyı bu yolla yakalamak için bir fırsat daha veriliyordu. Ama bütünlemesiz geçen öğrencilerin mükâfatı çalışmak olmamalıydı. İtiraz hakkımız yoktu. Olsa bile dinleyecek kimse yoktu. Sıcak güneşin altında kapı ve pencerelerin yağlı boya yapılması çekilecek gibi değildi. Bütünlemeye kalmanın yararlı olacağını düşündüğüm olurdu.

Öğle yemeğine kadar çalıştıktan sonra öğleden sonraları serbesttik. Boş zamanları geçirmek için uygun ortam yoktu. Öğleden önceki yorgunluğa öğleden sonrasının can sıkıntısı eklenince yaz tatilleri çekilmez oluyordu. Tam bu sıkıntılı günlerin birinde beni mutlu eden bir fikir geldi aklıma. Öğleden sonralarını balık tutmakla geçirecektim. Bu iş için bir günlük hazırlık yeterli oldu. Güneşten yanmamak için kartondan geniş siperli bir şapka yaptım. Bu yörede olta ile balık avcılığı yapılmadığından gerekli malzemeyi bulamadım. Toplu iğneyi eğerek kanca, beyaz ipliği iki kat yaparak misina yaptım. İnce bir söğüt dalına bağlayarak olta hazırladım. Artık öğleden sonraları sıkılmayacaktım. Çocukluktan bu yana hasret kaldığım balık avcılığını bundan böyle gerçekleştireceğim için mutluydum.

Arkadaşlarıma bu fikrimi beğendiremedim. Onlara göre balık tutmak hem imkânsız, hem de sıkıcıydı. Ben kesin kararlıydım. Tek başıma da olsam balık avcılığını yapacaktım.

İlk günde üç dört tane balık yakaladım. Sıcaktan kokmamaları için yakaladığım her balık için suyun içinde çevresi taşlarla örülü, üzeri kapalı

Bir yılın kir birikimini temizlemek için her grup yemek masasını Susuz çayına sokarak temizler. Ayaktakiler soldan sağa: Aydın, Faik, Muhsin; çömelenler soldan sağa: Gülaydın, Ekrem, Süleyman

küçük havuzlar yaptım. İki üç yüz metrelik bir sahada birkaç tane havuz oluşturdum. Balıkları buralarda biriktirdim. Birinci haftanın sonunda elli civarında balık yakaladım. Bunları yiyebilir ya da tekrar suya salıverebilirdim.

Arkadaşlara balık yakaladığımı söyleyince önce inanmadılar. Sonra hemen kızartıp yememizi önerdiler. Balık tutmaya istekli olmayanlar bu kez benden önce yemeye hazırdılar. Balıkları yemekhanenin dışında kızartmalıydık. Eğer yemekhanede kızartırsak bize bir lokma bile düşmezdi. Bu amaçla demirci atölyesinden aldığım bir parça sacın dört köşesini kıvırarak kocaman bir tava yaptım. Mutfaktan bir miktar tuz ile yağ aldım. Akşam yemeğinde yiyeceğimiz ekmeklerimizi aldık. Beş kişilik bir grupla, balıkları, sakladığım havuzlardan alarak temizleyip tuzladık. Çevreden

topladığımız çalı-çırpıyla ateş yakıp balıkları kızarttık. Artık akşam yemeğimiz hazırdı.

Her nasılsa bu yaz tatilinde otobüsle gezi yapılması plânlandı. Geziye bütünlemesiz sınıfını geçen öğrenciler katılacak, birkaç öğretmen de refakat edecekti.

Balık ziyafeti. Soldan sağa: Hasan Kantar, Gülali, Hüseyin Kantar, Cevdet Gör, Faik Yeni

Bir otobüsle yola çıktık. İlk durağımız Erzurum-Nene Hatun Kız İlköğretmen Okulu'ydu. İkinci durağımız Sivas- Yıldızeli İlköğretmen Okulu oldu. Üçüncü olarak Ankara'ya uğradık. Anıtkabir'i ilk olarak bu gezide gördüm. Atatürk müzesini gezerken Çanakkale Savaşı'nda Atatürk'ün hayatını kurtaran saati görmek istedim. Müze görevlisi, böyle bir saatin olmadığını söyledi.

Samsun'a gitmek üzere Anıtkabir'den ayrıldık. Şehirden çıkacağımız sırada şoför muavinin otobüste olmadığını anladık. Anıtkabir'de kalmış olabileceğini düşünerek geri döndük. Muavin, Anıtkabir'de bizi bekliyordu. Bundan sonra her durup kalkışta gözlerimiz muavinin üzerindeydi. Samsun'dan sonraki durağımız Trabzon Erkek İlköğretmen Okulu'ydu. Bir gece yarısı okulun önünde otobüsten indik. Köyüm, mahallem ve evim burnumda tütüyordu. İçimden: "Bana izin verseler de o toprakları görüp gelsem" diye geçirdim. Sabaha kadar kıyıya çarpan dalgaların sesiyle uykum bölündü. Öğle yemeğini Beşikdüzü Kız İlköğretmen Okulu'nda yedik. İkinci haftanın sonunda değişik yöreleri görmüş, kardeş öğretmen okullarını tanımış olmanın mutluluğuyla okulumuza döndük.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramları bir başka olurdu. Yaklaşık bir ay önceden tüm okul öğrencilerinin katıldığı hazırlıklar başlardı. Zor

Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu öğrencileri Anıtkabri ziyaret ediyor.

hareketlerden oluşan gösterileri belden yukarı çıplak olarak yapardık. Gerek güneş yanığı, gerekse futbol sahasındaki çakıl taşlarının üzerinde yer hareketleri yapmanın sonucu sırtımız yaralanırdı. Gösteriler 19 Mayıs günü şehirde yapılırdı. Tüm orta dereceli okulların katıldığı bayramda bizim okul her zaman en çok ilgi toplayan grup olurdu. Bir asker kadar disiplinli, en iyi sporcu kadar çevik hareketlerimiz olurdu. Bu sonuca ulaşmak tüm yorgunluk ve sıkıntılarımızı giderir, bizi gururlandırırdı.

İlk orucu öğretmen okulunun birinci sınıfında tuttum. Ramazanlar altı yıl boynuca bir başkaydı. Yemekhane üç ana binaya uzaktı. Nisan-haziran aylarında devam eden altı yıllık süre içinde gece tatlı uykudan uyanarak kalkıp giyinmek, dondurucu ayazda 400 metre yürüyerek yemekhaneye gitmek kolay bir iş değildi. Yaklaşık bin kişilik mevcudun sekiz yüz kişisi oruç tutardı. Son sınıfta arkadaşım Cevdet Gör ile oruç tutan sekiz yüz kişinin akşam ve sahur yemeklerini organize işini üstlendik. Manevi yönden haz verici olan bu işin zor ve sorumluluk isteyen yanları vardı.

Bir gün iftara birkaç dakika kala yemekhanede son kontrolleri yapıyordum. Yemek takımlarını, masalardaki ekmek sayısını, her masaya

karavana konup konmadığına bakıyordum ki, bir masanın üzerinde duran çorba karavanalarından birinin içinde siyah bir şey gözüme ilişti. Önce et olacağını düşündüm. Oysa mercimek çorbasının etsiz olduğunu hatırladım. Peki bu neydi? Yaklaşarak ne olduğuna baktım. Dehşetle sarsıldım. Karartı et değil, ölü bir fareydi. Derhal ölü fareyi çorbanın içinden alarak yok ettim. Seksen masadan karavanaları toplatmak için zaman yoktu. Öğrenciler yemekhaneye girmeye başlamıştı bile. Derhal bir anons yaparak çorbaların yenmemesini duyurdum. Sonra mutfağa giderek aşçıyı bir kenara çekip durumu anlattım. Bir daha bu tür rezaletin tekrarlanmaması için daha dikkatli olmasını söyledim. Öğrencilerden neden çorbanın yenmemesini soranlara ise açık yanıt vermedim. Bu durumu ben ile aşçının dışında bilen olmadı.

Altı yıllık öğretmen okulu bu yıl sona erecek. Fakat birçok konuda yüklü programların uygulanacağı bir ders yılı olacak.

Aralık 1962. Staja gidiyoruz. Sınıfımız üç gruba ayrıldı. Her grup bir okula giderek mesleğe hazırlık stajını yapacak. Staj yapılacak okullar, öğrenci mevcudu kalabalık, öğretmen adaylarını barındıracak şartlara sahip ve yol üzerende bulunması gibi özellikler taşıyan köy okulları arasından seçilir. Tüm hazırlıklar tamamlanarak yola çıkıyoruz.

Birinci ve ikinci grupları köylerine bıraktık. Güneş son ışıklarıyla gözden kaybolurken ufku ümit dolu bir kızıllık kapladı. Bu kızıllığa yeni okulumuz da büründü. Çevrede sessizlik hâkim. Kimseler ortalıkta yok.

Okul, son günlerini yaşayan bir ihtiyar gibiydi. Çatısı sac, çatlak ve sıva dökükleri kireçle kapatılmış, pencere kapakları menteşelerinden sarkık olan eski bir bina. Buna karşılık temiz bahçesi var. Ne bir taş, ne de bir kâğıt parçası görünüyor.

Eşyalarımızı indirirken öğrenciler ve köylülerden kalabalık bir grup geldi. Onların yardımıyla kısa zamanda içeri taşındık.

Yerimiz dardı. Erzak ve karyolalarımızla sekiz kişi bir küçük odaya yerleştik. Boş kalan bir metrekarelik boşluğa da sobayı kurduk.

Rahat değildik ama neşeliydik. Geç vakte kadar sohbet ettik. Ertesi gün pazar olduğu için erken kalkmak düşüncemiz yoktu.

Radyonun tatlı nameleriyle uyuduk, aynı namelerle uyandık. Yataktan kalkmaya hazırlanırken karalar içinde bir köylü girdi içeri. Giydiği elbise ile yüzünün rengi farksızdı. Çok serbest hali vardı. Kırk yıllık ahbap gibiydik. Köye geldiğimiz kendileri için çok iyi olduğunu, bizim için de iyi olacağını söyledi.

Köy ve köylü hakkında sorduğumuz soruya:

-"Köy halkı iyidir desem, ben de buralı olduğum için kendimi övmüş olurum. İnşallah zamanla kendiniz öğrenirsiniz." dedikten sonra konuşmasına devam etti: "Bizim köy çok iyidir. Sessiz, kimse diğerinin

işine karışmaz, her kes kendi işinde. Sokaklarda başıboş dolaşıp, sağa sola sarkıntılık yapılırsa ne bu köylü bunu kabul eder, ne de bir başkası." sözünü ilâve etti.

Bu sözün altında geçmişte yaşanan bazı olayların yattığı sinyalini veriyor, bizi de uyarıyordu.

Ertesi günden itibaren bir hafta boyunca dinleyici olarak derse girdik. Çocukların çalışmalarını ve davranışlarını gözlemledik.

Bir ara okul müdürü köy hakkında şunları anlattı:

-"Şimdi sessiz ve kendi halinde gördüğünüz bu köy, yedi sekiz sene önce büyük bir kavgaya sahne oldu. İki gruba ayrılan köylü birbirine tüfeklerle kurşun yağdırdı. Gelen vasıtalar köye giremedi. Birkaç saat bu şekilde devam eden çarpışmayı en yakın jandarma birliği bastırabildi. Kavgadan arda üç beş ölü ve sayısız yaralı kaldı. Bu kavgadan sonra taraflar arasında gerginlik devam etti. Hâlâ da devam ediyor. Zaman zaman silâhsız kavgalar zuhur ediyor. Silâhlı kavgadan sonra köye bir manga jandarma yerleştirildi. Küçük bir ayaklanma şiddetle bastırıldı. Beş yıl kaldıktan sonra jandarma buradan ayrıldı."

Bu açıklamadan sonra köydeki zoraki sessizliğin nedeni anlaşılıyordu. Cami hariç bir araya gelmemeye özen gösteriyorlar.

Aradan günler geçti. Bir gün çocukları öğle yemeğine göndermiştik. Biz de yemek hazırlığı yapıyorduk ki, kapı hızla açılarak bir çocuk içeri girdi. Heyecandan kelimeler ağzında düğümleniyor, söylemek istediğini anlatamıyordu. Heyecanını yatıştırdıktan sonra:

"Öğretmenim, Taşdemir Remzi'yi bıçakladı. Yarası çoktur. Burasından oluk gibi kan akıyor."diyerek sol göğsünü gösterdi.

Bu beklenmedik olay karşısında şaşırdık. Ne yapalım der gibi birbirimizin yüzüne baktık. Önce nöbetçi öğretmen arkasından biz koştuk. Birkaç kişi yaralı çocuğu bize doğru getiriyordu. Acıyla kıvranan Remzi gömleğini yaranın üstüne kadar kaldırmış, akan kan pantolonun üzerinden karlara damlıyordu. Durum tahmin ettiğimden daha ciddiydi. Sol memenin altına saplanan bıçak üç santimetre kadar yara açmıştı. Sürekli kan kaybediyordu. Yaranın üzerine temiz bir mendil koyup üzerinden bastırdım. Bu sırada okul müdürü ve diğer öğretmenler de geldi. Çeşitli tedavi yöntemleri ileri sürüldüyse de doktora gönderilmesine karar verdik.

Babası evde olmadığı için çocuğun amcası geldi. Annesi oğlunun halini görünce:

- Siz nasıl öğretmensiniz? Çocuğumu niçin bıçaklattınız? Diyerek bizi azarladı.

Kendisine cevap vermedik. Olayın ders saati ve okulun dışında meydana gelmesi bize her hangi bir sorumluluk yüklememiyordu. Ama

ortada bir yaralı ve bundan acı duyan kişiler vardı. Onların acılarını paylaşmak öğretmen olarak bize düşüyordu.

Bu arada kalabalık arasından biri, bizi çileden çıkaran bir cümle sarf etti:

- "Oh! İyi oldu. Bravo Taşdemir'e !" dedi.

Eskiden yaşananların hâlâ unutulmadığı, çocuklar arasında geçen bu olay, iki hasım taraf arasında geçmiş gibi değerlendiriliyordu.

Remzi'yi, amcasıyla birlikte yoldan geçen bir otobüse bindirerek doktora gönderdik. Birkaç gün sonra tedavisi tamamlanarak okula döndü. Bu arada disiplin kurulu Taşdemir'e okuldan uzaklaştırma cezası verdi.

Okul müdürü bir gün önce köyüne gitmişti. Bir akşam kaldıktan sonra geri döndü. Teneffüste kendisiyle görüştüm. Arkadaşların neden derse girmediklerini sordu. Onları görmediğim için bir cevap veremedim. Sonra nöbetçi öğretmeni neden görevini yapmıyor? Dedi. Ortada görev yapmamak diye bir şey olmadığı için bu sözünü de ciddiye almadım. Sinirli görünüyordu. Hareketlerinde bir kasılma vardı. Geldiğimiz günden bu yana onu böyle görmemiştim. Grup başkanı olmam nedeniyle beni muhatap alıyordu. Beklediği doğrultuda cevap alamayışı onu iyice kızdırmıştı.

İkinci ders başlayınca tekrar sınıfa girdim. Dersimi dinlemeye gelen yoktu. Müdürle arkadaşlar arasında münakaşa çıkmış. Fazla ileri gitmiş olacaklar ki karşılıklı ağır kelimeler kullanmışlar.

Gerginlik bir hafta kadar devam etti. Olay, Öğretmen Okulu Müdürlüğü'ne intikal etti. Öğretmen Okulu Müdürü, Susuz Kaymakamı, İlköğretim Müdürü, İlköğretim Müfettişi ve birkaç öğretmenle birlikte okula geldiler. Öğretmen Okulu Müdürü ve Kaymakam olayın aramızda halledilmesini istediler. Eğer olay resmiyete aksederse ilkokul müdürünün aleyhinde olacağı söylediler.

Olay aramızda bir soğukluk bırakarak kapandı.

Gündüzleri öğrencilerle, akşamları kendi aramızda vaktimizi geçiriyorduk. Yaşantımızdaki yarı özgürlükten memnunduk.

Çevre gezileri düzenliyorduk. Bazen şehre, bazen okulumuza, bazen de çevredeki köylere gidiyorduk.

Bir cumartesi günü yakın köylerden birine gitmeyi plânladık. Gezinin daha yararlı olabilmesi için erken gidip çocuklar dağılmadan olarla tanışmak istedik. On beş dakikalık kızak yolculuğundan sonra Harmanlı köyüne geldik. Öğretmen, sınıfın penceresinden bizim geldiğimizi görünce müfettiş sanmış ve telaşlanmıştı.

Sınıfların süsleri ve öğrencilerin kıyafetleri ilginçti. Duvarlara asılan olur olmaz resimleri, öğrencilerin önlüksüz kıyafetleri, sıralara

sıkışmış gibi oturan saçı-sakalı birbirine karışmış yaşlı öğrencileriyle görülmeye değerdi.

Stajyer grubu. Ayaktakiler, soldan sağa: Cevdet, öğretmen, okul müdürü, Lütfü, Faik; oturanlar, soldan sağa: Yunus, Süleyman-Aralık 1962

Dönüşte kızağın altına rastlayan bir taşın etkisiyle devrildik. Yumuşak karların içine gömüldük. Hiç birimize zarar gelmeyen bu trafik kazasında birbirimizin durumuna kahkahalarla güldük.

Uzun kış geceleri, köy gençlerinin okulumuza gelmesiyle daha canlı hale geliyordu. Gece yarılarına kadar kazlı ve tavuklu ziyafetler oluyordu.

Staj süresi bitti. Son gün okul müdürümüz meslek dersleri öğretmenimizle birlikte okula geldiler. Kendileriyle vedalaşıp eşyalarımızı okulda bırakarak ayrıldık. Motorlu taşıt bulamadığımız için at arabasıyla Kars'a hareket ettik. Bir saatlik yolculuktan sonra lapa lapa yağan karla birlikte şehre girdik. Arkadaşları bir pikapla Erzurum'a yolcu ettim. O gün Kars'ta kaldım. Ertesi gün köye gidecektim. Gece yağan kar yolları kapattı.

Motorlu taşıtla gitme ümidim kalmadı. Ümidim kızağa kalmıştı. Üç gün bekledikten sonra güçlükle köye gelebildim.

Bir ay kadar tatilim vardı. Bu tatil öğrencilik süresince en uzun karne tatiliydi. Ramazan olduğu için zamanın büyük kısmı uyuyarak geçti. Kalan bölümünü okuyarak ve yazarak geçirdim.

Tatilin sonunda yine büyük zorluklarla Kars'a dönebildim. Burada yapılan her yolculuk eziyettir, sıkıntıdır. Altı yıl içinde çektiklerimin sonuna geldiğimi düşünerek kendimi teselli ediyorum.

Sevgili okulum. İrfan yuvam. İlim kaynağım benim. Altı senelik vefakâr arkadaşım. Ayrılmamıza daha aylar olduğu halde senden ayrılmanın hüznünü duymaya başladım. Senin de gırtlağına bir şey tıkanıyor mu? Sen daha nicelerini yolcu ettin, alışmışsınızdır. Bana da sabretmek düşüyor. Ancak sabrın sonunda buluruz selâmeti.

Elli kişilik sınıfta benimle birlikte on kişiydik. Dokuzu izine gitmemişti. En erken gelen bendim. Her sene olduğu gibi. Sınıfımız henüz tanzim edilmediği için akşam mütalâasını okuma salonunda yaptık. Bu durum birkaç gün daha devam edecekti.

Arkadaşların hiç birinde ders sıkıntısı yoktu. İstedikleri gibi eğleniyorlardı. Ben, resim dersi öğretmenimin az önce birinci perdedeki "Hasan" rolünü okumam için verdiği "Paydos" kitabını okumakla meşgulüm. Mütalâa bitinceye kadar birinci perdeyi okudum.

"Hasan", orta Anadolu'da bir köy muhtarıdır. İhtiras sahibi. Para için yapamayacağı iş yok. Muhataplarını zor duruma düşürmekten zevk alan bir tip.

Suat Beyin konuşmasından anladığım kadarıyla bu rolü bana verecek. Oysa ben bu rolü hiç beğenmedim. Benim böyle bir rolü yapmam mümkün değil, canlandıramam. Rol icabı da olsa kötü olamam...

Yanılıyorum galiba. Böyle düşünmem gereksiz. Kötülükten nefret ettiğim için daha başarılı olabilirdim. Hem Suat Bey, beni benden daha iyi tanıyor, diyebilirim. Bu rolü verdiğine göre bir dayanağı vardır elbette.

Yemekten sonraki ikinci mütalâada yanıma geldi. Ertesi gün prova için Kars'a gideceğimizi, diğer rolleri tatilden önce verdiğini, hatta ezberlendiğini, benim de kısa zaman içinde ezberlemem gerektiğini söyledi.

Diğer rol arkadaşlarımın provaya hazır olduklarını öğrenmek beni düşündürdü. Yarına kadar ezberlemek imkânsızdı. Rolüm, Türk Ceza Kanunu'nun birçok maddesini içeriyordu. Bunları birbirine karıştırmak ve gülünç duruma düşmek vardı. Ayrıca anlamını bilmediğim yabancı kelimeleri bellemek çok çaba isteyen bir işti. Kısacası bu rolün altından kalkmak kolay olmayacaktı.

Bu rolü almıyorum, diyemezdim. Bu rolü bana uygun gördüklerine göre ne pahasına olursa olsun, benim adıma verilen kararı geri çevirmeyecek, onları hayal kırıklığına uğratmayacağım.

Yatağa uzanınca kitabı yanıma aldım. Düşük voltlu ampulden çıkan donuk ışık okumak için uygun değildi. Ama okumak, bir an önce ezberlemek zorundaydım.

Suat Bey çabuk sinirlenirdi. Geçen yıl bir başka piyesin provalarını yapıyorduk. Yanımızda erkek arkadaşlarımdan ayrı olarak Kız Sanat Enstitüsü öğrencilerinden de bir grup vardı. Nasıl olduysa onu sinirlendiren bir şey yaptım. O yarı şaka, yarı ciddi, masalar arasında beni kovaladı. Arkadaşlar gülünce yarı şakayı tam şaka olarak neticelendirdi. Bu kez benzeri davranışlara yol açmaktan kaçınmalıyım.

Gözlerim kapanıyordu. Saat gece yarısını on dakika geçiyordu. Bu günlük bu kadar. Kitabı yastığın altına koyarak gözlerimi kapattım.

Ertesi gün -cumartesi- Kars'a hareket ettik. Yolda rolümü ezberlemeye çalıştım. Şehre geldiğimizde saat 14.00'tü. 17.00'ye kadar birinci perde üzerinde çalıştık. Bu kez kız arkadaşlarımız Kars Kız Öğretmen Okulu öğrencileriydi. Hiç biri rolünü ezberlememişti. Suat Bey bir şey demedi ama ben sıkıldım.

Akşama doğru okula döneceğimizi sanmıştım. Öyle olmadı. Provadan sonra yatacağımız yeri gösterdiler. Bu geceyi burada geçirecek, yarın yine devam edecektik. Yatacağımız yer Yetiştirme Yurdu'ydu. Onuncu sınıftan yalnız bendim. Diğer rol arkadaşlarım benden küçük

Suat Kızıltuğ, Faik Yeni-1962

sınıflardaydı. Okuldan ayrılırken Suat Bey, arkadaşların hareketlerinde ölçülü olmalarını tembihledi. Onların ağabeyleri olduğum için benim de onlara dikkat etmemi söyledi.

O akşam arkadaşlarla birlikte sinemaya gittik. Yetiştirme Yurdu'na geldiğimizde vakit bir hayli ilerlemişti. Kapıyı hademe açtı. Bizi karşısında görünce bir an durakladı. Geleceğimizden haberi olmadığı anlaşılıyordu. Gerekli açıklamayı yapınca bizi nöbetçi öğretmenin odasına götürdü. Odanın kapısı açılınca nar gibi kızaran soba karşımıza çıktı. Soğuktan dişlerimiz birbirine vuruyordu. Sobanın karşısında koltuğa gömülmüş biri oturuyordu. Saçlarının bir kısmı dökük, alnında ve yanaklarında kırışıklar bulunan bu kişi nöbetçi öğretmen olmalıydı. Bizi görünce ayağa kalktı. Sağında ve solunda dağınık halde bulunan sandalyeleri hademeyle düzelterek bize yer gösterdi. Çok üşüdüğümüz için sandalyeyi alan sobaya yaklaştı. Kendimizi tanıttık. O da kendini tanıttı. Yetiştirme Yurdunda görev yaptığını, yirmi senelik öğretmen olduğunu, bizim okul müdürü onun öğrencisi olduğunu söyledi. Çeşitli konularda bir saatten fazla sohbet ettikten sonra bize yatacağımız odayı gösterdiler. Yorgun vücudumuzu yatağa atar atmaz uyumuşuz.

1961/1962 ders yılında oynadığımız piyesten iki sahne. Soldan sağa Baba (Faik Yeni), kızı ve kızının arkadaşı (üstte). Tüm oyuncular seyircileri selamlıyor (altta).

1962/1963 ders yılında oynadığımız Paydos'tan iki sahne. Suat, Faik, Rıdvan (üstte); Faik, Ayşe, Nazım, Rıdvan, Suat (altta)

Ertesi gün saat sekizde uyandık. Kız Öğretmen Okulu'na geldiğimizde saat dokuz olmuştu. Her şey hazır, bizi bekliyorlardı. Kahvaltıdan sonra başlayan provalara öğle yemeğinde ara verdik.Yemekten sonraki çalışmalar akşam saatlerinde son buldu. Bu çalışma temposu bir hafta boyunca devam etti. Geceleri Yetiştirme Yurdu'nda, gündüzleri Kız Öğretmen Okulu'nda geçti.

Buraya misafir olarak geldik, ama misafirlik süresi uzadı. Bu durumdan rahatsız olmaya başladım. Suat Bey, sabah kahvaltısından sonra bir prova daha yaparak okula döneceğimizi söyledi. Ben itiraz ettim. Bir hafta boyunca yaptığımız çalışmalar bizi fazlasıyla yordu. Artık çalışmaya hevesimizin kalmadığını, bu şartlar altında çalışmanın faydalı olmayacağını söyledim. Anlayış gösterdi. Prova yapmadan bizi serbest bıraktı. Piyes arkadaşlarımın kızlarla flört yapmalarını engelleyen bu kararım diğer arkadaşları memnun etmedi. Şehrin tek eğlence yeri olan sinemaya giderek yorgunluğumuzu atmaya çalıştık. Öğleden sonra okula döndük.

Ertesi gün soğuk algınlığından hastalanıp revire gittim. Ateşim 39 dereceye yükselmişti. Doktor beni yatırdı. Hasta bakıcıya çabuk iyileşmem için gereken bakımın yapılmasını söyledi. Üç günlük yoğun bakımdan sonra taburcu oldum. Provalar fazla aksamadı. Kısa zamanda sağlığıma kavuşmama en çok Suat Bey sevindi.

Şirin vadinin virajını dönünce ilk görülen karşı yamaçtaki lojmanlar ve revir binasıdır. İlerlemeye devam edildiğinde asırlık çınar ağaçlarının koyu bir bulut gibi vadiyi doldurduğu görülür. Vadinin tabanından menderesler çizerek küçük bir dere akar. İkinci virajı dönünce irili ufaklı yirmi beş binadan oluşan Kâzım Karabekir İlköğretmen Okulu karşınıza çıkar. Binalar, ağaçların arasında kuş yuvalarını andırırlar. Bu manzaraya doyum olmaz. Hele yazın kavurucu kuru sıcağı altında parklardaki ağaçların gölgelerinde bütün yorgunluk sona erer.

Burası aynı zamanda yörenin bir piknik yeridir. Pazar günleri yeşilliklerin arası insan kalabalığı ile dolup taşar. Genç kızların, delikanlıların ve çocukların sevinç çığlıkları akşam gün batımına kadar devam eder. Okulumuzda kız öğrenci olmadığı için pazar günleri ayrı bir önem taşırdı. Güneş vadinin yamacına doğru yaklaştığında bir başka pazar tekrar görüşmeyi umarak geldikleri gibi giderlerdi.

Dekor ve kostümlerin hazırlığı dört gün sürdü. 14 Mart günü tekrar şehre hareket ettik. Güneşin parlak ışıkları, mart ayı olmasına rağmen çevreye bir canlılık veriyordu. Aylardan beri toprağın sinesinde sakladığı kar ve buzları önce su, sonra buhar haline getirerek gök yüzüne doğru yükseltiyordu. Bu güne kadar kapalı ve yağışlı geçen hava, sinirlerimi olumsuz yönde etkilemişti. Gerilen sinirler bu güzel havanın etkisiyle yumuşuyor ve yerine huzur getiriyordu. Bir saatlik yolculuk tatlı hayallerle geçti. Bu hayaller Öğretmen Okulu'nun önünde sona erdi.

Hayal kurmanın insan hayatında ayrı bir yeri vardır. Çünkü, gerçek hayatta ulaşılamayanlara bu yolla ulaşılır ve duygular tazelenir.

Provalara iki gün daha devam ettik. 16 Mart 1963 günü hava bozuktu. Hızla esen rüzgâr, önüne kattığı karı tipi halinde savuruyordu. Böyle bir havada dekorları sahneye taşımak oldukça zor oldu. Gündüz yapılacak toplantıda ufak çapta görevim vardı. Asıl önemlisi akşam oynayacağımız piyesteydi.

Saat yirmide bütün harlıklar tamamlanmış ve kuliste yerlerimizi almıştık. Yirmi otuzda piyes başladı. Birinci perdenin birinci sahnesinde olan kişiler sahnede ben hâlâ kulisteydim. Sıramın gelmesini bekliyordum. Kalbimin hızlı atışını bir türlü kontrol altına alamıyordum. Sanki hiç sahneye çıkmamış gibiydim. Tiyatronun en zevkli yanı, aynı zamanda en zor tarafı bu olsa gerek. Birinci, ikinci, üçüncü perde derken halkı selâmlamak için sahnede sıralandık. Her şey profesyoneldi. Tüm kadro görevini başarı ile tamamladı. "İşte biz buyuz, değerlendirilmesini siz yapın", dercesine seyircinin karşısındaydık. Salonu çınlatan alkış sesleri ve tatlı tebessümler görevimizi başarıyla tamladığımızın bir işaretiydi.

Vali sahneye çıkıp seyircilerle duygularını paylaştıktan sonra hediyelerimizi dağıttı. Sıra bana geldiğinde elimi sıkarken piyesteki adımla

hitap ederek: “Tebrik ederim Muhtar” dedi ve çeşitli çiçeklerden oluşan bir buket verdi. Alkışlar hâlâ devam ediyordu.

Ertesi gün kardeş öğretmen okulu öğretmen ve öğrencileriyle birlikte okula döndük. Hava açıktı ama kuzeybatıdan esen soğuk rüzgâr dışarıda gezmemizi engelledi. Saat 20.00’de tertiplenen eğlence, şarkılar, türküler ve dans, saatlerce devam etti. Her iki okulun öğretmenleri dans ederken biz öğrenciler onları seyretmekle yetindik. Saat 24.00’te misafirlerimizi yolcu ettik.

Bir aylık yoğun çalışma sona erdi. İlk günlerde kendimi boşlukta hissettim. Derslere intibak etmekte zorlandım. Ben olmadığım süre içinde yeni konular işlenmişti. İmtihanlar yaklaşıyordu. Hazırlanmam çok güç olacaktı. Hayati önemi olan bu sınıfta zamanımı piyesle geçirmem doğru değildi. Bunu şimdi daha iyi anlıyorum.

Bugün her zamanki cumartesilerden biri. Havanın güzelliğinden yararlanarak kırlarda bir süre ders çalıştıktan sonra bir taşın üstünde oturdum. Dalmışım. Bitirme sınavları, bütünlemesiz diploma alabilmek, mutlu bir yuva kurabilmek kafamı meşgûl eden problemlerden birkaçı. Biliyorum zaman bu problemleri çözüme kavuşturmada en büyük etkendir. Ama düşünmeden de olmuyor. Şunu da çok iyi biliyorum ki: Bir işte başarılı olabilmek için istek ve azim gerekir. Bu öğelerle geleceğe bakmalı. O halde tüm olumsuzluklara rağmen bu iki unsurdan uzaklaşmamalıyım. “Çalışana Allah yardım eder!”

Bilmiyorum, son cümleyi her söyleyen benim gibi manevi bir kuvvet alır mı? “Allah” kelimesini dilimizden eksik etmemeliyiz. O ulu yaratıcının adı ile başlanırsa yapılacak her meşru iş kolaylaşır.

Şu anda insanlardan uzak, kuş sesleri ve çiçek kokularıyla başbaşayım. Saçlarımı okşayan bahar melteminden başka bir şey hissetmiyorum.

Hey gidi günler! Ne de çabuk geçiyorlar. İşte bir bayram daha. Geçen yılki bayramı daha dün yaptık gibi geliyor bana. Her geçen yıl ömür merdiveninden bir basamak inmekte ve ölüme yaklaşmaktayız. Bu hususu biraz etraflıca düşünürsek faniliğimizi anlıyor ve dünyaya niçin geldiğimizi kendimize soruyoruz.

Fanilik ve ölüm! Soğuk kavramlar. Telaffuzundan dahi insan etkileniyor. Dün dünyaya geldik, yarın öleceğiz. Bir gün yaşıyoruz demektir. Fakat bu bir gün için Allah kullarına neler bahşetmedi. Bütün kâinattaki varlıklar insan oğlu için yaratılmıştır. Allah, kulunu yaratmadan önce rızkını yarattı. Bunun için birliğini tanıma ve ona ibadet etme kuralını koydu. Tıpkı birine yüz lira verip karşılığında beş kuruşluk eşya aldıktan sonra üstünü kendisine bağışlamaya benzer. Ama ne yazık ki çoğu kez o beş

kuruşluk karşılığı da yerine getirmiyoruz. Bu yetmiyormuş gibi din ve ahlâk kurallarına aykırı olan suç ve günah işlemekteyiz. Sonunda: "Boş ver, ne olacaksa olsun!" deyip geçiyoruz.

Yazının başında söylemek istediğim bu değildi. Bayramdan söz etmek istiyordum. O konuya dönüyorum.

Halk arasında bayramın değeri ve önemi büyüktür. Eğitim bakımından da ayrı yeri vardır. Temizlik, her zaman yapılması gereken bir iştir. Ama bayram için yapılan genel temizlik ayrı bir önem taşır. Karşılıklı ziyaretler, büyüklerin küçüklere hediye, şeker ve para vermesi, büyüklerin elinin öpülmesi, küskünlerin barışması güzel şeylerdir.

Bayramlar insanları birbirine daha sıkı bağlar. Dostluklar geliştirilir. Yeni arkadaşlar ve dostlar edinmeye vesile olur.

Şu anda herkes yakınlarıyla bayramlaşırken ben ve benim gibi gurbette günlerini geçirenler bir kenara çekilip hatıraları ve kâğıt-kalemiyle baş başa kalırlar.

Mayıs ayının sonunda 1-5. sınıfa kadar öğrenciler yaz tatiline çıkarlar. Haziran ayının birinden otuzuna kadar 6. sınıfların bitirme sınavları yapılır. Öğretmen adaylarının sınavlara daha iyi hazırlanabilmesi için birer odaya, ya da sınıfa çekilerek ders çalışırlar.

Dört arkadaş bir odadayız. Yarınki sınavda başarıyı yakalamak için çalışıyoruz. Gün aşırı devam edecek olan sınavların ilk yirmi gününde meslek dersleri, tarih, coğrafya, biyoloji, sosyoloji, çocuk psikolojisi, çocuk edebiyatı vs. gibi ana dersler, son on günde ise resim, müzik vs. gibi yan derlerin sınavları yapılacak.

Dışarıda esinti ile birlikte yağmur yağıyor. Ara sıra derinden gelen gök gürültüsü insana ürperti veriyor. Yağmur taneleri çatıda tıkırtılar çıkarıp sonra bir oluktan pencerenin önüne dökülüyor. Küçük bir şelâleyi andıran bu yağmur suyu, pencerenin altında biriktikten sonra toprağın meyline uyarak akıyor. Önüne gelen saman çöplerini, kâğıt parçalarını birlikte sürükleyerek götürüyor. Her haliyle sürüklenmek istemeyen bu varlıkların karşı koyacak güçleri yok. Bir süre önce oradan oraya rüzgâr savurmuştu, şimdi de su. Tabiatın cilveleridir bu. Sağlam bir ağaç bu durumlara maruz kalmaz. Çünkü onu toprağa sıkı şekilde bağlayan kökleri var. Ne rüzgâr ne de yağmurdan etkilenebilir.

Günler birbirini kovalıyor. Bazen ay kadar bazen de birkaç saat kadar uzun geliyor insana. Bu oranda mesleğe yaklaşıyoruz. Yirmi günden beri sınavlar devam ediyor.

Sınav deyince kalbimiz daha hızlı çarpar. Heyecanlanır en iyi bildiğimiz bir konuda bile bocalarız. Sınav salonu kapısında sıra beklemek, sıra gelinceye kadar heyecanla boğuşmak önceden vardı, bugünde var, yarın da olacaktır. Heyecanını kontrol altında bulundurup, sakin olmayı başaran,

başarının ucunu yakalamış demektir. Şu da bir gerçek ki, kendine güveni olan kişi aşırı derecede heyecan duymaz.

Sınavların zor olanlarını başarı ile geride bıraktım. Diğerlerini de aynı başarı ile atlatacağımı umuyorum. Sıram gelip biyoloji sınavı için içeri girdiğimde, "Faik, sana ne sorayım? Sene içinde dersle ilgili tüm çizim ve resimleri çizerek bana yardımcı oldun. Soracağım soruları en az benim kadar biliyorsun. Ama yine de bir şeyler sormak zorundayım." Diyen Biyoloji öğretmenimin bu sözleri bana güven vermesi açısından çok önemlidir.

Bence öğrenciliğin en zevkli tarafı sınav anıdır. Sınav kurulunun karşısından alnı açık olarak ayrılmak kadar haz verici başka bir şey olduğunu düşünemiyorum. Herkese göre böyle midir? Kuşkusuz hayır. Benim için zor olan başkası için kolay olabilir.

Öğrencilik başka bir duygu. Hiçbir mesleği onunla değişmem. Toplum şuuru, toplum anlayışı ve beraberliği hiçbir sosyal toplumda görülmez. Hele bizim gibi yatılı olursa derslerden başka bir sorumluluk kalmıyor. Toplu olarak ders yapmak, yemek yemek, gezmek, eğlenmek huzur veriyor insana. Ya arkadaşlığa ne dersiniz? Altı yıl bir arada kalmış, bir birine sıkı bağlarla kenetlenen arkadaşlığı hangi güç ayırabilir? Her birimiz yurdun bir köşesine dağılsak, birbirimizin izini kaybetmiş olsak bile kalbimizin bir köşesinde arkadaşlığın yeri kalacaktır.

Aile yuvasından ayrılıp askere giden Mehmetçikler de böyledir. Onlarda da arkadaşlık ve hemşehrilik duygusu gelişir.

İçinde bulunulan yaşın gereği, öğrencilerde arkadaşlığa daha çok önem verilir. Birlikte geçen sürenin uzun oluşu öğrencilikteki arkadaşlığı daha köklü hale getirir.

Gece geç saatlere kadar çalışmış, yorgun düşmüştüm. Öğle yemeğinden sonra uyudum. Edebiyat dersi öğretmenim İsmail Âşık bir arkadaşımı göndererek beni çağırdı. Yanına gittiğimde mesleğe giriş günü için bir konuşma hazırlamamı söyledi.

İkinci dönemin başladığı ilk günden bugüne kadar arkadaşlar arasında birinciliği alacağıma dair söylenenler bu görevin verilmesiyle daha da belirginlik kazandı. Arkadaşlar beni tebrik ettiler. Gerek şuana kadar, gerekse şimdiden sonra birincilikle ilgili bir emelim olmadı. Bunu her sözümde arkadaşlara ifade ettim. Şimdi de tekrarlıyorum. "Benim için iyi derece ile mezun olmak yeterlidir."

Geçen yıl mesleğe giriş günü için bir öğrenciden konuşma hazırlaması istenmiş, aynı öğrenci 30 Haziran günü birinci ilân edilmişti. Çok sayıda misafir ve il üst düzey yetkililerinin katıldığı toplantıyı onuncu sınıflardan bir grup boykot etmiş, kendilerine göre haklı oldukları nedenlerle eğlenceye katılmamışlardı. Bu davranışlarından ötürü 15'er gün

okuldan uzaklaştırma cezası alarak mesleklerinin baharında sicillerini kirletmişlerdi.

Benzer bir olayı bu yıl ben de yaşadım. Daha önce Kars'ta oynadığımız "Paydos" piyesini veda eğlencesinde temsil ediyorduk. Son sınıflar kendilerini diğerlerinden farklı görerek, misafirler gibi kendilerine salonda ayrı bir yer tahsis edilmesini istediler. Bu istekleri yerine gelmeyince içlerinden bir grup salonu terk etti. Bu hareketlerinden tatmin olmadılar. Bir şeyler yapıp toplantıyı engellemek istediler.

Ben olanlardan habersiz, sahne kulisinde sıramın gelmesini beklerken birilerinin beni çağırdığını söylediler. İlk anda bu çağrıya kulak asmadım. Ama kulisin arka kapısını aralayarak makyajlı kafamı dışarı uzatmaktan kendimi alamadım. Kapıyı açar açmaz iki el koluma yapıştı, beni dışarı doğru çekti. Diğer kolumla kapıya tutunmaya çalıştıysam da iki kişinin kuvvetine karşılık benim direnme gücüm azalıyordu. Az ötede heyecanlı bakışlarla diğer arkadaşlar bizi seyrediyordu. Tam bu sırada patırtıya Suat Bey yetişti.

"Ne var, ne oluyor?" deyince kolumu bıraktılar. "Beni kaçırmak istiyorlar" dedim. "Neden kaçırıyorlar? Neden içeri girip piyesi seyretmiyorlar?" sorusuna cevap veremedim.

Piyesi başarı ile tamamladıktan sonra amaçlarının ne olduğunu öğrendim. Arkadaşların bu hareketi beni rahatsız etti. Bu tür toplu hareketlerin fayda getirmeyeceğini daha önce öğrenmiştim. Ama anlaşılan hâlâ öğrenmeyenler vardı.

Beklediğimiz gün gelip çattı. Sınav sonuçları belli oldu. Kimlerin dereceye girdiği tespit edilerek kendilerine mesleğe giriş gününden önce tebliğ edildi. Dereceye girenlerin ilk üçü arasında benim adım yoktu. Bu durum karşısında benden çok, yakın arkadaşlarım hayal kırıklığına uğradı. İlk reaksiyon olarak konuşmayı boykot etmemi önerdiler. Buna şiddetle karşı çıktım. Öğretmenlerin haksızlık yapacağına ihtimal vermediğimi söyledim. Bizim bilmediğimiz nedenler vardır, dedim. "Nasıl olur, birincilik sana verilmeyecek idiyse neden konuşma hazırlamanı söylediler? Şimdiye kadar hep böyle olmadı mı?" şeklinde sorular soruluyordu. Benimle aynı anda sınav salonuna girenler şahitlerimdi. Böyle bir karara varmış olmanın nedenlerini araştırdılar ve sene içindeki karne notlarımın düşük olduğu sonucuna vardılar. Bu olasılığı sene içinde sezmiştim, ama verilen görevi geri çeviremezdim.

Bitirme sınavlarında aldığım notlardan bahsetmek istemiyorum. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, puanlarım, birinciliği alandan 8 puan daha fazlaydı. Bu durumum dikkate alınarak mesleğe giriş gününde mezunlar adına yapılacak konuşma bana verilmişti.

Bugün 30 Haziran 1963, Pazar. 1962/1963 ders yılı mezunlarının mesleğe giriş günüdür. Seçkin davetlilerimiz var. Bu mutlu günümüze şeref vermek için geldiler. Toplantı saat 10.00'da, valinin uzun konuşmasıyla başladı. Arkasından Milli Eğitim Müdürü ve Okul Müdürü öğretmenliğin kutsallığından, hayata atılacak biz genç öğretmenlerin vatan ve millete yararlı birer eleman olmamız hakkında konuştular.

Konuşma sırası yeni mezunlar adına bana gelmişti. Kürsüye doğru ağır adımlarla yaklaşırken hem öğretmen olmanın, hem de 110 kişiyi temsil etmenin heyecanını yaşıyordum. Sakin olmaya çalışarak şu konuşmayı yaptım:

Sayın Misafirlerimiz,
Kıymetli Öğretmenlerim ve
Sevgili Arkadaşlar!

Öğretmenliğe olan derin sevgimizin temeli daha ilkokuldayken kalbimize yerleşmişti. Bu sebeple çalıştık; çalıştıkça yükseldik. Öğretmen okuluna girince de yorulmadan, durmadan, son gayretimizle bu güne geldik. Şimdi mesleğimizin kutsal sorumluluklarını yüklenmek zamanı gelmiş bulunuyor. Bu görevi yüklenmek için gerekli kuvvet ve kudreti kazandığımızı, bu günü yaşatmakla okulumuz bize müjdelemiş oldu.

İrfan yuvamız altı senedir bu ödevi yüklenecek yeteneği bize vermeğe gayret etti. Bizden sonra da küçük kardeşlerimize aynı emeği vermekle vatanın kalkınmasında büyük hizmetler görmeğe devam edecektir.

Vazife göreceğimiz köylerin durumları hakkında daha mesleğin adayı bulunduğumuz sıralarda bilgi edindik. Fakat bu hakikatler bizi korkutmadı. Aksine, vazife göreceğimiz köylerin acı gerçekleri bize daha fazla çalışma ihtiyacını duyurdu.

Memleketimizin tüm köyleri kalkınmaya muhtaçtır. Bu güne kadar köylerimizden okuyup mevki sahibi olmuş aydınlar köylerine dönmemiş, şehirlere gidip yerleşmişlerdir. Fazilet duygularının azlığından olmalı ki, çevresini aydınlatmak büyüklüğünü gösterememişlerdir.

İşte tanınmadan, keşfedilmeden, zavallı ve bilgisiz diye asılsız iftiralarla incitilmiş olan köylüye koşmak vazifesi biz öğretmenlere düşüyor. Asıl zavallı olanlar, Türk köylüsünün benliğinde olan cevheri görmekten aciz ve ona zavallı diyenlerdir. Biz bu zavallılar gibi düşünmüyoruz. Türk köylüsüne zavallı denilemez. Eğer onun eksik kalmış, tamamlanması gereken bir hususu varsa bu da yine münevverlerimizin zamanında onlara el uzatmayışlarının eksikliğidir. Bizler onların eksiklerini tamamlamak, Türk köylüsünü münevver insan topluluğu haline getirmek azmiyle çalışacağız.

Bu günden sonra, Türk köyünü ve Türk köylüsünü emeğimizle kalkınmış olarak görmekle övüneceğiz. Sanatımızın inceliğini genç

dimağlara işleyip eserlerimizdeki muvaffakiyetimizin müjdesini çocuklarımızın gözlerinden okudukça bahtiyar olacağız. Seve seve koşacağımız köylünün derdine ortak olmaktan başka dileğimiz kalmamıştır. Önümüze çıkacak engelleri, yuvamızdan aldığımız nurla boğarak daima yükselteceğimizi, daima yükseltmek azminden kaybetmeyeceğimizi, bunu bizden bekleyen vatanımıza ve milletimize vaat ederiz.

Fakir milletimizin bize verdiği emeği unutmayacağımıza, vatan ve millet menfaatini şahsi menfaatimizden üstün tutacağımıza, her türlü imkânsızlıklar içinde ümitsizlik duymadan çalışacağımıza ant içeriz.

Fikir yuvamızdan aldığımız gayret ve kuvvet bizim en büyük dayanağımız olacaktır."

Uzun alkışlar eşliğinde yerime oturdum. Sıra hediyelere gelmişti. Sunucu öğretmen Suat Kızıltuğ:

1962/1963 ders yılında gösterdiği başarıyla ..... 145 puanla birinciliği almıştır. Kendisine 350 liralık bir radyo hediye ediyoruz. İkinciliği 144 puanla ..... alarak kendisine 300 liralık bir kol saati hediye ediyoruz. Üçüncülüğü 143 puanla ..... almış ve kendisine 250 liralık bir kütüphane hediye ediyoruz. Ve dördüncülüğü 142 puanla ben aldım.

Bitirme sınavlarında, birinciliği alandan 8 puan daha yüksek puana sahip olmama rağmen sene içerisinde zamanımın büyük bir kısmını piyese vermem, karne notlarımın düşük olmasına neden oldu. Böylece 1 puanla üçüncülüğü, 2 puanla ikinciliği, 3 puanla birinciliği kaybettim.

Okul müdürü sınav sonuçlarını bize tebliğ ederken bu durumu kastederek:

"Faik, sene içinde biraz daha çalışsaydın birincilik senin olabilirdi. Bitirme sınavlarında takdire şayan puan aldın." deyince gırtlağıma kadar gelen kelimelere hâkim olamadım, müdürün sözünü kestim.

"Piyeste bana rol verilmişti. Okulumu en iyi şekilde temsil etmeye çalıştım. Zamanımın büyük bir bölümünü bu konuda harcadım. Ders çalışmaya zamanım olmadı!" dedim.

Müdürümüz Mehmet Öz, düşünmeden söylediği söz kendisine sitemli olarak iade edilişinden etkilenmiş olacak ki sustu, konuşmasına devam etmedi.

110 öğrenciden dört kişi pekiyi ile mezun olurken bir kısmı iyi ve diğer bir kısmı da orta derece ile diplomalarını aldı. Bir kısmı ise eylülde tekrar sınavlara girmek üzere bütünlemeye kaldı.

Arkadaşlar ikişer, üçer okulu terk etmeye başladı. Ben de eşyalarımı hazırladım. Ama vedalaşmak için kendimi yeterince cesur hissetmiyordum. Bir ara kimseye haber vermeden sessizce okuldan

ayrılmak istedim. Sonra bu davranışın doğru olmayacağını düşündüm. Hiç değilse öğretmenlerimle vedalaşmalıydım.

Teker teker görüşmeye başladım. Kimi ciddi, kimisi de samimiydi. Aziz Bey'in dairesinde vedalaşırken Biyoloji öğretmeni Aytaç Bey'in sıcak ilgisi karşısında gözyaşlarımı göstermemek için kendimi acele ile dışarı attım. Suat Bey ile de öyle oldu. Hele "Gittiğin yerden mektup yaz! Hayattaki durumunu bilmek isterim." demesini hayatımın sonuna kadar unutmayacağım.

Gırtlağıma bir şey tıkanmıştı sanki. Bu durumda arkadaşlarla görüşemezdim. Ayrılıyordum. Bir daha görüşmemek üzere ayrılıyordum okuldan. Bir taşıta bindim. Son virajı dönerken altı seneden beri acı ve tatlı günlerimi geçirdiğim okuluma son kez baktım. Somurtan binalar, yeşil bir bulut gibi vadiyi dolduran ağaçlar, kulakları çınlatan karga sesleri bir başkaydı. Altı sene önce büyük heves ve heyecanla geldiğim okulumdan amacıma ulaşmış, fakat üzgün olarak ayrılıyordum.

Virajdan sonra yıkılası tepeler girdi aramıza. Tekerleklerin her dönüşü beni okulumdan, öğretmenlerimden ve arkadaşlarımdan uzaklaştırdı. Şehre gelinceye kadar gözlerim nemli "Elveda" şarkısını mırıldandım.

Mahrumiyet dolu köy hayatına döndüm. Son ayların getirdiği yorgunluğu gidermek için böyle bir ortama ihtiyacım vardı. Kalbimin sesini duyabiliyor ve daha etraflı düşünebiliyordum.

Köylerimiz ihtiyacımızı karşılayacak, isteklerimize cevap verecek durumdan uzaktır. Bu duruma gelebilmesi için köklü çalışmamız gerekiyor. Yiyecek ekmek bulmakta güçlük çeken insanlarımız var.

Önceki yıllarda yağmurun bol ve zamanında yağması ekinlerin yetişmesini kolaylaştırıyordu. Başaklar büyük ve dolgundu. Son yıllarda yağmur yağmaz oldu. On beş santimetreyi aşmayan ekinlerin başakları küçük ve taneleri dolgunlaşmıyor. Dolayısıyla hem insanlar hem de hayvanlar yiyecek bulmakta güçlük çekiyor. Yüzyıllardan beri alışıla gelmiş çiftçilikle çalışmalarını sürdüren köylü, değişen şartlara uyum sağlayamıyor. Birkaç yüz metre ötede akan Arpaçay, "Siz benden yararlanmasını bilmezseniz, ben de sizi terk edip gidiyorum!" der gibi yurdumuzu terk ediyor. Sahip olduğumuz kaynaklardan yeterince yaralanmasını bilmiyoruz.

Şöyle bir dünya milletlerine bakacak olursak Almanya ovalarında, İtalya'daki Po ovasında ve diğer birçok Avrupa ülkesinde yetiştirilen ürünlere bakalım. Son yirmi yıla kadar Filistin topraklarında hiçbir bitki yetişmezken şimdi yetişmeyen ürün kalmadığını gözümüzün önüne getirelim. Oralarda yetişen ürünler bizde neden yetişmesin?

Çalışmakla birçok şey başarılır. Almanya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki durumu herkesin malûmudur. 1954 yılında batı bölümü istiklâline kavuştuktan sonra budanmış bir ağaç gibi yeniden filizlenerek dallanıp budaklandı. Kısa zaman içinde dünyanın en zengin ülkeleri arasında yerini aldı.

Ne yazık ki, milletçe koparılıp atılması gereken alışkanlıklarımız vardır. Öncelikle tembelliği söküp atmalı, ondan sonra diğerlerine geçilmeliyiz.

Geçenlerde Eğitim Enstitüsü sınavlarına girmek için şehirden gelecek vasıtayı bekledim. Gelmedi. Yaya olarak Kars'a gitmeye mecbur kaldım. Kırk kilometrelik yolu yaya olarak gitmek benim gibilerinin yapacağı iş değildi. Ama neyleyim ki mecburiyet insana çok şey yaptırıyor.

Sabahın beş buçuğunda yola koyuldum. İlk iki saatlik yolculuğumda on beş kilometre yol aldım. Ne yazık ki Subatan köyünün kenarına geldiğimde Başgedikler nahiyesi yönünden gelen vasıta köyün diğer kenarından gelip geçti.

Vasıtalardan ümidimi kesince yola devam ettim. Ayaklarım ağrımaya başladı. Oysa yolun üçte birini dahi gitmemiştim. Kulaklarım hep arkadan gelecek vasıtaların motor sesindeydi. Fakat ne gürültü, ne de toz bulutu vardı.

Bir ara motor gürültüsü duyar gibi oldum. Önce içinde bulunduğum sıkıntılı durumdan kaynaklandığını sandım. Sonra geri dönüp baktığımda tarladan ot taşıyan bir traktör olduğunu gördüm. Yine ümitsizce başımı öne eğip yoluma devam ettim. Yolun yarısı olan Yahniler'e geldiğimde ayaklarım iyice ağrıyordu. Ayaklarımı soyunarak taşların çukurlarında biriken yağmur suyuna soktum. Saat dokuz otuzdu. Yarım saat dinlendikten sonra giyinerek yola devam ettim. Ayaklarıma iğneler batıyordu sanki. Anlaşılan ılık su iyi gelmemişti. Soğuk suyu bulma imkânım da yoktu. Susadım. Subatan köyünden sonra ot biçen birinin yanında susuzluğumu gidermiştim. Buraya kadar kimselere rastlamadım. Zaten bu yöre ıssız ve taşlıktı.

Yiyecekten yana bir sıkıntım yoktu. Çantamda yeterli azığım vardı. Ama susuz lokmayı yutamıyordum. Kafamı başka şeylerle meşgul edip susuzluğumu ve ayaklarımın sızısını unutmaya çalıştım. İki gün önce yağan yağmur, yolun kenarındaki çukurlarda killi toprakla karışarak katı bir kıvam almıştı. İçimden "Bu su duru ve temiz olsa da kana kana içsem!" dedim. Sonra yarı uyuşuk ayaklarımı hatırladım. "Acaba onları bu çamur bulamacına daldırsam nasıl olur?" Bunu düşünürken havanın sıcaklığından olmalı ki, yanıma kadar yaklaşan askeri vasıtaların gürültüsünü çok uzaktaymış gibi işittim. Yolun sağına saparak boş araziden Yahniler dağına doğru ilerlemeye başladılar. "Acemi şoförler tatbikatıdır, bu tarafa gelirlerse

yararlanabilirim" düşüncesiyle ayaklarımı çamurlu suya sokmaktan vazgeçip yola devam ettim. Elli metre kadar ilerlemiştim ki önüme bir konvoy daha çıktı. Derken arkasında bir konvoy daha. Anlaşılan geniş kapsamlı bir tatbikat vardı. Zaten bu araziler şu ana kadar ne tüyler ürperten harp sahnelerine şahit olmuş, şehit kanlarıyla sulanmıştı.

Yumurtayı andıran karşılıklı iki tepenin zirvesine su kanalına benzeyen mevzilerle çıkılırdı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Ruslarla yapılan savaşlarda kazılan bu mevzilerin toprakları hâlâ öbek öbek duruyordu. Tarihte Yahniler Müdafaası meşhurdur. Şimdi aynı topraklarda kahraman Mehmetçiklere baktıkça o yılları görür gibi oluyorum.

Bunları düşünürken bir süre daha yol aldım. Azılı çoban köpekleri bir tanka hücum ettiler. Sonra yola yaklaşıp su birikintilerinden içtikten sonra kenara çekilerek benim yaklaşmamı beklediler. Elimde kendimi koruyacak bir şey olmadığı için olduğum yerde durup onların uzaklaşmalarını bekledim. Köpekler bana, ben köpeklere bir süre baktıktan sonra uzaklaşan sürüye doğru gittiler. Yorgun ayaklarımı sürüyerek yola devam ettim.

Yahnilerden sonra yol hafif eğimlidir. Her ne kadar rampa çıkmaktan daha kolay olsa da yine de ayaklarımın üzerine bastıkça ağrıyordu. Tüm sıkıntılara rağmen yine de yola devam ettim. Başka seçeneğim de yoktu.

Yalçınkaya köyünde yolun dörtte üçünü geride bırakmıştım. Bu köyün içme suyu yoktur. Yağmur suları köyün kirli sokaklarını akarak bir çukurda toplanır, orada küçük bir göl oluşturur. Gölden hayvanlar içerken gölün kenarında kazılan su kuyusundan aldıkları su ile insanlar ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. İmkânları olan kilometrelerce uzaktan hayvan sırtında su getirerek gırtlaklarını ıslatmaya çalışırken, olmayanlar gölün kenarındaki kuyudan aldıkları su ile ihtiyaçlarını gidermek zorundadırlar.

Köylü, bu güne kadar kuruyan gırtlaklarıyla avazları çıktığı kadar bağırmış, ancak bu yıl seslerini duyurabilmişlerdi.

Köye girer girmez ilk gelen evden su istedim. İçtiğim her yudum su hayat bağışlıyordu bana. Kısa bir istirahattan sonra yola devam ettim.

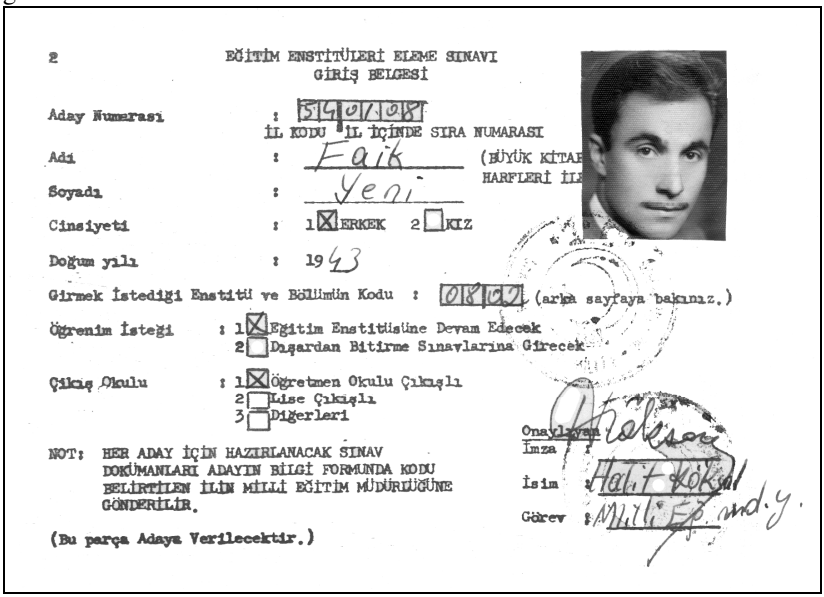
Her istirahattan sonra ayaklarımın acısı biraz daha artıyordu. Bir süre daha ilerledim. Şehre dönen birkaç askeri vasıtaya binmek mümkün olmadı. Benim için artık şehre kadar yürümekten başka hiçbir ümit kalmamıştı.

Yedi saat kırk dakikadır yoldaydım. Yorgunluk ve bitkinlik son haddini buldu. Şehir görünmüştü ama yaklaşık beş kilometre daha yolum vardı. Önüme gelen ilk köprünün altında su aradım. Üzerinde vızır vızır sinekler uçuşan bir su birikintisi buldum. Sıcaktan yanan ayaklarımı soyunup içine daldırdım. Ayaklarımdan vücuduma yayılan bir rahatlama

oldu. Kulaklarıma motor gürültüsü gelmeseydi daha bir süre orada kalabilirdim. Ayaklarımı giyinip yola çıkıncaya kadar ters yönden gelen bir vasıta arkasında toz bulutu bırakarak geçti. Tekrar suya dönmedim. Yolun üst tarafında ot biçen birkaç kişiden su isteyerek midemi tıka basa doldurdum. Dünyanın, yaşamanın, insanların ve tüm varlıkların kıymetini daha iyi anladım. O sırada yaklaşan traktöre yetişmek için yorgunluktan bitkin hale gelen bacaklarımı sürüyerek yola indim. Beni de şehre götürmelerini söyleyerek şoförün yanına tutundum. Mutluydum. Ayaklarımın ağrısına önem vermiyordum artık. Birkaç dakika sonra şehre ayak basacaktım. Ondan sonrası kolay.

Şehre geldiğimde babamla karşılaştım. İzinden dönüyordu. Gece geç vakte kadar yolculuk hatıralarımızı dinlemekle geçirdik.

Ertesi gün aynı yorgunlukla Eğitim Enstitüsü sınavlarına girdim. Saat on ikide çıktığım zaman dünkü yol yorgunluğu devam ediyordu. Ondörtte Başgedikler'e giden vasıtaya binerek köye doğru yola çıktık. Yolda şiddetli yağmur yağdı. Kamyon yolda kaldı. İteklemek fayda vermedi. Yolun kurumasını beklemek zorundaydık. O geceyi S köyünde bir konuk severin evinde geçirmek zorunda kaldık. Ancak ertesi gün köye gelebildik.

2 EĞİTİM ENSTİTÜLERİ ELEME SINAVI
GİRİŞ BELGESİ

Aday Numarası : 51401108
İL KODU İL İÇİNDE SIRA NUMARASI

Adı : Faik (BÜYÜK KİTAP HARFLERİ İLE)

Soyadı : Yeni

Cinsiyeti : 1 [X] ERKEK 2 [ ] KIZ

Doğum yılı : 1943

Girmek İstediği Enstitü ve Bölümün Kodu : 018 02 (arka sayfaya bakınız.)

Öğrenim İsteği : 1 [X] Eğitim Enstitüsüne Devam Edecek
2 [ ] Dışardan Bitirme Sınavlarına Girecek

Çıkış Okulu : 1 [X] Öğretmen Okulu Çıkışlı
2 [ ] Lise Çıkışlı
3 [ ] Diğerleri

NOT: HER ADAY İÇİN HAZIRLANACAK SINAV DOKÜMANLARI ADAYIN BİLGİ FORMUNDA KODU BELİRTİLEN İLİN MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERİLİR.

(Bu parça Adaya Verilecektir.)

Onaylayan İmza : Faksen
İsim : Halit Köksal
Görev : Milli Eğ. md. y.

Eğitim enstitüleri eleme sınavına giriş fişi.

Temmuzun son günlerinde görev yerlerimiz tebliğ edilecekti. Hâlbuki ayın otuz biri olduğu halde hâlâ bir haber gelmemişti.

Milli Eğitim Müdürlüğü'nden bilgi edinebileceğimi düşündüm. Ağustos ayının üçüydü. Okul arkadaşlarımdan Ş. ile birlikte M.E.M. gittik. Çok heyecanlıydım. Kalbim yerinden fırlayacakmış gibi atıyordu. Acaba istediğim vilâyete mi vermişlerdi beni?

Yıllardan beri Adapazarı'na gitmek istiyordum. Hatta Arifiye Öğretmen Okulu'na nakletmeği bile düşündüm, ama gerçekleşmedi. Mezun olunca birinci tercihim Sakarya vilâyetiydi. Bu gerçekleşmezse Kocaeli, o da olmazsa Bolu vilâyetlerini dilekçemde sıraladım. Amacım Trabzon'dan ayrılarak Adapazarı'na yerleşen aile bireylerine yaklaşmaktı. Üç ağabeyim ve bir ablam burada oturuyordu.

Biraz önce arkadaşlarımdan birini gördüm. Kars vilâyetini isteyenlerin tümünün tayini istekleri doğrultusunda gerçekleştiğini söyledi. Benim isteğim de yerine getirilecek miydi?

Hükümet konağının koridorlarında dolaşıyoruz. Mesai saatinin başlamasına birkaç dakika vardı. Memurların bir kısmı henüz gelmemişti. Fakat benim bilgi alabileceğim memur gelmişti. Yanına yaklaşarak, tayin edildiğim yeri öğrenmek istediğimi söyledim. Memur, önünde duran iğneli kâğıtları sağa sola çevirdikten sonra, pembe bir kâğıdın üzerinde parmağını gezdirirken ismimi sordu. Söyledim. Parmağını bir müddet daha gezdirdikten sonra, "Faik Yeni, yatılı, Hakkâri" dedi. Kulaklarıma inanamadım. Anlamamış gibi tekrar sordum. Aynı cevabı aldım. Şayet yanlış anlamışsam memur düzeltir düşüncesiyle, duyduklarımı bir defa da ben tekrarladım. Memur söylediklerimi "evet" kelimesiyle onayladı. Şüphem kalmamıştı artık.

Daha önce okulumuzdan mezun olup da Hakkâri'ye tayin olanlar hoş olmayan olaylar anlatmışlardı. Talih orayı çıkardı karşıma.

Binanın üçüncü katından nasıl indiğimin farkına varmadım. O anda kuş uçmaz, kervan geçmez yerler geldi gözlerimin önüne. Arkasından toprak damlar, yarısına kadar toprağa gömülü evler ve bu evleri dolduran köylüler.

Arkadaşım durmadan konuşuyor, ona şuursuz cevaplar veriyordum. Oysa ben sağlıklı düşünebilmek için yalnız kalmak istiyordum.

Ş.' den ayrıldıktan sonra sakin bir yer aradım. Kaldırım taşlarının üzerinden bir süre yürüdüm. "Hiç değilse Adapazarı'na yakın bir vilâyete verselerdi." Diye mırıldandım.

Hem yürüyor hem de tayin haberini içime sindirmeye çalışıyordum. Kendimi Kars Çayı'nın yanında buldum. Her şehre gelişimde buradan suyun akışını seyrederdim. Çay yine her zamanki sakin haliyle akışına devam ediyordu. İçinde bulunduğum kararsızlık onda yoktu.

Güvercinlerin uğuldamaları, kargaların haykırışları, serçelerin daldan dala sıçrayıp cıvıldamaları, köpeklerin havlamaları, kuzuların melemeleri hep aynıydı. Farklı olan yalnız ben miydim?

Mesleğe giriş gününde yaptığım konuşmayı hatırladım. O konuşmada öğretmenlerime, müdürüme, vali ve diğer davetlilere, bütün bunlardan daha önemlisi, kendime verdiğim söz geldi aklıma. Kendimden utandım. O halde böyle düşünmek bana yakışmaz. Kafamda olumsuz duygulara yer olmamalıydı.

Eğitim Enstitüsü giriş sınavı sonucu hâlâ belli olmadı. Ne zaman bildirileceği konusunda da bir şey söylenmedi. En kısa zamanda köyüme koşmalıyım. Kim bilir köyümü ne kadar seveceğim? Yol gitmiyor mu köyüme? Varsın gitmesin, Anadolu'nun sayısız köyüne yol gitmiyor. Ben de katır sırtında giderim. Allah'tan başarılar ve muvaffakiyetler temenni ederek köyümün yolunu tutmalıyım. Bunu hiçbir zaman talihsizlik olarak kabul etmemeliyim. Biraz önceki duygularımın etkisi altında kaldığım için kendimden utandım.

Hazırlığımı kısa zamanda tamamladım. Zaten hazırlık yapacak önemli bir şeyim yoktu. 10.08.1963 günü Kars'tan hareket ettim. İlk aktarma Pasinler-Horasan'da oldu. Üç saat kadar Erzurum'dan gelecek otobüsü bekledim. Benimle birlikte Ağrı'ya gidecek beş kişilik bir caz ekibi vardı. Birer ahbap gibi konuşuyorduk. Kars'ta olsaydık belki de birbirimize selâm bile vermeyecektik. Ama şimdi yolculuğun ve yalnızlığın etkisiyle candan ahbap olmuştuk. Caz ekibiyle olan yakınlımız Ağrı'da sona erdi. Geceyi Ağrı'da bir otelde geçirdim. Ertesi gün sabahın erken saatlerinde Van'a giden otobüste yerimi aldım. Köyleri ve kasabaları geride bırakarak Hakkâri topraklarına girdik. Büyük Zap nehrinin derin vadisindeki dar ve keskin virajlı yolda ağır ağır ilerliyoruz. Derin uçurumlar dehşet verici. Vadinin tabanından coşkulu akan nehir, kayalara çarparak köpürüyor.

Otobüs yolcularından biri, bir mühendisin, otomobil kazası sonucu uçuruma yuvarlanarak nehre düştüğünü, bütün aramalara rağmen bulunamadığını anlattı. Kaza mahalline gelince de, "İşte burası" dedi. Otobüsten inerek, bir kayanın üstünde, yalnız tekerlekleri görünen otomobili gördük.

Hakkâri'ye gelinceye kadar Büyük Zap vadisinin vahşi manzarasını seyrettim. U biçiminde yükselen vadinin üstünde günün öğle vaktinde birkaç saat güneş alabilecek kadar açıklık var. Azgın sular kenarında ot ve ağaç gibi yeşil bitkinin yaşamasına olanak tanımıyor.

"Şehir göründü" denince ilk gördüğüm yaşlı bir kavak ağacıyla krem rengine boyanmış bir binaydı. Diğer binaları virajları dolandıktan on beş dakika sonra görebildim.

Karşımıza ilk çıkan, yolun sağında sayıları ona yakın Kara yolları binaları oldu. Yaklaşık yüz metrelik rampadan sonra diğer binalar göründü.

Yolun sağ-üst kısmında askeri-jandarma birliği, sol-altta kasabanın tek oteli olan Sümbül palas yer alıyor. Az ileride P.T.T., Sümerbank, lokanta, bakkal vs. sıralanıyor.

Benden önce gelen meslektaşlarımın yardımıyla otele yerleştim. Yabancılar, kıyafetlerinden hemen tanınıyor. Yabancılar ya öğretmendir, ya da bir devlet dairesinde memurdur.

Nispi yükseklikleri 1000-1200 metreye varan sivri dağların çevrelediği bu uzak vilâyetimiz her şeyden mahrum, öylesine sessiz, öylesine sakin bir yerleşim yeri.

Hakkâri, birbirini T şeklinde kesen iki küçük cadde ve bu caddelerin iki kenarına sıralanmış alçak, kerpiç ve birkaç resmi binadan oluşuyor. Kasabanın girişindeki levhada Nüfus beş bin olarak veriliyordu.

Saat 17.30'du. Resmi daireler kapandığı için tayin ile ilgili bir işlem yapamıyoruz. Önce gelen arkadaşların edindikleri bilgiye göre köyler ancak ağustos ayının sonlarına doğru belli olacaktı. O tarihe kadar burada beklenmez. Gidip tekrar gelmek ise bir hayli zahmetli ve masraflı bir iş. Yüzlerce kilometre uzaktan gel, hiç bir şey yapmadan geri dön. Kabul edilir gibi değildi.

Kayıt ve maaş işlemlerini tamamlar geri dönerim, ümidiyle geceyi geçirdim.

Ertesi gün saat 10.30'a kadar dairelerin kapılarını aşındırıyoruz. İlgili devlet memurları görünürlerde yok. Akşam oluyor, ertesi gün oluyor, üçüncü gön müracaat işlemlerini tamamlıyoruz. Bu sefer de vali yok. Beş gün bekledikten sonra kayıt ve maaş işlemlerini tamamlayabildik. Hakkâri'den ayrılırken ilk maaşı alıyoruz. Maaşımı büyük bir dikkatle sayıyorum: Yüz, iki yüz, üç yüz, üç yüz elli, üç yüz altmış, üç yüz yetmiş, üç yüz seksen. Evet, üç yüz seksen Türk lirası.

13 Eylül 1963

Geldim, birkaç gün annemin, babamın yanında kaldım ve tekrar Hakkâri'ye dönüyorum.

Hareketimin dördüncü gününde Hakkâri'deydim. Her şey bıraktığım gibiydi. Sanki buradan hiç ayrılmamıştım. Otobüsten inince Yunus ile karşılaştım. Aynı okuldan mezun olmuş, aynı ilkokulda staj yapmıştık. Yunus, Yozgat ilinin Akdağmadeni'ndendi. Hasretle birbirimize sarıldık. İki buçuk ay sonra gurbette karşılaşmak bizi mutlu etmişti. Hiç değilse bir süre için hasret giderdik.

Benden önce gelen öğretmen arkadaşlar yatılı ilkokulun bir sınıfına yerleşmişlerdi. Her kes yatağı ve mutfak eşyaları ile birlikte gelmişti. Bu nedenle otele gerek kalmadı. Arkadaşların yardımıyla yatılı ilkokula geldim.

Bir dershaneyi bize tahsis etmişlerdi. Yataklar yan yana serilmiş, bir yatakhaneyi andırıyordu. Akşamleyin ben de balyayı çözüp onların arasında yerimi aldım. Böylece Tahta Palasın müşterileri yirmi bire yükseldi.

Hem devlet çarkının yavaş döndüğü bu vilâyetin yönetimine alışmış, hem de okulların açılmasına bir süre daha olduğu için herkes sakindi. Yatağımız ve yiyeceğimiz de yanımızda olduğuna göre nerde akşam, orda sabah olacaktı.

Dört gün burada kaldık. Beşinci gün kaza ve köylerimiz tespit edildi. İlçem Uludere, köyüm Hilâldi. Yaklaşık iki buçuk saat kazadan uzakta olan köyüm, yörenin en büyük köyüymüş.

Köyde yalnız değilmişim. Beş senelik bir öğretmenle birlikte çalışacakmışım. Bu benim için bir avantajdı.

Uludere'ye gitmek için iki yol vardı. Bunlardan birincisi Van-Bitlis-Siirt üzerinden, motorlu taşıtların işlediği uzun yol; diğeri Beytüşşebap kazasına kadar motorlu taşıtla, oradan Uludere'ye kadar katırla gidilecek olan kısa yoldu.

Bize bunlardan birinci yol tavsiye edildi. İkinci yolun bir bölümü katır sırtında olacağı için yorucu ve tehlikeliydi. Zira her an bir kayanın arkasından çıkabilecek soyguncular tarafından yolumuzun kesilebileceği söylendi.

Yol tarifiyle ortaya çıkan bir konu üzerinde daha açıklayıcı bilgi vermeği de ihmal etmediler. Asker kaçağı, gasp, adam öldürmek, hırsızlık, dağa adam kaldırmak ve kadın kaçırmak gibi suçlardan aranan birçok kimsenin, kanundan kaçıp dağlara sığındıkları, gelip geçenlerden para, mal, elbise, yiyecek, ziynet eşyalarını haraç aldıklarını göz önünde bulundurmamız gerektiğini söylediler. Bu açıklamalardan sonra tenha yolun, kısa dahi olsa tercih edilmeyeceği açıktı.

Uludere'ye gidecek olanlar dokuz kişiydik. Uzun, fakat emin olan yoldan gitmeğe ittifakla karar verdik.

Hakkâri'den Van'a, oradan da Bitlis üzerinden Siirt'e geldik. İki gün süren saz ve sözle geçen bu yolculuğun nasıl geçtiğini anlamadık. Geceyi Siirt'te geçirmek zorundaydık. Ertesi gün bulacağımız başka bir vasıta ile Uludere'ye hareket edecektik.

Bir otele yerleştik. Üstü sac olan otelin odaları girilemeyecek kadar sıcaktı. Gece yarısına kadar gözümüze uyku girmedi. Gece yarısından sonra ısı biraz düşünce uyumuşuz.

Ertesi gün ordu hizmetinden emekliye ayrılmış bir vasıta bulduk. Bu bir DOÇ'tu . Doçun arkası branda ile kapatılmıştı. Karşılıklı iki kanepe gibi olan oturaklara sıralandık. Eşyalarımız orta kısımda. Saat on birde hareket ederken bizi nasıl bir maceranın beklediğinin farkında değildik. Toprak yolun kasislerinde sallanırken, saz ve söz kesilmişti. Herkeste bir

tedirginlik ve endişe vardı. Ama bunu kimse diliyle ifade etmiyor, susuyordu. Belli ki kimse durumundan memnun değildi. Saatlerce yol aldığımız halde kilometreler bitmiyordu. Yolda ufalanan toprak, toz bulutu olarak arkamızda uzuyordu.

Tepeler aştık, vadiler geçtik, doçtan hep aynı homurtu ve aynı kıpırdayış. Saat on altıya kadar yol aldık. Hiç bir trafik işareti olmadığı için, nerelerde olduğumuzun farkında değildik.

Bir rampayı çıkıyorduk ki, sert bir mekanik gürültü ile olduğumuz yerde kaldık. Şoför vites değiştirip devam etmek istediyse de başaramadı. Artık olan olmuş, düşündüğüm başımıza gelmişti. Denizin ortasında kürekleri kırılmış bir kayık gibiydik. Etrafımız tepelerle çevrili. Tepenin arkasında bir tepe, onun arkasında bir tepe daha...

İndik. Yaprak sallanmıyor. Güneşin kavurucu sıcağından korunmak için yolun kenarındaki bir ağacın altına sığındık. Şoför doçun altına yatmış, arızayı tespit etmeğe çalışıyor. Yüzünden akan ter, toz halindeki toprakla karışınca tanınmaz hale gelmişti.

Alışık olmadığımız bu sıcaklık karşısında bunalıyorduk. Birbirimize "Şimdi ne olacak?" der gibi bakıyorduk. Hani insanın bazen ağzından ses çıkmaz, ama yüz ifadesi her şeyi anlatır ya; işte öyle.

Şoför bir süre uğraştı. Sonunda "Paris köyüne kadar gidebiliriz." dedi.

On beş dakika sonra Paris'e geldik. Üstü kuru dallarla örtülü, iki bostan kulübesinin önünde durduk. Güneş yanı başımızda yükselen dağın tepesine doğru eğilmişti. Akşamın kızıllığı, içinde bulunduğumuz sıkıntılı ortama biraz daha hüzün katıyordu. Doçun sahibine kızdık. O, önce sinirli cevaplar verdi, ama sonra yumuşadı. Bizi teselli edici sözler söyledi. Sonra da zaman kazanmak için başından geçenleri bize anlatmağa başladı.

Sözünü kestim. Ne zamana kadar burada bekleyeceğimizi sordum. O, arkadan bir kamyon geleceğini, o kamyonla bizi Uludere'ye göndereceğini söyledi.

Sabırla beklemekten başka yapacağımız bir şey yoktu. Kulağımızın biri gelecek olan kamyonun gürültüsünde, diğeri ise adamın anlatacaklarındaydı. O konuşmasına yeniden başladı:

"Bu doçu almadan önce kervancıydım. Otuz-kırk bin lira kadar para biriktirmiştim. On civarında da katırım vardı. Bu bölgede gitmediğim yer kalmadı. Her tarafı adım adım bilirim.

Bir gün eşyalarımla birlikte hareket etmiştim. Yanımda başka arkadaşlarım da vardı. Ağaçlık ve kayalık bir yerden geçiyorduk ki, üç el silâh sesiyle irkildik. Yanımızdaki kayanın arkasından biri kafasını uzatarak: Kıpırdamayın, eller yukarı, dedi. Biz şaşırmıştık. Birbirimize baktık. Bizi bu durumdan kurtaracak çareler düşündük. Dağ başında kim

olur eşkıyadan başka. Ona da rastladık. Arkadan bir ses daha duyduk. Kimse yerinden kıpırdayayım demesin, kayaya çivilerim, dedi. Sonra aynı ses önümüzdeki kayanın arkasındakine seslendi: Memiş, üzerlerinde ne varsa boşalt. İdris sen de yardım et, dedi. İdris dediği adam da sağımızdaki kayanın arkasından çıktı. Üzerlerinde ikisi çapraz, biri de bellerinde olmak üzere üç şorta kolan mermi, ellerinde birer filinta tüfek vardı. Saç ve sakalları birbirine karışmış, kıl bitmeyen yerlerini güneş karartmış, diğer taraflardan farkı yoktu. Kara, kapkara insanlar.

Aradılar. Neyimiz varsa aldılar. Katırlarımızı, yüklerini, cebimizdeki paraları, üzerimizdeki kıymetli eşyaları aldılar. Benim yanımda fazla para yoktu. Diğer arkadaşların çok parası vardı. Soyup soğana çevirdikten sonra, bir de dayak atarak geri gönderdiler.

Bu olaydan akıl öğrenmemiş gibi, geri kalan paramla kervanı tekrar tamamladım. Eski işime devam etmeğe başladım. Gasp edilen parayı kazandıktan sonra kâr da ettim.

Fakat yine günün birinde yolumu kestiler. Bu sefer üzerimde külliyetli para vardı. Yalnız katırlarla beni serbest bıraktılar. Bıraktılar ama benim çektiğim de bana yetti. Gece-gündüz durmadan, yemeden, içmeden biriktirdiğim paraları ve malları bir anda veriyor, süklüm, püklüm geri dönüyordum.

Kararımı vermiştim. Kırk yaşına kadar uğraştım, elimde ne kaldı? Hiç. Sadece bir hiç! Öyle ise bu mesleğe son vermeliydim.

Ötede, beride kalan paramı topladım. Biraz da borç para temin ederek bu kamyonu aldım. Bununla da ancak iki sefer yapabildim. Şimdi arıza yaptı. Bundan sonra bakalım Allah ne yol gösterir."

Adamı büyük bir dikkatle dinledik. Hakkâri'de anlatılanları bu adam doğruluyordu. Bir anda bu olanların benim başıma geldiğini düşündüm. Maceralı bir yaşantının içine adım adım gömüldüğümü hissettim. Bu anlatılanlara ilâve olarak adam öldürme olaylarını da dinledim. Tedirgindim. Ama korkmuyordum. Bu yola girmiştim. Artık geri dönüş söz konusu değildi. Sonuna kadar gitmekten başka yapılacak bir şey yoktu. Bakalım bu anlatılanların hangisi ile karşılaşacağım.

Akşamın karanlığında ceviz ağaçlarının arasında biraz dolaştık. Tepelerden esen hafif rüzgâr, diğer bitkilerle birlikte ceviz kokularını getiriyor. Gece kuşları ve böceklerinin sesleri geliyor uzaklardan. Onları daha yakından dinlemek istercesine ağaçların sıklaştığı tarafa doğru adımlıyorum.

Aradan biraz zaman geçti. Önce farların ışığını, sonra motor gürültüsünü duyarak yolun kenarına koştuk. Gelen beklediğimiz kamyon değil, bir pikaptı. Bir şeyler konuştular. Konuşulanlardan yalnız, “Yüküm

var, bıraktıktan sonra gelip götürürüm" sözünü duydum. Sonra yoluna devam etti.

Yükünü Eruh kazasına bırakacaktı. Söylenene göre bir buçuk saatlik yoldu. Dönünceye kadar üç saat geçecek, böylece gece yarısı olacaktı. Ama yine de bir ümit belirdiği için memnunduk.

Bir süre sonra arkadan bir ışık daha belirdi. Gelen beklediğimiz kamyondu. O da senelerce orduya hizmet etmiş, emekli bir kamyondu. Zaten başka bir vasıtayı bu yollara sokmazlardı. Üzerinde tepe gibi yüklenmiş makarna vardı. Jandarma taburunun kışlık yiyeceğiydi. Biz de üstüne binecektik. Ayrıca yatağımız ve bavulumuz da fazlalık.

Eşyaları yerleştirdik. Gece hayli ilerlemişti. Pikap da yükünü bırakmış geri dönmüştü. Kamyon önde, biz pikapla arkada, yolumuza devam ettik. Az sonra kamyonu arkada bıraktık. Eruh'a geldiğimizde sabaha dört saat kalmıştı.

Eruh bir kazadır. Elektriği, suyu, yolu, alt yapısı olmayan bir kaza.

Farların yardımıyla görebildiğim kadar üstü düz, toprak damlı, duvarları kerpiçten yapılan evler. Güçlükle levhasında, otel olduğunu gördüğüm kerpiç bir binanın önünde durduk. Şoför geceyi burada geçireceğimizi söyledi. Burası Eruh'un en lüks oteliydi. İndik. İsli gaz lâmbasının donuk alarak aydınlattığı küçük koridordan bir odaya girdik. Dört kişi bu odada yatacaktık. Yatak ve yorganların ne olduğunu anlamadan her birimiz bir yere uzandık. Ağır bir koku vardı. Ama öylesine yorgunduk ki hemen uyuduk. Ertesi gün güneşin doğmasıyla uyandık. Eni bir karış, boyu iki karış olan tek pencereden oda aydınlanıyordu. Yattığımız yatak ve yorganın, kirden hangi renkte olduğu belli değildi. Çarşaflar branda bezinden daha kirliydi. Bit muayenesinden sonra giyindik. İçimden, bu günleri de görmek vardı, diye geçirdim. Arkadaşlardan biri, ne diyorsun, dedi. Ben hafif kızardığımı hissettim.

İçimden geçirdiğimi sandığım o kelimeleri meğer sesli söylemişim. Bir başkası, bunu da bulduğumuza sevinelim, diyerek benden daha iyimser olduğunu ifade etti.

Kamyon hazırlanmıştı. Bir şeyler atıştırdıktan sonra kamyonun üstünde yerlerimizi aldık.

Benzer yollar, kasisler, vadiler ve tepeler aştık. Güneşin altında yanmağa devam ettik. Yolun kenarındaki alçak dallar bizi kamçılıyor, canımızı acıtıyordu. Kamyon, keskin virajları bir defada alamıyor, manevra yapmak durumunda kalıyordu. Bazı virajlarda manevra bile yapamıyor, geri geri bir sonraki viraja gidiyor, sonra düz olarak devam ediyordu. Zaman zaman inerek yaya yürüyor, bir sonraki viraja kamyondan önce varıyorduk.

O gün gece yarısına doğru Uludere'ye geldik. Eşyalarımızla birlikte ilkokula yerleştik. Son gücümüzü harcayarak balyaları açtık. Bir dershaneyi yatakhane yaptık.

Sabahleyin uyandığımızda hafif yağmur yağıyordu. Giyinip, elimizi ve yüzümüzü yıkayıncaya kadar yağmur dindi. Bir saat sonra da dağların üzerine bir tavan gibi masmavi gök oturuverdi.

Uludere kazası, küçük bir derenin dar vadisinde, etrafı yüksek tepelerle çevrili bir yerleşim yeri. Orta büyüklükte bir Anadolu köyü gibi. Bina olarak okul ve jandarma taburu binası göze çarpıyor. Diğer binalar, saçaklarından dört beş santimetre çapında dallar sarkan, toprak damlı, kerpiçten yapılmıştır. Sanırım binaların yapısını daha sonra inceleme fırsatı bulurum.

Artık buradan sonra tek vasıtam katırdı. Zaman geçirmeden bir katır kiraladım. Yatak bir tarafta, bavul diğer tarafta olmak üzere eşyaları katıra yükledik. Ben de bunların ortasına binecektim. Aybaşında görüşmek üzere, İlköğretim Müdürü bizi uğurladı.

Katır önde, katırın sahibiyle ben arkada yürüdük. Hayvan alışık olduğu için her hangi bir müdahale olmadan aynı tempo ile Uludere'den çıktık. Bu yol, akşam kamyonla geldiğimiz yoldu.

Uludere'nin son binasını da geride bıraktıktan sonra bir patika yoldan dağa tırmanmağa başladık. Katır âdeta zıplar gibi ilerliyordu. Belli ki yükü hafifti. Katırcının ısrarına rağmen katıra binmemekte kararlıydım.

Bir süre yol aldıktan sonra sıcağın etkisiyle terlemiş, gömleğim sırtıma yapışmıştı. Yükseldikçe görüş açısı genişliyor, manzara daha da güzelleşiyordu. Bodur meşe ağaçları sıklaşıyor, altlarında gölgelenen keklikler bizden ürküp havalanıyordu. Manzaranın güzelliğinden yorgunluğumu hissettirmiyordum. Gözün görebildiğince kayalık ve sarp yamaçlar. Ekin ve dikime elverişli arazi yok denecek kadar az. Ancak vadi tabanlarında, su kenarlarındaki dar düzlüklerde tarıma uygun arazi göze çarpıyor. Sanırım fakirliğin en büyük nedeni de bu olsa gerek.

Nihayet dağın zirvesine ulaştık. Burada kısa bir mola verdik. Bir tarafta Uludere vadisini, diğer tarafta köyümün bulunduğu Hilal köyü vadisini görüyorum. Burası yolun ortası. Köyümü görmek için sabırsızlanıyorum. Kazası köy görünümünde olan bir yerin köyü nasıldı acaba? En azından serin rüzgârı vardı. Köyümün vadisinden esen rüzgâr beni ferahlattı. Katırcı, biraz aşağımızda bulunan sırtı aşınca köyün görüneceğini söyledi.

Yolun yokuşu geride kaldığı için fazla dinlenmeye gerek kalmadan yolumuza devam ettik. Katır yokuşu daha rahat tırmanıyor, inişte zorlanıyor gibiydi. Ben ise bir an önce önümüzdeki sırta ulaşmak istiyordum. Hızlı adımlarla inişe geçtik. Kısa zamanda sırta ulaştık. Hilâl köyü göründü.

Yemyeşil, bir halı gibi vadinin tabanına yerleşmiş, dağınık bir köy. Kenarlardan kısa uzantılarla karşı dağa doğru uzanıyor. Vadinin tabanından akan dere, köyü ikiye bölmüş, bulunduğum taraftaki bölümü görünmüyordu. Bu haliyle bile Uludere'ye yakın bir büyüklükte, ondan daha yeşildi. Katırcı, bu yeşilliğin meyve ağaçları olduğunu söyledi.

Vadiye doğru indikçe köyün diğer tarafları da göründü. Köy, birbirini dik olarak kesen iki derenin birleştiği yerde kurulmuş. Zamanla bu derelerin vadilerine doğru genişlediği anlaşılıyor. Rüzgâr, suyun şırıltısını getiriyor kulaklarıma. O anda kendimi çok uzaklarda hissettim. Türkiye'nin öbür ucunda, Trabzon'da. Yayladan köye inerken, vadinin yukarı bölümünde, Solaklı deresinin şırıltısı geliyor kulaklarıma sandım.

Büyük ceviz ağaçları sıralanıyor su kenarında. Vadideki kayaların koltuklarında, her biri birkaç metrekarelik darı tarlaları, üzüm bağları yer alıyor. Vadinin yukarı bölümü gözün görebildiğince sarp kayalık, bu kayaların aralarına serpilmiş bodur palamut-meşe ağaçları.

Basamaklar haline gelen patika yoldan vadinin tabanına indik. Yorulmuştum, ama sanırım katır sırtında daha çok yorulacaktım.

Okula kadar yaklaşık bir kilometre yolumuz kalmıştı. Çoğunluğunu cevizlerin oluşturduğu ağaçların arasından yolumuza devam ettik. Bir yanda sarp kayalar, diğer yanda pırıl pırıl akan dere. Ağaçların gölgesi ve suyun serinliği ile terlemem durmuştu.

Çocukluğumdan beri su sesine karşı büyük ilgim var. Çocukluğumun tatlı anıları, evimizin altından akan Solaklı deresiyle süslenmez miydi? Yıllarca o tatlı hayallerin özlemini çekmemiş miydim? Şimdi bu gördüklerim bana o günleri hatırlatıyor. Orada başlattığım balık avcılığını burada devam ettirmemin mümkün olacağını düşündükçe mutluluğum artıyordu.

Bu güzel manzara karşısında önceki sıkıntılarımı unutmuştum. Duygularımın bu kadar erken değişeceğini düşünemezdim. Bu güzellikler hiç bitmemeliydi.

Okula geldiğimde beklemediğim biriyle karşılaştım. Aynı okuldan beş yıl önce mezun olan bir ağabeyle -bizden büyük sınıflardakilere ağabey diye hitap ederdik- karşılaştım. Uzak diyarda tanıdık bir çehre ile karşılaşınca, insan yalnızlığını bir an olsun unutuyor.

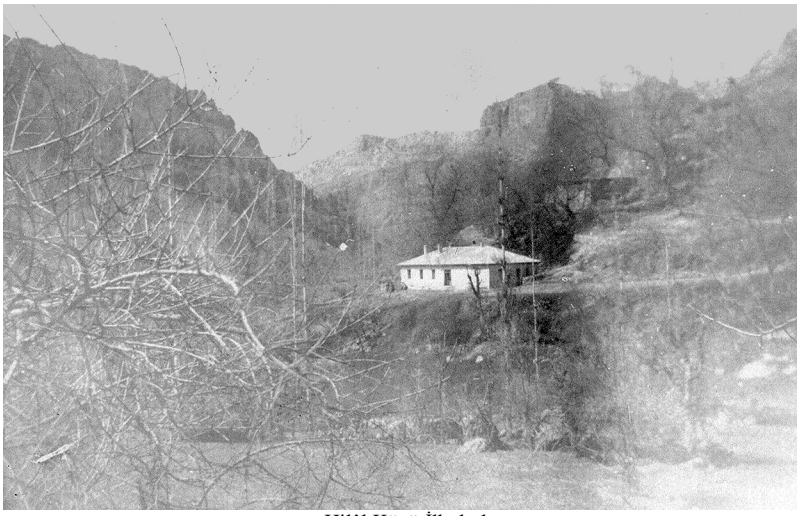
Eşyalarımı okulun lojmanına yerleştirdikten sonra katırcıyı yolcu ettim. Kısa bir sohbetten sonra sevincimin yerini gariplik kapladı. Yeni karşılaştığım Ziya'nın yerine tayin edilmiştim. Bir hafta sonra okuldan ayrılacaktı. Şu anda izinde olan, bir diğer öğretmenle birlikte çalışacaktım.

Köy, manzara bakımından güzeldi. Okulun iki tarafını ceviz ağaçları kaplıyor. Bazı dallar çatının üstüne kadar uzanıyor, bir kartal gibi okulu kanatlarının altına alıyor sanki.

Ceviz ağaçlarından birinin altına oturup çevreyi seyretmeye başladım. Garip bir güzellik. Ama gelen geçen yok. Sanki köy ıssızdı. Okulun önündeki elli metrekarelik bahçeden başka düzlük yok. Vadiyi saran tepelerin doruklarına kadar kayalar göze çarpıyor.

O sırada bir erkek, biraz sonra da bir kadın gelip geçti okulun önünden. Kadının sırtında keçi derisinden bir tulum vardı. Tulumun dört bacağı, altı ve üstü sıkı bir şekilde bağlıydı. Taşımasından ağır olduğu anlaşılan tulumda ne olduğunu sordum. "Süt", dedi öğretmen arkadaş. "Yayladan geliyor. Bunlar sütü hayvan derilerinde taşırlar", dedi.

Kadının üzerinde boydan bir entari, belinde yünden dokunmuş, yirmi, yirmi beş santimetre genişliğinde, bükülerek sarılmış kuşak, başında ise kenarları püsküllü başörtüsü vardı. Başörtüsünün bir ucunu omzuna atmıştı. Omuzlarında yün atkı, ayaklarında çok renkli yün çorap ve lâstik ayakkabılar kıyafetini tamamlıyordu. Hızlı adımlarla inişten aşağı

Hilâl Köyü İlkokulu

yürürken bir taraftan da çorap örüyordu. Öylesine uyum sağlamış ki, ne yoldaki moloz taşlara ayağını çarpıyor ne de örgü temposunu bozuyordu.

Erkeğin kıyafeti oldukça ilginçti. Aynı kıyafeti Uludere'de görmüştüm.

Yavaş adımlarla yanımıza yaklaşırken bir acelesi olmadığı belliydi. Selam verdi. Benim yeni geldiğimi anlamış olacak ki, yarım bir Türkçe ile

Yerel erkek kıyafeti

hoş geldin, dedi. Ziya Bey beni tanıttı. Sonra kendi aralarında sohbete başladılar. Bu arada ben, kıyafetini inceleme fırsatını buldum.

Ziya Beyin köyden ayrılmasıyla yalnız kaldım. İnsan tanımadığı bir muhitte neler hissettiğini ve nasıl yalnızlık duyduğunu burada anladım. Artık konuşacağım, sohbet edebileceğim kimse kalmamıştı. Zaman zaman okulun önünden sırtında yünden dokunmuş kilim nakışlı, adına parzın dedikleri torba ile sepet arasında bir şeyin, içine koydukları öte berilerle geçen kadınlardan başka kimse yoktu.

Sabahları işe giderken okula uğrayıp, yarım Türkçe'siyle hatırımı soran köy muhtarı da olmasa büsbütün çatlayacağım.

Köyde bir jandarma karakolu var. On beş yirmi kadar erin bulunduğu karakolun komutanı bir ay kadar önce başka yere nakledince, yerine bir onbaşı vekâlet ediyor.

Karakola gidip gelmek de ayrı bir sorun. Köyün başındaki kayanın üzerine, bir kartal yuvası gibi kurulan karakola ancak kayalar arasından tırmanarak ulaşılıyor. Zamanımın büyük bir kısmını orada geçiriyorum. Oradaki erler de benim gibi hasret ve özlem dolu. Temiz yürekli insanlar. Ancak konuşacak ortak bir şey bulmakta güçlük çekiyorum. Okulların açılmasını sabırsızlıkla bekliyorum. Çocuklarla uğraşmak yalnızlığımı ve sıkıcılığı ortadan kaldırabilirdi.

Aybaşı gelmişti. Maaş almak için kazanın yolunu tuttum. Birileriyle görüşmek ve konuşmak ümidiyle sevinçliydim. Gideceğim yolu iyi bilmediğim için tedirgindim. Katırla geldiğim yerleri izleyerek tepeye tırmandım. Tepenin zirvesinde biraz dinlenmek için oturdum. Bir yanda Hilâl köyü, diğer yanda Uludere kazası görünüyordu. Köy ve kaza. Birinin diğerinden pek farkı yoktu. Ama çevreye yüksekten bakmak tüm yorgunluğa rağmen güzel bir şey. Bu gibi geziler sık sık tekrarlanabilir, ama nasıl? diye geçirdim içimden.

Fazla oturacak zamanım yoktu. Bu gidişin bir de dönüşü vardı. Hava kararmadan köye dönmeliydim. Hızlı adımlarla tepeden aşağı inmeye başladım. Ayakkabılarımın altı kösele olduğu için taşlarda kayıyordu. Buna bir çare bulmalıyım. Uludere'den altı kauçuk ya da lâstik ayakkabı almalıydım. İyi düşünmeden attığım adımlar birkaç defa kayıp düşmeme ve avuçlarımın yaralanmasına neden oldu.

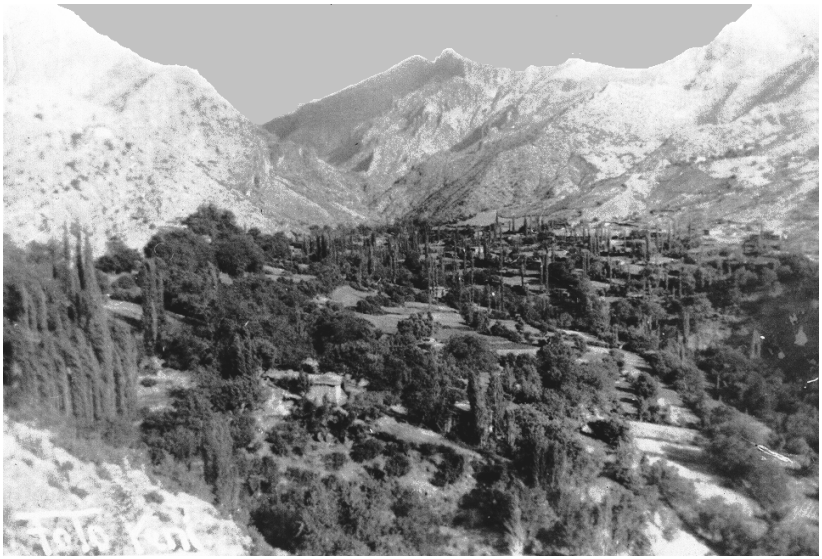
Uludere'deki arkadaşlar, askeri yoklama için şubeye gitmem gerektiğini söylediler. Askerlik şubesi gezici olduğundan, Uludere'den ayrılmıştı. Hükümet tabibinin bulunduğu başka bir ilçeye gitmek zorundaydım. Sevk yazısını askeri doktor imzaladı. İkinci imzayı hükümet tabibi atmalıydı. Hükümet tabibinin bulunduğu en yakın yer ise Şırnak'tı.

Benim durumumda olan bir öğretmen arkadaşım daha vardı. Van Erciş Öğretmen Okulu'ndan mezun olmuş, Hakkâri'de tanışmıştık. O da Uludere'ye tayin edilmişti.

Hava kararırken bir kamyonetle Şırnak'a hareket ettik. Bizden ayrı olarak kadınlı-erkekli on kadar yolcu, kamyonetin arkasında sıralandı. Yaklaşık üç saatte Şırnak'a geldik. Ertesi gün ilk işimiz askerlik şubesine gitmek oldu. Askerlik şubesi başkanı, hükümet tabibinin burada olmadığını, görevli olarak başka bir yere gittiğini, yoklamamızın yapılabilmesi için Mardin'in Cizre ilçesine gitmemiz gerektiğini söyledi.

Allah'ım, nedir bu çektiğim? Bütün güçlükler özellikle seçilmiş gibi sanki. Başa gelen çekilir misali boyun eğmek zorundaydım.

Güneş ufka doğru eğilip tabiatı kızıla boyadığı anda, bir kaptıkaçtı ile yola çıktık. İki saatlik bir yolculuktan sonra Dicle nehrinin kenarına geldik. Köprü yoktu. Karşıya geçiş ancak çelik halatlara bağlı bir sal ile gerçekleşecekti. Beş on dakika bekledikten sonra araba vapurunun iskeleye yanaştığı gibi sal nehrin kenarına yanaştı. Nehir berrak ve durgundu. Dolunayın parlak ışıkları altında pırıl pırıl parlayarak akıyordu.

Karakoldan Hilal köyünün görünümü

Nehrin diğer kenarından Cizre'ye kadar on beş dakika yürüdük. Bir ara ayağımın altından toprağın kaydığını ve yürümekte güçlük çektiğimi hissettim. Üzerinde yürüdüğüm toprak değil, kumdu. Yol yoktu.

Kestirmeden diğer yolcularla birlikte kazaya ulaştık. İlk karşımıza çıkan bir otelde geceyi geçirdik. Ertesi gün Askerlik Şubesi Başkanlığı'na giderek durumumuzu anlattık. Başkan bizi Hükümet Tabipliği'ne havale etti. Hükümet Tabibi bizi çok iyi karşıladı. Çektiğimiz sıkıntıdan duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Gerekli işlemleri tamamlayarak, 1 Haziran tarihinde Sivas Er Eğitim Tugayı'nda olmak kaydıyla bizi uğurladı.

Rahat bir nefes aldım. Yaklaşık on ay sonra askerdim. Hem vatani görevimi yapacak olmamın, hem de her günü ayrı bir sıkıntı ile karşıma çıkan bu yöreden kurtulmanın sevincini yaşıyordum.

Gelmişken Cizre'yi daha yakından tanımak istedik. Bir süre sokaklarda dolaştıktan sonra gözümüz kasabanın kenarından akan Dicle nehrine ilişti. Berrak akan suyundan elimizi-yüzümüzü yıkayarak serinlemek istedik. O yöne doğru yürürken kendimizi karpuz bostanında bulduk. Bostan sahibi orada bir şeylerle uğraşıyordu. Ona doğru yürüdük. Kendisinden karpuz istedik. O hiç tereddüt etmeden yakınında bulunan asmadan iki karpuz kopardı. Karpuzları bize uzatırken mazeret belirtti. Birkaç gün önce karpuzları toplayıp sattığını, geriye ufaklarının kaldığını söyledi. Sıcaktan kuruyan ağzımızı ıslatmak için bu ikişer kiloluk karpuzlar yeterliydi. İçlerinin çok sıcak olduğunu, bir süre Dicle'nin soğuk suyunda bekletirsek daha iyi olacağını söyledi. Para vermek istedik, bizden para almadı. Tüm ısrarlarımıza karşılık bostancıyı razı edemedik. Sonunda:

"Bostanıma kadar geldiniz. Benim misafirim sayılırsınız. Para almam bana yakışmaz, ayıp olur. Hem iki karpuzun parasından ne çıkar." diyerek cömertçe bizi uğurladı.

Dicle nehrinin kenarına yaklaştık. Nehir yatağında herhangi bir engebe olmadığı için haşmetli bir eda ile akıyordu. Durgun bir yer bularak karpuzları suyun içine koyduk. Su oldukça soğuktu. Havanın otuz derecenin üzerinde olan sıcaklığından hiç etkilenmemişti. Çok susadığımız için karpuzların soğumasını beklemeye tahammülümüz yoktu. Karpuzları kesecek ne bıçağımız ne de onları parçalayacak bir madde vardı. Yere vurarak parçaladık. Elimizle, ağzımızla koparark susuzluğumuzu giderdik. Birbirimize bakarak halimize güldük. Ancak kabuğunun soğuduğu karpuzu çay yerine yudumladıktan sonra nehrin buz gibi suyunda elimizi ve yüzümüzü yıkadık. Şırnak'a gidecek vasıtamızın yanına döndük.

Cizre dönüşü, Uludere'ye gitmeden, Hilâl köyünün yakınında taşıttan indim. Yanımda bana yol gösterecek bir köylü vardı. Dağa tırmanmadan bu kısa yolu seçmem isabetli oldu. Kuşkusuz bunda köylümün katkısı vardı.

Köyün ortasından geçen Hilâl deresinin vadisini izleyerek köye doğru ilerledik. Yol arkadaşım Türkçe bilmiyordu. Ancak bazı kelimeleri

çat pat anlıyordu. Ben ise onun dilinden hiç anlamıyordum. Ama sürekli olarak konuşuyoruz. Ben konuşuyorum o dinliyor, bazen yerinde bazen yersiz "evet" ile cevap veriyor, sonra o konuşuyor, yerli, yersiz "evet" deme sırası bana geliyordu.

Taşlı, kıvrımlı, yamaç yolları geride bırakıp, Uludere yolundan çok daha kısa zaman içinde köye geldik.

Köyün başlangıcında üçer beşer kümeler halinde evlerle karşılaştık. Düz damlı, saçaklarında meşe dalları sarkan evler. Genelde binaların duvarları meşe dallarıyla örülerek, içten ve dıştan çamur sıvanmıştır. Bir kısım binalar da çamurla yapılmış taş duvardır. Her iki ev modelinde de çok küçük pencereler vardır. Pencerelerin küçük yapılmasındaki gerekçeler, ısı kaybının önlenmesi ve cam masrafının az olması sayılabilirdi. Kapılar basit olarak tahtadan yapılmıştır. İki metre yüksekliği geçmeyen bu binaların bir bölümü toprağa gömülü. Hatta bazı binaların damları yukarı kısımları toprakla aynı seviyededir.

Okula geldiğimde komşulardan biri yanıma yaklaşarak, karakola bir astsubay geldiğini ve ben burada olmadığım günlerde okulda kaldığını, şimdi ise başka bir eve taşındığını söyledi.

Bu haber beni sevindirdi. Bundan böyle boş zamanlarımda konuşabileceğim biri vardı artık.

Günler gelip geçiyor. İlk geldiğimde bir türlü bitmeyen günler, şimdi daha çabuk geçiyor.

Öğrenci kayıtlarını başlattım. Kayıt yaptırmak için gelen olmadı. Muhtardan köy kütük defterini istedim. Ne yazık ki okul çağındaki çocukların hiç birinin kütükte kaydı yoktu. Ev ev gezip okul çağına gelen çocukları kaydettim. Bu vesile ile köyü ve köylüyü daha yakından tanıma fırsatını buldum. Yeni kayıtlarla okulun mevcudu 110 olmuştu. Bu sayıyı yalnız erkek öğrenciler oluşturuyordu. Kız çocukların kaydı yapılmıyordu. Okul çağındaki birçok kızın evli olduğunu öğrendim.

Özlemini çektiğim gün gelip çattı. Günün erken saatinde kalktım. Zaten gece heyecandan uyuyamamıştım. Sekiz buçukta okulun kapısını açtım. Heyecanla çocukların gelmesini beklemeye başladım. Dokuza doğru beş öğrenci geldi. Onlarla tanıştık. Sonra tam dokuzda zili çaldım. Zilin sesi 4-5 kilometre uzağa gidecek güçte değildi. Ama usul yerini bulmalıydı. On beş dakika daha bekledim, gelen olmadı. Beş öğrenci ile okulun bahçesini düzenledik. Ötede berideki taşları kaldırdık, yabancı maddeleri temizledik, yarım Türkçe ile sohbet ettik. Akşamleyin çocukları eve gönderirken diğer arkadaşlarına da haber vermelerini, okulun açıldığını söylemelerini tembihledim.

Ertesi gün gelen öğrenciler, bir önceki gün gelenlerin aynısıydı. O günü de çevre düzenlemesi ve temizliği ile geçirdik. Muhtara haber göndererek mevcudun sağlanması için gerekli tedbirin alınmasını bildirdim.

Bekçi aracılığıyla köyün birkaç mahallesinde tellal çağırtıldı. Fakat beş kişiden fazla bir artış olmadı.

Okul müdürü hâlâ gelmedi. Yalnızlığımın yanında tecrübesizliğim bana sıkıntı çektiriyordu. Bu büyük köyü kontrol altına almak çok güçtü. Dağınık olan köyün bir ucundan diğerine birçok kilometre vardı. Çocukları kendi isteklerinin dışında okulda toplamak hemen hemen imkânsızdı. Bir çare bulmalıydım. Bu fikir her ne kadar bana güç görünse de başka bir seçeneğim yoktu. Karakolu eğitim işine sokmak istemiyordum. Zorla eğitim olamazdı. Eğitime, eğitimle başlamalıydım.

Öğretim yılının ikinci haftasının ilk gününü aynı mevcutla geçirdikten sonra, muhtardan bekçiyi bana vermesini, birlikte köyü gezip, çocukları okula getirmeyi deneyeceğimi söyledim. Bekçi, köyün dışında görevli olduğu için bu işi yalnız yapmak zorundaydım. Beklemeye tahammülüm yoktu. Bir an önce çocukları okula toplamalı ve derse başlamalıydım.

Ertesi gün de büyük ümitle beklediğim artış olmayınca, gelen öğrencileri evlerine gönderdim. Köyün alt tarafından başlayarak ev ev dolaşıp hem çocuklara hem de babalarına okulun açıldığını ve okula gelmelerini söyledim.

Öğle saatlerinde hava iyice ısındı. Engebeli araziye dağılmış köy evlerinin, ancak dörtte birini gezebildim. Terledim, yoruldum ve bunaldım. Bütün bu yaptıklarımın çocuklar için, veliler için olduğunu düşündükçe kendimi haklı buluyor, hele hele velileri son derece vurdum duymaz olarak niteliyordum. Karşıma çıkan ilk veliye* bunun hesabını sorar gibi çıkıştım. Hiddetle, "Çocuğunu neden okula göndermiyorsun?" dedim. Orta yaşlı, iri yapılı adam, benzer bir karşılıkla:

"Sana ne!" demez mi?

Bir anda baltayı taşa vurduğumun farkına vardım. Beklemediğim bir karşılık alınca, yaptığımın hata olduğunu, her ne kadar eziyet çeksem de bu tarzda konuşmanın gereksizliğini anladım. Bulunduğum yerin durumunu, hiçbir güvencemin olmadığını hatırladım ve önce ses tonumu, sonra da konuşma tarzımı değiştirdim. Okumanın önemini, çocukların okula gelmesiyle ne gibi kazançlarının olacağını birkaç örnekle anlatmaya çalıştım. Karşımdaki de değişti. Söylediklerimi doğruladı. Bundan böyle çocuğunu okula göndereceğine söz verdi.

Güçlü bir mücadelenin yorgun galibi olarak oradan ayrılırken, sertliğin bir yarar getirmeyeceğini anladım.

O gün akşama kadar köyün ancak yarısını gezebildim. Akşama doğru okula dönerken yorgun ve bitkindim.

Çabalarımın sonunda mevcudun ancak dörtte birini okula getirebildim. Meşguliyetim sıkıntımı azaltmıştı. Hilâl köyündeki yaşama büyük ölçüde alışmıştım. Bir yandan okul işleri, diğer yandan yemek ve temizlik işleriyle uğraşıyordum. Hafta sonları Başçavuş Mahmut Beyle bir araya geliyor, yalnızlığımı gidermeye çalışıyordum.

Israrla balık yoktur dedikleri dereyi bir de ben incelemeliydim. Böylesine berrak suda "balık yoktur"sözü bir türlü aklıma yatmadı. Derenin suyu, alabalık için son derece uygun görünüyordu. Balık avcılığında tecrübem olmasına rağmen hiç bir malzeme getirmemiştim. Burada balık avlayabilecek uygun bir yerin olabileceğini düşünememiştim.

Bir gün toplu iğneden olta yaptım. Pamuk ipliğine iki metre kadar bir çubuğun ucuna bağlayarak derenin kenarına indim. Suyun içindeki taşlar sayılacak kadar berraktı. Ama eylül ayı olmasına rağmen suyun içinde yosun yoktu. Suyun içindeki taşları kaldırıp altından böcek aradım. Hiçbir canlı bulamadım. Bu da köylüleri haklı çıkaran bir başka nedendi. Oltaya solucan takarak avlanmaya başladım. Birkaç gölde dakikalarca beklediğim

halde bir sonuç alamadım. Köylülerle tekrar bu konuyu konuşunca onlar ısrarla bu derede balık yoktur, ama aşağıdaki derede vardır, dediler. Aşağıdaki dere dedikleri, Şenoba köyünden geçip Irak yönüne akan dereydi. Bu dere Hilâl köyünden gelen dereyi de aldıktan sonra, Cudi dağının doğusundan güneye akışına devam ederek, Irak topraklarına geçer, burada Dicle nehrine birleşir.

Şenoba Deresinde balık olduğuna göre oraya gidilebilirdi. Şenoba Deresi fazla uzak değildi. Boş zamanlarda vakit geçmiyordu. Boş zamanları geçirmek için meşguliyet gerekliydi.

Hilâl Deresi'ne aklım takılmıştı. Nasıl olur da böyle bir derede balık olmazdı. Bu sorunun cevabını bulamadım. Köylüler derede balık yok ama çıktığı yerin ilginç ve görülmeye değer olduğunu söylediler. Durumu karakol komutana anlattım. Derenin çıktığı yere bir gezi yapmak istediğimi söyledim. Böyle bir geziye o da katılmak istiyordu. Bu gibi geziler onun açısından da gerekliydi. Asayiş için jandarmanın sürekli gezmesi, çevreyi kontrol etmesi mecburiyeti vardı.

Bir gün yanımıza iki muhafız er alarak derenin çıktığı yere hareket ettik. İki saate yakın bir yolculuktan sonra suyun kaynağına vardık. İlginçti. Kayaların arasından, üç ayrı kaynaktan, büyük gürültü ile çıkan sular, daha sonra birleşip bir şelâle oluşturuyor, sonra dar ve yüksek vadiden hızla akışına devam ediyor, önce Akduman köyüne, oradan da Hilâl köyüne

*Daha sonra edindiğim bilgiye göre bu kişi köyün azılı kodamanlarından biriymiş.

Hilâl Deresi'nin üç kaynağından biri

ulaşıyor. Hilâl köyünde başka bir kol alarak Şenoba yönüne doğru akıyor.

Birçok kişide bulunan av tüfeği hevesine ben de katıldım. Günlük işlerden geriye kalan boş zamanlarımı keklik avına ayırıyordum. Onlarca mermi harcadıktan sonra duran hedefi vurmakta biraz beceri kazandım. Ama keklik vurmak için henüz çok erkendi. Çıktığım keklik avından eli boş dönüyordum. Bu durum muhtarın dikkatini çekti ve bana yarı alaylı bir halde:

"Sen bir şey vuramazsın, boşuna yorulma" diyerek takılıyordu. Zaten iddialı da değildim. O ısrarla:

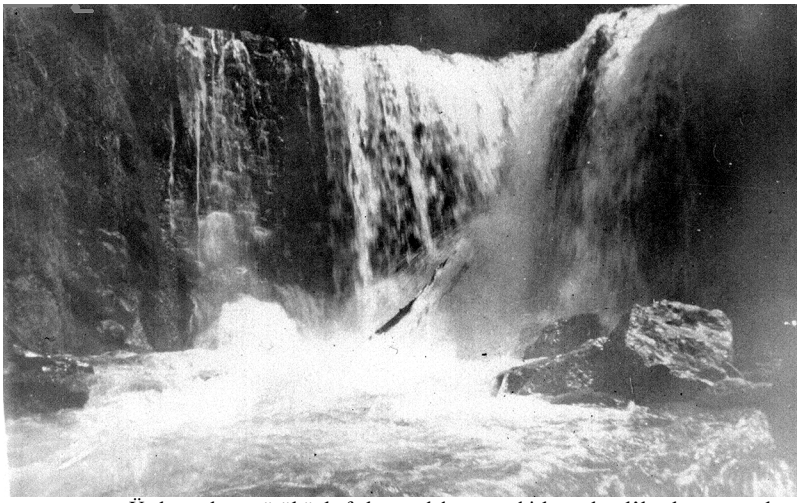
"Benim şapkamı dahi vuramazsın" diyerek kışkırtıyordu.

Muhtarın sözleri bana çocukluk yıllarını hatırlattı. İlkokul yıllarıydı. Bir duvarın dibine geçmiş, sapanla bir hedefe taş atıyordum. Köyden orta yaşlı biri, küçümser bir şekilde bana takıldı.

"Sen, değil o kutuyu, beni bile vuramazsın." dedi.

"İstersen bir deneyelim" dedim.

İstediğim bir hedefi vurabiliyordum. Bundan emin olduğum için adamı kutunun bulunduğu yerden uzaklaştırarak sapana küçük bir taş koydum. Mercimek büyüklüğünde bir taştı. Tam atacağım an, benim ne yaptığıma bakmak için dönerken sapandan çıkan taş, kaşına isabet etti. Oysa

Üç kaynaktan gürültüyle fışkıran, daha sonra birleşerek şelâle oluşturan sular yaklaşık yirmi metre yükseklikten dökülürken kayalara çarpar ve çise halinde etrafa serinlik verir.

ben sırtından vurmak istiyordum. Taşın çok küçük olması hedefi saptırmıştı. Adam büyük bir acıyla avucunu kaşına yapıştırarak kıvrandı. Üzüldüm. Böyle olmasını istemezdim. Ertesi gün babama, olayı anlatırken, ben:

"Baba, sorar mısın, kabahat kimindir?" dedim. O hiç tereddüt etmeden ilâve etti:

"Suç benimdi, ben istedim" dedi.

Seneler sonra sıra muhtara mı gelmişti? Bu kez muhtar şapkasından olacaktı. Ona daha az zarar vermek için tütün tabakasını hedef olarak koymasını istedim.

Burada bütün erkekler açık tütün kullandıkları için herkeste tütün tabaka vardı. Cebinden tabakasını çıkarıp 20-25 metre uzakta bir yere koydu. Sonra, birazdan yapacağı alayın provasını yaparcasına yüzünde sinsi bir tebessümle yanımda yerini aldı.

Tetiğe dokunur dokunmaz tabaka birkaç metre hedef yerinden uzaklaştı. Muhtar sessizce giderek tabakayı yerden kaldırdı ve:

"Vallah vurmuşsun, hem de üç yerinden" dedi. Artık alaylı tebessüm yoktu yüzünde. Tabakayı evirdi, çevirdi, artık işe yaramayacağını anladı ve atabildiğince uzağa fırlattı. Bu olaydan sonra bana atıcılıkla ilgili bir şey söylemedi.

Burada gizli ya da açık herkesin silahı var. Atıcılıkta da oldukça tecrübeli olduklarını duydum. Av tüfeği serbest olduğu için erkeklerin çoğu av bahanesi ile yanlarında taşırlar. Tarlada, yolculukta, köy gezilerinde yanlarından ayırmazlar. Tabancalar ise bellerindeki kuşaklarında saklıdır.

Bir av dönüşü. Soldan sağa: Başçavuş Mahmut Bey, öğretmen Faik, Terzi Fevzi ve muhtar Süleyman.

Kuşaklar kalın kumaştan dokunduğu için dıştan bakıldığında silah olup olmadığı anlaşılmaz.

Uludere'de mesleki toplantı vardı. İlköğretim Müdürü o güne kadar köyde geçen günlerimiz hakkında neler yaptığımızı soracak yerde kendisi açıkladı. Benim için de, evleri teker teker gezip öğrenci topladığımı, çok sayıda öğrenciyi okula getirmeği başardığımı övgü ile söyledi. Ben İlköğretim müdürüne iltifatlarından ötürü teşekkür ettikten sonra, 110 öğrenciden 30'unu okula getirmenin bana göre bir başarı olmadığını, mevcudun tümünü toplamanın ancak bir başarı sayılabileceğini söyledim.

Toplantıdan sonra Akduman köyü öğretmeni ile Uludere'den ayrıldık. Akduman köyü, Hilâl köyüne en yakın köydür. İki köyün sınırına kadar birlikte gidecek, sonra o Akduman'a, ben de köyüme gidecektik.

O gün pazardı. Uludere'de yiyecek bir şey bulamadık. Evde yaptığım sabah kahvaltısı ile köye dönüyordum. Dağın zirvesine yaklaştığımızda açlığa bir de susuzluk ilave oldu. Adım atacak enerjim kalmadı. Arkadaşım da benden farksızdı. Belki yiyecek bir şey buluruz ümidiyle yoldan sapıp ağaçların arasına daldık. Çok geçmeden çalılarda yiyecek yumuşak bir şeyler bulduk ve yedik. İlk anda midemin kazıntısı ve ağzımın kuruması geçti, ama daha sonra midem ağrımaya başladı. Zehirlenme ihtimali aklıma geldi. Yemeği bırakıp can havliyle su bulmak için yolumuza devam ettik. Bildiğimiz ilk su Hilâl deresidir. O ise bir saatlik yoldu. Yine de bir ümitti. Hızla dağın zirvesine, sonra da aşağıya doğru sürüklenerek ilerliyorduk. Bu yol, katırla ilk geldiğim yoldu. Midemin ağrısında bir azalma oldu. En azından zehirli şeyler yemediğimizi anladım. Son gayretimiz, kalan enerjimizi de yok etmişti. Zehirlenme tehlikesi de azaldığına göre biraz dinlenebiliriz. Bir kayanın üstüne oturduk. Hem Hilâl, hem de Akduman köylerini görebiliyorduk. Arkadaşım birden:

"Buralarda bizim köyden birinin üzüm bağı olmalı. Şöyle yolun altına doğru bir bakalım," dedi. Gözlerimde parlayan ümit ışığı ile o tarafa doğru yöneldik. Arkadaşımın burada ikinci senesiydi. Çevreyi az da olsa tanıyordu. Dediği tarafa doğru yürüdük. Üzüm bağını bulduk. Kiloluk kara üzüm salkımları asılıyordu asmalarda. Üzüm yiyişimiz görülmeğe değerdi. Ancak birer salkım yiyebildik. Ne açlığımız, ne de susuzluğumuz kaldı. Gözlerim açıldı, dizlerime kuvvet geldi.

"Sahibine sormadan bağa girdik, midemizi doldurduk. Kimden helallik alacağız, ya da parasını kime vereceğiz?" diye sordum.

Arkadaşım:

"Sen onu düşünme. Ben hallederim. Nasıl olsa sahibi benim köyümdedir." diyerek sorumluluğu üzerine aldı.

Hava kararırken yol ayrımına gelmiştik. Onu köyüne yolcu ettim, ben de yoluma devam ettim.

Bıkmadan devam-takip işlerini yürüttüm. Sözlü ve yazılı ihtarlarda bulundum. Amacım, okul müdürü gelinceye kadar para cezasına başvurmamaktı.

Cumhuriyet bayramı geliyordu. Karakol komutanına bayramı birlikte kutlamayı önerdim. Memnuniyetle kabul etti. Zaten erlerin de böyle bir etkinliğe ihtiyaçları vardır, dedi. Köy halkından kimsenin katılmadığı, yirmi er, on beş öğrencilik bir kitle! ile 29 Ekim sabahı okulun bahçesinde toplandık. Türkiye haritası, Atatürk resmi ve Türk Bayrağından oluşan süslerle programıma başladım. İstiklâl Marşından sonra, bayramın önemi hakkında, cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası tarihi gelişimi anlattıktan sonra, mütevazı kutlama töreni sona erdi.

Kasım ayının son cumartesi günüydü. Karakol komutanı ve iki muhafız erle birlikte iki saatlik yolun sonundaki Şenoba köyüne gitmek için yola çıktık. Yolumuzun yaklaşık dörtte biri yamaçtı. Çalılı ve taşlı bir tepeyi aştıktan sonra meyilli bir araziyi izleyecektik. Meyilli arazinin hemen sağında bir tepe yükseliyordu. Yoldan ayrılıp bu tepeye doğru yürüdük. Erler bizi yolda bekleyecekti. Hem bende hem de karakol komutanında av tüfeği vardı. Tüfekleri son kez kontrol ettik. Mermileri tüfeğe yerleştirerek yükseklerde öten kekliklere doğru adımlarımızı sıklaştırdık. Amacımız öğretmen arkadaşın yanına eli boş gitmemekti. Keklikler kayaların tepelerindeydiler.

Tüfeğin tesir mesafesinin dışında kalıyorlardı. Ben kayaların üst tarafından komutan alt tarafından gitmek üzere anlaştık.

Güneşin batışına kadar birbirimizin bulunduğu yeri karşılıklı tüfek atışlarıyla tespit ettik. Kayalar ve çalılardan birbirimizi göremiyorduk. Kekliklerin sesleri kesilip kuytulara çekilinceye kadar avlanmaya devam ettik. Ben ilk kekliği vurmuştum. Ay, kayaların başından yükselirken muhafız erlerin yanında buluştuk ve yolumuza devam ettik.

Yolumuzun üstünde Onbudak isminde bir Hristiyan köyü vardı. Dini inançlarını ayrı tutarsak, yaşayışlarını Müslüman halktan ayırt etmek mümkün değil. Köyün ortasında sağlam sütunlar üzerine oturtulmuş bir kilise var. Ayrı bir çıkıntı ile kilise binasından yükseltilmiş kulenin içinde büyük bir çan. Güneşin batışı sırasında çandan yükselen ses kulaklarımıza kadar gelmiş, vadiyi çınlatmıştı.

Yöre halkı çanın çıkardığı seslere ilginç bir yorum getirmiş:

Bir kimse öldüğü zaman kilisenin çanı "dan, dan, dan" şeklinde yavaş bir tempoyla çalar. Ölü:

"Benim karıma kim bakacak?" diye sorar, çandan çıkan "dan" sesi, "ben" demekmiş.

"Anama kim bakacak?" çan, "ben!"

"Babama kim bakacak?" şeklinde sorular sıralanırken çan hep "ben, ben, ben!" diye cevap verirmiş.

Cenaze kiliseden çıkıp mezarlığa yönelirken çanın temposu hızlı çalmaya başlayınca ölü aynı soruları tekrar edermiş. Çan bu kez "ben karışmam, ben karışmam, ben karışmam!" dermiş.

O gece Mahmut Beyle birlikte öğretmen arkadaşın misafiri olduk. Erler o köydeki karakolda geceyi geçirdiler. Ertesi gün ziyaret maksadıyla karakola gittik. Bir misafir yüzbaşı vardı karakolda. Katırla Siirt'e gitmek üzere kendisini yolcu ettik. O sırada hasret kaldığım motor gürültüsü geldi kulağıma. Karakolun ön tarafı köyün düzlüğüne, arka tarafı uçuruma bakıyordu Uçurumun altından Şırnak-Uludere yolu geçiyordu. Bir yüklü kamyon karakolun hizasında durdu. Kamyonun tepeleme yükünden ayrı olarak kadın-erkek on beş kişi vardı. Öğretmen arkadaş koşarak aşağı, kamyonun yanına indi. Yolculardan biri ile hararetli bir şekilde tokalaştı. Sonra beni çağırdı. Yanlarına indiğimde yolculardan birini bana tanıttı: "Özdemir Gökdağoğlu, Hilâl köyü İlkokulu Müdürü" beni de ona "Faik Yeni, Hilâl köyü İlkokulu Öğretmeni" olarak tanıttı. Özdemir Beyin, özel işleri nedeniyle Uludere'ye gitmesi gerekiyordu. Onu yolcu ederken Başçavuş Mahmut Beyle köye hareket ettik.

İki kafadar birçok konuda uygar insanların sahip olduğu nimetlerden mahrum, tek eğlenceleri olan avlanmakla mutlu olmaya çalışıyorlar.

Ertesi gün akşama doğru Özdemir Bey köye geldi. Lojmanın bir odasına, masaları yan yana getirip üstüne yataklarımızı karşılıklı olarak serdik. Bir oda boştu. Oraya fazlalıkları koyduk. Kaplarımızı mutfağa yerleştirdik. Tuvalet ve banyo iç içeydi. Bunlardan ayrı olarak, kendisine dört kapı açılan koridor vardı. Binanın yaklaşık üçte birini oluşturan lojmandan geriye iki derslik bölüm kalıyor.

Üzerimden ağır bir yük kalkmıştı. Öğrencilerin okula devamını sağlamak müdürün göreviydi.

"Bu ana kadar yaptığım mücadelede otuz civarında öğrenci toplayabildim. Benden bu kadar. Bundan sonrası müdür olarak sana aittir. Ben yazılı bütün ihtarları yaptım. Sıra ceza müeyyidelerine geldi. Ne gerekiyorsa yap!" dedim.

Özdemir Bey beş yıldır bu köydedir. Gerek mesleki tecrübesi, gerekse köy halkı ile ilişkisi vardı. Onun yapacağı çalışmaların bana örnek teşkil edeciğini düşünüyordum. O, benim gibi sabırsız değildi. Bana da aynı şeyleri tavsiye etti:

"Sen canını sıkma. Her şey oluruna varır. Çocuklar gelirse okuturuz, gelmezse kendileri bilir..."

Ben, bu kadar rahat olmaya karşıydım. Derhal onun bu düşüncesine karşı çıktım:

"Eğer biz işi oluruna, ya da isteğe bırakırsak, büyük güçlüklerle okula gelmelerini sağladığım öğrencileri de kaybederiz. Çalışmalarımıza ara vermemeliyiz. Eğer gerekiyorsa köyü birlikte tekrar dolaşarak velileri ikna edip öğrencilerin okula gelmelerini sağlamalıyız."

Özdemir Bey aynı rahatlıkla cevap verdi:

"Faik'ciğim, seni anlıyorum. Beş yıl önce bu köye geldiğimde sendeki duyguların aynısını taşıyordum. Nasıl olur da öğrenciler okula gelmezler, diyordum. Ziya ile büyük mücadele verdik. Yazılı sözlü ihtarlarda bulunduk. Velilerle konuştuk. İşi iyilikle halletmek istedik, olmadı. Son olarak ceza-i müeyyideleri uyguladık. Devamsız öğrencilerin velilerini mahkemeye verdik. Mahkeme günü veliler tenekelerle bal ve yağ gibi yiyecek maddeleri rüşvet olarak vererek, bizim düzenlediğimiz evrakı dosya altı ettirdiler. Sonra da karşımıza geçerek, büyük bir iş başarmışlar gibi, "Mahkemeye verdiniz de ne oldu?" deyip alay ettiler. Her türlü tehlikeyi göze alarak yaptığımız bu işlem, resmi makamlarca ciddiye alınmazsa, öğretmen olarak bizim yapacağımız bir iş kalmıyor. O günden sonra biz de okulu kapattık." dedi.

"Böyle düşünmekte haklı olabilirsin. Yine de elimizden geldiğince mücadele etmeliyiz. Bir çocuğa dahi okuma yazma öğretebilirsek kârdır."

"Çocuklar kendiliklerinden gelirlerse elimizden geleni yaparız. Ama ne köyü gezerek öğrenci toplarım, ne de velilerle sürtüşmeye girerim. Hele ceza-i müeyyideyi uygulamayı bir daha asla denemek istemem."

Bütün ümitlerimi bağladığım okul müdürünün, bu kararlı tutumu karşısında hayal kırıklığına uğradım. Ertesi gün gelen öğrencileri bir sınıfa aldık. Kayıtlara göre aralarında birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar öğrenci vardı. Özdemir Bey, tahtaya yazdığı kısa cümlelerin anlamını Kürtçe açıklayarak okuyup yazma çalışmaları yaptı. Ben de çocuklara yardım ettim.

Benzer çalışmalara hafta sonuna kadar devam ettik. Hafta sonunda, müfettişlerin bölgemize gelmekte oldukları haberi geldi. Gelen iki müfettişten biri Özdemir Beyin tanıdığıydı. O, Uludere tarafındaki vadide yer alan köyleri, diğeri de bizim taraftaki vadide bulunan okulları teftiş edeceklerdi. Özdemir Bey:

"Ben müfettişi karşılamaya gidiyorum." deyip köyden ayrıldı. Hafta sonunu tedirginlikle geçirdim. Plânlarımı, materyalleri gözden geçirdim. Öğretmen Okulunda hazırladığım tarih ve zaman şeritlerini daha önce sınıflardan birinin duvarına asmıştım. Yapılabilecek diğer işleri gözden geçirdim. Teftişe hazırdım.

Pazartesi günü dersi yalnız yapmak durumundaydım. Öğle paydosunda Akduman köyü öğretmeni bir öğrencisini göndererek, müfettişin Akduman köyünde olduğunu, öğleden sonra Hilâl köyüne geleceklerini bildirdi.

İlk defa teftiş olacaktım. Her ne kadar bu okula yeni gelmiş olsam da bazı sorumluluklarımın olduğunu biliyor, bu sorumlulukları hangi oranda yerine getirmiş olduğumu bilmiyordum. Bu durum beni tedirgin ediyordu. Özdemir Beyin vefasızlığı affedilir gibi değildi. Böyle bir durumda sorumlu olduğu yeri ne cesaretle terk ettiğini anlayamıyorum. Demek ki sorumluluk duygusu kişiden kişiye değişiyor. Benim yapamayacağım işi başkasının yapmasını kabullenemiyorum.

Öğleden sonra zaman bir türlü geçmek bilmedi. Dakikalar, saatler kadar uzun geldi bana. Sık sık saate bakıyor, saatin beş olmasını sabırsızlıkla bekliyordum. Müfettişin ders saatinden sonra gelmesi benim açımdan daha iyiydi. Hiç değilse çocukların durumu hakkında konuşmaya gerek kalmazdı. Çünkü birinci sınıflar Türkçe bilmiyor, dördüncü ve beşinci sınıflar ise çok az Türkçe biliyor. Ama içlerinde okuma-yazma bilmeyenler de vardı.

Dersin bitmesine on beş dakika kalmıştı. Kapı açıldı, müfettiş, Akduman köyü öğretmeni ve köyden bir kişi ile içeri girdi. Çocuklar hep birlikte ayağa kalktılar. Herkesin ayrı bir kıyafeti vardı. Hiç birinde okul kıyafeti yoktu. Müfettiş onları selamladı. Ne dediğini anlayan öğrenciler,

birbirlerini taklit ederek birkaç saniyede "sağ ol" diyebildiler. Benim elimi sıkarken müfettiş olduğunu söyledi. Çocuklardan çıt çıkmıyordu. Büyük sınıflarda olanlar müfettişin ne olduğunu biliyor, yeni okula başlayanlar daha ürkek bakışlarla gelenlere bakıyorlardı.

Müfettiş birkaç öğrenci ile konuştu. Onlara bazı sorular sordu. Aldığı cevapları dinledi. Sonra bana, çocukları evlerine gönderebileceğimi söyledi. On dakikalık bir gecikme ile çocukları evlerine gönderdim. Ders defterini ve plânlarımı yanıma alarak lojmana geçtik. Müfettiş, ders defterini ve plânlarımı inceledi, sonra:

"Kalabalık bir mevcudu okula getirmeyi başardın. Sizi tebrik ederim." dedi.

İlköğretim Müdürünün söylediklerini hatırladım. İçimden demek ki, bu kadar bir mevcut yeterli sayılıyor. O halde karamsar olmamalıyım. Ben yine de nezaketen.

"Daha fazla öğrenciyi okula getirebilmek için gayret sarf edeceğim." dedim.

"Stajyerliğini kaldırabilmek için her hangi bir ödev vermiyorum. Burada bulunmuş olmak, ödevlerin en zoru ve en büyüğüdür. Bunu yaptıktan sonra diğer formalitelere gerek kalmadı. Stajyerliğini kaldırıyorum." dedi. Kendisine teşekkür ettim. Bir şeyler ikram etmek istedim. Geceyi burada geçirmesi için ısrar ettiysem de kabul etmedi. Hava kararmadan Şenoba köyüne gitmesi gerektiğini söyledi. Karakoldan iki muhafız alarak köyden ayrıldı.

Üzerimden büyük bir yük atmışlığın rahatlığıyla derin nefes aldım. Akduman köyü öğretmenine, gönderdiği haberden ötürü teşekkür ettim. Bir süre sohbet ettikten sonra o da köyüne döndü.

Her gün Başçavuş Mahmut Beyle, akşama doğru su kenarına doğru yürüyüşe çıkardık. Ceviz ağaçlarının kokuları suyun serinliğiyle birleşince bir ferahlık verirdi bize. Bağlara uğrar, meyvelerin olgunlaşıp olgunlaşmadıklarına bakar, suyun akışını seyreder, hava kararınca da okula dönerdik.

Her zamanki gibi bugün de geziye çıkmıştık. Yolun su kenarına indiği yerde büyük bir ceviz ağacı vardır. Yolu ve dereyi kaplayan ceviz ağacının dalları fazla yağmur anlarında, karların erime dönemlerinde ağaçlar uzatılarak yapılan köprü yıkılınca, köprü görevini görürmüş. Cevizin yaklaşık on metre ilerisinden bir patika yolla bağlara sapılır. Patika yola doğru ilerlerken, arkadan iki kişi yanımıza yaklaştı. Bunlardan biri elli yaşlarında, haftalarca sakal tıraşı olmamış, orta boylu zayıf yapılı; diğeri otuz yaşlarında, esmer, uzun boylu, koca burunlu, ürkek biriydi. Doksan derece eğildikten sonra ellerinde tuttukları şapkalarını başlarına örttüler. Zoraki olduğu her haliyle belli olan bu saygı karakol komutanınaydı.

İlk defa görüyordum bunları. Biraz sonraki konuşmalarından yaşlısı Akduman köyü muhtarı, diğeri ise muhtarın birinci azası olduklarını anladım. Yarım bir Türkçe ile konuşuyordu muhtar. Karakol için gerekli olan tahtaları bir an önce getirmesini tembihliyordu komutan. Akduman köyü de Hilâl Köyü Karakoluna bağlıydı. Zaten iki köyü vardı karakolun. Buna rağmen suçlular yakalanamıyor, suç işlemenin önüne geçilemiyordu. Muhtar tahtaları göndereceğini söyleyip köyüne doğru hareket etti. Onlar hızla uzaklaşırken, biz gezintimize devam ettik.

Bağlarda bir müddet oyalandık. Hava kararınca okula döndük. Mahmut Bey evine gittiğinden akşam yemeğini yalnız yedim. Bekâr ve yalnız olan bir kimsenin yemeği ne olabilir? İki yumurta, üç-beş zeytin, birkaç dilim ekmek ve çay.

Ekmek deyince bu sıkıntılı işi biraz açıklamam gerekecek. Un, makarna, fasulye, nohut gibi gıda maddelerini karakoldan satın alıyordum. Hem ben nakliye işleminden kurtuluyor, hem de karakoldaki erler alışıla gelmiş fasulye, nohut yemeklerine bir çeşni katmak için benim verdiğim para ile başka şeyler satın alma imkânına kavuşuyorlardı.

Ekmeği, temizliğine güvendiğim birine yaptırıyordum. Bazlama cinsinden olan ekmekler çabuk bayatlıyor, ikinci günden sonra yenmesi güçleşiyordu.

Yerli halk darı ekmeği yiyor. İlk günlerde bu ekmeği denedim, fakat yiyemedim. Ancak sıcak ya da bir gün içinde tüketilmesi gereken darı ekmeği bana göre değildi.

Bir iki lokma atıştırmıştım ki, odanın kapısı açıktı. Gaz lambasından yayılan ışık, koridoru dış kapıya kadar aydınlatıyordu. Bir saat kadar önce derenin kenarında konuştuğumuz Akduman köyünün birinci azası hızla içeri girdi. Heyecanlıydı. Bacakları dizlerine kadar ıslaktı. Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibiydi. Ürkek adımlarla bulunduğum odanın kapısına doğru yaklaştı. Elinde yöre halkının yediden yetmişe kullandığı, bir ucu ateşte yakılarak kıvrılan bir sopa vardı. Sağa sola baktı, aradığını bulamamışlığın üzüntüsüyle sordu.

"Baş efendi yok mu?"

Ben:

"Yok, evine gitti." dedim.

O, bir saniye bile tereddüt etmeden hızla dış kapıya doğru yürüdü.

Ben tekrar:

"Ne var? Ne oldu? Niçin arıyorsun? Sorularını peş peşe sıraladım. O, kapıyı dışarıdan kapatırken

"Hiç." dedi.

Olağan üstü bir durum olduğu belliydi. Sadece hiç kelimesiyle cevap vermesi beni büsbütün endişelendirmişti. Bir süre sonra yatağıma

uzanırken, sessizlikler içinde birkaç ayak sesi duydum. Gelen var, diye doğruldum. Ayak patırtıları aynı tempo ile uzaklaştı, etraf yine aynı sessizliğe gömüldü. Gözlerime uyku ağırlığı çökerken, uzaktan birkaç kez köpek havlamasını duydum.

Ertesi sabah uyanınca, etrafta gece yağan yağmurun su birikintileri görülüyordu. Hafif çiseliyordu. Okulun bulunduğu mahalleyi diğer mahalle ve yollara bağlayan yol okulun önünden geçer. Bu nedenle mahalleye gelip gidenler okulun önünden geçmek zorundadır. Hava almak için çıktığım okulun önünde karakol komutanı ve iki erle karşılaştım. Sırtında yağmurluk, bitkin bir haldeydi. Onun bu haline bakarken:

"Bu gece olanlardan haberiniz var mı?" dedi.

Bu soru şaşkınlığımı iyice artırdı.

"Hayırdır, ne oldu?" dedim.

"Akşam sizden ayrıldıktan sonra eve gittim. Yemekten sonra yatağa uzanmıştım ki, Akduman köyünün birinci azası Hacı Vızvız geldi. Hani dün akşama doğru bağlarda konuştuğumuz adamların genci. Üstü başı sular içindeydi. İçeri girer girmez bir şeyler söylemeye çalışıyor ama dili dolaşıyordu. Kızdım. Ne söyleyeceksen söyle de bakalım ne imiş derdin? dedim. Durumundan önemli bir şeyin olduğu belliydi. Biraz kendini toparladı. Karma karışık da olsa şunları anlatabildi:

Hilâl köyü ile Akduman köyünün hududunu ayıran köprüye vardıklarında, karşı kayalar arasından biri, görünmemek için eğik olarak, fakat hızlı adımlarla aynı yöne doğru ilerlediğini görmüş. İlk anda her hangi biridir diye önemsememiş ve yollarına devam etmişler. Köprüyü geçip de Akduman köyünün hududuna girince yol yalçın bir kayanın dibinden geçer. Yaklaşık yüz metre uzunluğunda olan bu kayanın yola bakan yüzü öylesine sarptır ki, bir kedi dahi saklanamaz. Tam oraya gelmişlerdi ki aynı adamı derenin karşı tarafında, yüz elli metre kadar uzakta bir taşın arkasından başını kaldırıp:

"Durun, sizi öldüreceğim. Sen misin beni takip ettirip keçileri elimden aldıran?"

Bunları muhtara söylüyormuş. O anda onlara doğrulan namludan alev parladığını görmüşler. Muhtar:

"Vay yandım" deyip iki kolunu göğsüne sararak geriye doğru bükülmüş, adım atmadan yüzükoyun düşmüş.

Birinci aza, muhtarın vurulduğunu görünce kendini yere atmış. İkinci mermi kayaya çarpmış. Aza yerde yuvarlanarak suya kadar yaklaşmış. Su kenarından ilerlerken üç el daha ateş edilmiş fakat isabet ettirememiş. Soluk soluğa gelip durumu bana anlattı.

Karakola haber gönderip, "Silâh başı!" emrini verdim. Ben de çabucak giyinip hareket ettik. Buradan geçerken sizin ışık sönmüştü. Olay

yerine vardığımızda muhtarı yerde yüzükoyun ölü olarak bulduk. Etrafı araştırdım, bir şey bulamadık. Hiç bir yıldız parıltısı yoktu. Gökyüzü yüklü bulutlarla dolup taşıyordu. Erlerle birlikte tam siper beklemeye başladık. Böyle davranmam lüzumsuzdu ama her ihtimale karşı tedbirli olmam zorunluydu. Biraz sonra yağmur başladı. Biz hâlâ siperdeydik. Her şeyi göze alarak erleri siperden kaldırdım. Kayanın dibinde bir metre kadar yere yağmur yağmıyordu. Oraya dizildik. Gelecek kurşunlara karşı kendimizi koruyamazdık. Ama etrafta ne kıpırdayış, ne de çıtırtı vardı. Yalnız suyun taşlara çarparak çıkardığı ses duyuluyordu.

Geceyi böyle geçirmeye imkân yoktu. Akduman köyüne haber gönderip olay yerine gelmelerini söyledim. Az sonra kadın-erkek büyük bir kalabalık geldi. Yağmur durdu. Ateş yaktılar. Benim de artık bir endişem kalmamıştı. Erler halkın arasında nöbet tuttu. Sabaha kadar kadınların feryatlarını dinledik."

Başçavuşun anlattıklarını büyük bir dikkatle dinledim. Olay beni çok etkilemişti. O anda elimden gelse de bir şeyler yapsam diye düşündüm. Sözünü bitirince:

"Katil hakkında siz bir şey biliyor musunuz?" diye sordum.

"Evet. Adı Hamit'tir. Karakolda onun hakkında evrak var. Daha önce işlediği hırsızlık ve gasp suçlarından aranmaktadır."

"Muhtarı öldürmesinin gerekçesi nedir? Bu konuda bilginiz var mı?"

"Evet. Bundan iki sene önce köyden çaldığı 20-30 keçiyi Pervari yönüne götürmüş. Satmak için tabii. Müteveffa muhtar birkaç kişi ile birlikte peşinden gitmiş, silah zoru ile keçileri geri almayı başarmış. Ama, muhtara bir ültimatom göndererek, onu ölümle tehdit etmiş. Aradan iki sene geçti. Sonunda dediği gibi de yaptı."

Başçavuş Mahmut Bey, istirahat etmek için evine giderken, dönüşünde bana da haber vermesini tembihleyerek ayrıldık.

Öğleye doğru olay yerindeydik. Yine hafiften yağmur yağıyordu. Küllenmiş ateşlerin birinden ince bir duman kıvrılarak kale gibi yükselen kayaya çarpıyor ve gökyüzüne doğru yükseliyordu. Kalabalık, yağmurdan korunmak için kayanın dibine sıralanmış, kimi bitkin bir halde bir kenara yığılmış, kimi ağlıyor, kimi de hıçkırıyordu.

Yolun ortasında yatan cesedin üzerine ağaç dalları konmuş, ıslanmaması için de keçi kılından dokunmuş bir kilim örtülmüştü. Kilimin sarkan uçlarından altında yatan cesede yağmur damlaları sızıyordu. Hazin bir manzara. İnsanın göğsünü daraltan, gırtlağı tıkayan bir duygu yaşanıyor bu kayanın dibinde.

Kenarında gezinti yaptığımız dere ve çevresini bir şemsiye gibi kaplayan ceviz ağaçları.

Olayın diğer yanı daha da üzücü. Katil ile ölü, akrabadırlar.

Savcı ve doktor raporlarını tuttular. Göğüsten giren kurşun, koltuk altından çıkmıştı. Akşamın alaca karanlığında 150 metreden attığı kurşunla istediği hedefi vurması, katilin iyi bir nişancı olduğunu gösterir. Birinci azanın vurulmayışı ya bir rastlantı, ya da korkutma amaçlıydı. Hacıvızvız şikâyet ettiği için öldürüleceğini düşünüyor, bu nedenle köye dönmek istemiyordu.

Katil hakkında anlatılan bir diğer olay da şöyle:

Bir gün yeni tüfek satın alır. Yakaladığı üç göçeri arka arkaya dizer. Tüfeğin gücünü denemek için ateş eder. Göçerlerden ikisi bir kurşunla düşer, üçüncüye "Sen kurtuldun, git!" deyip serbest bırakır.

Fırsat buldukça köylülerle yaptığım sohbetlerde, birlik, beraberlik, kardeşlik konularında telkinlerde bulunuyordum. Bazıları sessiz dinleyip cevap vermezken bazıları:

"Hoca, siz Türk, biz Kürt, biz bir olamayız." diyerek düşüncelerini açıkça ifade ediyorlardı. Geri kalmışlığın, yoksulluğun faturasını devlete yüklemekten çekinmiyorlardı.

O yıllarda, Barzani'nin Irak'la savaş halinde olması, buradaki kürtler için de bir ümit ışığıydı. Molla Mustafa Barzani'yi bütün kalpleriyle destekliyorlardı. Kendilerine:

"Neden askere gitmek istemiyorsunuz? Bu bir vatani görevdir, bundan kaçılmaz," dediğimde:

"Türk devletine askerlik edeceğine Irak'a gider, Molla Mustafa Barzani'nin yanında askerlik yaparız" diyorlardı. Nitekim benim bildiğim çok sayıda kişi Irak'ta Barzani'nin yanında savaşıyor, ara sıra izinli olarak köye geliyordu.

Yılların meydana getirdiği kabuklaşmış yaraları, benim gibi çiçeği burnunda bir öğretmenin tedavi etmesi düşünülemezdi. Ama birçok şeyin eğitimle halledilebileceğine yürekten inanan biri olarak, mücadelemi sürdürmek azmindeydim. Ama gel gör ki eli kolu bağlı bir haldeydim. Ancak kendimi içten kemiriyordum. Burada yararlı olamıyorsam, başka bir yerde çaba göstermeliydim. Bu nedenle askerlik kararımın yerinde bir davranış olduğunu düşündükçe rahatlıyordum.

Biraz da köyün kıyafetleri ve âdetleri hakkında bir şeyler kaydedeyim:

Kadınlar başlarını oldukça sade örterler. Bir buçuk metrekarelik, özel olarak hazırlanan başörtüleri siyah beyaz, iri puanlı desenlerden meydana gelir. Kefi adı verilen bu başörtüsünü kadınlar ve kızlar örterler. İğreti olarak üçgen biçiminde başlarına örttükleri kefinin sarkan uçları omuzdan sırta atılır. Saçların büyük bir kısmı teşhir edilir. Moda olan zülüfler kulak önlerinde kıvrılır. Giyim eşyalarını kadife ve ipekliler teşkil

eder. Giyecekler, diğer ihtiyaç maddeleri gibi Irak'tan satın alınır. Giyim eşyaları çok ucuza mal edilir. En pahalı giyinen kadının masrafı, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde, basit kumaşlardan giyinen kadından daha azdır. Renklerden kırmızı, kahverengi, mavi, yeşil, sarı ve beyaz tercih edilir.

Erkekler kadınlardan daha şatafatlı giyinir. Başlarına kefi adı verilen bir başörtüsü örterler. Ancak isimleri aynı olduğu halde gerek deseni gerekse kumaşın yapısı, kadınlarınkinden farklıdır. İki başörtüden biri, iki ucunu birleştirip üçgen biçiminde örtülür, diğeri bükülerek sarık gibi üzerine sarılır. Uçları sarkan birinci başörtüsü mevsimlere göre, kışın karşılıklı, gözler görülecek şekilde yüze sarılır, yazın, ya omuzlara atılır ya da sarkık halde bırakılır. Kefilerin altından keçeden özel olarak yapılmış takke örtülür. Bu tür başörtüler tanınmayı engellemesi bakımından son zamanda jandarma tarafından yasaklanmıştır.

Erkeklerin giydikleri elbiseye "şalı şapik" derler. Tezgâhlarda, yünden dokunan kumaştan yapılan elbisenin pantolonu uçkurludur. Uçkurluk, kaput bezinden kıvrılarak içine kalın bir uçkur geçirilir. Önden düğüm yaptıktan sonra sarkan uçları pantolonun içine sokulur. Paçaları oldukça geniştir. İki yandan gizli cepleri vardır. Pantolonun ağı geniş değildir. Üstten ceket yerine aynı kumaştan gömlek ve kolsuz yelek giyerler. Yeleklerin her iki yanındaki cepler genelde tütün tabakası ve çakmak içindir. Pantolonun üzerinden bele sarılan kuşak, bir taraftan uçkurun görünmesini önlerken, diğer taraftan tabancanın saklanması içindir. Kuşağın üzerinden palaska kemer takılır. Ayaklarında genelde lâstik ayakkabı vardır. Az da olsa çarık giyenlere rastlanır. Taşlardan kaymaması için lâstik ayakkabılar tercih edilir. Erkekler, ucu baston gibi kıvrılmış, gobel adı verilen sopa taşırlar. Bazı gobellerin ucuna demir takılır.

Taşıma işleminin katır sırtında yapıldığını daha önce görmüştük. Katırın yanı sıra insan sırtıyla da taşımacılık yapılmaktadır. "Parzın" adı verilen, yünden yapılmış, kenarları renkli püsküllerle süslenmiş, koni biçimindeki sırt çantası, bir nevi kadınların aksesuarıdır. Evden çıktıklarında parzını mutlaka sırtlarına alırlar. Yolda çorap ya da kazak mı örüyor? Yumak parzındadır. Yanında küçük çocuk mu var? Parzındadır. Tarlaya yemek mi götürüyor? Dökülmeyecek maddeler parzındadır. İşten eve mi dönüyor? Eşyaları parzındadır. Karadenizli kadının sepeti ne ise bu yöre kadınının parzını da odur.

Düğün ve evlenme âdetleri de ilginçtir. Hele evlenme yaşı yadırganacak derecede erkendir. Kız çocuğu on yaşına geldiğinde kocasının evindedir. Erkeklerde evlenme yaşının sınırı olmamasına rağmen, genelde bulûğ çağından yirmi beş yaşına kadardır. Evlenmenin para ile çok yakından ilgisi vardır. Zenginler erken, fakirler geç evlenirler. Bir kızın

değeri para ile ölçülür. Yirmi bin lirayı veren kızı alır. Evlenmek için kızın söz hakkı yoktur; çünkü çocuktur. Ancak evliliğin üstünden yıllar geçtikten sonra bilinçlenir. Kocası elli ya da altmışlık olmuştur. İstese de istemese de evliliği sürdürmek zorundadır. Çeşitli ahlâksızlıkların eşiğinde bulur kendini. Boşanma yoktur. Çünkü yeni evlilik yirmi bin liradır. Bu para insan ömründe ancak bir defa biriktirilir. Evlenmede yaş önemli değildir. Öylesini gördüm ki, erkek altmışın üstünde, ne ağzında diş ne de sakalında siyah kıl var. Üstelik evde yirmi beş yaşında bekâr oğlu olduğu halde, karısı öldüğü için evlenme önce kendisine, sonra oğluna farz olduğuna inanılır. Torunu yaşındaki bir kızla bile evlenebilir. Boşanma olmadığı için kendi yaşına uygun birini bulması oldukça güçtür.

Düğünlerde çalgı aleti kullanılmaz. Çalgı aleti yoktur. Kol kola tutunur, bir grup türkü söyler, halayydaki diğer grup söyleneni tekrarlar. Bazen kadın erkek ayrı gruplarda türkü söyler, üç adım ileri bir adım geri temposuyla ağır adımlarla dönerler. Kadın erkek birlikte oynarlar. Erkek istediği kadının, kadın da istediği erkeğin yanında halaydayda yerini alır.

Düğünde giyilen elbiseler, diğer günlerde giyilenden farklıdır. Daha göz alıcı ve daha pahalıdır. Kadın elbiseleri kadife ve ipek ağırlıklıdır. Erkeklerde düğün kıyafeti fazla değişmezken, kadınlarda günlük kullanılan başörtülerin yerine püsküllerden meydana gelen başlık kullanırlar. Başlığın fiyatı, elbise fiyatının iki katıdır. Her kes başlık takamaz. Zenginlere has bir takıdır. Bir taç gibi. Bu nedenle başlıklı kadınlara başka gözle bakılır.

Hilâl köyü hakkında kitaplar dolusu şeyler yazılabilir. Hatıra defterine bu kadar yazmakla yetineceğim. Ancak bir konuya değinmeden geçemeyeceğim:

Köy sakinlerinden Nevruz ile Esmer evlidir. Erkek elli, kadın ise otuz yaşları civarındadırlar. Geçmişte aralarında nelerin olup bittiğini bilmiyorum. Şu anda yaşanan son olayın izleri bu evli çiftte görülmektedir. Son olayın meydana gelişine gelince:

Kadın kocasını sevmiyor, hatta nefret ediyor. Kadının burnu yoktur. Her ne kadar başörtüsü ile burnunu gizlemeğe çalışsa da burnunun yarısının olmadığı açıkça belli oluyor. İlk gördüğümde hastalık nedeniyle kıkırdak kısmının düştüğünü sanmıştım. Oysa öğrendiğime göre hiç de öyle değilmiş.

Esmer, kocasını sevmediği için, vaktiyle bir başka erkekle tanışır. Nevruz, Esmer'i ikaz ederse de sonuç değişmez. Durum öylesine gelişir ki, bir gün, birlikte kaçacakları haberi yayılır köye. Nevruz bu duruma engel olabilmek için çareler araştırır. Esmeri kaybetmek istemiyordu. Varlıklı olmayan Nevruz'un, yeniden evlenecek parası yoktu. Ne yapıp yapıp Esmer'in kaçmasını engellemeliydi.

Bir gün tarlada birlikte çalışırken kadının arkasının dönük olduğu bir anda kafasına sopa ile vurarak bayıltır, sonra da burnunun kıkırdak kısmını keser. Böylece kadını çirkinleştirir, kendinden başkasına yaramaz hale getirir.

Esmer uzun müddet kimsenin huzuruna çıkamaz. Evde gözyaşlarıyla baş başa kalır.

Aradan seneler geçer. Taşıdığı kin ve nefret, ilk gündeki tazeliğini kaybetmez. Kalbine yerleşen kin, intikam alma hissine dönüşür ve fırsat kollar.

Bir gün tarlada çalışan kocasına yemek götürür. Nevruz, öğle sıcağında ağacın gölgesinde uyumaktadır. Beklediği fırsatın geldiğini anlayan Esmer, kocaman bir taş alıp öldürmek kastıyla Nevruz'un kafasına indirir. Nevruz, gözlerini açmaksızın olduğu yerde bayılır.

Esmer eve döner. Aradan birkaç saat geçer. Babasına bakması için oğlunu tarlaya gönderir. Çocuk babasını kanlar içinde bulunca koşarak köye haber verir. Sedye ile eve getirilen Nevruz, kimin vurduğundan habersiz, karısını sorar. Esmer çoktan evden kaçıp, bir tanıdığına sığınmıştır. Esmerin bu davranışı kendisini ele verir.

Nevruz karısına haber göndererek:

"Ben onun burnunu kestim, o da benim kafamı yardı. Böylece ödeştik. Artık eve gelip tedavimi yapsın. Kendisine bir şey yapmayacağım." der. Esmer çaresizlik içinde evine döner.

Halkın geçimi genelde hayvancılıktandır. Küçükbaş hayvanlar daha çok beslenir. Çayır ve otlaklar olmadığı için, yaprakların yeşil olduğu yaz mevsiminde meşe ağaçlarının yapraklı genç filizlerini keser, çatal ağaçların arasına sıkıştırarak kuruturlar. Yeşilliklerini muhafaza eden bu yaprakları kışın hayvanlara yedirirler. Bu nedenle meşe ağaçları bodur kalmıştır.

Beslenen hayvanlar Irak'a götürülür ve orada satılır. Devletimiz için kayıp anlamına gelen bu kaçakçılığın önüne geçilemiyor.

Halkı kaçakçılığa teşvik eden iki neden vardır. Bunlardan birincisi, hayvanların Irak'ta daha fazla para etmesi, ikincisi ise, Türkiye'de pazar yerinin uzak olmasıdır.

Hilâl köyünden Irak'taki pazar yerine iki-dört saatte ulaşılırken, Türkiye'de en yakın satış yeri Siirt'e bir haftada ulaşılabiliyor. Çoğu zaman Siirt'te alıcı bulamayan hayvanlar Diyarbakır'a kadar nakledilmektedir. Yolun olmayışı, ulaşımı daha da güçleştirmektedir.

Ekilebilen arazi çok azdır. Bazı tarlalardan senede iki mahsul alınmasına rağmen, ancak senenin altı ayının istihkakı elde edilebilir. Diğer altı aylık istihkakın satın alınması gerekir. Bu açığı ancak yetiştirdikleri

hayvanları satarak kapatabilirler. Satacak hayvanı olmayan, Irak'ta çalışmak zorundadır.

Sonbaharda ekilen buğday, ya da arpa, haziran ayında biçilir. Yerine darı ekilir. Sonbaharda darı olgunlaşır ve biçerler. Buğday, arpa ve darıyı üçte bir oranında karıştırıp öğütürler. Bu karışımdan meydana gelen ekmek, pişirmelerindeki ilkellikle birleşince ancak ilk günde yenebilir. İkinci gün yenmeyecek kadar sert ve lezzetsizdir. Sindirimi de o oranda zordur. Nüfusun yarısına yakını midesinden rahatsızdır. Yaptıkları yemekleri alışkın olmayan yiyemez.

Birçok meyvenin yetişmiş olması, yöre halkının beslenmesindeki katkısı küçümsenemez. Yetiştirilen meyvelerin başında çeşitli üzüm türleri gelir. Elma, armut, ayva, nar, incir, erik, dut ve ceviz diğer çok rastlanan meyvelerdendir. Bu meyveler dalında tüketilir.

Hayvanlardan alınan sütün eve getirilmesi, keçi deriyle olur. Deriye giren süt ve bu sütten yapılan yoğurdun ağır bir kokusu vardır. Yayıklar da keçi derilerinden olduğu için tereyağı da kokar. Bu köyde bulunduğum süre içinde süt ve süt mamulü yiyemedim.

Irak, bu yörenin suyoludur. Her türlü ihtiyaç oradan karşılanmaktadır. Hudut son derece engebelidir. Üç metreyi bulan meşe ağaçları, ülkeye giriş ve çıkışları kontrol altına almayı güçleştirir. İki ülke arasında belirli bir yol yoktur. Hal böyle olunca sınırın her noktasından geçmek mümkündür.

Kasım ayının son günleriydi. Bir gün Özdemir Bey, köyden birkaç kişi ile balık avına gideceğimizi söyledi. Monoton yaşantımıza bir değişiklik getireceğini düşünerek ben de katıldım. Balık avına giden grubun içinde, "Çocuğunu niçin okula göndermiyorsun?" dediğim ve "Sana ne!" diye cevap aldığım "kodaman" da vardı. O gün anlaşarak ayrılmış olmamıza rağmen, birbirimize soğuk davranıyorduk.

Bir saatlik yürüyüşten sonra, Şenoba deresinin aşağı bölümünde, büyük göllerin oluştuğu dar vadide bir yer beğendik. Büyük bir kayanın koltuğunda oluşan bir gölde çok balık olacağı tahmininde bulundular. "Kodaman", dinamitin fitilini ateşleyerek, büyük bir soğukkanlılıkla gölün soğuk sularına attı. Birkaç saniye sonra havaya fışkıran sudan sonra gölün üstü hareketsiz balıklarla doldu. Büyükleri elle, küçükleri sepetle yirmi kilo civarında balık yakaladık. Balıkları aramızda taksim ederek akşam karanlığında köye döndük.

Ateşli silahlar bu yöre halkının hobisidir. Yiyecek ekmeği, giyecek elbisesi olmasa bile silahı vardır. Özel sohbetlerde atıcılık mutlaka söz konusu olur.

Böylesi bir sohbetin sonunda sıra atıcılığa geldi. Kaynağı belli olmayan bir yerden beş tane mavzer mermisi temin edildi. İkisini Özdemir Bey kendisine ayırdı. Birini bana, birini Mahmut Beye, birini de köy delikanlılarından, Özdemir Beyin samimi görüştüğü Ahmet'e verdi. Karakoldan bir mavzer getirtildi. Bulunduğumuz mahalle köyün en kalabalık ve toplu haldeki mahallesidir. Aynı zamanda okulun bulunduğu mahalledir. Tüm mahalle halkı, erkek, kadın, genç, ihtiyar gösteriye davet edilmişler gibi, damların üzerinde sıralanmış, bizi izliyorlardı. Özdemir Bey ilk atışı Mahmut Beye teklif etti. Mahmut Bey teklifi kabul etmedi. Hedef, el büyüklüğünde, oldukça uzak mesafede bir taştı. Vurmayı gözü kesmemiş olacak ki, ilk atışı kabul etmedi. Belki de hiç atış yapmayacaktı. Köyde büyük saygınlığı olan karakol komutanı hedefi vuramadı, dedirtmek istemezdi. Ahmet'e teklif edildi. O da büyüklerin yanında saygısızlık olur gerekçesiyle kabul etmedi. Özdemir Bey, benden yaşlı olduğuna göre sıra onundu. İki mermiyi mavzere yerleştirdi. İlk atışı isabetsizdi. İzleyicilerden, nasıl ateş etmesi gerektiğine dair öneriler geldi. Oysa askerliğini yapmıştı. Silahın nasıl kullanıldığını biliyordu. İkinci mermi de boşa gitmişti. Her iki merminin, hedefin birer metre uzağında kayadan duman çıkardığını gördük. Sıra bana gelmişti. Heyecanlı olmama rağmen kaybedecek bir prestijim yoktu. Üstelik o ana kadar elime mavzer almamıştım. Mermiyi tüfeğe yerleştirdim. Göz, gez, arpacığın ucu, hedefin alt noktası birleşince tetiği çektim. Geriye doğru şiddetle sarsıldım. Ne olduğunu anlamadan kalabalığın hararetli alkışları ve bağrışmaları yükseldi. Hedef yerinde yoktu. Hedef mi kurşuna çarptı, kurşun mu hedefe, bilmiyorum?

Kasım ayının sonlarında havalar iyiden iyiye soğudu. Bir sabah kalktığımda, Hilâl deresinin bir kolunun çıktığı dağın tepesi karlıydı. Karın biraz daha aşağılara inmesi çevre ile bağlantının kopması demekti. Zira kışın altı ay dağlar geçit vermez, diyorlardı. Birkaç gün sonra bir sabah kapıyı açtığımda bir karış yükseklikte karla karşılaştım. Yeterince odunumuz yoktu. Kışı nasıl geçirecektik. Bu endişemi Özdemir Bey sezmiş olacak ki, her zamanki rahat haliyle bana cesaret verici sözler söyledi. En kısa zamanda odun getirteceğini söyledi. Köyden birine haber göndererek bir katır yükü odun getirmesini tembihledi. Aynı gün odun geldi. Onları sobaya sığacak şekilde keserek boş odaya yığdık. Bir süre yakacak sıkıntımız yoktu. Yiyecek stokumuz da olduğuna göre endişe edilecek bir şey kalmıyordu. Köylüler nasıl yaşıyorsa biz de öyle yaşarız, diye kendimi teselli ettim.

Havalar soğuyunca okul mevcudunda sürekli bir azalma oldu. Kar yağınca da büsbütün kesildi. Bundan sonra hava durumuna göre çocukların okula geleceğini boşuna hayal ettim. Gelen giden yoktu. Bu duruma karşı bir şey yapamamanın ezikliğini hissediyordum. Okulu beklemekten başka

bir görevim yoktu artık. İlk günlerdeki sıkıntılı hayat başladı. Yanıma okuyabileceğim yeterince kitap almamıştım. Yollar kardan kapandığı için, Uludere'ye gitmek de mümkün değil. Gidilse bile, değil kitap, defter bile bulmak imkânsızdı. Ara sıra hatıra defterime bir şeyler karalamam beni tatmin etmekten uzaktı. Özdemir Bey sık sık evden çıkıyor, kendine göre zaman geçirebilecek meşguliyet buluyordu. Ben ise başka türlü vakit geçirmenin yollarını aradım. Huzuru, köyü terk etmekte buldum.

Her gün kahvaltıdan sonra tüfeğimi alıp köyden çıkıyordum. Bundan böyle keklik avı benim günlük uğraşılarımın başında geliyordu. Duran hedefi vurmada isabet oranı yüksek iken uçan keklikleri vurmakta daha çok alıştırma yapmalıydım. Bu ise fazla mermi harcamama neden oluyordu. Mermi bulmak ise ayrı bir sorun. Bazen eli boş, bazen de iki üç tane keklik ile eve dönüyordum.

Güneşli bir gündü. Yine ava çıkmıştım. İki üç yüz metre uzakta bir tavşan gördüm. Onu vurma hevesine kapıldım. O önde ben arkada kovalamaca oynadık. O, yokuşa doğru hızla ilerlerken, ben arkasından kara, bata çıka büyük enerji sarf ediyordum. Nihayet onu gözden kaybettim. İzini takip ederek kayalara doğru yaklaştım. Saklanmış olacağı ihtimalini düşünerek, sessizce kayaya doğru yanaştım. Yüzlerce metre yüksek olan sarp kayadan yukarı gitmesi imkânsızdı. Ya sağa, ya da sola gidecekti. Yahut benim yorulduğum gibi o da yorulmuş, bir köşede dinleniyor olmalıydı. Dirseklerimin üstünde sürünerek ilerlemeye devam ettim. Kayanın altında bir metre kadar bir bölümde kar yoktu. Karşımda derin derin nefes alan bir hayvanın karnını gördüm. Tavşanı yakaladım, dedim içimden. Şimdi olduğum yerde yükselip ateş edebilirim, diye düşündüm. Kalbim hızla çarpıyordu. Dizlerimin üstüne doğruldum. Bu bir tavşan değildi. Karnındaki kalın kıllara bakılırsa bir domuzdu. Saçma mermi ile domuzu etkisiz hale getiremezdim. Domdom mermisi de yanımda yoktu. Şimdiye kadar hiç lazım olmamıştı. Yanıma almadığıma hayıflandım. Bir an kaçmak istedim. Sonra vazgeçtim. Eğer ayak seslerini duyarsa saldırır, kendimi koruyamazdım. Belki can alıcı yerine ateş edersem etkisiz hale getirebilirdim. Çünkü aramızda yedi sekiz metre mesafe vardı. Nişan alma pozisyonunda ayağa kalktım. Derin nefes aldım. Artık uyuyan hayvanın büyük bir bölümünü görebiliyordum. Sırtı kayaya, karın ve ayakları bana doğruydu. Kafasını göremiyordum. Karın ve ayaklarına nişan alarak tetiği çektim. Gürültü ile yayılan dumandan sonra kayaya çarpıp yere düşen bir şeylerden sora hayvanın yerinden kalkamadığını gördüm. İçimdeki korku geçmemişti. Biraz daha ilerledim. Hayvan can çekişiyordu. Domuz değildi. Oklu kirpiydi. O anda köylülerin anlattıklarını hatırladım. Çobanlar, oklu kirpiyi gördüklerinde sırtlarındaki kabalağı önlerine tutar, kirpinin oklarından kendilerini korurmuş. Zira kirpinin okları zehirliymiş. Bu

Hilâl köyünde bir köşe

durumda kirpinin sırtı bana dönük olmadığı isabetliydi. Kayaya çarpan okları bana fırlatabilirdi. Bıçağımı çıkarıp boğazını kesmek istedim. Çünkü, köylüler oklu kirpiyi yiyorlardı. Tiksinti ile boğazını kestikten sonra incelemeye başladım. Bir kısmını fırlattığı halde sırtında hâlâ yirmi santimetreye varan oklar vardı. Bu oklar yanlara doğru kısalıyor, karın altına doğru kalın kıl haline dönüşüyordu. Bir süre karların üstünde sürükleyerek aşağı indirdim. Kar olmayan yerlerde taşımak zorundaydım. Ağır olduğu için taşımakta güçlük çekiyordum. Karnını yararak iç organlarını boşalttım. Bu haliyle on kilo kadar ağırlığı vardı.

Köye gelince görenler, "Hoca seyhor vurmuş" deyip hayretle yanıma yaklaştılar. Birer ikişer oklarından kopardılar. Seyhorun genelde gece gezdiğini, gündüz pek rastlanmadığını söylediler. Köylülerin meraklı bakışları altında okula geldim. Özdemir Bey "Ben kirpi eti yemem" dedi. Ben de yemem dedim. Yanımda duran komşumuz Mahmut, "Ben yerim" dedi. Ona verdim. Ertesi gün yanıma gelerek kirpinin çok lezzetli etinin olduğunu, iyi bir ziyafet ettiğini söyleyerek teşekkür etti.

O yıl kış çok ağır geçti. Bir metreye yakın kar yağdı. Arkasından dondurucu soğuklar oldu. İri gövdeli dut ağaçları, yağan karın ağırlığını taşıyamayarak, köklerinden sökülüp devrildi. Nar ve incir gibi soğuğa dayanıklı olmayan ağaçlar kurudu. Köylüler, basit kızaklar yaparak kuruttukları meşe dallarını, bulundukları yerden getirerek hayvanlarını yedirdiler. Beslenme yetersizliğinden, insanlar gibi hayvanlar da zayıf yapılıdırlar.

Köylülerin camiden başka toplu halde bulundukları bir mekân yoktur. Şafii mezhebinden olan halk, cuma günleri camide toplanır, namazdan sonra herkes evine çekilir. Alışveriş yapılacak bakkal olmadığı gibi, çay içecek kahvehaneleri de yoktur. Ormandan odun getirmek, hayvanlara bakmak kışın en önemli işlerinin başında gelir.

Ara sıra toplu halde keklik avına çıkılır. Karlar erimeğe başlayınca keklikler aşağılara iner. Yumuşayan kardan kanatları ıslanan keklikler uçamaz, rahatlıkla yakalanabilirler.

Sağlık yönünden kocakarı ilâçlarından başka bir seçenekleri yoktur. Buna rağmen ölüm oranında sıra dışı bir durum yoktu.

Köyün her tarafından fışkıran pınarlar halkın su ihtiyacını karşılar. Dereye yakın olan aileler, çamaşırlarını dere kenarında ısıttıkları su ile yıkar, kurutur ve evlerine götürürler. Hemen her mevsim sabahın erken saatinde kadın-erkek, derenin buz gibi soğuk suyunda yıkanır. Alışkanlık haline gelen bu durumdan ne gelip geçen, ne de yıkanan, rahatsız olur.

Başlık parası çok yüksek olduğundan birden çok evliliğe ender rastlanır.

Asli görevleri yerine okul bekçiliği yapan üç öğretmen: Faik, Özdemir ve bir arkadaşları. Arka plânda karlar altında köy evleri görülüyor.

Günler, haftalar, aylar geçti. Hep aynı monoton yaşantım devam etti. Mesleğimin gereklerini yerine getirememenin ezikliğiyle bahar geldi. Ağaçlar yapraklarını açtı. Meyveler rengârenk çiçek açtı. İncir ve nar ağaçları, meyve vermek için bir başka baharı beklemek zorundalar. Vadi yeşilliğe bürünürken kayalar aynı ihtişamını devam ettiriyor. Doruklarındaki karlar hâlâ geçit vermiyordu. Artık dönüş için hazırlıklarımı tamamladım.

Şırnak üzerinden giden motorlu taşıt yolu en erken temmuz ayının sonlarında açılabilirdi. Bu nedenle geriye tek bir seçenek kalıyordu. Katırla en yakın motorlu taşıtın olduğu yere gitmek. Bu yer Mardin'in Cizre kazası olacaktı.

Beş mayıs sabahı geldiğimiz dokuz arkadaşla birlikte yola çıktık. Yatak ve bavullarımız katırların sırtında. Kimileri eşyalarının üstünde yol alırken, ben geldiğim gibi yaya yürümeği tercih ettim. Bir geceyi dağ başında, kayaların üstünde geçirdik. İkinci gün Cizre yakınlarında, Dicle nehrinin kenarındaydık. Suyu kabarmış, sonbahardakinin dört katı olmuştu. Halatlar üzerinde işleyen sal yoktu. Başka bir yerden mavnaya benzer bir su taşıtıyla Dicle'yi geçecektik.

Seçilen yer büyük bir kayanın koltuğuydu. Kayanın öte yanına hızla çarpan su yön değiştiriyor, akıntıyı kıyıdan uzaklaştırıyordu. Kayanın

beri tarafındaki su dönemeç yaparak büyük bir göl oluşturuyor ve nehrin akışının ters yönünde kayanın burnuna doğru dönerek daire oluşturuyordu.

Mavna, gölün ters yöne akan bölümünde halatlarla kayalara bağlanmıştı. Mavnanın beş mürettebatı bu işlerle meşgul. Diğerleri binmemize yardım etti. Uzatılan tahtalardan hem yolcular hem de katırlar mavnaya bindi. Bizden başka yolcular da vardı. Kırk kadar yolcu, ondan fazla katır, mavnada yerimizi aldık. Bir bize, bir de az ötede kükreyerek akan Dicle'nin sularına baktım. Ölümün çok yakınımızda olduğunu hissettim. Nehrin sularına kapılarak gideceğimiz kesin. Alabora olursak kurtuluş ümidimiz çok zayıf. Yüzme bilenler dahi bu azgın dalgalarla başa çıkamaz.

Kimseden ses çıkmıyor. Mürettebattan ikisi önde, ikisi arkada. Ellerindeki uzun sırıklarla yerlerini aldılar. Yapacakları işleri kendi aralarında konuşuyorlar. Telaş ve heyecanlarını onlar da gizleyemiyorlar. Yaptıkları işin tehlikeli olduğunun farkındadırlar.

Katırlar yularlarından ortada bir yere bağlı, yolcular mavnanın kenarlarında boş buldukları yerlere tutundular.

Halatlar çözülür çözülmez hiçbir müdahaleye gerek kalmadan ters yöne akan su mavnayı akıntıya doğru sürükledi. Bu sırada mürettebatın telaşlı bağrışmaları arttı. Birbirlerine yapılması gerekenleri tekrarladılar. Sonra ani ve büyük bir sarsıntıyla akıntıya kapıldık. Nehrin akışına doğru sürüklendik. Sırıklı mürettebat mavnayı yönlendirmeğe çalıştıysa da başarılı olamadı. Suyun akıntısına kapılarak beş yüz metre kadar sürüklendikten sonra karşı sahilin durgun bölümüne girdik. O ana kadar tuttuğumuz nefesi bıraktık. Sırıkların yardımıyla kıyıya yanaştık. Mavnadan ince dizlerimizde yürüyecek enerji kalmamıştı. Sağ salim kurtulmanın mutluluğu yüzümüzden anlaşılıyordu.

Bu dehşet verici Dicle macerasından sonra sekiz aydır duymadığım motor gürültüsünü Cizre'de duydum. Önce otobüs, sonra tren, beni, ömür boyu unutamayacağım Hilâl köyünden uzaklaştırarak annemin ve babamın yanına getirdi.

Bu geliş bir izin mahiyetindeydi. On beş gün sonra askerlik görevime başlayacaktım. Buraya gelmişken ilim ve irfan yuvama da uğrayayım, dedim. Öğrenciler ve öğretmenlerin hepsi eskisi gibi. Onlardan sonsuz sevgi ve şefkat gördüm. Öğretmenlerimin hepsi ayrı ayrı hatırımı sordu. Beni tekrar aralarında gördüklerine memnun olduklarını ifade ettiler. Öğretmen adayları etrafımı alıp hatırımı sordular. O gün kendimi dünyanın en mesut insanı olduğumu hissettim.

24 Mayıs 1964 günü trenle Kars'tan Sivas'a hareket ettim. Kompartımanda okul ve sınıf arkadaşlarımla birlikteydik. 1 Haziran günü askerlik görevim başladı.

Eğitim yerindeki dört bölükte bulunan tüm öğretmenlerin sayısı bin altı yüzdü. Askeri eğitim dört ay sürdü. Dört aylık eğitimin sonunda Ankara, Sivas, Amasya, Erzincan, Silvan Okuma-Yazma Okullarına kurayla üç yüz elli kişi ayrıldı. Bir yıl devam edecek olan Okuma-Yazma Okulu öğretmenliği sonunda istediğimiz ilin emrine tayin edilecektik. Bu sayının içinde ben de vardım. Diğer öğretmenler askerlik süresince köy okullarına tayin edildiler.

7 Eylül 1964 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri Sivas Okuma-Yazma Okuluna geldim. Benimle birlikte toplam yüz on dört kişiyiz.

Şu anda görevlendirildiğim Okuma-Yazma Okulu, Türkiye'de kurulmasından büyük faydaların umulduğu ve bu faydaların büyük bir kısmının gerçekleştiği on altı okuldan biridir. Okulun mazisi kısa olmasına rağmen gerek komutanların iyi yönetimi ve gerekse öğretmenlerin plânlı çalışmaları sayesinde beklenenin üstünde bir başarının elde edilmesini sağlamdı. Bu okullar, ilkokullardan sonra ülke çapında okuma-yazma seferberliğinde ikinci önemi taşımaktadır. Çeşitli nedenlerle ilköğrenimini yapamamış Mehmetler bu okullara alınarak eğitilirler.

Sivas Okuma-Yazma Okulu aynı komutanlığa bağlı dört bölükten meydana geliyor. Her bölüğün bir komutanı, yirmi sekiz öğretmeni, her öğretmenin 8-26 arasında değişen öğrencisi vardır. Öğrencilerin eğitim süreleri dört aydır. Dört aydan sonra temel eğitimlerini yapmak üzere kıtalarına sevk edilirler. Okuma-Yazma Okullarında geçen süre askerliklerinden sayılmaktadır.

Bir hafta boyunca seminer çalışmaları yaptık. Çalışmalar yönetmelikler, idari taksimat, personel, okutulacak konular, ders kitaplarının mahiyeti, derslerin genel mahiyeti, uygulayacağımız metot ve kılavuzlar üzerinde yapıldı. Bu arada kura ile bölüklerimiz belirlendi.

Seminer çalışmalarının beşinci günü herkes heyecanlıydı. Dört aydan beri ilk defa sivil giyindik. Resmi elbiselerimizi teslim ettik. Saat on bire doğru hep birlikte Okuma-Yazma Okuluna geldik. Okul komutanlığı bizim için birer geçici hüviyet tanzim etti.

16 Eylül 1964 çarşamba günü A-3 sınıfını teslim alarak derse başladım.

Artık rahattım. Hemen her gün şehre gidiyor, ihtiyaçlarımızı temin edebiliyoruz. Dört aydan beri kısıtlı olan hürriyetimiz böylece büyük ölçüde serbestlik kazandı. Derse başladığımızın on beşinci gününde öğrencilerim hakkında kanaatim müspetti.

Yirmi yaş civarında olan bu gençler birçok konuda ilkokul öğrencilerinden farklı değil. Yalnız şu var ki, bedensel ve zihinsel gelişimlerini tamamlandıkları için olaylar üzerinde yeteneklerini kullanabiliyor ve daha realist düşünebiliyorlar. Askeri disiplinden ayrı

Okuma-Yazma Okulu binalarından birinin görünümü

olarak öğretmenlerine karşı minnet ve şükran duyguları çok üstün. Her zaman hürmetkâr ve saygılıdırlar.

Okuma-Yazma Okulu 3. Bölük öğretmenleri

Bir devre sonra asker olan öğretmen arkadaşlarla son buluşma. Ayaktakiler: Temel, Ekrem, Gülali, bir asker; Oturanlar: Bir asker, Faik, Hasan/Hüseyin, Cevdet

Okutulan dersler ilkokuldan çok farklıdır. Genel olarak üç ders okutuluyor. Bunlar Türkçe, matematik, Yurt ve Yaşama Bilgisidir. Dersler, kılavuzun ışığı altında yürütülüyor. Ders plânı yoktur. Günlük dersleri kılavuz dan okumak yeterlidir.

Sivas, tarihi şehirlerimizden biridir. Bunu kanıtlayan birçok tarihi eser vardır şehirde. Binaların yaklaşık yüzde kırkını eski yapılar oluşturur. Bu yapıların biri de hükümet konağıdır. Bina, Osmanlı Devleti zamanında dönemin valisi Halil Rıfat Paşa tarafından 1884 tarihinde yaptırılmıştır. Üç katlı olan konağın boyu otuz, eni on beş, yüksekliği ise yirmi metre civarındadır. Son derece sağlam yapıya sahip olan konak, günümüzde de kümet konağı olarak hizmet vermektedir. Aynı vali tarafından yaptırılan daha birçok bina vardır. 4 Eylül 1919'da Atatürk'ün Sivas Kongresi'ni topladığı bina da uzun bir geçmişe sahiptir. Halen bir kısmı müze, bir kısmı ise lise olarak kullanılmaktadır. Selçuk Ortaokulu'nun binası ise Selçuklulardan kalma muhteşem bir binadır. Mahallelerdeki camileri bir tarafa bırakırsak, diğer camilerin hemen hepsinin mazisi uzundur. Bunlardan Selçuklular'a ait olanlar birer sanat harikasıdır. Duvarlarda ve minarelerdeki işlemeler görülmeğe değer. Bunlardan Çifte Minare ve Yeşil Cami hâlâ aynı mükemmellikte birer sanat abidesidir. Ayrıca Devlet Demiryollarının Cer Atölyesi, Sümerbank'ın Çimento Fabrikası, şehri sanayi yönünden tamamlar.

On bir aydan beri aralıksız çalışıyorum. Yoruldum. Dinlenmek için bu ortamdan uzaklaşmalıyım. Senelik iznimi sabırsızlıkla bekliyorum. Ama ondan önce bayram tatili var. Onu da değerlendirmek istiyordum. Bu amaçla hiç tanımadığım teyzemi ve dayımın oğlu Mustafa'yı ziyaret etmek istiyorum. Teyzem, ben doğmadan Trabzon'dan ayrılarak Haymana'ya yerleşmiş, bu zamana kadar görüşmek mümkün olmamıştı. Her ikisini de mektup yazarak kendilerini ziyaret etmek istediğimi bildirdim.

Bayramı tümen mensuplarıyla kutladıktan sonra saat yirmide iki arkadaşım beni istasyondan yolcu etti. Mustafa beni Kayaş istasyonunda karşıladı. Ertesi gün Haymana'ya hareket ettik. Böylece teyzem ve ev halkıyla tınışmış olduk. Bayramın üçüncü günü kısa ziyaretimi tamamlayarak Sivas'a döndüm.

Ankara'dan döndükten yirmi beş gün sonra izinim çıktı. Ben gelmeden annem Adapazarı'na gitmek için hazırlıkları tamamlamıştı. Dört gün sonra Adapazarı'na hareket ettik. Ancak önce Ankara'ya, oradan da Haymana'ya uğramayı plânlamıştık. Mustafa'da bir akşam, Haymana'da da iki gün kaldıktan sonra Hüsniye yengemin Hacettepe Hastahanesine geldiği haberini alınca Ankara'ya döndük. Yengemi Mehmet İkinci'nin evinde bulduk. Doktoru bir konferansa katıldığı için muayenesi ertelenmişti. Çocuklara bakması için annemin bir an önce Adapazarı'na gitmesi gereki-

yordu. Vakit geçirmeden o gece tan

Şeker Bayramında tertiplenen merasimde 1. Bölük ve öğretmenler

yeri ağarırken Adapazarı'na geldik. Saat sekize kadar uyuduktan sonra Akyazı'ya gittim. Dört senedir görmediğim bu yerlerde hiçbir değişiklik yok.

İki kardeş yılların hasretini gideriyor.

Mustafa ağabeyim tarladaydı. Evde iki yeğenim ve Ayşe yengemden başka kimse yoktu. İki yeğenim Kuran kursunda, ikisi de salyangoz fabrikasında çalışıyordu. Bu fabrika, çevre il ve ilçelerden gelen kabuklu salyangozların kilosu yüz kuruştan satın alıyor, işledikten sonra yüz liradan Fransa'ya satıyor.

Kerim ağabeyimi Ankara'ya gitmek üzere yolcu ettikten yarım saat sonra yengem geldi. Her ne kadar arkasından araştırdıysam da ulaşmak mümkün olmadı.

Ağabeyimin Ankara'da olduğu akşam yengem bana bir şeyler anlattı. Beklemediğim ya da bu konuda hazır olmadığım için anlatılanların üzerinde durmadım. Daha sonra bir gelişme olursa gerekli açıklamayı yapacağımm.

Bir aylık izinim bitti. Büyük bir kısmı yollarda geçen bu günlerden geriye birkaç silik gelişme kaldı.

Adapazarı'ndan hareket ettiğim günün gecesinde Sivas'a geldim. Bir aydır görmediğim bu yerleri özlemişim. Her karış yerinde ayak izlerim bulunan caddelerde yürüyorum. Islak kaldırımlar sokak lambalarının donuk ışığını yansıtıyor. Benim gibi yolcu olan birkaç kişiden başka kimse yok.

Gecenin bu vaktinde okula gitmektense en yakın bir otelde geceyi geçirmek daha uygundu. Sabaha üç dört saat kalmıştı. Yorgundum. On altı saatlik otobüs yolculuğu beynimde yankılanıyordu. Banyo yapmadan yatağa uzandım. Uyandığımda güneş yükselmiş, şehirde hareketli bir yaşam başlamıştı. Giyinip dışarı çıktım. İlk olarak kahvaltı yapmayı düşündüm. Her zaman arkadaşlarla yemek yediğimiz lokantaya gittim. Garsonla birkaç kelime konuştuktan sonra nakillerimizin geldiğini, çoğunun doğuya tayin edildiğini söyledi. O anda lokma boğazıma tıkandı. Yemeği bırakarak otele gittim. Eşyalarımı çantaya yerleştirdim. Bir faytona binerek okula geldim. Sonuç garsonun dediği gibiydi. Ben de doğuya gidiyordum. Tüm plânlarım ve hayallerim alt üst oldu. Okuma-Yazma Okulu'nda kalmamın tek nedeni istediğim il emrine gidebilmekti. Anlaşılan daha bir süre bu isteğim gerçekleşmeyecek.

Aradan bir süre daha geçti. Bazı arkadaşlara atandıkları illerden görev yerleri tebliğ edildi. Bir kısmı giderek görev yerini gördü. Tayininin daha iyi bir yere yapılabilmesi için valiliklere dilekçe yazanlar da oldu. Hayal kırıklığına uğramamak için ben her hangi bir teşebbüste bulunmadım. "Bitlis'e tayin olduktan sonra neresi olursa olsun" diyordum.

Valiliklerden okullarımızın adlarını beklerken "Tayinler durduruldu" haberi geldi. Doğruluk derecesini anlamak için Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurduk. Aldığımız yanıt, diğer Okuma-Yazma Okullarından Sivas il emrine verilen on öğretmenin tayininin durdurulduğu

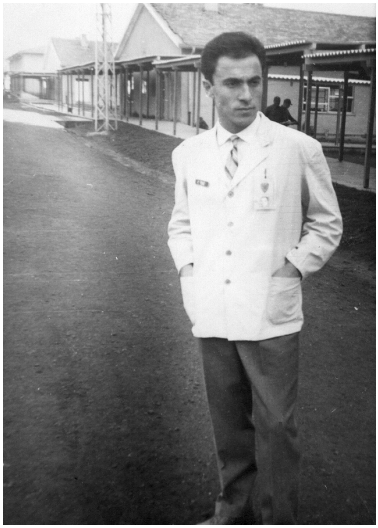
yönündeydi. Böyle de olsa ufukta bir ışığın belirdiği anlaşılıyordu. Bekleyip görelim.

Söylentiler birbiri ardına devam ederken arkadaşın biri İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne telefon etti. Aldığı yanıt hepimizi mutlu etti. Üç gün sonra da okul komutanlığı kanalıyla resmi yazı geldi. Yeni dilekçe ile istek beyanında bulunmamız isteniyordu. Bu gelişmeler her ne kadar içime su serptiyse de önceki tersliklerin etkisiyle "Acaba!" sorusunu kendime sormadan edemiyorum. Anlaşılan tayinim yapılmadan gerçek huzura kavuşamayacağım.

Beklediğimiz gün doğdu. Nakiller tercih sırasına göre yapıldı. 23 Temmuz 1965 tarihinde resmi bir yazı ile atanmış olduğumuz yerler tebliğ edildi. Artık huzurluydum. Öğrencilik yıllarından buyana özlemini çektiğim Sakarya iline kavuşacaktım.

31 Temmuz 1965 tarihinde Adapazarı'ndan iki mektup aldım. Bunlardan biri ağabeyimden, diğeri yengemden geliyordu. Ağabeyim, merkeze yirmi iki kilometre uzakta, Adapazarı-Kandıra yolu güzergâhında

bulunan Elmalı köyüne tayinimin yapıldığını yazıyordu. Yengemin yazdığı mektup ise hayatımda bir dönüm noktası olabilecek nitelikteydi. Adapazarı'ndan ayrıldıktan sonra meydana gelen gelişmeleri bildiriyordu.

Her iş veya oluşun başlangıcında nasıl?, nerede?, ne zaman? gibi sorular üzerinde kafa yorarız. O işin önemi oranında etki altında kalırız. Bazen iştahımız kesilir, bazen de uykularımız kaçar. Şu anda bu duygularla doluyum. Görev yerimi bir an önce görmek, henüz tanımadığım köyüme, okuluma ve öğrencilerime kavuşmak istiyorum. Sanırım bir öğretmenin başta gelen arzusu budur, bu olmalıdır.

Diğerleri arasında kabarık duran bir konu da henüz ufkunu göremediğim hayat yolunda yalnız başıma ilerleyemeyecek oluşumdur. El ele vererek bu yolu birlikte aşacağım bir hayat arkadaşına ihtiyacım vardır. Bu arkadaşı buldum mu? Bulmak üzere miyim? Yoksa henüz rastlamadım mı? Bilmiyorum. Zaman bu soruların cevabını verecektir ama sabır yak ki.

Bu güne kadar üstü kapalı olarak yazmağa çalıştığım konu, 20 Ağustos 1965 tarihinde açıklığa kavuştu. Artık bundan böyle açıkça yazmamak için bir sakınca kalmamıştır. Sevgili namzedinden ileri geçemeyen kız, bu tarihte bana mektup yazarak "Nişanlandık" müjdesini verdi. Artık istikbalin tek vücut adayları olarak düşüncelerimi tüm açıklığıyla buraya kaydedebilirim.

Temmuz 1962 yaz tatili. Her şeyini derslerine adamış, dünya işleriyle ilgisini en azına indirmiş, öylesine sakin öğrenciyim. Uzun zamandan beri görmediğim akrabalarımı ziyaret etmek, hem de ders yılının verdiği yorgunluğu üzerimden atabilmek için annemle birlikte Adapazarı'na gitmiştim. Ağabeylerim senelerce önce oraya yerleşmiş olmalarına karşın ben ilk defa geliyordum.

Yeni muhitten öylesine hoşlanmıştım ki, tatlı hayaller içinde yüzen bir masal kahramanı gibiydim. Bu ortam bana doğduğum yöreyi hatırlatıyordu. O tatilde Adapazarı-Akyazı arasında mekik dokudum.

Akyazı'dan Adapazarı'na döndüğüm günlerden biriydi. İçeri attığım ilk adımla irkildim. Birkaç saniye süren bu şaşkınlığın nedeni tanımadığım biriyle karşılaşmamdı. Ayakkabılarımın bağlarını çözerken kendimi toparladım. Karşımda bir şeylerle meşgûl olmağa çalışan genç bir kız vardı. Hiç de şaşıracak bir durum yoktu. Elimde olmadan sarsılmıştım. Şaşkınlığıma içimden güldüm. Yine de kendimi kontrol altına alamıyordum. Bu yüzden misafire "Hoş geldiniz!" diyemedim. Ancak akşam yemeğinde ağabeyim tanıştırdı.

Ertesi gün ablasına birlikte gittik. Yol boyunca çeşitli konularda sohbet ettik. Dört yıl sonra Mustafa'nın evinde karşılaştığımızda bundan farklı bir şey olmadı. Arkadaşlık çerçevesini aşmayan bu samimiyetin arkasından hayat ufuklarının pembeleşeceğini düşünemezdim.

Ben Ankara'dan ayrıldıktan sonra yengemle aralarında neler konuştuklarını bilmiyorum. Yengem geldiğinde bana:

- Sana Ankara'da birini buldum, dedi.

Yengemin bu sözü ilginçti. Bulduğu bir eşyayı tavsiye diyormuş gibi geldi bana. Onu kırmadan beklediği doğrultuda cevap verdim:

- Kimi?

- Ben sizi birbirinize uygun buluyorum. Eğer kabul edip anlaşırsanız tabii.

- Önce kim olduğunu söyle de ona göre cevap vereyim. Hem ben onu tanıyor muyum?

- Tabii tanıyorsun. Hem de çok yakından.

Bendeki sabır merak haline dönüştü:

- Söyle de meraktan kurtulayım.

- Söyleyeceğim ama ya kabul etmezsen!

- Önce söyle. Daha kim olduğunu dahi söylemedin. Hem böylesi hayati önemi olan bir şey pazarlık konusu olmaz.

- Peki söyleyeyim, dedi ve söyledi. O anda dört yıl önceki şaşkınlığı bir daha yaşadım. Cevap vermiş olmak mahiyetinde bir şeyler konuştuysam da anlamsız sözler olduğunu sonradan anladım.

- Benim tek taraflı bir şey söylemem isabetsiz olur. Ya karşı tarafın bu konudaki düşüncesi nedir?

- Sen kabul ettiğini söyle, diğerine karışma!

Yengemin kesin konuşmasına bir anlam veremedim. Onu böyle konuşturan neden neydi?

- Yenge, benden hemen cevap vermemi bekliyorsun. Bu konularda ani cevap verilemeyeceğini bilirsin. Düşünmek için zaman ver bana!

Bir karara varmadan ayrıldık. Yalnız kalınca en hassas yerimden vurulduğumu anladım. O birkaç saniyede söylenen sözler ömrümün o anına kadar hissetmediğim duygular aşılamıştı bana.

O gece geç vakitlere kadar düşündüm Onu beğeniyor ve takdir ediyordum. Ama yengemin düşündüğü anlamda değil. Böyle bir şey olabilir miydi? Bu konuda onunla atılmış bir adımım yoktu. Böyle olması, sonucu değiştirmek için yeterli bir sebep olmadığını da biliyordum. Birbirimiz hakkında az olmayan bazı şeyler biliyorduk. Fazlalık olarak büyüklerimiz de birbirini tanıyorlardı. Her ne kadar aramızda sevgi bağı olmasa da bundan sonra olmayacağı anlamına gelmez.

Sabahleyin uyandığımda yengeme:

- Teklifini kabul ediyorum. Ama bir şartla: İstediğimiz bir sonuçla karşılaşabiliriz. Bu nedenle mesele halledilinceye kadar kimsenin haberi olmayacak. Kimsenin gururuyla oynamağa hakkımız yoktur, dedim.

O gün annem ve ablamla köye gittik. Bundan yararlanarak karşı taraf haberdar edilecekti. İki gün sonra Adapazarı'na döndüğümüzde onu evde buldum. Bende olan değişiklikten onda da vardı. Biz geldikten sonra

bir gerekçe ile gitti. Yengemi yalnız bulduğumda sonucu sordum. Cevabını ertesi gün verecekti.

Bir gün sonra verilen cevap "Evetti". Bu evet gelecekte kurulacak olan binanın temel taşını oluşturacaktı. Konuşmak için yapılan teşebbüsler sonuçsuz kaldı. Vatani vazife beni bu tatlı rüyadan alarak görev yerime attı.

20 Ağustos 1965. Hayatımın dönüm noktası.

İki buçuk aylık süre bazen ümitli, bazen de ümitsiz bekleyişle geçti. Bu tarihte, birdenbire değişen iklim şartlarında yeşeren tabiat gibi canlandım. Kurumaya yüz tutan hayallerim yeniden yeşerdi. Ümitten ileri geçemeyen duygularım gerçek oldu.

Bu dönüm noktasının habercisi ebedi hayat arkadaşım olacak olandan gelen mektuptu. Şöyle diyordu:

"Faikçığım,

Beklenmeyen bu mektubum sizi ne kadar şaşırttığını şimdiden görür gibiyim. Zira size daha önce yazmam gerekiyordu. Oysaki ani seyahatler size mektup yazmamı geciktirdi.

Adapazarı'ndan gelir gelmez babamla birlikte Trabzon'a gittik. Oradan henüz dönmüştük ki Kerim ağabey ile Mehmet Ali Ağabey bize geldiler. Gelişlerinin sebebini tahmin edersin. Neticeyi bekleyip öyle mektup yazmaya karar verdim.

Dün çarşıya çıkıp benim alyansı aldık. Seninki de gelince tabii..."

Mektup burada bitmedi, ama ben bittim. Yirmi iki senelik çocukluk ve gençlik çizgisi böylece sona erdi. Başlayacak olan hayat çizgisinin yan yana iki çizgi halinde devam ettiğini görür gibiyim. Birinin bittiği yerde ikisinin başladığı hayat çizgisi.

Siyah önlük, beyaz yakalıkla okul yollarında koştuğum günler bitti. Sınav kapılarında heyecanlı bekleyiş arkada kaldı. Sınıf geçmek, bütünlemeye kalmak kaygısı geçti. Bana hayat arkadaşı kim olacak endişesi kalmadı. Bundan sonra her hareketimin bir sorumluluk gerektirdiğini bilmeliyim. Bütün çabalarım eşimin ve okulumun üzerinde odaklanması gerektiğini bilmeliyim.

Görülüyor ki tam anlamıyla bir hayat reformunun ana kurallarını tespit etmiş durumdayım. Bu sorumluluklar altında ezilmemek için tüm olanakları kullanmam gerekir. Bu iki temel unsurda hedefe vardığım an görevini yapmış olmanın gururunu yaşayacağım.

Okuma-Yazma Okulundaki hizmet süresinin sonuna geldim. Dört aylık askeri eğitim ve bir yıllık öğretmenlik hizmetiyle Sivas yaşamı burada noktalanıyor. Bu süre benim için değişik bir yaşam oldu.

Okuma-Yazma Okuluna gönüllü olarak ayrılmıştım. Bir yıllık Okuma-Yazma öğretmenliği süresince yarı askerlik hayatı yaşadım. Buna rağmen verdiğim karardan pişmanlık duymadım. Bu kararla Adapazarı'na

tayin olma olanağına kavuştum. Bir yıllık şehir hayatı yine bu isabetli karar sayesinde oldu. Değişik kişilerle toplu yaşamam, Anadolu'nun bağrından kopup vatani vazifelerini yerine getirmek için gelen erlere okuma-yazma öğretmek ve onlara pratik yaşam bilgileri vermek bu yolla gerçekleşti.

Mehmetlerden ayrılmanın üzüntüsü içindeyim. "Hocam!" deyip ellerime sarılmaları mesleğimin en kıymetli mükâfatıdır. En küçüğü benim yaşımda olan bu erlerin minnet ve şükranları gözlerinden okunuyor. Onlar da benden ayrılmanın üzüntüsü içindedirler. Her şeye rağmen buradan ayrılmak zorundayım. Vatan evlatlarının genç dimağları beni bekliyor.

On altı aydan beri havasını teneffüs ettiğim, soğuğuyla üşüdüğüm, sıcağı ile bunaldığım, sokaklarını adım adım dolaştığım Sivas'a veda ediyorum.

Yolculuğumun ilk durağı Ankara olacak. Bu durakta evliliğe giden yolda ikinci adımı atacağım.

Veda ziyafeti tertiplendi. Ziyafetten sonra okul komutanı ani bir kararla aynı gün ayrılabileceğimizi söyledi.

Yolculuğun yorucu geçeceği daha ilk anda belliydi. Tren üç saat gecikmeli ve koridorlarına kadar dolu olarak geldi. Bir arkadaşın yardımıyla koridorlardan birine yerleşinceye kadar yirmi beş vagon geçtik. Hiç birinde boş yer yoktu. Kayseri'ye kadar ayaktaydım. Yorgunluk ve uykusuzluktan ayakta duracak gücüm kalmamıştı. Orada takılan üçüncü mevki vagona taşınınca oturabildim. Üçüncü mevkide ikinci yolculuğumdu. Birinci yolculuktan sonra üçüncü mevkie binmemek için kararlıydım. Ama imkânlar el vermeyince kararlar geçerli olmuyor.

Saat 17.00'de Kayaş'da trenden indim. Mustafa ile karşılaştım. Birlikte eve gittik. Kısa bir sohbetten sonra nişan hazırlıklarının tamamlandığını ve beni beklediklerini söyledi. Vakit geçirmeden hareket ettik. Saat 20.30'da Balgat'taydık. Bu gelişim her şeye başka özellik katmıştı. Kendimi kuş gibi hafif hissediyordum. Mütevazı bir arkadaş grubuyla nişan eğlencesini tamamladık. Ertesi sabah kayın validenin elini öperken anlatılması güç hislerin etkisi altındaydım. Aynı günün akşamı kayın pederle de aynı duyguları yaşadım. Bu tatlı rüya ikinci sabah otobüs kornasıyla sona erdi.

Yuvarlak tepecikte küçücük bir köy. O köy benim köyümdür. Elması yok ama Elmalı demişler. Kim bilir belki elin malı olduğu için bu adı vermiş olabilirler. Değişik yörelerden gelen insanlardan oluşan karma bir köy. Okul iki derslik ve bir idare odasından oluşuyor. Öğretmen lojmanı yok. Yalnızım.

İki gün okulda çevre düzenlemesi ve öğrenci kaydı yaptım. Akşamları Adapazarı'na döndüm. Üçüncü gün eşyalarımla gelerek yerleştim. İlk anda yoğun iş nedeniyle bunaldıysam da sonraları rahatladım.

Her cumartesi nişanlımdan mektup alma sevinciyle şehre gidip, pazar günü dönüyorum.

Köyüm, Hilal köyünden çok farklı. Ama yine de mahrumiyet tarafları var.

Nişanlılık dönemi başlı başına bir yaşam. Evlilikte dahi erişilemeyecek zevkli tarafları var. Aramızda yüzlerce kilometrenin oluşu ve mesleki sorumluluk, görüşmemizi engelliyor. Sanırım nişanlılığın erişilemeyecek tarafı belki de buradan kaynaklanıyor.

Ne gariptir ki, nişanlımla ancak üç gün baş başa kalabildim. Doğal olarak birçok konuda birbirimize karşı sır kutusu gibiyiz. Evlilikten önce bu sır kutularının açılması gerekir. Birbirinden çekinen değil, duygularını paylaşabilen kişiler olmalıyız. Bunun için sömestri tatilini sabırsızlıkla bekliyorum.

Önceki sayfalarda Elmalı'nın Hilâl köyüyle karşılaşmasını yaparak aralarında büyük farkların olduğunu belirtmiştim. Bu farklılıkların yanında yapılması gereken eksiklerin olduğunu da ilâve etmiştim. Elmalı'ya gelişimin beşinci ayında köy ve çevresi hakkında geniş bilgi topladım. Problemleri tespit ettim.

Problemlerin başında yol sorunu geliyor. Köyün yolu toprak olduğu için yağmurlu havalarda ve kışın taşın ve ulaşım güçleşiyor.

Köy, Adapazarı-Kandıra yoluna üç kilometre uzaktadır. Bu iki nokta arasında bulunan Karadere köyü stabilize bir yolla ana yola bağlıdır. İki kilometre civarında olan yolu köylüler yaptırmış. Karadere ile Elmalı arası dokuz yüz elli metredir.

Otuz beş hane olan köy çiftçilikle geçimini sağlıyor. Halk, kendini ancak geçindirebiliyor. Onlardan maddi konuda yardım talep etmek çok güç. Ama insan gücünden yararlanabileceğimi ümit ediyorum. Köylü ve devlet el ele verebilirse sorunlar daha kolay çözülebilirdi. Köylülerle toplu halde konuşmak için fırsat kolladım. Teravih namazlarında camide hayli kalabalık cemaat birikiyordu. Bütün köylü mevcut olmasa bile gelenler ihtiyacı karşılayacak güç ve anlayıştaydı. İlk toplantıyı bunlarla yapmayı düşündüm. Gecenin geç vaktinde okulda toplanmak uygun değildi. Başka bir toplantı yeri de yoktu. En uygunu namazdan sonra toplantıyı camide yapmaktı.

Plânladığım gibi yaptım. Müşterek çalışmanın faydaları, karşılıklı fikir beyanı ve fikirlere saygılı olma konuları üzerinde kısa bir açıklamadan sonra asıl konuya geldim.

Yol bir memleketin kan damarıdır. İnsanın bir organının kan damarlarından birine kan gitmezse o organ görevini yapamaz. Böylece o kişinin sağlığı tehlikeye düşer. Bir ülkenin kent ve köylerini birbirine bağlayan yollar olmazsa taşın ve ulaşım güçleşir. Bu güçlükten doğacak aksaklıkların sonuçlarını herkes bildiği için benim burada sıralamama gerek yoktur sanırım, dedim.

Konuşmamın sonunda onların fikirlerini aldım. Herkes yolun yapılması taraftarıydı. Fakat maddi konuda şartlarının kısıtlı olduğunu ifade ettiler.

Paranın tahsili için bir komisyonun kurulmasını önerdim. Vakit geç olduğu için gerçekleşemedi. Bu konuyu bayramdan sonra ele almak üzere serbest bırakılmalarını istediler. Birinci toplantı somut bir sonuç almadan sona erdi. Ama en azından ilk adımı atmış oldum.

Bayramla birlikte karne tatili de araya girdi. Süre biraz uzamış oldu. Karne tatilinden sonra kaldığım yerden devam etmekte kararlıydım.

1965/1966 ders yılında on iki öğrenciye diploma vererek mezun ettim. Yeni yönetmelik gereği birinci ve ikinci sınıflarda kalan olmadı. Kırk dokuz öğrenci ile ders yılını tamamladım.

Okulun kapanışından -10-29 mayıs arası- sonra günler bir türlü geçmek bilmedi. Ağabeyim Ankara'ya gidip döndükten sonra nikâh

Elmalı ilkokulu öğrencileri toplu halde

işlemleri için benim gitmem gerekiyordu. Sanırım bundan sonra günlerin uzunluğundan değil, kısalığından şikâyetçi olacağım.

12 Haziran 1966 tarihine kadar nikâh işlemleri ve diğer hazırlıklarla uğraştım. Her şey tamamdı. Düğün salonu tutulmuş, davetiyeler dağıtılmıştı. Hemşehrilerden birinin ölüm haberi geldi. Kayın peder "Bu durumda düğün yapamayız" deyince her şeyi olduğu yerde bırakmak zorunda kaldık.

Düğünün salonda yapılması beni rahatsız ediyordu. Ama bu durumu kimseye söylemeye cesaret edemedim. Düğünün iptal edilmesine sevindim.

İki gün sonra kına gecesi tertiplenerek kendi aramızda küçük bir eğlence ile yetindik.

Bazı hatıralar vardır ki, gizli kaldığı süre kıymetlenir. Bugün her tarafından enerji fışkıran kişinin yerine seneler sonra saçları kırlaşmış, beli kamburlaşmış, her şeyden elini çekmiş, çaresiz, titrek parmaklarıyla hatıralarını karıştırarak eski günlerini hatırlamaya çalışan birisi olacak.

14 Haziran 1966 tarihinde on altı kişiden oluşan kafile ile Adapazarı'na geldik.

16 Haziran 1966 gecesi Karadenizlilere özgü düğün ile dünya evine girdik. Allah bizi diğer kullarıyla birlikte bahtiyar etsin. Ömrümüzün sonuna kadar aynı mutlukla yaşamamızı nasip etsin!

Daha önce iki önemli noktayı belirtmiş ve çabalarımı bu iki nokta üzerinde yoğunlaştıracağımı açıklamıştım. Bunlardan birincisi mesleğimdir. Mesleğime aynı inanç ve azimle bu güne kadar devam ettim, bundan sonra da devam edeceğim. Bunun yanında en az onun kadar önemli olan ve ihtimam isteyen evlilik müessesesini de kurmuş bulunuyorum. Bu iki görevi birlikte yürütmek tahmin ettiğimden daha güç. Ama ne olursa olsun mücadeleden en ufak bir şey kaybetmeyecek ve yılmayacağım.

Evlilik müessesesi karşılıklı sevgi ve saygıya dayanır. Sevgi ve saygı ne keder güçlü olursa evlilik müessesesi o kadar güçlü olur. Gelecekte ortaya çıkabilecek engeller bu güç karşısında yüzeysel kalır. Ben, Allah'a şükrederek, başarılı bir yuva kurduğumu rahatlıkla söyleyebilirim.

Yaz tatilini Adapazarı'nda kiraladığım bir evde geçirdik. Babam düğün için Adapazarı'na gelmişti. Kendisini çok kısa bir süre misafir edebildim. Vazife insanı en çok sevdiği kimselerden dahi ayırıyor. Zavallı annem, oğlunun mutlu gününe uzaktan aldığı haberlerle katılabildi. Yanımda olmasını çok isterdim.

Tatilin bitimine on beş gün kala köye taşındık. Yeni ders yılı için gerekli hazırlıklara başladım. Bu arada şehre gidip gelmeyi de sürdürdük.

Elmalı ilkokulunda teneffüs

Bir gün şehirden köye dönüyordum. Yanımda köylülerden biri vardı. Ayaklarımızda çizme yerine ayakkabı giyiniyorduk. Yürüdükçe ayaklarımızın altındaki çakılın sesini dinliyorduk. Bir süre yürüdükten sonra yanımdaki önümüzde dümdüz uzayıp giden yola bakarak:

- Öğretmen Bey, Allah senden razı olsun. Sen olmasaydın biz bu yolu yapamayacaktık. Sen bize cesaret verdin, yol gösterdin, önder oldun. Yoksa biz kendi başımıza yol sahibi olamazdık.

Benim gibi köylüler de yapılan işten memnundu. Gerek arabalarla, gerekse yaya olarak rahatlıkla gidip gelebiliyorduk. Artık çamurdan korunmak için tarlalardaki ekinler de çiğnenmiyordu. Ben yalnız:

- Kişi kendinden sonrakilere bir eser bırakmalıdır. Aksi takdirde o insanın yaşamıyla birlikte adı da unutulur, dedim.

Listenin başındaki problem halledilince sıra önem sırasına göre diğerlerine geldi.

Evliğin dokuzuncu ayının son günüdür. Baba olmam için önümde sayılı saatler kaldı. Saat 21.30'da başlayan sancılar dakikalar ilerledikçe sıklaştı. Eşimin kıvranışları karşısında aciz kalıyordum. Köyden gelen iki kadın da ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Doğumevine gitmenin şart olduğunu biliyorum. Hatta daha önce göndermek istedim. Fakat eşim daha

zaman vardır, diyerek geciktirdi. Şimdi hem o hem de ben bu kararı uygulamadığımıza hayıflanıyoruz, ama iş işten geçti.

Köyden birilerinin aracılığı ile Karadere'deki vasıta sahiplerinden birine bizi Adapazarı'na götürmesi için haber gönderdim. Gelen olmadı. Saat gecenin ikisi oldu. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor. Geldi, geliyor derken aradan bir buçuk saat daha geçti, hâlâ gelen yok. Odada hava son derece gergin. Minibüsün gelmeyişinin nedenini anlamak üzere Karadere'ye gitmeliydim. Yağmur aynı şiddette devam ediyordu. Şemsiyeyi bir hafta önce Adapazarı'nda bırakmıştım. Karadere'ye ininceye kadar üzerimde kuru yer kalmadı. Üç kişi minibüsü çalıştırmak için saatlerden beri uğraşıyor, çabaları sonuç vermiyordu. Onlar son olarak traktörle çekmeyi denemek isterken ben tekrar köye döndüm. Değişen bir şey yoktu. Aynı sancılar, aynı kıvranışlar devam ediyordu. Bir süre daha geçiyor. Yine gelen yok. Çıldırmamak elde değil. Talihsizliğin bu kadarı fazla. Tekrar yola çıktım. Köyün altına geldiğimde minibüsün farları köye çevrilmişti. O anda sevincimin derecesi ölçülemezdi. Hemen geri dönüp hazırlıklara koyulduk. Saat 6.00'da minibüste, 6.30'da da Adapazarı doğumevindeydik. Eşim ilk muayeneden sonra doğum masasına kaldırıldı. On dakika sonra -16 Mart 1967 günü saat 6.40- da Hakan doğdu. Doğum vaktinin gecikmesi çocuğun havasız kalmasına neden oldu. Bu yüzden bir süre tıbbı müdahale gerekti. On beş dakika sonra yanlarına gittiğimde eşimi yorgun, yavrumu ise inler buldum. Hakan, Allah'ın yardımıyla her geçen saat biraz daha iyileşip düzeldi. Beşinci gün doğum evinden, onuncu gün de Adapazarı'ndan köye döndük.

1967 yılının yaz tatilinde Hayriye ablamla birlikte Kars'a gittik. Hakan'ı, dede ve Babaannesinin ellerini öpmeye götürdük. Bu ziyaretten yararlanarak Ani harabelerini görmek faydalı olacaktı. Bu amaçla babam bir at arabası temin etti.

Ani harabelerinin içinde bulunduğu durum içimi burktu. İlkokul yıllarında gördüğüm Ani değildi. Yıkıntılardan toplanan taşlar Ocaklı köyünün inşasında kullanıldı. Bu yetmiyormuş gibi tarihi eserlerin insen elinin ulaşabileceği yere kadarki bölümleri de tahrip edilmişti.

Ocaklı köyü halkı, Orta Çağ'dan kalma, Ani'yi çevreleleyen surların dışındaki yumuşak kayaları oyarak yaptıkları mağaralarda yaşıyorlardı. 1950'li yılların sonunda yöreyi ziyaret eden hükümet yetkililerin izniyle surların içindeki yıkıntılardan ve ayakta duran tarihi eserlerden taş alıp bugünkü yerde Ocaklı köyünü kurdular.

Geziyi tamamlayıp köye döndüğümüzde Adapazarı'nda meydana gelen depremde (1967) binaların üçte birinin yerle bir olduğu haberini aldık. Babam telgraf çekerek depremin bize zarar vermediğini öğrendik. Fakat ablam buna rağmen hemen geri dönmek istiyordu. Onu yalnız

göndermemek için biz de geri dönmek zorunda kaldık. Kısa süren bu ziyaretten sonra Adapazarı'na döndüğümüzde genellikle eski binaların yıkıldığına şahit olduk. Orta halli hasar gören binaların içinde Elmali ilkokulu binası da vardı. Onarım gördükten sonra kullanılmasında bir sakınca yoktu. Onarımı yaz tatilinde gerçekleşmediği için 1967/1968 ders yılının ilk aylarını bu binada yapmak zorunda kaldık. Artçı depremlerde biri öğrencilerle derste iken meydana geldi. Öğrencileri sorunsuz bir şekilde dışarı çıkardıktan sonra İfakat'la koridorda karşılaştık. Telaş içindeydi. Ben onun dışarı çıkmasını isterken o telaşla Hakan kaldı, diyerek telaşla bana sarıldı. Ben sakin olarak, sen dışarı çık, ben onu alırım, dedim. Saniyeler içinde meydana gelen bu heyecanlı durumdan sonra hepimiz dışardaydık. Hava güzeldi. Derse okulun bahçesinde devam ettik. Bu sonuncu artçı depremdi. Bir daha sallanmadık.

Havaların soğumaya başladı ekim kasım aylarında nihayet onarıma başlandı. Okulun dışında ders yapmak için en uygun yer caminin odasıydı. 3x3 ebatındaki bu odada 49 öğrenciyle üç hafta ders yapmak zorunda kaldım. Masa ve oturakların olmadı bu odada öğrenciler kucak kucağa otururken ben ancak bir köşede ayakta yer bulabildim.

Esenkent köyünden tarihi Ani kentine at arabasıyla yolculuk.

Büyük ağrı ve sıkıntılarla iki kişi olarak ayrıldığımız eve, neşe ve sevinç içinde üç kişiyle döndük.

Elmalı köyünde bulunuşumun üçüncü yılında da önceki

Ani Harabeleri'ni çevreleyen surlar

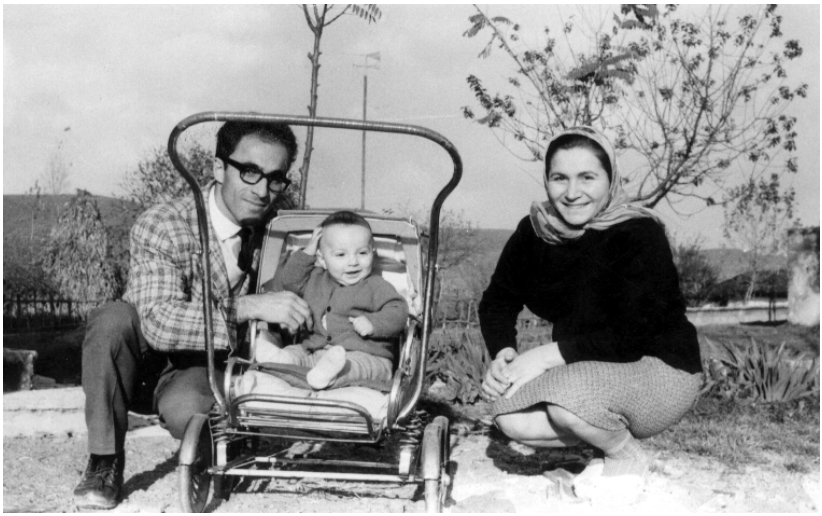
çalışmalarıma devam ettim. Gerek mesleki, gerekse köy ile ilgili çabalarımı birlikte yürüttüm. Köy yolundan sonra okulun çevre duvarını ele aldım. Okulun yapılışından buyana rasgele kesilip çakılan odunlarla basit bir çit yapılmıştı. Çakılan odunların bir kısmı çürümüş, bir kısmı da kırılmıştı. Aralarından hayvanlar içeri giriyor, ağaç fidanlarına ve bahçeye zarar veriyorlardı. Okul bahçesinin düzenlenmesi için çevre duvarının mutlaka yapılması gerekiyordu.

Başlangıçta basit gibi görünen bu iş oldukça yorucu ve usandırıcı oldu. Briketlerin alınışında köylüye masraf ettirmedim. Okulun masraflarından kıstım. İlköğretim ödeneğini ve caminin parasını biriktirerek beş yüz yirmi beş briket aldırdım. Bunun üzerinden dokuz ay geçti. Ben başlangıcı yaptım, geri kalanına devam ederler diye düşündüm. Düşündüğüm gibi olmadı. Bu gidişle birkaç dokuz ay daha geçecekti. Camide halkın kalabalık olduğu bir gün konuşma yaptıysam da sonuç alamadım. İkinci ve üçüncü konuşmaları yapmak zorunda kaldım. Sonuç yine tatmin edici değildi.

Üç yıl köyü ve köylüyü tanımama yetti. İyiler yanında kötüler, çalışkanlar yanında tembeller de vardı. Tümünden aynı karşılığı beklemek aşırı iyimserlikti.

Bu şartlar altında yılmadım. Sonunda istediğimi yaptıracağıma inancım vardı. Muhtarın istifa ederek görevinden ayrılması işlerimi aksatmıştı. Onun yapacağı işleri de ben üzerime almak zorunda kaldım. İhtiyar heyetini toplayarak durumu açıkladım. Şimdilik kaydıyla onar lira toplamaya karar verildi. Aynı gün akşamı genel toplantı yaptık. Bütün halk işin önemini benimsedi. Ama cesaretleri yoktu. Orada bulunanlardan onar lira alındıktan sonra bulunmayanların da listesini hazırlayıp heyet mensuplarına verdim.

Bir haftanın sonunda 360 lira toplamayı başardık. İlk etapta bir kamyon kum, 8 torba çimento, demir ve kireç aldık. Alınan malzeme yetmeyecekti, ama ilerisi için bir başlangıçtı. Havaların düzeldiği bu günlerde tarla çalışmaları başlamadan halkı bir an önce faaliyete sevk etmeliydim.

Herkes birer araba taş getirdi. Temel kazıldı. Kalabalık bir grupla duvarın yapımına başladık. Halkı daha faal duruma getirmek için ben de elime malayı alarak çalıştım. Ön cepheyi tamamladıktan sonra bir miktar briket arttı. Bununla sol cepheye başladık. Malzeme bitince duvar yeni cephede üç metreyi buldu. Yapılan işin güzelliğinden etkilenen birisi geri kalan kısmını da tamamlayalım, dedi.

Ben, çevreme bir şeyler kazandırmış olmanın heyecanını yaşarken öneri birçok kişi tarafından da kabul gördü. Yaptığımız basit bir hesapla beşer lira daha toplamaya karar verdik. Ancak para toplama işini bizzat benim yapmamı istediler. Para vermeye niyeti olmayanlar böylece utanarak

vermek zorunda kalır, deniyordu. Kabul ettim. Para toplamaya başladım. Mağdur olduğunu ortaya koyanlar, hiçbir mazereti olmayıp da para vermek istemeyenler oldu. Sonunda toplanan para ile bir miktar daha malzeme alıp iki cephenin duvarını tamamladık.

Okulun bahçesi bundan böyle hayvanların ayakları altında çiğnenmeyecek, dikilen ağaç fidanları kırılmayacak, dağınıklıktan kurtulup ilim yuvasına yakışır bir bahçe düzenlenebilecekti**.**

Elmalı köyünden ayrılma zamanı geldi. Köylülerden bir kısmı bu ayrılıştan üzgündü. Memnun olan var mı bilmiyorum.

Bu kez rotayı Orta Anadolu'ya, Ankara'ya çevirdim. Bozkırlardaki köylerden bir köy. Dağ köyü mü desem, ova köyü mü? Dere köyü mü desem, vadi köyü mü? Hangisi olursa olsun. Köy değil mi? Dertleri ve problemleriyle dopdolu olan bir köydür sanırım.

8 Ağustos 1968 günü Karadere'den Cevat'ın kamyonuyla saat 6.00'da hareket ettik. Güneş, Elmalı'nın karşı sırtlarından ağır ağır yükseliyordu. Köylülerden okula kadar gelip gözyaşlarıyla yolcu edenler vardı. Köyden çıkıncaya kadar el sallayanlar oldu. Ayrılışın verdiği üzüntü ve gözyaşları yüzlerinden okunuyordu. Kamyona doğru uzanan eller ve hıçkırıklar arasında duyulan "Unutma bizi!" sesleri duyuluyordu.

O günün saat 21.00'ine kadar yoldaydık. Ara sıra bir park yerinde duruyor, piliçlere yem ve su veriyordum. Yolculuğun sonunda vadinin içinde bir köye vardık. Adına Karadana diyorlar. Vaktiyle bir kara dana verilerek alındığı için böyle isimlendirmişler.

Birkaç evin penceresinden donuk ışık aksediyordu. Etrafta kimseler yoktu. Vadinin tepesinde dolunay bütün güzelliğini, her türlü güzellikten mahrum olan köye aksettiriyor, bana güzel göstermeğe çalışıyordu sanki.

Okulun kapısına kadar kamyonu yanaştırmak mümkün olmadığından eşyaları taşımak kolay olmadı. Bulunduğumuz yerle okul arasında kış ve ilkbahar aylarında su akan bir dere vardı. Okul ile bağlantıyı sağlayan derme çatma ağaç köprüden ancak yayalar faydalanabiliyor. Karadana'nın Elmalı'dan farkı Öğretmen lojmanının oluşuydu. Yerleştik, ama alışmak kolay olmayacak.

Birkaç gün sonra ilçeye –Çubuk- gidip İlköğretim Müdürü ile tanıştım. Elli yaşlarında, mesleğin her türlü sıkıntısını çekmiş olduğu yüzünden okunan biri. Bir saate yakın sohbet ettik. Karadana ile ilgili bazı açıklamalar yaptı.

Köyün beş kilometre kadar güneyinde yaylası varmış. Halk ilkbaharla birlikte yaylaya taşınır, bahçelerin ve bağların bozulduğu kasım ayına kadar orada kalırlarmış. Öğrencileri bu süre zarfında okulda bulmak mümkün değilmiş. Ama yine de köyde birkaç öğrenci bulmak mümkünmüş.

Köylüler yayladan dönünceye kadar okulu açık bulundurmak gerektiğini ima etti.

Bir an Hilâl köyü geldi aklıma. Orta Anadolu'da böyle bir köyün olduğunu düşünemezdim.

Bendeki değişikliğin farkına varmış olacak ki, bu durumun moralimi bozmamasını, zamanla her şeyin düzelebileceğini söyleyerek vedalaştık.

İkinci buluşmamız okullar açıldıktan bir ay sonra mümkün oldu. Bu süre içinde okulun açılması için gereken ön hazırlıkları tamamladım. Yalnız olduğum için okulun bütün işlerini benim yürütmem gerekiyordu. Okul işlerinin yanında şahsi işlerime de zaman ayırabiliyordum. Köyün aşağı –güney- tarafından akan küçük derenin kenarına iniyor, hem balık avlıyor, hem de piknik yapıyorduk. Okullar açılıncaya kadar bu yaşantıyı sürdürdüm.

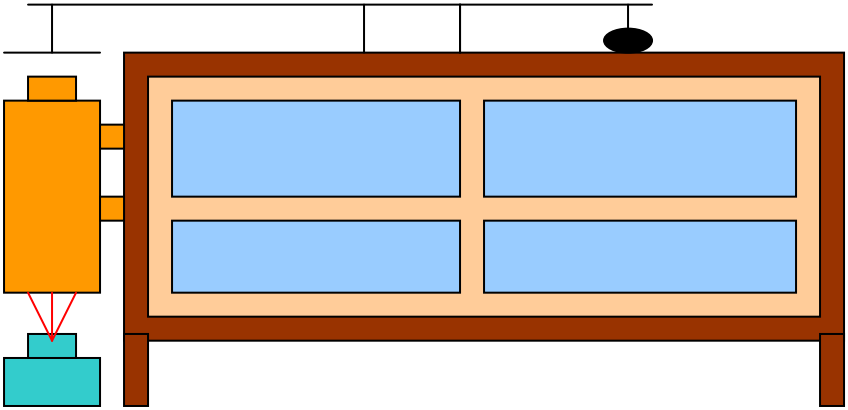
Bu arada Adapazarı'ndan damızlık olarak getirdiğim piliçlerin bakımı da ayrıca zaman alıyordu. İlkbaharda onlardan alacağım yumurtalarla kuluçka makinesinden civciv çıkartacağım.

Kuluçka makinesinden söz etmişken bu makinenin yapılışı hakkında açıklama yapayım. Makinenin yapılışı için çok ilginç hazırlık dönemi geçirdim. Şöyle ki:

Bir gün gazyağı tenekesinin içine idare lambası koydum. Tenekenin ortasına yatay olarak delikli bir sac yerleştirdim. Birkaç tane damızlık yumurta koyarak lambayı yaktım. Yumurtaların 38 derece ısıya sahip olacak şekilde sacın yüksekliğini ayarladım. Üç gün sonra yumurtalardan birini kırdığımda embriyonun teşekkül ettiğini sevinçle gördüm. İki gün ara ile birer yumurta kırarak yumurta içinde civcivin gelişimini izledim. Her geçen gün yumurta içinde civciv büyüyordu. Dokuzuncu gün kırdığım yumurtada civciv ölmüştü. Ölüm nedenini kuluçka makinesi modelinin basitliğinden kaynaklandığına yorumladım. Dokuzuncu güne kadar civcivin büyümesi beni ümitlendirmişti. Bir model çizerek Adapazarı'nda bir tenekeciye kalın sacdan olmak üzere büyük bir ölçüde kuluçka makinesi yaptıracağımı söyledim. Bazı tereddütlerim vardı. Bunların giderilmesi için Ziraat Müdürlüğüne gitmenin yaralı olacağını düşündüm. Dönüşümde tenekeciye makineye başlayacağını söyleyecektim.

Ziraat Müdürü'ne çalışmalarım hakkında bilgi verdim. O bunları ilginç buldu. Ama bu tür kuluçka makinesinden civciv çıkarmanın imkânsız olduğunu, yanan maddenin mutlaka makinenin dışında bulunması gerektiğini, aksi halde yakıttan çıkacak olan karbondioksit gazının civcivleri öldüreceğini söyledikten sonra kuluçka makinesi ile ilgili bazı bilgiler verdi. Bu bilgiler ışığında sacdan vazgeçerek ağaçtan makineyi yapmaya karar verdim. Bu iş için Adapazarı'nda marangoz atölyesi bulunan Elmalı

köyünden Arif ustaya gittim. Aşağıda şekli bulunan dolabı yaptırdım. Bir bakırcıya giderek kuluçka makinesinin içinde dolaşacak suyu ısıtacak bakır kazan ile makinenin içini ısıtacak bakır borular yaptırdım. Almanya'dan termostat, higrometre ve termometre ısmarlayarak sıcaklık ve nem oranını kontrol altına aldım. Böylece yakıt makinenin dışında ve kazanın altında yanacaktı. Isınan su, borular yardımıyla makinenin içini dolanarak ısıtacak. Isı istenen ayara geldiğinde termostat kazanın kapağını açarak fazla ısının kazana girmemesini, dolayısıyla ısıyı belli bir ayarda tutmasını sağlayacaktı. Göründüğü gibi basit olmayan makinenin çalışır hale gelmesi uzun zamanımı aldı. Ayarlarının istenen düzeyde olması ise başlı başına bir iş.

Kuluçka makinesi

Sonunda başardım. Sıra denemeye gelmişti. Yedi tane damızlık yumurtayı makineye yerleştirdim. Üç gün sonra kırdığım yumurtada civciv teşekkül etmişti. Dokuzuncu güne kadar ikişer gün arayla kırdığım yumurtaların içinde civcivler canlıydı. Dokuzuncu günün sonunda kalan üç yumurtayı kuluçka tavuğun altına koyarak yirmi birinci günde diğer civcivler gibi yumurtadan çıktı. Amaca ulaşmış olduğum anlaşıldı.

Piliçler için yaptığım el arabasına kafesleri yüklüyor, köyün aşağı tarafındaki yeşillik alana götürüp otlatıyor, tekrar kafeslere doldurup eve getiriyordum. Bu çalışmalara İfakat ile Hakan da yardımcı oluyorlardı.

Yavaş yavaş köye ve köylülere alışıyor, köylülerin de bize olan ilgisi artıyordu.

Bekçi, okulun açılacağını bir gün önceden köylülere duyurdu. Ertesi gün erkenden okulu açtım. Saat dokuz olduğunda zili çaldım. Görünürde öğrenci yoktu.

İlköğretim Müdürü Ali Beyin anlattıklarını köylülere söylemedim. O güne kadar her şeyden habersizmişim gibi davrandım.

O gün öğleye kadar öğrencilerin gelmesini bekledim. Gelen olmadı. Köyde kimseler yoktu. Köy toplu halde okulun karşısındaydı. Sokaklarda bir tavuk dolaşsa dahi görülürdü.

Öğleden sonra yaylaya gitmek üzere evden çıktım. Bekçi de yanımdaydım. Hilal köyündeki gibi kapı kapı dolaşarak hem yeni kayıt, hem de diğer öğrencilerin okula gelmesi için çağrı yaptım. Akşamleyin eve döndüğümde ayaklarım zonkluyordu.

Birinci haftanın sonunda mevcudun % 20'sini, hafta sonunda yaptığım ikinci çağrı gezisinde de % 40'nı sağlamayı başardım. İlköğretim Müdürü yeterli bulsa bile bana göre yeterli değildi. Gerek cuma günleri camide, gerekse diğer günlerde velilerle yaptığım görüşmelerle mevcudun % 80'ini sağladım. Geri kalan % 20'nin devamını sağlamak için didinirken velilerden bazıları "Kasım ayına kadar okula çocuk gelmezdi, şimdi okul çocuk dolu. Onlar size yeter. Şükredip oturun." diyecek kadar eğitim ve öğretimin anlamını bilmeyenler vardı.

Böyle bir ortamda bu kadar öğrencinin okula gelebileceğini beklemiyordum. Ama velilere karşı bir bardak suda fırtına çıkarıyordum. "Nasıl olur, öğrenci dediğin okulda olmalı. Yarının bakanı, başbakanı, cumhurbaşkanı okul zamanı tarlada, bağda bahçede kıymetli zamanını geçiremez!" diyordum.

Öte yandan öğrenciler bir dershaneye sığmaz oldu. İkinci dershaneyi de açmak zorunda kaldım. İkinci öğretmen hâlâ gelmedi.

Aybaşında ilçeye gittim. Şahsi işlerimi bitirdikten sonra İlköğretim Müdürlüğü'ne uğradım. Hem hal hatır sormak hem de yeni tayin yapılıp yapılmadığını öğrenmek istedim.

Kapıdan girer girmez Ali Bey karşıladı beni. Tokalaşıp yer gösterdikten sonra ilk sözü:

"Eylül ayında Karadana öğrencilerinin ekseriyetini okula getirmeyi başardınız. Bu büyük başarınızdan dolayı sizi kutlarım." oldu. Ben:

Çocuklar bir dershaneye sığmıyor...

Sözümü tamamlamadan o:

"Tayin yapıldı. On beş gün içerisinde görevine başlaması gerekir." dedi.

Biraz rahatlamıştım. O zamana kadar çekilecek çilem vardı. Ama yine de köye ümitle dönüyordum.

Yol, Anadolu köylerinin ortak sorunudur. Her ilçeye gidiş gelişte dört kilometrelik yolu yağmur ve çamurda adımlıyorum. Bu durum daha ne

kadar devam edecek, ne zaman kökünden halledilecekti. Bunu gördüğüm an çektiğim çileleri unutacağım.

Karadana köyüne gelişimin üzerinden üç ay geçti. Köye veda ediyorum. Evet, ayrılıyorum buradan. Hatıralar kökleşmeden ayrılmak kolay olacak. Ama bunun yanında İlköğretim Müdürü Ali Beyin:

"Karadana köyü ancak gerçek bir öğretmene kavuşmuştu, onların adına üzülüyorum." demesi beni etkiledi. Kim bilir yeni görevimde neler bekliyordu beni? Ali Beye iltifatından ötürü teşekkür ederek Çubuk ilçesinden ayrıldım.

Yeni görevime başlamakla asıl mesleğimden manen ayrılmış oldum. Daha sonra yapacağım açıklamalar bu sözümü doğrulayacaktır.

Burası Ankara'nın uzak semtlerinden birisi olan Etimesgut'tur. 12-18 yaşlarındaki kimsesiz çocukların barındırıldığı Yetiştirme Yurdu Grup Öğretmenliği'ne getirildim.

İsminden de anlaşılacağı gibi burası, annesini veya babasını ya da her ikisini birden kaybeden, bakılmağa muhtaç olan çocukların yurdudur.

Söz buraya gelmişken konuyu biraz genişletip bu yurtlara nasıl çocuk alındığını anlatayım:

Yukarıda değindiğim gibi anne ve babasını kaybeden çocukların bakılmağa muhtaç olup olmadığı mahkeme tarafından araştırılır. Eğer bakılmağa muhtaç olduğu tespit edilirse hazırlanan tutanakla yetiştirme yurtlarından birine teslim edilir. Ankara ve çevresinde bu amaçla açılmış birkaç yetiştirme yurdu vardır. Bunlar ilkokul, ortaokul ve lise yaşlarındaki çocuklar olmak üzere ayrı ayrı gruplara ayrılmaktadırlar. Çocuklar küçük yaşta bu yurtlara alındığı gibi daha ileri yaşlarda da alınabilirler.

Yetiştirme yurdunun amacı çocuğu barındırmanın yanı sıra okumağa hevesi ve kabiliyeti olanları okutmak, okuyamayanları ise çeşitli sanat dallarında eğiterek meslek sahibi yapmaktır. Çocukların 1968-1969 yıllarındaki durumu şöyleydi:

Yurdumuzda barındırılan çocukların % 70'i orta, lise ve sanat okullarında okuyor. % 30'u ise çeşitli meslek –torna, tesviye, marangozluk, ayakkabıcı, oto tamircisi v.b.- dallarda çalışmakta ve para kazanmaktadır.

On sekiz yaşını dolduran genç okuyorsa tahsilini tamamlayıncaya kadar yurtta barındırılır. Çalışıyorsa –ki bunlardan birini mutlaka yapmak zorundadır- yetiştirme yurdunun da yardımıyla iş yerine en yakın bir yerde ev tutularak yurtla organik bağı kesilir, kendi hayatını kendisi kazanmağa başlar.

Yetiştirme yurdunda görev yapacak öğretmenler puanlamaya tabi tutulurlar. Müracaat edenler arasında üstün puan alan yetiştirme yurdu grup

öğretmenliğinde görevlendirilir. Buraya kadar olan uygulamaya bir şey denilemez. Ama bu yapılan işlem tayin değil bir görevlendirmedir. Yani, yetiştirme yurdunda görevlendirilen öğretmenin kadrosu daha önceki görev yerindedir. Yetiştirme yurdu grup öğretmeninin herhangi bir nedenle yetiştirme yurdu ile ilişkisi kesildiğinde eski görev yerine gideceği anlamına gelir. Eğer orada boş kadro yoksa bir başka yere tayini yapılır. Böyle bir durumla karşılaşan öğretmen mağdur olur.

Türkiye genelinde bu tür yurtlar az olduğu için yönetim işine de kısaca temas etmek yerinde olacaktır.

Müdür ile müdür yardımcısının görevleri herkes tarafından bilinir. Birine yurt teslim edilirken diğerine onun yardımcılık görevi verilir.

Yetiştirme yurtlarında öğretmenlerin yaptığı faaliyetler değişiktir. Bazen öğretmen, bazen baba, bazen işçi, bazen de bir başka görev yüklenir. Her öğretmenin bir grubu vardır. Bu grup, okuyan ya da çalışan çocuklardan oluşur.

Grup çalışıyorsa öğretmen çocukları iş yerinde ziyaret eder. İşveren ile çocuk arasındaki ilişkileri düzenler. Anlaşmazlık varsa gidermeğe çalışır. Ücret durumu ile ilgilenir. Çocuk adına bankaya hesap açtırır, para yatırır veya çeker. İşverenle anlaşmazlıkların ileri safhasında, işten çıkarılma durumunda yeni iş yeri arar.

Grup okuyorsa öğretmen çocuğu okulda, yolda, yurtta kontrol eder. Problem meydana getirecek olayları önceden tespit ederek önüne geçmeğe çalışır. Çocuğun öğrenimine ve ödevlerine yardımcı olur. Her ay tahakkuk eden paraları ihtiyaç anında çocuklara dağıtır. Temizlik, giyim, beslenme durumları ile ilgilenir.

Kısaca özetlemek gerekirse yetiştirme yurtları çok çocuklu bir aile görünümündedir. Bir baba çocuğu için ne yapabilirse öğretmen de onu yapar. Sevgi ve şefkatten yoksun olan kimsesiz çocuklara neler verilmesi gerekirse onlar verilir.

Grup öğretmenliği görevinden ayrı olarak nöbetçi öğretmenliği de vardır. Büyük sorumluluğu olan bu görev anında sabahları çocukları uyandırır, kahvaltı ve yemeklerini hazırlatır, ambara giren ve çıkan erzakı kontrol eder ve tutanak tutar, yurda gelen misafirlerle ilgilenir, çocukların saatinde yatmalarını sağlar, bekçileri görev yerinde kontrol eder.

Her gittiğim yerde olduğu gibi Etimesgut Yetiştirme Yurdu'na da alışmak zor olmadı. Yukarıda saydığım görevlerin dışındaki boş zamanımı yurdun eksiklerini tamamlamak, kırıkları tamir etmek gibi işlerle doldurmağa çalışıyorum. Bu etkinliklerin yanında Adapazarı'nda yaptığım kuluçka makinesini faaliyete geçirme imkânını buldum. Uygun ortamın olması hem çalışmalarımı kolaylaştırdı, hem de çalışma hevesimi artırdı. Adapazarı'ndan getirdiğim damızlık piliçlere gerek kalmadı. Yurtta elli

civarında yumurtlamağa hazır tavuk vardı. Bunları ıslah ederek işe daha önceden başlamak mümkün olacaktı. Hemen çalışmalara başladım.

Mart ayına kadar kuluçka makinesinin hazırlığını yaptım. Tavukların yumurta verimini artırmanın yollarını uyguladım. Başlangıçta işi sıkı tutmama, en ufak olasılıkları hesap etmeme rağmen, beklenmedik hataların olabileceğini gözden uzak tutmadım.

Yetiştirme yurdunda ihtiyaçtan fazla oda vardı. Bunlardan birine kuluçka makinesini yerleştirdim. Odanın ısısını eşit seviyede tutabilmek için soğuk havalarda yakmak üzere soba kurdum.

Yumurtaları koymadan yirmi dört saat önce makineyi çalıştırdım. Her hangi bir problemle karşılaşmadan ayarlar plânlanan dereceye yükseldi. Makinede 38,5 C ısıdan ayrı olarak, istenildiği an kullanılmak üzere, ısı kaynağında yedek ısı da vardı. Yedek ısı, hava soğumalarında, ikici -39 C-, ve üçüncü haftada -39,5 C- ısının yükseltilmesinde kullanılacaktı. En güç olanı, nem oranının istenilen seviyeye ulaştırılması ve bu seviyede sabit tutulmasıydı. Elimdeki olanaklar bu hayati önemi olan ayarlamayı kontrol altına almağa yetmiyordu. Buna rağmen 38,5C'de makinenin kenarlarına yerleştirdiğim su kaplarıyla nem oranını % 60'a çıkarabildim. Bu oran ikinci haftanın sonuna kadar yeterliydi. Üçüncü haftada % 80-90'a yükselmesi ve bu ayarda kalması gerekir. Bu orana yükseltebiliyor, ama kontrol altına alamıyordum. Düşünmek için önümde iki hafta zaman vardı. Bu nedenle şimdiden yumurtaları makineye yerleştirebilirim.

Her gün tavuklardan 50 yumurta alıyordum. Makinenin kapasitesi 300 olduğuna göre 6 günde doldurabilecektim. Bu süreyi yarıya indirip iki defada doldurmanın daha sağlıklı olacağını düşündüm. Üçüncü haftanın sonunda civcivler çıkarken 300'üne bir anda yer bulmak zor olacaktı.

Asıl görevimi ihmal etmemek kaydıyla kuluçka makinesine daha çok zaman ayırıyordum. İlk olarak 150, üç gün sonra da 150 yumurta koyarak tam kapasite ile çalışmağa başladım. İlk günlerde sık yaptığım kontrolü her şeyin yolunda gitmesiyle sonraları azalttım.

Günler ilerleyip, üçüncü hafta geldi. Bilindiği gibi üçüncü haftanın sonunda civcivler çıkacaktı. Bu arada nemin yükseltilmesi için bir yol buldum. Elektrikli su ısıtıcısı bu konuda işime yarayabilirdi. Isıtıcıyı su dolu bir kutuya koyup istenildiği kadar buharlaştırmakla yeterince nem elde edebiliyordum. Ama bu çalışma beni tatmin etmiyordu. Çünkü ısıtıcı devamlı prize takılı kalsa ihtiyaçtan fazla buhar meydana gelecek, ayrıca makinenin ısısı yükselecekti. Kısa sürelerle tekrarlansa uzun zaman makinenin yanından ayrılmamam gerekiyordu.

Uygulamaya koyuldum. Nemin yükselmesi için su ısıtıcısının fişini prize taktım. Su ısınırken bir iş için beni çağırdılar. İşin çabuk biteceğini düşünerek fişi prizden çekmedim. Dönünceye kadar ancak gerekli olan nem

oranı elde edilebilirdi. Düşündüğüm gibi iş erken bitti ama kuluçka makinesini unuttum. Eve gittim. Kısa bir süre oturunca su ısıtıcısı aklıma geldi. Koşarak makinenin yanına geldiğimde hava deliklerinden buhar fışkırıyordu. Paniğe kapıldım. Derhal kapakları açtım. Isıtıcının fişini çektim. Makinenin içini havalandırdım. Termometrede ısı 50 C'yi gösteriyordu. Dikkatli bakınca termometrenin çatladığını fark ettim. Higrometrede nem % 100'ü geçmişti. Yumurtaları çekmeceleriyle birlikte dışarı aldım. Isılarına elim dayanmıyordu. Hiç birinde canlı civciv kalmadığı belliydi. Üzüntümden yapacak bir şey düşünemiyordum. Bir süre geçtikten sonra kendime gelip bir yumurtayı kırdığımda civcivin ölü olduğu gördüm. 300 civcivin yanarak ölmesi bir evlat acısı gibi geldi bana. Ama olan olmuştu. Geri gelmeleri mümkün değildi. Her buluşu defalarca denemeden uygulamaya geçilmemesi gerektiğini acı bir şekilde öğrendim.

Öte yandan civcivlerin yumurtanın içini dolduracak kadar büyümesi, gelecek çalışmalarımda bana ümit verdi. Attığım yanlış adımın 300 civcivin canına mal olmasının üzüntüsünü, yeni ümidin vereceği çalışmalarla gidermeğe çalışacağım. İnşallah sonunda muvaffak olurum.

Her şeyi olduğu gibi bırakarak eve gittim. Kendi kendimle mücadele ederken çocuklardan biri "yurtta yangın olduğunu haber verdi. Koştum.

Arka yatakhaneye gitmek isteyen temizlikçi kadın, kapıyı açınca yatakhaneyi duman sardı. Ben gittiğimde koridordaki yoğun dumandan yatakhanelere gitmek mümkün değildi. Pek çok kişi toplandığımız halde yapılacak işi düşünen yoktu. Herkes panik halindeydi. İtfaiyeye telefon edilmişti ama onların gelmesi uzayabilirdi. Biz de bir şeyler yapmalıydık. Duman çok yoğun olduğu için yangının merkezini tespit edemiyorduk. Herkes ayrı bir ihtimali ileri sürüyordu.

Bu gibi durumlarda sabırsızım. Mutlaka bir şeyler yapmak mecburiyetini hissederim. Yangının kaynağını bulmalıydım. Ancak o zaman bir şey yapıp yapamayacağımızı anlayabilirdik.

Koridor pencerelerinin birinden çatıya çıktım. Kiremitlerin üzerinden arka yatakhanenin penceresine yaklaştım. Pencere sürgülüydü. Dışardan açılmazdı. İçeri girmenin başka bir yolu yoktu. Beni aşağıdan izleyen yurt müdürü ve öğretmenler camı kırmamı hatırlattılar. Çatı oldukça dik olduğundan tutunmak ve istenildiği gibi hareket etmek güçtü. Almanya'ya gidenler bilirler, senenin her mevsimi bol yağışlı olduğundan çatılar dik yapılır. Atatürk 1930 yılında bu binalar topluluğunu Almanlara yaptırırken aynı stili uyguladılar. Dirseğimle camı kırıp pencereyi açmayı başardım. Bu kez pencereden duman fışkırmağa başladı. Alt tarafta bir karış yüksekliğinde dumansız yer vardı. Oradan kafamı içeri uzattım. Yatakhanenin arka kapısı açıktı. Duman, koridora benzeyen boşluktan

geliyordu. Fakat alev yoktu. Kapıyı kapatabilirsem dumanın yatakhaneye girmesini önler, yatakların tahliye edilmesini sağlamış olurduk.

Bu düşüncemi gerçekleştirmek hiç de kolay olmadı. Boğucu duman ve sıcaklık hareket imkânını güçleştiriyordu. Sürünerek içeri girdim. Kafamı kırık camdan çıkarıp derin nefes aldıktan sonra yüzükoyun sürünerek yatakhanenin arka kapısına yaklaştım. Nefesimi tutup ayağa kalktım. Kapıyı kapatıp pencereye koştum. Tekrar nefes alarak tüm pencereleri açtım. Yatakhanedeki duman azalınca yardıma gelenler oldu. Birkaç kişiyle yatakları pencereden dışarı attık.

İtfaiye hâlâ gelmedi. Yangına içerden müdahale edilemeyeceğini anlayınca tekrar çatıya çıktım. Kiremitleri kaldırarak çareler arıyordum. Kiremitlerin altı tahta döşeli olduğu için yangının kaynağını yine bulamadım. Artık yanımda yardımcılarım vardı. Herkes bir şeyler yapabilmek için elinden geleni esirgemiyordu. Ama olay olacağına doğru ilerliyordu.

Bu sırada Şeker Fabrikası İtfaiyesi bir arazör ve üç itfaiye eriyle geldi. Yangına müdahale etmediler. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Alevin çıkmasını, ancak ondan sonra müdahale edebileceklerini söylediler. Gaz maskelerini alarak ara koridordaki dumanın geldiği yere gitmek istedim. Maske nefes almamı biraz kolaylaştırdıysa da yoğun duman görmemi tamamen engelliyordu. Ayrıca kavurucu sıcaklık karşısında normal elbise ile duramıyordum. İçerden müdahalenin mümkün değildi.

Bu sırada çatıyı duman sardı. Bir şey yapamamanın üzüntüsü içinde oradan oraya koşarken Şehir İtfaiyesi de geldi. Bizim yapacağımız bir iş kalmamıştı. Zaten aşağı inmemiz ihtar ediliyordu.

İtfaiyenin yaptığı çalışmalar da sonuç vermedi. Çatının bir kısmı tamamen yanıp çöktükten sonra etkili olabildiler. Çatının yarısı yanmıştı. Yangının bütün çatıyı sarmaması için gayret gösterdiler ve başardılar.

Çatıya sıkılan tonlarca su tavanda çatlaklar oluşturdu. Çökme tehlikesi baş gösterdi. Binanın bütün eşyaları dışarı atıldı. Mevsim kış olduğundan karlara karışarak birçoğu zarar gördü. İlk belirlemelerde zararın yüz bin lira olduğu tespit edildi.

Sonuç olarak çocuklar yatak ve yatakhanesiz kaldı. Sıkılan su ve yıkıntıların meydana getirdiği pislik tüm binalara yayıldı. Yorgunluk ve bitkinlik son haddini buldu. Hizmetçisinden müdürüne kadar geceli gündüzlü aylarca çalışıldı. İşçilik ve ustalık işinin büyük bir kısmını biz yaptık. Kırk bin lira ucuza mal ettik. Çatı altmış bin liraya eski haline getirildi. Elektrik tesisatının eski olması, kontak yaparak yangının çıkmasına neden olduğu tespit edildi.

Alışık olmadığım bedeni çalışma ve soğuk, beni bıktırmıştı. Gerçi emeğimizin karşısında manevi mükâfat vardı. Kimsesiz çocuklara barınak

yapıyorduk ama gücümü aşmıştı. Kış mevsiminde bir inşaat işçisi gibi çatı onarmak, kiremit dizmek benim gibilerinin yapacağı iş değildi. Buna bir de haftanın yedi günü çalışmayı da ilave edersek durumun zorluğu daha iyi anlaşılır. Haftanın yedi günü hangi iş yerinde çalışılır diye bir soru yöneltseler, yetiştirme yurdu aklıma bile gelmezdi. Bunun sonucu yetiştirme yurduna gelen bir öğretmen ertesi gün gitmenin yolunu arar.

Olanları unutmağa çalışarak normal yaşantıya döndük. Bu arada başarısızlıkla sonuçlanan kuluçka makinesinin yeni bir denemesine daha başladım. Daha dikkatliydim. Elektrikli su ısıtıcısını bir katil gibi görüyordum. İlk işim onu kuluçka odasından uzaklaştırmak oldu. Onun yerine ıslak bez kullanıyordum. Bundan da randıman aldım.

Yumurtaları makineye koyuşumun 19. günüydü. Yatma zamanı olduğu için son kontrolü yaparak çıkıyordum ki, kulağıma "cik" sesi geldi. Gecenin 23.00'ünde kuş olamazdı. 19. gün olduğu için makineden de gelemezdi. Bana öyle geldi, diyerek arkamı dönüp çıkarken aynı sesi tekrar duydum. Artık şüphem yoktu. Makineden geliyordu. Ümitlerim gerçekleşmiş, çalışmalarım başarıya ulaşmıştı.

Elbette bu bir buluş değildi. Her ne kadar makine benim emeğimle meydana geldiyse de önceki buluşların katkısı vardı. Ama yine de hayatımın en sevinçli anını yaşıyordum.

O gece gözüme uygu girmedi. İki saat ara ile kalkıp makinenin yanına geliyor, bir şey yapmam gerekip gerekmediğini araştırdıktan sonra tekrar yatıyordum.

Sabaha doğru üç civciv çıktı. Çıkanları çekmeceye aldım. Ertesi gün elliye yakın, bir gün sonra da 125 civciv çıktı. Üç gün sonra çıkan ikinci kısım civcivlerle sayıları 275'e yükseldi. Bu rakam verimin % 91,6 olduğunu gösterir. 1968 yılında Ankara-Tavukçuluk enstitüsünde randıman %70'ti. Özel olarak çalışan Adapazarlı bir başka üretici % 60-70 arasında randıman aldı. Her iki üreticide sakat oranı % 10, bende ise % 1'dir. Randımanın yüksek, sakat oranının düşük oluşu aşağıdaki etkenlere bağlıdır:

1. Damızlık tavukların beslenmesi
2. Kümesteki tavuklara düşen horoz sayısı
3. Yumurtaların seçimi
4. Kuluçka süresince yumurtaların çevrilmesi ve havalandırılması
5. Isı ve nem oranının ideal ölçülerde olması

Üst üste üç defada 750 civciv çıkarttım. Bunların bakımı ve beslenmesi çok uğraştırdı. Emeğimin karşılığını gördükçe yorgunluğumu unutuyordum. Kendi imkânlarımızla kümes yaptık. Gün geçtikçe büyüyüp serpilen piliçlerden 75 tanesini keserek çocuklara yedirdik. Geri kalanlarının yumurtalarından faydalanmanın hazırlığına giriştim. 1969

yılının sonbaharında yumurtlamağa başladılar. O yıl kendi yetiştirme yurdumuzun yumurta ihtiyacını karşıladıktan sonra diğer yetiştirme yurtlarına da gönderdik. Allah'tan dileğim, çabalarımın karşılığını muhtaç olduğum günde bana lütfetmesidir.

Ne yazık ki, bu faydalı çalışmaya 1969 yılının baharında meydana gelen olaylar nedeniyle devam edemedim.

Yukarıda kısaca değindiğim gibi nöbetçi öğretmenin görevlerinin biri de yurda gelen malları –yiyecek, giyecek, yakacak vs.- teslim alıp ambara koymaktır. Bu malların bir kısmı müteahhitler, bir kısmı ise ambar memurları –ki iki kişidirler- tarafından yurda getirilirdi. Ambar memurları her iki yoldan gelen malların giriş işlemlerini hazırlar, müdür ve nöbetçi öğretmene imzalattıktan sonra ambara teslim edilirdi. Senelerden beri bu uygulama devam ettiğinden kişilerin birbirine itimadı vardı. Bu yüzden sorumluluğu olduğu halde kimse diğerinden şüphe etmezdi. Yetim hakkına tecavüz edilemeyeceği de buna ilave edilirse her şeyin hilesiz yürüyeceği inancı hâkimdi.

Yetiştirme yurdunun amaçlarını daha önce açıklamış ve buralara tayin edilen öğretmenlerin görevlerini yazmıştım. Benim yaptığım çalışmalarla görevlerimi karşılaştırırsak ideal bir öğretmen gerçeği ortaya çıkar. Bu nedenle, Kimsesiz Çocukları Koruma Birliği Başkanı Vali Yardımcısı Raşit Bilgegürün ve Yurt müdürü Nabi Özel çalışmalarımı desteklemiş, bana her konuda yardımcı olmuşlardır. Bu durum bana bir yandan huzur verirken diğer yandan, gün geçtikçe mesleğimden uzaklaşmanın huzursuzluğunu veriyordu. Dokuz saatlik uyku ve dinlenmenin dışında boş zamanım yoktu. Ailece bir yere gidemiyor, sürekli olarak yurtta kalmam gerekiyordu.

Çalışmalarımın arasına bir de mandolin kursu sıkıştırdım. Hevesli ve kabiliyetli çocuklara mandolin kursu açarak mandolin çalmayı öğrettim.

Yurtta ikinci yılımın başladığı günlerden biriydi. Her sabah saat dokuzda görevleri başında bulunması gereken ambar memurları o gün gelmemişlerdi. Nedenini araştırmağa zaman kalmadan, Kimsesiz Çocukları Koruma Birliği Başkanlığından gelen telefonla, memurların tutuklandıkları haberi geldi. Yurt mallarından kendi hesaplarına 40.000 TL geçirmişlerdi.

Bu haber yurtta şok tesiri yaptı. Dürüst olduklarına inandığımız bu kişiler yetim ve öksüz çocukların lokmalarına el uzatmış olmalarına inanamıyorduk. Hele ben bu suçun manevi baskısı altında âdeta ezildim. Zaten yaratılıştaki hassasiyetim bu gibi ağır sorumlulukları taşımaya müsait değildi. Üstelik olay yalnız bu iki ahlâk ve insanlık dışı kişileri değil, aynı zamanda yurt müdürünü, müdür yardımcısını ve nöbetçi öğretmeni olarak bizleri de içine alıyordu.

Memurlar, Koruma Birliğinden, yurdun ihtiyacı olan malların satın alınma müsaadesini alıyor, ilgili yerlerden de temin aldıktan sonra bir kısmını kendi hesaplarına çalışan bakkala boşaltıyor, bir kısmını da yurda getiriyorlardı. Nöbetçi öğretmen yurda gelen malları tartıp ambara alınmasına nezaret ederek tutanak tutuyordu. Fakat müsaade edilen miktarla yurda gelen miktar arasındaki açık her nedense dikkatimizden kaçıyordu. Ambara girmeyen miktarı günlük harcamalara beşer onar kilo ilave ederek kapatma yoluna gidiyorlardı. Tespit edildiğine göre yangından sonra bu hile yoluna sapıldığı, yöneticilerin dikkatleri başka tarafta olmasından yararlanıldığı görüldü.

Olay mahkemeye intikal etti. Aylarca süren soruşturma sonunda yurt müdürünü -görevini ihmal ettiği gerekçesiyle- başka yere tayin ettiler.

Yurtta huzur kalmadı. Tüm sosyal faaliyetler durdu. Herkesin ağzında "Şimdi ne olacak?" sorusu vardı. Herkes kendini suçlu görüyordu. Yurt artık, "Kaçan kurtulur!" durumundaydı. Arkadaşlar geldikleri yerlere döndüler. Ben yalnız kaldım. Yeni tayin edilen yurt müdürü teşkilatın yabancısı olduğu için yönetim işleri bana kalmıştı. Zaten koca yurtta yönetici kadrosunda müdür dâhil üç kişiydik. Öncekiler yetmiyormuş gibi bir de müdür yardımcılığı görevini verdiler. Kabul etmek istemedim. Yurttan ayrılmağa karar verdim. Kararımın kesin olduğunu anlayan müdür Ahmet Allı, "Hiç olmazsa gidinceye kadar, benim hatırım için bu görevi al!" demesini kıramadım. Bu görevi de diğerleri gibi kabul ettim.

Diğerleri sözü, bana unuttuğum bir görevi yazmadığımı hatırlattı.

Olayların hararetli döneminde tutuklanan ambar memurlarının yerine ben atandım. Kabul etmemek için ısrarlarıma rağmen Koruma Birliği Başkanı Raşit Bilgegürün, , "Yeni tayin yapılıncaya kadar" şartını koydu. Yeni tayin üç ay sonra yapıldı. Bu süre içinde çok sıkıntı çektim. Görevin acemisiydim. Ayrıca defter kaydıyla ambardaki malların miktarı birbirini tutmuyordu. Yeniden sayım yapıldı. Tutanaklar tutuldu. Bu ağır çalışmalar sonunda kendimi doktor muayene masasında buldum. Midemdeki yanmadan şikâyet ederken Doktor, "Soğuk bir şey içmişsin, geçer" demesine bıyık altından güldüm. "Ben soğuk içmem" diyerek karşılık verdim. Bu aşırı yorgunluk ve stresten kaynaklanan sinirsel bir hastalığın başlangıcıydı.

Üç yıl önce İfakat Almanya'ya gitmemizi önermişti. O zaman bu öneriye şiddetle karşı çıkmış, ben öğrencilerimden ayrılamam demiştim. Aradan geçen üç yıl her şeyi değiştirdi. Hele yetiştirme yurduna gelişim fikrimin hızla değişmesinde katalizör etkisi yaptı.

Yurttan ayrılmağa karalıydım. İfakat'ın önerisine şimdi sıcak bakıyordum. O gider, arkasından da ben giderim, diye düşünüyordum. Manen ayrıldığım görevimden bu kararla maddeten de ayrılacaktım.

28 Nisan 1970 tarihinde İfakat'ın Almanya'ya gitmesi sıkıntılarıma tuz, biber ekti. Hakan ile birlikte öksüz kalmıştık. Yuvamız yıkılmış gibiydi. Nöbetçi olduğum günlerde onu yurda getiriyor, ona annesizliğini unutturmağa çalışıyorum. Yavrucağız annesinden sonra beni de kaybedeceğini düşünüyor, bana daha çok yaklaşıyordu.

O yıllarda ehliyet almak hevesine kapıldım. Teoriyi kısa zamanda verdim. Sıra direksiyon sınavına gelmişti. Özcan bana direksiyon dersleri veriyordu. Hakan bu çalışmaları gördükçe seviniyor, büyüyünce Özcan'ın arabası gibi bir araba alacağını söylüyordu. Her ay girdiğim direksiyon sınavı başarısızlıkla sonuçlandı. Tabii ki bu başarısızlık yalnız benden değil, ehliyeti verecek olanların istek ve arzularından da kaynaklanıyordu.

Bir sabah Hakan'ı omuzlarıma alarak Balgat'tan Etimesgut'a götürüyordum. Aramızda geçen şu kısa konuşma onun içinde bulunduğu durumu bütün açıklığıyla anlatmaktadır.

- Hakan Almanya'ya gideyim, sana Özcan'ın arabası gibi bir araba alayım.

O hemen bu önerime karşı çıktı.

- Gitme, ben araba istemiyorum!

Kuşkusuz o yaşlarda bir çocuğun en çok sevdiği şey oyuncaktı. Ama içinde bulunduğu ortam onu bu en çok sevdiği şeyden bile soğutmuştu.

Bütün çabalarıma rağmen yurtta aradığım huzura kavuşamadım. Huzuru başka tarafta aramalıydım. Bu şartlarda eski günlere dönmek olanaksızdı. Çocuklar ve işçiler değişmişti. O güne kadar ana yuvası ve ekmek kapısı olan yurt, şimdi savaşta terk edilmiş eşya gibiydi. Gelen bir tekme vuruyordu, giden bir tekme. Yönetici kadrosunun az oluşu yurdu kontrol altına almaya yetmiyordu. Çocuklar öteberiyi kırıp dökmeye, işçiler görevlerini yapmamaya başladı.

Çocuklarda ve işçilerdeki bu değişikliğin nedenini bulmakta güçlük çekmedik. Giden müdür bu olayları dışarıdan yönlendiriyordu.

O güne kadar Nabi Özel ile zaman zaman rastlıyorduk. Yurttan uzaklaştırılmayı içine sindiremediğini her konuşmasında ifade ediyordu. Bir gün görevine tekrar döneceğini umuyordu. Bu hayalini gerçekleştirmek için öğrencileri yurt idaresine karşı kışkırtmaya, işçileri iş bırakmaya teşvik ediyordu. Hatta bir gün daha ileri giderek bana:

"Faik Bey, sen yurt müdür muavinisin. Yurt senden sorulmaz. İşleri takip etme, çalışma, benim oradan ayrıldığım belli olsun. Yerimin doldurulmadığı anlaşılsın." dedi.

Bacanağımın ağabeyi olduğu için kendisine saygım vardı. Bu küstahlığına karşı da bir şey demeden ayrıldık. Ama bu söz gün geçtikçe

içimde büyüdü. O benden umduğunu bulamadığından, ben de ondan böyle bir söz beklemediğimden birbirimize kırıldık.

Gizli faaliyetler, Kimsesiz Çocukları Koruma Birliği Başkanlığına kadar gitti. Gönderdikleri bir yazı ile Nabi Özel ve ona uşaklık edenlerin yurda sokulmaması, yurtta bulunanların ise en kısa zamanda yurtla ilişkilerinin kesilmesi gerektiği bildirildi.

Gereken işlem zamanında yapıldı. Ancak alınan kararlar olayların yatışması için yeterli olmadı. Kendisi gelmese bile uşakları gizli ya da açıktan faaliyetlerini sürdürmeye devam ettiler.

Bir gün yurt müdürü Ahmet Allı bana.

"Ben birkaç defa Kasım'a söyledim, faydası olmadı. Yine gelip çocukları kışkırtıyor. Bir zahmet bir de siz söyleyin, bizi daha çok huzursuz etmesin" dedi.

Kasım liseye devam eden yurt çocuklarından biriydi. Yurtta karışıklık çıkardığı için başka yetiştirme yurduna gönderilmişti. Bir gün yine yurda geldi. Kendisini bir kenara çekip:

- "Kasım, biliyorsun buraya gelmen Koruma Birliği Başkanlığı kararıyla yasaklanmıştır. Hatta Nabi Özel'in de. Bu hareketiniz bize söz getiriyor. Bizi zor duruma düşürüyor. Onun için lütfen bizi rahatsız etmeyin" dedim.

Kasım cevap vermeden oradan uzaklaştı. Bu son gidişiydi. Bir daha yurda gelmedi.

Bu konuşma benim aleyhimde bir kaşık suda fırtınalar çıkarmaya yetti. Tanıdıklara sitemler yapıldı. Dolaylı yollardan gönderilen haberlerle böyle bir sözü benden beklemediklerini söylediler. Bu olaydan sonra Nabi Özel ile karşılaşmadık.

Birbiri ardından gelen günler ve bu günleri dolduran olaylardan sonra 10 Temmuz 1970 tarihinde senelik izine ayrıldım. 10 Eylül tarihine kadar iki aylık izin süresi içinde Almanya'ya gidecek, oradaki yaşama ayak uydurmaya çalışacaktım. Olumsuz bir durumla karşılaşacak olursam bu süre içinde geri dönerek görevime devam edecektim.

Formaliteler tamamlandıktan sonra Federal Almanya'ya uçtum. Yıllardan beri kitaplardan ve basından tanıdığım Almanya'yı yakından görecektim. Öğretmenlikten tamamen koparak iş hayatına atılmak her ne kadar kolay söylenebilen kurtuluş çaresi ise de bana acı veriyordu. Ne derece başarılı olacaktım. Bu noktaya geldikten sonra hiç değilse iki aylık süre içinde bir başlangıç yapmalıydım.

Mutlu yuvamızı dağıtmıştık. Yuvamızın bireylerinin kimi Almanya'da, kimi Ankara'da, kimi de yerle gök arasındaydı. Ayrılığın verdiği üzüntü hastalığımı iyice körüklemiş, biraz daha ileri safhaya

sürüklemişti. Bir süre daha dağınık yaşamak zorunda kalacağız. Daha mutlu günlerin geleceği inancını taşıyordum.

Bu duygularla bulutlar üstündeki hayal âlemi, uçağın tekerlerinin piste değmesiyle sona erdi. Şimdi ne olacağım endişesi başladı. Dilini bilmediğim yabancı bir ülkedeydim.

Bu endişem uzun sürmedi. Almanya'ya gelmemize ön ayak olan kayın biraderim Mahmut, havaalanında beni bekliyordu. Artık endişelerden uzak, yeni karşılaştığım tabiat ortamıyla başbaşaydım. Münih'ten kalkan tren son hızla şehir ve kasabaları birbirine bağlıyor, gözümün görebildiği kadar düzenli ve yeşil manzara beni büyülüyordu. Anadolu'nun boz kırları, kerpiç evleri, toprak damları geldi gözümün önüne. Ve duvar diplerinde gölgelenen, sarma sigarasını son santimine kadar ciğerlerine çeken insanlar.

Dünyada tabiatın tüm içtenliğiyle izleyicilere güldüğü, her tarafından hayat fışkırdığı ve yeşilliklere boğulduğu yerleri de varmış. Trenin penceresinden etrafı seyretmekten başka bir şey düşünmüyordum. Sıralı ve küme küme ormanlar, Türkiye'deki minareleri andıran ve tepesinden dumanlar tüten fabrika bacaları, plânlı, düzenli ve temiz yerleşimler Münih'ten Kirchentellinsfurt'a kadar bana geçmişi unutturdu.

Burada, dağılmış yuvanın iki özlemi, bu güzelliğin son simgeleyicisi oldu. Artık mutluydum. Yeni hayata başlamanın kararlılığıyla kendimi güçlü hissediyor, yapamayacağım iş yoktur, diyordum.

İş hayatı sandığım kadar zor olmadı. Günde on iki saat çalışma zorunluydu. Yolda geçen zamanı da ilave edersek on dört saat ayakta kalıyorduk.

İşime çabuk alıştım. Boyahaneden gelen kumaşları makine yardımıyla katlayıp, kurutma fırınlarına veriyordum. Bunu yaptıktan sonra iş arkadaşlarımla şakalaşmaya zaman buluyordum.

Sabahın beşinde evden çıkıp, akşamın yedisinde dönüyorduk. Cumartesi günleri de çalıştığım oluyordu. Bu arada Almanca öğreniyordum. Başka zamanım olmadığından her akşam öğrenmem gereken kelimeleri küçük kâğıtlara yazıyor, ertesi gün hem çalışıyor, hem de kelime ezberliyordum.

Birinci ayın sonunda aynı işi yaptığımız arkadaşların saat ücretinin 4,65 DM olduğunu öğrendim. Ben ise İstanbul'da imzaladığım mukavele gereği 4,50 DM alıyordum. Yarım Almanca'mla Meister'e "Aynı işi yaptığımız halde neden benim ücretim diğerlerinden düşüktür?" anlamında bir şeyler söyledim. Meister dediklerimi fabrika müdürüne bildirdi. Müdür anlayışla karşıladı. İkinci ayın sonunda saat ücretim 4,70 DM'a, İfakat'ın ise 4,30 DM'tan 4,50 DM'a yükseldi. Ayrıca bizim için fabrika adına ev

kiralayıp oturmamızı sağladı. Ama on beş gün oturduktan sonra bazı nedenlerden dolayı evden ayrılmak zorunda kaldık.

Türkiye'de bir yıl uğraşıp da alamadığım ehliyeti burada alma hevesim yeniden uyandı. Kısa bir hazırlık ve çalışmadan sonra Ocak 1971 tarihinde ehliyeti, 1 Şubat 1971 tarihinde de ilk arabamı aldım.

Şüphesiz bu olanlar hayatımızdaki büyük gelişmelerdi. Bu gelişmeler bu kadar kısa süre içinde gerçekleşmesi Türkiye şartlarında mümkün değildi. İfakat'a evlendikten sonra, bir öğretmenin ekonomik gücünü kastederek söylediğim "Belki seni villalarda ve özel otomobillerde yaşatmak mümkün olmayacaktır. Ama seni en kıymetli varlığım olan kalbimde yaşatacağıma söz veriyorum!" dediğimin aksini gerçekleştirdiğim için mutluydum. Şükürler olsun.

Türkiye'de varlığını hissettiren mide rahatsızlığı son zamanlarda yine ortaya çıktı. Yapılan muayene ve röntgen tahlilleri sonunda gastrit teşhisi kondu. Her ne kadar tedavi yoluna gidildiyse de ülsere kadar ilerledi.

Almanya'ya gelişimin üçüncü ayında otomobil sürücü ehliyeti almak için müracaat ettim. Teori sınavı Türkçe'ydi. Benim ve diğer Türkler için bir avantaj olan bu uygulamayı sıfır fena puanla başardım.

Türkiye'de de teoriyi bir defada yine aynı başarı ile vermiştim. Ama gel gör ki bir yıldan fazla bir süre direksiyon imtihanına girdiğim halde sürücü ehliyeti alamamıştım.

Almanya'da hiçbir güçlükle karşılaşmadan bir defada ehliyet almayı başardım. 1 Şubat 1971 tarihinde de ilk otomobilimi satın aldım. Artık işe gidip gelmek daha kolay olmuştu. Tren beklemeye, istasyondan eve ve iş yerine yürümeye, bir saat önceden evden çıkıp, işten bir saat sonra eve dönüş için zaman geçirmeye gerek kalmamış, bu süre yarıya inmişti.

Dua almak, kişileri mutlu etmek güzel bir şey. Bunun karşılığı hem bu dünya da, hem de öbür dünya görülecektir.

İş hayatımın yedinci ayında Alman okullarında okuyan Türk çocuklarına açılacak olan hazırlık sınıfı için bana öğretmenlik teklif edildi. Öğretmenlikten tamamen koptuğum bir sırada böyle bir teklifi tereddüt etmeden kabul ettim. 20 Nisan 1971 tarihinde öğretmenlik görevine başladım. Fabrika ile bir yıllık anlaşmam vardı. Bu sürenin bitmesine daha beş ay kalmıştı. İki tarafın onayı ile bu anlaşma iptal edilebilirdi. Fabrika müdürü Bay Hartmann'a durumu anlattığımızda gözlerimi yaşartan bir cevap aldım:

"Memnuniyetle gönderirim. Çocukların eğitimi söz konusudur. Hatta bu benim evet dememle mümkün olacağı için şeref duyuyorum!"

Okul ile ev arası 33 kilometreydi. Her gün gidip geliyordum. Bu durum üç ay sürdü. Bu sürenin sonunda okulun bulunduğu Rangendingen köyünde ev tutarak oraya taşındık. Aynı köydeki Tübex fabrikasında İfakat'a iş bulduk. Yeni görev yerine ve yeni eve kavuştuk ama ailemizin fertleri hâlâ bölünmüş vaziyetteydi. Yaz tatilinden yararlanarak İfakat'ı Türkiye'ye göndermeğe ve dönüşünde Hakan'ı getirmeğe karar verdik. Ağustos1971'de yuvamız tamamlandı. 1971/1972 ders yılında Hakan Kindergarten'e –anaokuluna-, ben okula, İfakat da fabrikadaki işine başladı. Mutluyduk. Hele ben iş hayatından kurtulup mesleğime dönmüş olmamdan çok sevinçliydim. Bulunduğum yer az nüfuslu bir yerleşim olduğundan birbirimizi tanıyor, gerek Almanlar, gerekse Türkler tarafından ilgi ile karşılanıyorduk. Öğrencilerin sayısı azdı. Yakın köylerden kendi arabamla öğrencileri karşılıksız getiriyor, dersten sonra evlerine götürüyordum.

Bu mutlu günlerime ders yılının ilk aylarında gölge düştü. Schulamt'tan –Milli Eğitim Müdürlüğü- aldığım bir yazıda 1971/1972 ders yılı sonunda hazırlık sınıfları kaldırılarak, bunun yerine enternasyonal sınıflar açılacaktır. Görevime son verileceği anlamına gelen bu yazı beni üzmüştü. Yeniden iş hayatına dönmek istemiyordum. Bu nedenle diğer eyaletlere müracaat ettim. Schulamt'lara ve konsolosluklara yazılar yazdım. Birçoğundan olumsuz cevap aldım. Bu sırada pasaportumun geçerlilik süresi doluyordu. Sürenin uzatılabilmesi için iş yerinden belge gerekliydi. Oysa burada görevim sona eriyordu. Çalıştığıma dair belge alamazsam pasaportum iptal edilecek ve Türkiye'ye dönmek zorunda kalacaktım.

Bu arada Türkiye'den aldığım bir yazıda en kısa zamanda görevimin başına dönmem, aksi takdirde istifa etmiş sayılacağım bildiriliyordu.

21 Nisan 1972 Cuma günü saat 10.00'da teneffüsten yararlanarak kontrol için İfakat'ı Hechingen hastahanesine götürdüm. Derse yetişebilmek için kapıda bırakıp geri döndüm. Öğle paydosunda hastahaneye gittiğimde hemşire:

"Oğlun var mı? Anlamına getirdiğim bir şey söyledi. Ben de:

"Evet, var" deyince hemşirenin yüzündeki ifade değişti. Yeterince Almanca bilmiyordum. Ne demek istediğini anlamamıştım. O başka kelimelerle tekrar anlatmaya çalıştı.

"Bebeğiniz var, küçük bebek" deyince anladım. Ama bu kez şaşırdım. Ani doğum olacak bir durum yoktu. İçimdeki şüpheden sıyrılmak için:

"Karımı görebilir miyim?" dedim.

"Henüz çok erken, saat 16.00'dan sonra gelin, deyince artık şüphem kalmadı.

Saat 16.00'da hastahanedeydim. Ailemizin dört kişi olduğuna gözlerimle şahit oldum.

Üçüncü gün İfakat'ı gözleri yaşlı buldum. Kötü haber alacağımdan korkuyor, bir şey sormaktan çekiniyordum.

Ferhat'ı, sağlık durumu iyi olmadığı gerekçesiyle Tübingen Çocuk Kliniğine göndermişlerdi. Durumunu öğrenmek üzere hemen Tübingen'e gittim.

Ferhat'ı, oksijen çadırında, burnunda serum hortumu, sakin ve gözleri kapalı olarak buldum. On beş dakika kadar içim burkularak seyrettikten sonra bir şey yapamamanın ezikliğiyle hemşireye ve doktora durumunu sordum. Söylenenlerin çoğunu anlamadım. Ama bir süre burada kalması gerektiğini anladım, o kadar.

Doğumu izleyen on beş gün içinde Tübingen-Hechingen-Rangendingen arasında mekik dokudum. Son beş günde her ikisinin de sağlık durumunun iyiye gittiğini gördükçe rahatlıyordum. On beşinci günde dördümüz de evdeydik.

Çalışan birinin çocuk bakması imkânsız denecek kadar zordur. Bu nedenle Ferhat annesiyle Türkiye'ye hareket etti. Kırkıncı gün yeni ana-baba edindi.

Dilekçelerime olumlu cevap Duisburg Schulamt'ından geldi. İstenen belgeleri hazırlayıp gönderdim. 8 Ağustos 1972 tarihinde Duisburg'ta yeni görevime başladım.

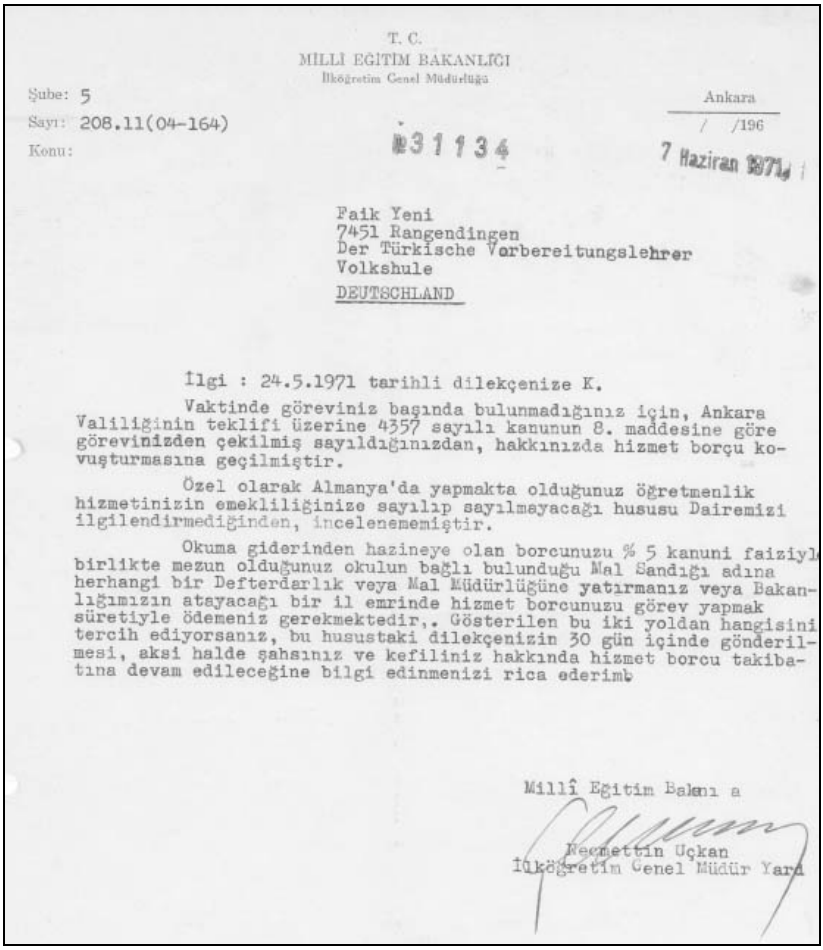
Kısa zamanda Duisburg'a da alıştım. Okul ile ev arasında ancak 300 metre mesafe vardı. Hakan'la birlikte evden çıkıyor, onu Kindergarten'e bıraktıktan sonra okula gidiyordum. Ancak evimizin Tyssen fabrikasının karşısında, tramvay yolunun kenarında olması, hem hava, hem de ses kirliliğinden rahat değildik. Hele rüzgâr batıdan esince kömür ve demir tozları evin içine kadar giriyor, otomobilin üzerinde pas tabakası oluşturuyordu. Her tramvay ve ağır vasıta geçişinde meydana gelen gürültü ve titreşim nedeniyle gece uykudan uyanıyorduk.

Bu sıkıntılı ortama ancak iki yıl tahammül edebildik. İki senenin sonunda Neudorf'a taşınarak rahat ettik.

Türkiye'deki görevimden ayrılmış olmam beni rahatsız ediyor, kendimi vefasızlıkla suçluyordum. Bu ezikliği bir şekilde gidermeliydim.

Milli Eğitim Bakanlığı'na yazdığım dilekçede, görevime dönmeyeceğimi, mecburi hizmetimin karşılığını ödemek üzere hesaplanarak adresime gönderilmesini istedim.

Milli Eğitim Bakanlığının dilekçeme verdiği cevapta şöyle deniyordu:

T. C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
İlköğretim Genel Müdürlüğü

Şube: 5
Sayı: 208.11(04-164)
Konu:

Ankara
/ /196
B31134
7 Haziran 1971

Faik Yeni
7451 Rangendingen
Der Türkische Vorbereitungslehrer
Volkshule
DEUTSCHLAND

İlgi : 24.5.1971 tarihli dilekçenize K.

Vaktinde göreviniz başında bulunmadığınız için, Ankara Valiliğinin teklifi üzerine 4357 sayılı kanunun 8. maddesine göre görevinizden çekilmiş sayıldığınızdan, hakkınızda hizmet borçu kovuşturmasına geçilmiştir.

Özel olarak Almanya'da yapmakta olduğunuz öğretmenlik hizmetinizin emekliliğinize sayılıp sayılmayacağı hususu Dairemizi ilgilendirmediğinden, incelenememiştir.

Okuma giderinden hazineye olan borcunuzu % 5 kanuni faiziyle birlikte mezun olduğunuz okulun bağlı bulunduğu Mal Sandığı adına herhangi bir Defterdarlık veya Mal Müdürlüğüne yatırmanız veya Bakanlığımızın atayacağı bir il emrinde hizmet borcunuzu görev yapmak süretiyle ödemeniz gerekmektedir.. Gösterilen bu iki yoldan hangisini tercih ediyorsanız, bu hususdaki dilekçenizin 30 gün içinde gönderilmesi, aksi halde şahsınız ve kefiliniz hakkında hizmet borcu takibatına devam edileceğine bilgi edinmenizi rica ederim.

Millî Eğitim Bakanı a

Necmettin Uçkan
İlköğretim Genel Müdür Yard

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
İlköğretim Genel Müdürlüğü

Şube : 5
Sayı : 208.11(04-164)
Konu :

Ankara. 7 Haziran 1971

Faik Yeni
7451 Rangendingen
Der Türkische Vorbereitungslehrer Volksschule
DEUTSCHLAND

İlgi: 24.5.1971 tarihli dilekçenize K.

Vaktinde görevinizin başında bulunmadığınız için, Ankara Valiliğinin teklifi üzerine 4357 sayılı kanunun 8. maddesine göre görevinizden çekilmiş sayıldığınızdan, hakkınızda hizmet borcu kovuşturmasına geçilmiştir.

Okuma giderinden hazineye olan borcunuzu % 5 kanuni faiziyle birlikte mezun olduğunuz okulun bağlı bulunduğu Mal Sandığı adına herhangi bir defterdarlık veya Mal Müdürlüğüne yatırmanız veya Bakanlığımızın atayacağı bir il emrinde hizmet borcunuzu görev yapmak suretiyle ödemeniz gerekmektedir. Gösterilen bu iki yoldan hangisini tercih ediyorsanız, bu hususdaki dilekçenizin 30 gün içinde gönderilmesi, aksi halde şahsınız ve kefiliniz hakkında hizmet borcu takibatına devam edileceğine bilgi edinmenizi rica ederim.

Milli Eğitim Bakanı a.
Necmettin Uçan
İlköğretim Genel Müdür Yard.
(İmza)

Bakanlığa ikinci dilekçe ile görevime geri dönmeyeceğimi, mecburi hizmetime karşılık borcumu ödemek istediğimi bildirdim.

Bir başka dilekçe ile Kars Defterdarlığına ödemem gereken miktarın hesaplanarak adresime gönderilmesini bildirdim. Kars Defterdarlığından aldığım cevap:

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Kars Defterdarlığı
Muhasebe Müdürlüğü

Sayı : 1141
Konu :
Eki :

Kars 24/5 / 1972

Faik Yeni
7451 Rangendingen
Tarzel Str.14

Deutschland

1962-1963 ders yıllarından yatılı olarak mezun olduğu Kâzımkarabekir İlk Öğretmen Okulundan alınan belgeye mecburu hizmet karşılığı 3853.50 lira Kars Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğünce ödemeniz için 30.12.1971 tarihli dilekçeniize cevaben tebliğ olunur.

Bilgilerinize rica olunur.

Defterdar V.

Not : 1—Bu yazı ( ) tarihinde tekit edilecektir.
2—Karşılıklarda yazımız tarih numarasının tam yazılması

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Kars Defterdarlığı
Muhasebe Müdürlüğü

Sayı: 1141
Konu:
Eki :

Faik Yeni
7451 Rangendingen
Starzelstr. 14
Deutschland

1962/1963 ders yılında yatılı olarak mezun olduğun Kâzımkarabekir İlköğretmen Okulundan alınan belgeye göre mecburi hizmet karşılığı 3.853,50 lira Kars Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğüne ödemeniz için 30.12.1971 tarihli dilekçenize cevaben tebliğ olunur.

Bilgileriniz rica olunur.

Hürrem Koç
Defterdar V.
İmza

10.6.1972 tarihinde Maliyeye 6.647,03 TL ödedim. Ödeme aşağıda sureti yazılı belgede belirtilmiştir:

Geçici Alındı
T.C.
Maliye Vekâleti

49446

13678

6.647,03

Parayı tahsil eden saymanlık : Def. Muh. Müd.
Hangi saymanlık adına tahsil edildiği : Kars Def. Say.
Teslim eden : Faik Yeni

Altıbinaltıyükırkyedi Lira % 3 kuruş tahsil edilmiştir.
10.6.1972

Aslının Aynıdır
10.6.1972
Mühür
(T.C. Ankara
Milli Eğitim
Müdürlüğü)
imza

Sayman
imza

Veznedar
imza

HİZMET CETVELİ

İSMİ VE SOSYAL DURUMU	
Adı ve Soyadı	Faik Yeni
Baba Adı	Ferhat
Doğum Yeri ve Tarihi	Trabzon 1943
En son mezun olduğu okul	Kazım Karabekir İlköğretmen Okulu

BULUNDUĞU MEMURİYETLER				
Görev Yeri	Maaşı	Vazifeye Başlama Tarihi	Vazifeden Ayrılış Tarihi	Ayrılış Sebebi
Hakkari merkez Cumhuriyet Okulu Stajyer öğretmen	350	31.7.1963	13.9.1963	Nakil
Hakkari Uludere Hilal köyü okulu stajyer öğretmen	350	13.9.1963	10.5.1964	Askere Sevk
Sivas Esenyurt köyü okulu öğretmeni olup Okuma-Yazma öğretmeni	350	19.9.1964	20.9.1965	Nakil
Sakarya Elmalı köyü öğretmeni	350	21.9.1965	30.11.1966	Terfi
Sakarya Elmalı köyü öğretmeni	400	30.11.1966	7.8.1968	Nakil
Ankara Çubuk Karadana köyü öğretmeni	400	10.8.1968	15.11.1968	Nakil
Etimesut Yetiştirme Yurdu öğretmeni	400	18.11.1968	30.11.1969	Terfi
Etimesut Yetiştirme Yurdu öğretmeni	450	30.11.1969	12.10.1970	Müstafi sayıldı 13.4.1977

Tarafımdan Çekildi
Hasan Kayabışı
imza

Kontrol Edildi
Abdullah Bilen
Sicil Şefi
imza

Tasdik Olunur
Mehmet Özmen
Milli Eğitim Müdür Yrd
mühür, imza

1973/1974 yılında Hakan okula başlayacaktı. Ya hazırlık sınıflarında iki yıl okuduktan sonra Alman sınıfına geçecek, ya da yeterli Almanca'sı varsa doğrudan Alman sınıfında öğrenime başlayacaktı. Karar vermek kolay değildi. Çünkü Hakan'ın yeteri kadar Almanca'sının olduğundan ve dersleri takip edebileceğinden emin değildim. İki yılın sonunda Alman sınıfına geçme zorunlu olduğuna göre Alman sınıfına başlaması daha uygun olacağı sonucuna vardım ve Alman sınıfına kaydettirdim.

Bir yıl boyunca Almanca ile mücadele etti. Zaman zaman sıkıntılarla karşılaştı. Hatta benim bile ümitsizliğe düştüğüm oldu. Sene sonunda ikinci sınıfa geçmeyi başardı. Bunu takip eden yıllarda başarısı yükseldi. Dördüncü sınıfın sonunda Gymnasium'a ayrılmayı başardı.

1977/1978 ders yılında Gymnasium'a ayrılması hem onda hem de bende "Başarabilecek mi?"endişesi vardı. Yabancı olarak Gymnasium'u başarmak kolay değildi. 1972-1980 yılları arasında okulumuzdan Gymnasium'a ayrılan yabancı öğrenci sayısının 3 olması, işin zor olduğunun bir işaretidir. Beşinci ve altıncı sınıfları da başararak deneme devresini atlattı. İstikbal vaat eden bu okulu başarı ile bitirebilirse ileride hem kendisine hem ulusuna hem de insanlığa faydalı bir kişi olabilirdi.

1973 yılında üç yıllık özlemle Türkiye'ye gidiyorduk. Azami hızı saatte 115 kilometre olan VW ile Silivri'ye yaklaşırken, üç günlük yorgunluk sonucu yolları rampa görmeye başladım. Otomobil benim kontrolümde değil, kendi kendine yol alıyor gibiydi. Bir park yerinde dinlenmem sonuç vermedi. Kafam çatlayacakmışçasına ağrıyordu. Son gayretle İstanbul'a doğru ilerlerken trafikte yaşadığım bocalama çekilir gibi değildi. Ertesi gün Ankara'ya doğru yola çıkarken vatana kavuşmanın hazzı tüm yorgunluk ve olumsuzlukları yok etmişti.

1973 yılından buyana her yıl en az bir defa Türkiye'ye gitme mutluluğuna eriştim. 1974 yılında iki otomobil ile İstanbul'dan yola çıktık. Almanya'ya dönüyorduk. Otomobilin birinde ben, İfakat ve Hakan, diğerinde Mahmut ağabey, Güldal ve Tan vardı. Yugoslavya'nın Pirot kenti yakınlarına kadar belirli zaman aralıklarıyla duruyor, yemek yiyor ve dinleniyorduk. Son dinlenme yerimiz Pirot'a beş kilometre kalaydı. Daha önceki park yerlerinde olduğu gibi yemek yedik, dinlendik, hatta uyuduk. Dinlenmiş olarak yola çıktık. Ben öndeydim. Hafif bir virajla girdiğim köprüde dikiz aynasından arkaya baktığımda ikinci otomobili göremedim. Basit bir nedenle yola çıkmadıklarını, daha sonra bana yetişeceğini düşünerek beklemedim. Çünkü onların otomobili (Opel Kadett) benimkine göre daha hızlıydı. Pirot'ta yanlış yola sapmamak için tüm dikkatimi yola verince ikinci otomobili unuttum. Pirot'un bitiminde iki yol vardı.

Bunlardan biri eski yol, diğeri paralı yeni yoldu. Ben yeni yolu tercih ettim. Toplam uzunluğu 25 kilometre olan bu yolda bir süre ilerledikten sonra arkaya baktığımda Mahmut ağabeyin gelmediğini gördüm. Eski yola sapmış olabileceklerini düşünerek hızla yolun birleştiği yerde yarım saat kadar bekledim. Gelen yoktu. Önde olacağını düşünerek hızla yola devam ettim. Geçtiğim her park yerinde onları aradım. Havanın kararmasıyla ümidimi kestim. Bizim önde olabileceğimizi düşünerek önümüzde oldukları sunucuna vardık. Geceyi yola yakın bir park yerinde geçirerek eğer arkadaysalar geçerken bizi bulurlar diye ümit ettik. Ertesi gün onları bulma ümidini büyük oranda yitirdiysek de her park yerinde gözümüz onları aradı. Bu durum Kirchentellinsfurt'a kadar devam etti. Kirchentellinsfurt'a geldiğimizde onları evde bulamadık. Komşusuna gönderdiği bir telgrafta Pirot'ta kaza yaptıklarını, Güldal'ın hastahanede yattığını kendisi ile Tan'ın otelde

Yirmi bir yıl sonra tekrar memleketteydim. Aradan geçen bu koskoca yirmi bir yıl neleri getirdi, neleri götürdü?

İlk bakışta yöre güzelliklerinin odak noktası olan dere ilgimi çekti. Yatağındaki değişiklikleri hesaba katmazsak, aynı coşku ile akışını sürdürüyor. Mısır tarlalarının çoğu fındık bahçesi halini aldı. Ormanlar biraz daha sıklaştı. Vadi tabanında kızılağaç korulukları oluştu. Ağaçların kapladığı arazilerimiz tanınmaz hale geldi.

Köyler mahalleler ıssızlaşmış, terkedilmişti sanki. Yenipazar ölüm sessizliği yaşıyordu. Dükkânların bazıları yıkılarak kaldırıldı, temellerini ısırgan otları kapladı. Kalan binalar kendiliğinden büyüyen kabak ve fasulye asmaları ile sarılarak, çürümeye terk edildi. Araba yolları köylere kadar ulaştı. Yaya yolları ya iptal edildi, ya da kullanılmadığı için ot ve çalılarla kaplandı. Ahşap evlerin bazıları yerlerini betonarme yapılara bıraktı.

Yaya olarak gidip geldiğimiz yayla yolu yoktu. Yayla yollarındaki seyirler, oynamalar, insan ve hayvan sırtıyla yük taşımalar tarihe karıştı. Her şeyden önce bunları gerçekleştirecek insanlar yoktu. Bu yollarda ulaşımı artık otomobiller, minibüsler ve kamyonlar sağlıyor.

Öğretmen okulunda başlayan fotoğrafçılık merakım Almanya'da da devam etti. Şartların uygun oluşundan yararlanarak fotoğraf tabını da başardım. Önce sessiz 8 mm'lik film, daha sonra sesli film denemelerini başarı ile yürüttüm. Kurslara katılarak bu konudaki birikimlerimi geliştirdim. Önceleri aile düzeyinde başlayan film denemeleri daha sonra senaryolu filmlere dönüştü. Dokuz tane film çektim. Bunlar: **Kindergarten**, **Schulkindergarten**, RAA adına hazırladığım **Schullandheim** gibi velileri bilgilendirme filmlerini Türkiye'ye gidişlerimde hazırladığım **Solaklı**

Deresi, Hasat Mevsimi, Göreme, İstanbul, Ankara, Pamukkale filmleri izledi.

1982 yılında videonun çıkışıyla 8 mm'lik film çekimine son vererek her yönüyle çok daha pratik olan video çekimine başladım. Her yıl Türkiye'nin ayrı bir yöresine yaptığımız geziler sonunda ortaya çıkan **Türkiye'nin İlleri**, Duisburg'tan Türkiye'ye kadar otomobille yapılan yolculuğu konu alan **Vatan Yolunda**, **Çaykara** gibi konuları içeren onlarca video kasetinden oluşan arşiv meydana geldi. Bu video filmlerinin arasında Meryem'in doğuşundan okul çağına gelinceye kadar belirli aralıklarla çekilen ve iki kasetten oluşan Meryem'in Gelişimi ile ilgili video filminin ayrı bir yeri vardır.

1978/1979 ders yılı Weihnacht tatilinin son günleriydi. Kerim ağabeyimden yılbaşı kartı aldım. Yılbaşı mesajına şu cümleyi de ilave etmişti: "Babam rahatsızdır, görmek istersen gel!"

Eğer iki hafta önce bu haberi alsaydım tatilden yararlanıp babamı ziyaret edebilirdim. Tatilin sonunda bu haberin gelmesi beni zor durumda bıraktı. Üç günde ne yapabilirdim. İzin alabilecek miydim? Kime müracaat etmeliydim? İlgili makamlar tatildeydi. Haberi cuma günü almıştım. Pazartesi gününe kadar beklersem geç kalmış olabilirdim. O gece yarılarına kadar bende bulunan iki numaraya aralıksız telefon ettim. Sonunda birini düşürdüm. Burası Sosyal Sigortalar Hastahanesi santralıydı. İstediğim bilgiyi oradan almak imkânsızdı. Ancak pazartesi ağabeyime ulaşabilecek bir not bıraktım.

Ertesi gün okul müdürü gelmiş olabileceği ümidiyle telefon ettim. Şansım varmış, okul müdürü gelmişti. Durumu anlattım. Cumartesi olduğu için onun da bir şey yapamayacağını, ama her şeye rağmen gitmemi, pazartesi günü benim adıma gerekeni yapacağını söyledi. Bu sözden güç alarak pazar akşamı İstanbul'a uçmak üzere bilet aldım. Sabaha karşı saat 04.00'te Yeşilköy Havaalanına indim. Hüseyin'e gidinceye kadar saat 06.00 oldu. Babamın rahatsızlığını onlar da duymuştu. Fakat ağır bir hastalığının olmadığını söylediler. Bu haber beni biraz rahatlattı. Geceyi uykusuz geçirmiştim. 7.00-8.00 arasında bir saat uyudum. Saat 9.00'da Adapazarı'na hareket ettim. Öğle saatlerinde eve geldiğimde babamı yatakta buldum. Rengi hafif sarı, biraz da yorgundu. Zaman zaman sol kaburgasının altından gelen sancıya karşı ağrı dindirici hap ve iğne alıyordu. Doktorun teşhisine göre akciğerini üşütmüş ve yara meydana gelmişti. O zamana kadar iki defa röntgen çekilmiş, yaranın toplanarak küçüldüğü son filmde görülüyordu. Röntgenler Adapazarı'nda çekiliyor, tahlil için İstanbul'da adını hatırlayamadığım bir profesöre götürülerek tavsiyesi alınıyordu.

Pazartesinden cuma gününe kadar babamın yanından ayrılmadım. Ağrısının olmadığı anlarda ya sohbet ediyor, ya da kendisine kitap okuyordum.

Sohbetlerimizden birinde bana:

"Faik, Almanya'ya giderken benden beş yıl izin almıştın. Oysa beş yıl dolalı üç yıl oldu. Hâlâ dönüş ile ilgili bir şey söylemedin." dedi.

Başımı öne eğdim, ne diyeceğimi bilemedim. Zamandan sonra cevap vermiş olmak için:

"Baba, içinde bulunduğumuz durumu biliyorsun. Terör ne okuma, ne de yaşama güvencesi bıraktı. Bu şartlar altında dönsem çocukların okul durumları beni düşündürüyor. Almanya'ya giderken çocukların eğitim ve öğretim sorunu yoktu. Dolayısıyla aklıma bile gelmemişti. 1970 yılından buyana geçen süre kendine has problemlerle geldi." gibi kelimeler ağzımda geveledim. O içinde bulunduğum durumu benden iyi biliyordu. Benim düşüncemi almak için söze böyle girmişti.

"Haklısın, orada kal! Kalabildiğin kadar kal!" dedi.

Bu söz kalbime ferahlık verdi. Biraz önce söylemek isteyip de söyleyemediklerimi cesaretle anlattım.

Bir başka sohbette sülalemizde geçen kişilerin adlarıyla nerede yaşadıkları sorusunu sordum. O aşağıdaki tabelayı yazdırmadan önce şunları söyledi:

"Mahmut zamanında Mahmutoğulları adını alırdık. Mahmut, dedemin dedesidir. Gümüşhane'nin Erenler köyünden gelerek Ataköy'e yerleşti. Oğlu Memiş ayrılınca şimdiki evin yerinde olan evi yaptı*. Daha sonra Mahmutoğulları adının yerine Yinoğulları adını aldık. Cumhuriyete kadar bu ismi taşıdık. Cumhuriyetin ilanından sonra soyadı kanunu çıkınca Oğulları sözü kaldırılarak Yeni soyadını aldık."

Cuma günü vedalaşarak ayrıldık. Son röntgende çekilen filmi ağabeyimle İstanbul'a götürecek, doktorun son tavsiyesini öğrendikten sonra ben Almanya'ya ağabeyim Adapazarı'na dönecektik.

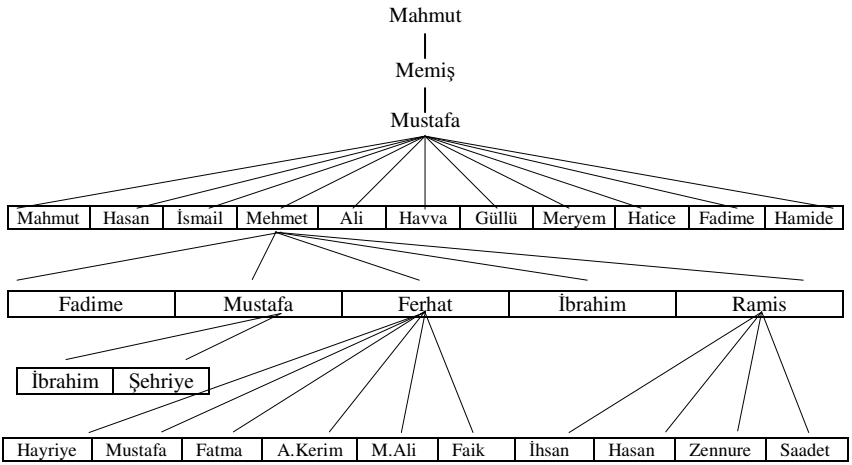
Tatilin bittiği pazartesi ve salı günleri aşırı soğuklar nedeniyle Almanya'da okullar açılmadı. Müdürün bana izin alamayışı, üç gün görevimden uzak kalmama neden oldu. Schulamt, Türkiye'ye gidişimin nedenini belgelemem gerektiğini, aksi halde bir haftalık maaşımın kesileceğini bildirdi.

Paramın kesileceğinin önemi yoktu. Ama böyle önemli durumda bana suçlu gözüyle bakılması ve cezalandırma yoluna gidileceği tehdidi beni rahatsız etti. Gerçi iki hafta sonra hastahaneden getirttiğim rapor konuyu halletmişti ama olayın etkisi hiç de çabuk geçmedi.

Dönüşümden sonra babamın sağlık durumu hakkında sık sık mektup alıyor, bazen iyi bazen hasta olduğunu öğreniyordum.

Aradan iki buçuk ay geçti. Ostern tatili geldi. Babamı ziyaret etmek istiyordum. Gerçi haber alıyordum, ama bizzat gözümle görmek başka olacaktı. Bir haftalık gidiş-dönüş bileti alarak Türkiye'ye gittim. Her zamanki gibi önce Kerim ağabeyime uğradım. Babamın tedavisi ve bakımı orada daha iyi yapılacağından emin olduğum için başka yerlere gitmenin gereksiz olduğunu biliyordum. Eve girer girmez ilk sözüm:

"Babam nerededir?" oldu.

Yengem ve iki yeğenim vardı evde. Durumlarından bir şeyler seziliyordu, ama benim kuruntum da olabilirdi. O kendini toparlayarak:

"Onlar toplandı köye gittiler" dedi.

İçimde bir damar kopmuş gibi sızladığını hissettim. Yengem hemen konuyu değiştirmek istedi ve

"Ağabeyine uğradın mı?" diye sordu.

"Hayır, ilk olarak buraya geldim." Deyince Fahrettin'ne:

"Git babana, amcanın geldiğini söyle, gelsin!".dedi.

Fahrettin çıkınca odada uzun bir sessizlik oldu. Ne yengem bir şey söylüyor, ne de ben bir şey soruyordum. Bu sessizlik ne kadar sürdü bilmiyorum. Kendimi sokağa attım. Beyni çıkarılmış kuş gibi sokaklarda oradan oraya dolaştım. Gırtlağıma tıkanan bir şeyin nefesimi kestiğini hissediyor, kafam çatlayacakmış gibi ağrıyordu. İçimden gelen bu ateş seli gözlerimden gözyaşı olarak taşıyor, yanan ateşi söndürmeğe çalışıyordu. Bir

---

* Babamın bahsettiği ev 1979 yılında yandı. Amcam yanan evin yerine bugünkü evi yaptırdı.

saat kadar kendi kendimle mücadele ettikten sonra ağabeyim geldi. Onun da sözü aynı oldu. Köye gitmek üzere yola çıktık. Yol boyunca aramızda geçen sözler içimden geçenlerin doğru olmadığı kanısına vardırıyordu. Hani insan inanmak istemediği zaman gerekçeler bulur ya, işte öyle.

Nihayet Hasanbey köyüne geldik. Ben bir an önce eve girmek için adımlarımı sıklaştırırken ağabeyim gerilerde kalmıştı. Annem geldiğimi pencereden görmüş, kapının üzerinde bizi karşılamağa çıkmıştı. Durumu hiç de beni yanıltacak şekilde değildi. Yorgun, kendinde olmayan bir hali vardı. Uyuşturulmuştu sanki. Boynuna sarıldım, hal ve hatırını sordum. Soğuk bir cevap aldım. Daha sonra kerim ağabeyim benden saklayarak bir işaret yaptı. İçeri girdim. Babamın yatağı boştu. O anda her şey anlaşılmıştı. Annemi üzmemek için bütün gücümü sarf ediyor, içimde kaynayan seli dışarı taşırmamağa gayret ediyordum. Kerim ağabeyim içeri girmedi. Arkamızdan Mustafa ağabeyim içeri girdi. Boynuna sarılınca artık içimdeki seli durdurmak irademin dışına çıktı. Yanardağın patladığı gibi.

Her fani gibi babam da bir daha geri dönmemek üzere aramızdan ayrılmıştı.

Allah'ım tüm müminlerle birlikte onun da yerini nur, makamını Cennet et! Biz âciz kullarının son nefesinde iman ile ruhumuzu teslim edip, Cennet ve cemalinle şereflenmemizi nasip et! Âmin**!**

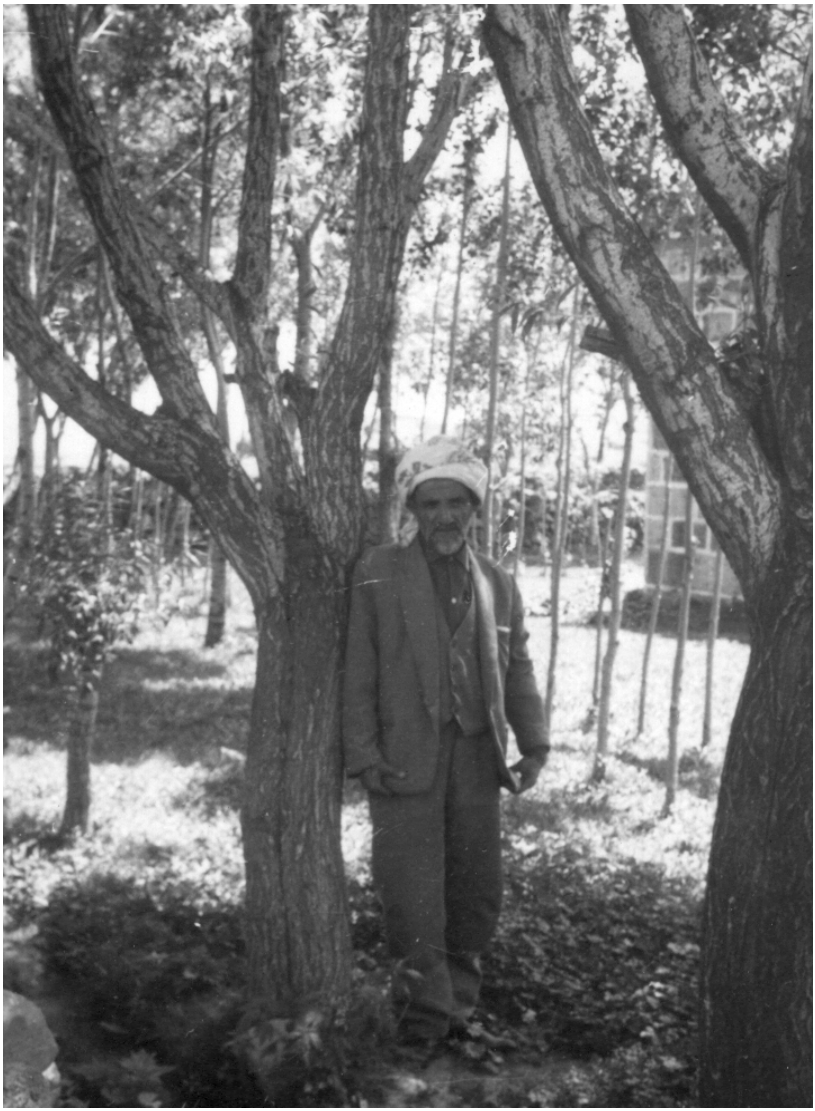
Ölümüne yakın günlerden birinde Mustafa ağabeyime:

"Ölünce cesedimin üzerinde münakaşa edeceksiniz. Kerim diyecek Emirdağı'na götüreceğim, sen diyeceksin Hasanbey köyüne götüreceğim. Bana sorarsanız, ben Hasanbey köyünü tercih ederim. Eğer köyün mezarlığında beğendiğim yere beni koymakta itiraz ederlerse sizin uygun göreceğiniz bir yere defnedin." dedi.

Kerim ağabeyime de aynı şeyi söyledi. Köy halkı da itirazda bulunmadığından onun vasiyeti yerine geldi. Mezarlığın doğusundaki giriş kapısının hemen sağında, kestane ağacının altına defnedildi.

Babamın Özgeçmişi

1900 yılında doğan babamın annesi Fatma, babası ise Mehmet'tir. İki ağabeyi Mustafa ile İbrahim genç yaşta ölünce ailenin iki oğlundan büyüğüdür. Gençliğinde dini eğitim görür. 18 yaşında evlenir. Bir yıl sonra Hayriye ablam doğar. Bu yıllarda askerlik dönemi başlar. Kıtasına gidince askerliğin çok güç şartlarda devam ettiğini, elbise ve ayakkabı gibi en acil ihtiyaçların bile olmadığını görür ve bir arkadaşıyla birlikte askerden kaçar. Bir hafta sonra yaptığının büyük bir hata olduğunu anlar ve kıtasına dönerek teslim olur. Kurtuluş Savaşı'nda birkaç cepheye giderse de, bulunduğu

Babam, caminin bahçesinde yetiştirdiği ağaçlar arasında.

birlikler savaşa katılmaz. Üç yıl boyunca yaşadığına dair en ufak belirti olmadığından memlekette öldüğü haberi yayılır.

Askerlik hizmetinden sonra çeşitli işlerde çalışır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında fakirlik bütün dünyayı kasıp kavururken o, dördü erkek

ikisi kız, altı çocuğunun ekmek parasını kara ve demiryolu yapımından, derecilikten ve keçecilikten kazanmaya çalışır.

1948 yılında annemin ısrarıyla Kars'a gider. Orada Esenkent köyü imamlığına başlar. Bir yıl sonra beni ve annemi yanına alır. 1953 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın açtığı sınavı kazanarak aynı köyde resmi imam olarak görevlendirilir. 2.9.1976 yılında emekli oluncaya kadar bu görevde ve aynı köyde kalır.

Köy halkı ona karşı çok saygılıydı. Bu nedenle kendisine "Hoca baba" derlerdi. Görevli olduğu 28 yıl boyunca halkın % 80'ine Kuran öğreterek dini bilgi verdi. Bulunduğu köye cami yaptırdı. Caminin çevresini ağaçlandırdı.

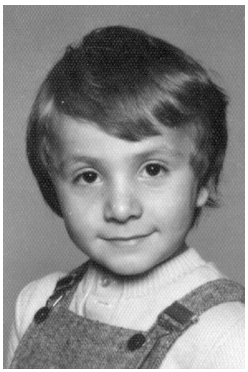
Çevre köylerde de takdir edilirdi. Cenazelerine davet edilir, cuma günleri Esenkent köyüne gelerek onun camiinde namaz kılarlardı.

Emekli olunca Adapazarı'na geldi. Son nefesine kadar Adapazarı ile Hasanbey köyünden dilediğinde oturdu. 25.03.1979 günü 79 yaşında hakkın rahmetine kavuştu.

Aradan beş buçuk yıl geçti. Bu süre zarfında birçok olay olduğu halde bunları yazma gücünü kendimde bulamadım. Gelişen olayların ikisine yer vererek hatırlamaya çalışacağım.

Bunlardan ilki, aile bireylerinin beşe yükselmesidir. Her şeyin tamamlandığı, çocukların büyüdüğü, bizim de gençliğimizi geride bıraktığımız bir anda 16.02.1983 çarşamba günü saat 3.30'da Meryem dünyaya geldi. Ferhat'ın çocukluğundan bir şey anlamadan büyümesini hesaba katmazsak, on beş yıldan beri çocuğa hasrettik. Meryem bu hasreti giderdi. Kırk yaşını geride bıraktığımız bir anda çocuk sahibi olunca kendimi dede olarak hissettim. İfakat, haziran 1984 tarihinde işten ayrılıncaya kadar Meryem'i bakıma verdik. Şu anda aramızda fıldır fıldır

Hakan-1970

Ferhat-1975

Meryem-1987

dolaşırken, günden güne büyüyüp serpiliyor. Allah'tan, vatanına, ulusuna ve ailesine yararlı bir insan olmasını dilerim.

İkinci olay, gerek mesleğimin, gerekse gençliğimin en verimli 12 yılını verdiğim GGS Schulstrasse'deki okulumdan ayrılarak öğrenimi güç olan çocukların okuluna "Sonderschule" ye tayin edilişimdir.

Bu on iki başarılı yılın başlangıcında Türkiye'deki eğitim sistemini uyguluyorduk. İkisi bayan altı kişiden oluşan Türk öğretmenlerin haftada yirmi saatin üstünde Türkçe ve Türkçe grubu dersleri vardı. Buna haftada dört saat yabancı dil olarak Almanca ilave oluyordu. Sınıf öğretmenliğini de yürüten Türk öğretmenlerinin ikişer sınıfı vardı. Öğrenciler birinci sınıftan itibaren alınıyor, dördüncü sınıfın sonuna kadar aynı öğretmen tarafından okutuluyordu. Bu süre zarfında yüzlerce öğrenci mezun ettim. Bu öğrenciler arasında çok iyi okullara gidenler oldu. Onların ileride çok daha başarılı duruma geleceklerinden kuşkum yoktur. Bekleyip göreceğiz.

Derslerin dışında sosyal etkinliklere de zaman ayırma fırsatı buluyordum. Her yıl belirli günlerde eğlenceler düzenliyor, bu eğlencelerde bilgi yarışmaları, halk oyunları, piyesler, rontlar ve benzeri etkinlikler yapıyorduk. Bu çalışmalarla çocuklar tam anlamıyla milliyetçi duygularla yetişiyor, vatan özlemini gidermeye çalışıyorduk. Tekniğin olanaklarından yararlanarak slayitlerle yurdun dört köşesinden görüntüleri çocuklara gösteriyordum. Bu yolla milli ve dini bayramlar daha coşkulu kutlanıyordu. Bu çalışmalar okul çapında yapıldığı halde çoğu zaman yalnız yürütmek zorunda kalıyordum. Şikâyetçi değildim. Öğrencilerin başarıları tüm yorgunluğumu gideriyordu.

1980'li yıllara gelindiğinde programlar değişti, Türkçe dersi haftada 1-5 saate düştü. Daha önce uygulanan program, çocukların yüksek okullara ve iş hayatına intibakını engellediği gerekçesiyle Türk öğretmenlerine ayrılan saat sayısı azaltıldı. Birinci ve ikinci sınıflarda yazılı Türkçe öğretim kaldırıldı. Oluşturulan tüm olumsuzluklara rağmen çocukların da gayretiyle 1-5 saatlik Anadil derslerinin yanında sosyal faaliyetlere de devam ettik.

Bazı gerekçelerle önce Mehmet Erdoğan, ardından Yakup Osmançelebioğlu başka okullara gönderildi. Bunları daha sonra Necile Karakayalı izledi. Kenan Bayrak haftada 12 saatliğine başka okulda görevlendirilirken, boşalan saatleri doldurmak için Mustafa Mete tayin edildi. Anlaşılmasında güçlük çekilen bu değişikliklerle 1982/1983 ders yılına gelindi.

Ders yılının ilk günlerinde, okul müdürü ve bir müfettişin hazır bulunduğu bir toplantı yapıldı. Toplantıya okulumuzda görevli Türk öğretmenler katıldı. Toplantının mahiyeti hakkında önceden bir açıklama yapılmadı.

Toplantı okul müdürünün şu konuşmasıyla başladı:

"Sevgili arkadaşlar, içinizden biri haftada dört saatliğine Sonderschule Bruckhauserstrasse'deki Türk çocuklarının Türkçe dersi için görevlendirilecektir."

Damdan düşercesine önümüze atılan bu soğuk kavram karşısında odada bir sessizlik oldu. Kimseden ses çıkmadı. Sessizliği yine Bay Peglow bozdu:

"Bay Bayrak haftada 12 saatliğine başka bir yerde görevlendirilemez. Bayan Erol'ün arabası olmadığı için gidemez. Bay Mete mesleğe yeni başladığı için tecrübesi yoktur." diyerek herkese bir bahane buldu, fakat benim için bir şey söylemedi. Önceden verilen karar uygulamaya konmuştu. Tüm Türk çocuklarının idari sorumluluğunu o ana kadar ben yüklenmiştim. Velilerle yapılması gereken toplantı ve açıklamaları ben yapıyordum. O yıllarda uygulamaya konan Schulkindergarten konusunda velilerle muhatap olmamak için onların lisan konusunu bahane ederek velileri ikna etmek ve aydınlatma görevini bana vermişti. Ne oldu da bir kalemde her şey değişti?

Bana göre okuldan ayrılmamın iki gerekçesi olabilirdi. Bunlardan ilki, çalışmalarım birilerini rahatsız ettiği, çocukları bir Türk vatandaşı olarak yetiştirdiğim, asimile olmalarına engel olduğum; diğeri ise gerçekten bu çalışmalarla Sonderschule'deki çocuklara daha faydalı olabileceğim için.

Arkadaşlar arasında engeli olmayan ben kalıyordum. Açıkça benim gitmem gerekiyordu. Yaratılışımın gereği asla kimseye minnet etmedim, yine de etmeyecektim. Ancak bana göre bir engelim vardı. Buna bir çözüm getirilirse bu göreve ben hazırdım. Söz aldım:

Biliyorsunuz Ferhat bu okula geliyor. Onu buraya getirip Bruckhauserstrasse'ye yetişmem ne derece mümkün olur? Eğer bu soruna bir çözüm getirilirse ben hazırım.

Sessezleğini bozan müfettiş, müdürle aynı görüşte olduğunu şu açıklamasıyla ortaya koydu:

"SS'de ders 8.30'da başlar."

Öyle ya da böyle, 1982/1983 ders yılında haftada dört, 1983/1984 yılında sekiz saat Sonderschule für Lernbehindert, Bruckhauserstrasse 18'de göreve başladım. Bu görev GGS Schulstrasse'deki görevimden farklı olsa da, yine Türk çocuklarıyla meşgul olmam beni teselli ediyordu. Sonderschule'ye gelmekle toplumdan soyutlandıklarını sanan çocukların Moralleri son derece bozuk olan bu 8-18 yaşları arasındaki öğrencilere yardımcı olmak bana daha değişik bir duygu veriyordu. Öte yandan gün geçtikçe eski okulumdaki yöneticilere karşı içimdeki hırs büyüyordu.

İkinci yılın sonunda SS müdürü Bay Grote bana "Eski okuluna mı gitmek istersin, yoksa burada mı kalmak istersin" demesi beni şaşırttı. Bu

okula geçici olarak geldiğim bana daha önce söylenmemişti. Bay Grote ile geldiğim ilk günlerde anlaşmazlığa düşmüş, bir konuda tartışmıştık. Sonra yaptığının yanlış olduğunu anlayan Bay Grote benden özür dileyince aramız düzeldi, aramızda yeni bir sürtüşme olmadı. Schulstrasse'ye bir daha dönmek istemedim. "Burada kalmak istiyorum," dedim.

23.8.1984 günü GGS Schulstrasse'de öğretmenler konferansı toplandı. Toplântıyı okul müdürü Bay Peglow açtı. Konuşmasının bana ait olan bölümü şöyleydi:

"Sayın Bayanlar, Baylar!

Toplantımızın gündemine geçmeden önce hepimizi üzen bir haberi sizlere duyurmak istiyorum. Bay Yeni 8 Ağustos 1972 tarihinde okulumuzda görevine başladı, 24 Ağustos 1984 tarihinde de okulumuzdan ayrılacaktır. Bu süre içinde çok başarılı çalışmalar yaptı. Daha açık bir deyişle çok yönlü bir öğretmen olduğunu kanıtladı. Mesleki çalışmalarının yanında okul müdürlüğüne yardımcı olmuş, çektiği Schullandheim, Schulkindergarten filmleriyle de velileri aydınlatıcı çalışmalar yapmıştır. Kişiliğiyle yalnız öğretmen arkadaşlar arasında değil, veliler ve öğrenciler arasında da sevilen ve takdir edilen bir öğretmendi. 1982 ders yılında haftada dört, 1983 ders yılında sekiz saat Sonderschule'de çalışarak o okulda da başarılı olduğunu kanıtladı. Özel eğitim gören öğretmenler arasında başarılı olamayanlar çıkarken Bay Yeni'nin başarı sağlaması, kendisinin Sonderschule'ye tayin edilmesine neden oldu. Böyle bir arkadaşla çalışmış olmaktan gurur duyuyoruz.

Bay Yeni! Tüm bu çalışmalarından ötürü size teşekkür ediyor, yeni ve zor görevinizde de başarılarınızın devamını diliyorum."

Bu konuşmaya karşılık benim de bir şeyler söylemem gerekiyordu. Ancak şunları söyleyebildim.

GGS Schulstrasse'deki koro öğrencileriyle müzik çalışmaları

Sevgili arkadaşlar!

On iki yıldan beri bu okulda çalışmaktayım. Nereye baksam on iki yılın izlerini görüyorum. Sizlerden ayrılacağım için ben de üzgünüm. Yeni

görevimi severek kabul etmedim. “Evet!” demeğe mecburdum. Buradan ayrılmakla ilişkilerimiz kesilmeyecektir. Benim yapabileceğim her türlü yardıma severek koşarım. Tekrar görüşmek üzere hepinize iyi günler dilerim.

Bay Peglow’un konuşmasını benim değerlendirmem gereksizdir. Ama on iki yıllık çalışmanın değerlendirilmesi bakımından ilginçti. Biraz sonra anlatacağım küçük bir örnek Bay Peglow’u en azından bir konuda haklı çıkaracaktır.

On iki yıl hizmet verdiğim okulumdan ayrılıyordum. Her derse girdiğim sınıfta ilk konuşmam bu konuda oluyordu. Çocuklardan susanlar, başını öne eğenlerin yanında “Gitme, burada kal!” diyenler de vardı. Bunları ilk anda alışılmış davranışlar olarak değerlendirmiştim.

İki hafta sonra ziyarete gittiğimde eski öğrencilerimin kollarıma ve bacaklarıma sarılıp, “Tekrar geri geldin, yine bize derse geleceksin, değil mi öğretmenim!?” diyerek karşılamaları görülmeğe değerdi. Belki günün birinde Bruckhausen’ın sevimsiz binaları hayalimden silinecek, ama öğrencilerimin o içten davranışları ömür boyu silinmeyecektir. Öğretmenliğin en güzel yanı da burasıdır zaten.

Yeni okulumda çalışmak yorucu ve yorucu olduğu kadar sorumluluk gerektiriyordu. Türk öğretmen olarak yalnız olmamın avantajları yanında dez avantajları da var. Türk çocuklarının SS testlerinde ben de bulunuyordum. Çocuğun Almanca bilmemesi onun SS’ye gönderilmesi ihtimalini ortadan kaldırıyordu. Bu nedenle zaman zaman Schulstrasse’ye gidiyor, çocukların testlerinde bulunuyordum. Gerek Bay Peglow, gerekse diğer öğretmenlerin yakınlık göstermesi küçümsenemez. Benden sonra bir başka öğretmen orada görevlendirildi. Samimiyet derecesini bilemem ama Bay Peglow “Senin yerin doldurulamaz” diyordu.

Kısa zamanda SS’de olumlu değişiklikleri gözledikçe hem Alman öğretmenler, hem ben, hem de öğrenciler mutlu olduk. Özellikle Türk çocukları arasında yükselen başarı, onların ara sınıflardan Hauptschule’ye gitme olanağına kavuşturdu. Bunu başaramayanlar okulun onuncu sınıfından HSA alarak meslek okullarında okuma şansına kavuştu. Meslek okulundaki başarıları onların 10 A diploması alarak meslek okullarında aranan meslek dallarına devam etme şansını artırdı. Bunların arasında 10 B’yi bitirip Meister (Usta) okuluna gidecek başarıya ulaşanlar oldu. Sayıları az da olsa şu anda iş hayatında bu gençleri görmekteyiz.

Bu okuldaki öğrencilerimin arasında Grundschule’deki öğrencilerim gibi doktor, mühendis, öğretmen ve diğer önemli meslek erbabı çıkmadı ama, belirli iş ve dünya görüşünü yakalayarak kendi ayakları üzerinde durabilenlerin sayısı küçümsenmeyecek orandadır.

Ağustos 1985

Terzi atölyesinde İfakat'a yardım ederken Yakup Osmançelebioğlu ile Hanefi Köktaş içeri girdiler. Kısa sohbetten sonra Yakup Bey:

Hanefi bir cami açmak ve beni de kurulacak derneğin başkanlığına getirmek istiyor. Ben ona dedim ki, bu görevi ben yapamam. Buranın halkı beni tanır. Bu görevi alırsam dedikodu olur. Fayda yerine zararım dokunur. Ben sana bu işi benden daha iyi yapabilecek birini tanıtayım, dedim ve buraya geldik.

Hanefi Ofludur. Hocanın olmadığı yerde imamlık görevlerinden bazılarını yapabilecek durumdadır.

Ani teklif karşısında karar vermek için kendimi zorladım. Fazla çalışma ve sorumluluk gerektiren bir görev. Oysa daha birçok işim vardı. Onların arasına bunu sıkıştırırsam altından kalkabilir miydim?

Bu tür çalışmalara karşı hem ilgim, hem de hassasiyetim vardır. Bu nedenle ret edemedim. 1 Ekim 1985 günü 15 kişilik bir kurucu heyetle cami derneğini kurduk.

İlk iş olarak cami binası olarak kullanacağımız binanın onarımını ele aldık. Burası daha önce birahane ve kumarhane olarak kullanılmış, şimdi ise harabe halindeydi. Derneğin hiçbir geliri olmadığı için kira ve onarım giderlerini yönetim kurulu üyeleri karşılıyordu. Bir din görevlisinin tayini için T.C. Bonn Büyükelçiliği Din İşleri Müşavirliğine dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'na müracaat ettim. 20 Ocak 1988 tarihinde din görevlisi tayin edilinceye kadar cuma namazlarını çevreden temin ettiğim kişilere, vakit namazlarını, cemaattan birilerine, ramazan aylarında da Türkiye'den gönderilen geçici din görevlilerine görev vererek hizmetler yürütüldü.

Bu arada cami derneğine kaydettiğimiz üyelerden aldığımız aidatlar ve çevre camilerden aldığımız yardımlarla giderleri karşılamağa çalıştık. 1986 yılının Ramazan Bayramında yapılan büyük sergi ile caminin birikmiş borcu karşılandı. Aynı gün camiyi tıklım tıklım dolduran yüzlerce cemaata aşağıda yaptığım konuşma ile cami derneğimizin amacını ve bu güne kadar yaşanan ve yaşama ihtimali olan olaylara karşı alınacak tavrı şöyle özetledim:

Muhterem Cemaat!

Anavatandan binlerce kilometre uzakta, bir Hristiyan ülkesinde, yüce dinimiz İslam'ın temsilciliğini yapıyoruz. Ecdadımızın yüzlerce yıl önce başlattığı İslam'ı yayma hizmetini 20. yüzyılın ikinci yarısında bizler omuzlamış bulunuyoruz. İslam Bayrağı, işçi ismi altında da olsa Asya'dan Avrupa'ya, Amerika'dan Avustralya'ya kadar ulaşmıştır. Bugün yalnız Federal Almanya'da binlerce Hristiyan'ın İslam dinine girmesi çabamızın amacına ulaşmakta olduğunu göstermektedir.

Kardeşlerim bize büyük sorumluk düşmektedir. Bir Müslüman temizliğiyle, giyinişiyle, davranışıyla, konuşmasıyla kısaca her şeyiyle örnek olmalıdır. Bizler İslam'ı tam anlamıyla yaşayabilirsek Müslüman saflarına katılan binler, milyonlara ulaşacaktır.

Silahla yapılan cihat devri çoktan tarihe karışmıştır. Bugün silah zoruyla hiçbir topluluk inancından vazgeçirilemez. Yukarıda sıraladığım islâmi özelliklere riayet ettiğimiz takdirde cihat görevimizi gerçekleştirmiş oluruz.

Bizler şu anda devletimizin temsilcileriyiz. Devlet ağırbaşlı olur. Karşımıza çıkabilecek tahrik ve kışkırtmalara soğuk kanlılıkla cevap vermeliyiz. Hislerimize kapılıp kaba kuvvete başvurursak hem camimize, hem de halkımıza leke sürmüş oluruz.

İlk cuma namazını 20 kişiyle kılmıştık. Şimdi ise camimizde boş yer yok. Milli birlik ve beraberliğin yeniden kurulmasını arzu ediyoruz. On beş sene önceki birlik ve beraberliğin yeniden tesis edilebilmesi için bütün Türkleri Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yurt dışında açtığı camilerin çatısı altında toplanmaya çağırıyorum. Yabancı unsurların tahriklerine kapılıp vatanımıza ve milletimize sırt çevirmeyiniz. Unutmayınız ki, vatan ve millet sevgisi imandandır. İmanı olan bu çağrımızı duymazlıktan gelemez.

Hem meslek hem de cami işlerinin yoğun olduğu bir dönemde yıllardan beri özlemle bekleyip plânladığım tatil gelip çattı. Bu tatil hac mevsimin yaz tatiline rastladığı tatildir.

Hac işlemlerini dayı ve İsmail ağabeyi organize etti. Ailece Ankara'ya gittikten sonra oradan yalnız olarak Cidde'ye uçtum. Önce Mekke'deki hac farizasını arkasından Medine'deki ziyaret ve ibadetlerden sonra hayatımın en anlamlı ve en duygusal günleri olan bu bir aylık süreyi geride bırakarak Ankara'ya döndüm.

Ne yazık ki, aramızdan ayrılanlara yenileri eklendi. Beklenmedik bir anda 5.5.1989 arife günü, İstanbul'dan Ankara'ya giderken, Bolu Dağı'nda bir trafik kazası sonucu Güner'i, yaklaşık altı ay sonra 6.11.1989 tarihinde de kayın pederi kaybettik.

Geçici dünyada kimse sonsuza kadar kalıcı değildir. Kimi genç yaşta, kimi yaşlılıkta her şeyini geride bırakarak kefenini alıp aramızdan ayrılıyor. Kişinin birlikte götürdüğü, insanlara yaptığı iyilikler ve sevaplardır.

Kayın pederin arkasından iyilikten başka bir söz duymadım. Yardımseverliği ve misafirperverliği anlatılmakla bitmiyor. Güner birçok yönleriyle ona benzerdi. 1966 yılından buyana zaman zaman da olsa birlikteydik. Bu süre zarfında hiçbir konuda birbirimize ters düşmedik.

Kayın peder güçlü bir şairdi. Gerek gençliğinde, gerekse yaşlılığında duygu ve düşüncelerini şiir diliyle anlatması, yaşadığı dönemin kalbur üstü kişilerden biri olduğunu gösterir.

Kuvvetli hafızası vardı. Ne yazık ki ömrünün sonuna kadar bu durumunu muhafaza edemedi. Buna rağmen ara sıra hafızasının güçlü olduğu günlerden arda kalan dakikalarda o günleri hatırlatırdı.

14.7.1985 günü Nuriye ablada otururken eve gitmek ister. Yanında birçok kişi olduğu halde bu isteğini bana şöyle anlatır:

Hayde gidelum Faik
O bizum memlekete.
Akşam oluyur artuk
Geçelum herekete.

Birlikte yürüyerek eve geldik. Kapıyı açtım. İçeri girince:

Gidi Faik behlevan
Hep açtun kabilâri
...
...

Dörtlüyü tamamlamadı. Tamamlaması için ısrar edince devamını söyleyemeyeceğini ifade etti.

Bir sohbet anında kendisinden şiir söylemesini istedim

Neşeli olmadıkça
Güzel türki söylenmez.
Söylenen türkileri
Daha kimse dinlemez.

Diyerek şiir için durumunun uygun olmadığını yine şiirle ifade etti.

Özellikle bayramlarda tüm aile fertleri Ankara'da toplanır, mutluluğumuzu birlikte paylaşırdık. Bu birlikteliğimize herkesten çok o sevinirdi.

Yine bayram günlerinden biriydi. Oturma odasında oturuyor ve sohbet ediyorduk. Pencereden Nuriye ablanın geldiğini görür ve aşağıdaki dörtlüyü söyler:

Haniya sagizlarum
Hep yanumda kızlarum.
Nuriye'yi görünce
Daha başka sizlarum.

Kayınpeder gençliğinde Ayşe isminde bir kız kaçırır. O bu olayı bir şiirinde şöyle anlatır:

Haçan gelduk Harheşe,
Dört boğazlı bir köşe,
Altı kişi ateşe,
Vardur şuşede gazi.

Kastanoz başı meşe,
Oğumde idi Ayşe,
İşim çıkmadı başa,
Geldi bana bu yazı.

Sığındıkları ev, kızın akrabalarından birine yakındır. Bir fırsatını bulan Ayşe, kaçarak akrabalarının evine sığınır. Olay duyulunca Ayşe'nin akrabaları kayınpederi yakalar ve döverler. O, bu acılı dakikalarını şu dörtlüyle anlatır:

Atamadum bir ayak,
Yedum krik elli dayak,
Seyir ettiler irak,
Yandi dere boğazi.

Ben hac görevimi yerine getirmiş olmanın mutluluğunu yaşarken, annemin çok arzu ettiği halde, sağlığının yerinde olmaması ve yaşının ilerlemiş olması nedeniyle bu görevi yerine getirememenin ezikliğini hissediyordu. Ona bu mutluluğu tattırmak bana düşüyordu. Onun yerine ben hacca gitmeliydim. Bu amaçla İfakat'ı da alarak 1990 yılının yaz tatilinde bu kez Almanya'dan kutsal topraklara uçtuk. Dönüşümde annemi bu davranışımdan ötürü mutlu gördüm. Üzerimdeki analık hakkına karşılık küçük bir karşılıkta bulunmak güzel bir duygu.

1992 yılının yaz tatilinin sonunda Almanya'ya dönüyordum. Görüşmek için Hasanbey köyüne uğradım. Geceyi orada geçirdim. Kahvaltıda ağabeyim:

Sabaha yaklaşık bir saat kala uyandım. Bir rahatsızlık vardı vücudumda. Yatakta gerildim. Kürek kemiğimin altında bir damar ya da bir kas koptu sandım. Dayanılmaz şekilde ağrım verdi. Dua ettim, "Ya Rab, hiç değilse namazı kılıncaya kadar müsaade et!" dedim. Bir süre sonra ağrım hafifledi. Namazı kıldım ama bir daha gözüme uyku girmedi, dedi.

Çektiği acı yüzünden anlaşılıyordu. Yorgun ve solgundu. Kendisini Akyazı'ya doktora götürdük. Doktor muayenehanesinde yoktu. Ancak

öğleden sonra gelebileceğini söylediler. Benim beklemek için zamanım yoktu. Ahmet ile ağabeyimi Akyazı'da bırakarak oradan ayrıldım.

İki gün sonra Akyazı'daki doktor kesin teşhis koyamadığını, tam teşkilatlı bir hastahaneye-İstanbul'a gitmesi gerektiğini öğrendim. Damadı Selami aynı gün onu İstanbul Göğüs Hastalıkları Hastahanesi'ne götürmüş. İlk muayeneden sonra hemen yatırmışlar. Hasan'ın müdahalesiyle özel bakıma alınarak kısa zamanda hastalığının teşhisi konmuş. "İleri safhada akciğer kanseri. Hem bünyesinin zayıf, hem de hastalığının ilerlemiş olması ameliyatının fayda getirmeyeceği sonucuna varılmış. İlâç ve şua tedavisine başlanmış. Tedavi sonunda iyileşme görülmüş. Hastalığının ciddiyeti kendisine söylenmemiş. Bu sıralarda kendisiyle iki telefon görüşmesi yaptım. Sıhhatinin iyi olduğunu, moralinin de yerinde olduğunu gördüm.

İkinci haftanın sonunda Tıp Fakültesi Hastahanesi'ne yatırılmış. İlaç ve şua tedavisi burada da devam etmiş. Doktorlar hastalığının iyileşmesinden ümitsizmiş. Hafta sonlarında bazen Mehmet Ali ağabeyime, bazen de köye gidiyormuş.

Şua tedavisi bitince hastalık tekrar nüksetmiş. Yapılacak bir şey kalmadığından ağrı dindirici ilâçlar verilerek hastahaneden taburcu edilmiş. Köye götürülerek istirahata çekilmiş.

Telefonla kendinden sık sık bilgi alıyor, günden güne durumunun kötüye gittiğini öğreniyordum.

26 Aralık 1992

Yılbaşı tatili gelmişti. Ziyaret etmek amacıyla Türkiye'ye gittim. Kendisini yatakta buldum. Bütün ihtiyaçlarını yatağında yapıyor, ayağa kalkamıyordu. Belden aşağı bölümünü kıpırdatamıyor, belden yukarısını ise ancak belirli pozisyonlarda hareket ettirebiliyordu. Yemekten kesilmiş, sık sık ağrı dindirici ilâç almak zorunda kalıyordu. Çok zayıflamıştı.

Akşamleyin hepimiz onun odasındaydık. İhtiyaç için iki defa bizi dışarı çıkardı. Üçüncü çıkışımda arkamdan beni çağırdılar. Yengem:"Bütün uğraşmalara rağmen idrarını yapamadı" ğını söyledi.

Sondajla idrarının alınması gerekiyordu. Orada benden başka bu işi yapacak kimse yoktu. Oysa ben o güne kadar böyle bir iş yapmamıştım. İşe başlayınca, Bu da mı başıma gelecekti, anlamında "Ey büyük Allah'ım" dedi ve gözlerinden yaşlar boşandı. Kendisini teselli edere moral vermeğe çalıştım. Sakinleşti. Sondajı yaptım, arkasından rahatladı.

O gece 20 santimetre kadar kar yağdı. Sabahleyin de lapa lapa kar yağmaya devam ediyordu. Hacı Hüseyin ile birlikteydik. Kar yağışı bizi endişelendirdi. Bir an önce köyü terk etmek gerekiyordu. Kar yağışı böyle devam ederse akşama kadar tüm yollar kapanabilirdi. İzin isteyerek köyden

ayrıldık. Bir tarafa uğramadan İstanbul'a geldik. Bizden sonra yağan kar bir metreye yaklaşmıştı. 31 Aralık günü Almanya'ya döndüm.

Ümitsiz bekleyiş 23.1.1992 Perşembe günü saat 10.15'e kadar sürdü. Saat 14.00'te okuldan eve dönüşümde ölüm haberini aldım. Aynı gün 20.00'de İstanbul'a, ertesi gün yine Hacı Hüseyin ile köye gittik. Kapıda büyük kalabalıkla karşılaştım. İstanbul, Trabzon ve Adapazarı oradaydı sanki. Cenaze yıkanmış, bütün hazırlıklar tamamlanmıştı.

Öğle namazından sonra cenaze namazını kılarak babamın yanına defnettik. Geriye büyük bir boşluk bırakarak evini ve çevresini ıssızlaştırdı.

Yaz tatilini memlekette geçiriyordum. Şerafettin ile H. İhsan motosikletle yaylaya gelerek Erdoğan'ın şehit düştüğü haberini verdiler.

Erdoğan altı aylık yedek subaydı. Van'ın Çatak ilçesinde askerlik görevini yapıyordu. 3 Ağustos 1993 günü devriye dönüşünde bölücü örgüt tarafından pusuya düşürülerek 5 arkadaşı ile şehit düşmüştü.

Aynı gün altı kişilik bir grupla Adapazarı'na hareket ettik. Ertesi gün büyük bir dini ve askeri törenle Erdoğan'ı Arifiye-Kalaycıbayırı'nda toprağa verdik.

Adapazarı ile sık sık telefon görüşmesi yapıyor, her defasında annemle konuşuyordum. Bu konuşmalar bazen bir cümle ile sonuçlanıyor, bazen de dakikalarca sohbet edip şakalaşıyorduk.

Eylül 1993 sonunda H. Kerim ağabeyim annemin rahatsız olduğunu söyledi. Doktora götürdüğünü, karaciğer büyümesi, barsak iltihabı, kalp yetersizliği rahatsızlıkları tespit edildiğini söyledi. Bu rahatsızlıklara karşı ilâçları seruma ilave edilerek verildiğini söyledi. Önümüzdeki bir haftalık tatilde gelebilmek için şimdiden yer ayıracağımı söyledim.

8.10.1993 Cuma günü 13.20'de THY uçağı ile İstanbul'a uçtum. O geceyi geçirip ertesi gün Adapazarı'na gitmeği plânlamıştım. Ağabeyime telefon ederek plânımı bildirdim ve annemin durumunu sondum. Değişen bir şeyin olmadığını, mümkünse bu akşam gelmemi söyledi.

Saat 20.00'de H. Hüseyin ile yola çıktık. Saat 22.00 civarında Adapazarı'ndaydık. Annem odasında yatıyordu. Yanına yaklaştım, selam verdim. Selamımı aldı. Elini öptüm. Nasıl olduğunu sordum, hasta olduğunu söyledi. İnşallah iyi olacaksın diyerek moral vermeğe çalıştım.

Bir süre daha konuştuktan sonra diğer tarafa geçtim. Yapılan tedaviyi bir de ağabeyimden dinledim. On dakika kadar sonra yanınagittiğimde benimle daha canlı ve daha içten konuştu. Sonra ilave etti:

"Oğlum ben seni biraz önce tanımadım. Sen içeri gittikten sonra tanıdım. Ne kadar iyi ettin geldiğine", dedikten sonra dua etti.

Işıktan rahatsız olmaması için odasında lamba yanmıyordu. Koridordan gelen ışık arkadan aydınlattığı için yüzümü görmemiş ve tanımamıştı.

O gece yatağının karşısındaki divanda yatmak istedim. Yorgun olduğumu, başka bir odada yatıp dinlenmem gerektiğini, annemle kendilerinin ilgileneceklerini söylediler.

Benim gelmem sorumluluğu ortadan kaldırmış gibi o gece herkes yatıp uyumuş. Ertesi gün çok rahatsızlandığını, sık sık tuvalete kalktığını, bazı ihtiyaçlarını yapmakta zorluk çektiğini öğrenince üzüldüm. Ben buraya dinlenmeğe gelmemiştim. Tüm ısrarları bir tarafa bırakıp annemin yanında kalmalıydım.

O günden sonra yanından hiç ayrılmadım. Ağrısının dindiği anlarda sohbet ettik, serumunu beş ayrı ilâç katarak yengemle birlikte vurduk. İştahı yoktu. Kırk seneden beri devamlı yediği rafadan yumurtayı bile yiyemiyordu.

Her geçen gün bir öncekini arattı. Hastalığı ağırlaşıyordu. Gelişimin ikinci günü ilâçları bitti. Eve doktor getirdik. Aynı ilâçlara devam edilmesi gerektiğini söyledi. Serumlar sonuç vermiyor, ağrı dindirici ilâç vermek zorunda kalıyorduk.

Ölümüne 20 saat kalıncaya kadar akli dengesinde en ufak bir değişiklik olmadı. Hem kendisi okuyarak dua ediyor, hem de bizim okumamızı istiyordu.

Dönüşümü bir-iki gün erteleme ümidiyle gittiğim THY bürosundan eli boş döndüm. 16.10.1993 günü Almanya'ya dönmek zorundaydım. Gurbet yaşamına binlerce kahrederek, böyle bir anda annemin yanında kalamamanın üzüntüsü içinde kimseye haber vermeden, Perşembe günü evi terk ederek otobüs terminaline gittim. Ağabeyim arkamdan gelerek beni yolcu etti.

16.10.1993 cuma sabahı saat 10.30'da İstanbul'dan Düsseldorf'a uçarken annem 10.20'de (1902-1993 91 yaşında) vefat etmiş.

Ölüm haberini Duisburg'a geldiğimde öğrendim. Şiddetli bel ağrısından ne ayakta durma ne de yürüme gücüm kalmamıştı. Ayrıca pazartesi günü derse başlamak zorundaydım. Geri dönmeğe imkan yoktu. Bu nedenle benim yerime Hakan'ı Adapazarı'na gönderdim.

20 Şubat 1998 tarihinde Alman vatandaşlığına geçtim. İstemeyerek verdiğim bu karardan çok etkilendim. Aynı tarihte tekrar Türk vatandaşlığına girmek için başvurduysam da Almanya, işlemler anında benden "Başka bir ülke vatandaşlığına girmeyeceğim" konusunda yazılı taahhüdünde bulunmuş olmam, bu müracaatımı iptal ettirmeme neden oldu. Nisan 2000 tarihinde ikinci kez Türk vatandaşlığına başvuruşum, Eylül

2002 tarihinde nüfus cüzdanı almamla sonuçlandı. Artık dört yıl boyunca Türkiye'de birçok konuda yabancı muamelesi görmüş olmam böylece son buldu.

2000 yılında verdiğim bir önemli karar da meslek hayatımla ilgilidir. Bu tarihte verdiğim kararla 2008'deki emeklilik tarihini maaşımda %17'lik bir indirimi kabul ederek 2004 yılına indirdim. Bu güne kadar mesleğime büyük özveri ile devam etmem, çabuk yorulmama neden oldu.

Şimdi 30 Nisan 2004 yılını sabırsızlıkla bekliyorum. Bakalım Rabbim o günü gösterecek mi? Emeklilik yıllarında neler nasip edecek?

Eylül 2001'de İfakat ile Ferhat'ı Türkiye'ye gönderdim. Ders nedeniyle bu seyahate ben katılamadım. Amacımız Ferhat'ın sözünü kesmek ve nişanlamaktı. Kerim ağabeyim benim yokluğumu aratmadı.

26.9.2001 günü söz kesilerek aile arasında nişan takıldı. Bu mutlu geceye ancak telefonla katılabildim. Böylece aile fertlerim altıya yükseldi. Bir gün sonra gelinime:

"Sevgili Yüksel, ailemizin bireyleri arasına girmeyi kabul etmiş olmandan bir baba olarak mutlu oldum. İnşallah her şey gönlünce olur. Gözlerinden öperim." Mesajını gönderdim. O, şöyle cevap verdi:

"Teşekkür ederim. Ben de bu güzel ailenin bir ferdi olmaktan mutluluk duyuyorum. Ellerinizden öperim."

Karşılıklı bu güzel mesajlardan sonra doğru seçim yaptığımız izlenimini edindim. Ümit ederim bu sıcak ilgi devamlı olur.

Ostern tatilinde –25.03-06.04.2002- Trabzon'a uçarak düğün hazırlıklarını gözden geçirdim. Daha sonra İfakat ve diğer davetliler gelerek 5 Nisan 2002 Cuma günü Trabzon-Konak Düğün Salonu'nda düğünü yaptık. Düğüne köyden iki minibüs dolusu insan katılırken bizden ağabeylerim, yengelerim ve Saadet vardı. Düğünden sonra geceyi Hakan ile birlikte Saadet'te geçirdikten sonra ertesi sabah saat 6.00'da Almanya'ya döndük. Diğerleri 09.04.2002 tarihinde Almanya'ya geldiler. 12 Nisan 2002 tarihinde Duisburg'ta yapılan ikinci düğün ile mutlu son noktalandı.

Allah'a hamt olsun ki, bana böyle bir mutluluk yaşattı.

Daha dün ayaklarımızın arasında dolaşan Meryem bugün (30 Eylül 2002) 13 yıllık ilk ve orta öğrenimini tamamlayarak üniversiteye başladı.

Babasının mesleği doğrultusunda seçtiği bu bölüm inşallah kendisine ve çevresine faydalı olur.

Şu anda okumakta olduğunuz hatıra defterini hesaba katmazsak 1978 yılında "Kindergarten" kitapçığıyla yazı hayatına başladım. Bunu daha sonra derse hazırlanırken ortaya çıkan çalışma kâğıtlarının kitap haline getirilmesi izledi. Sonderschule'de görev almam, yazı hayatımda bana yeni ufuklar açtı. Karşılaştığım problemler beni yazım hayatına itti. SS'ye başladığım yıllarda Türk sınıflarında okutulmaya uygun kitaplar yoktu. Türkiye'den getirtilen kitaplar gerek metot, gerekse içerik bakımından çocukların bulundukları çevreye öğrenim seviyelerine uygun değildi. Her ders saati için ayrı çalışma kâğıdı hazırlamak zorunluydu. Önce bu çalışma kâğıtlarıyla işe başladım. Biriken çalışma kâğıtları daha sonra kitap haline getirilerek Avrupa'daki Türk sınıflarında okutulmaya başlandı.

Bu güne kadar hazırladığım kitaplar ve kitapların yazıldığı tarihler:
Anaokulu 1978
*Harf Alıştırmalar 1985
*Türkiye'nin İlleri 1985
*Okuma-Yazma Alıştırmaları 1985
*Harf Metoduyla Okuma Yazma Öğretimi (el yazılı) 1990
*Din Dersleri (8-10. sınıflar için) 1991
*Harf Metoduyla Okuma Yazma Öğretimi (kitap harfli) 1991
*Tarih Boyunca Türk Devletleri 1994
*Günümüzde Türkler 1995
Gümüşdere 1999-2003
Konularına Göre Kur'an CD'si, 2000
İlçeleriyle Trabzon 2000
Hilal Köyü 2000
*Kelime Ve Cümle Çalışmaları 1 ve 2, 2001
*Kendimi Tanıtıyorum 2001
Ataköy (yazılıyor)
Kesitler (yazılıyor)
*Hayat Bilgisi 2002

Meslek hayatımın son 16 ayına girerken geriye dönüp baktığımda bu uzun maratonu on bölümde özetleyebilirim:

1. 30 Haziran 1963 – 01 Haziran 1964
Macera, sıkıntı, bocalama ve eğitim-öğretim yönünden başarısız geçen Hilal köyü-Hakkâri'de geçen ilk yıl.

2. 24 Mayıs 1964 – 07 Eylül 1964
Sivas'ta yaklaşık üç buçuk aylık askeri eğitim süresi

3. 07 Eylül 1964 – 17 Eylül 1965

Sivas-Okuma-Yazma Okulu'nda plânlı, programlı ve çok başarılı geçen bir yıl.

4. 17 Eylül 1965 – 08 Ağustos 1968

Adapazarı-Elmalı köyünde ilk olarak öğrencilerimle birlikte huzur ve başarı dolu üç yıl.

5. 10.Ağustos 1968 – 15 Kasım 1968

Ankara-Çubuk ilçesi, Karadana köyünde kalıp kalmamak konusunda, belirsizlik içinde geçen dört ay.

6. 18. Kasım 1968 – 10. Temmuz 1970

Mesleki yönden ne olduğumu bilmediğim, başarılarımın bir başka sahada sergilendiği, aynı zamanda sıkıntı ve üzüntü dolu iki yıllık Ankara-Etimesgut Kimsesiz Çocukları Yetiştirme Yurdu Grup Öğretmenliği süresi.

7. 10 Temmuz 1970 – 20 Nisan 1971

Mesleğimden tamamen ayrılarak Federal Almanya'da Reutlingen'de işçilik hayatına atılmam.

8. 20 Nisan 1971 – 01 Ağustos 1972

Türkiye'den binlerce kilometre uzakta, Hechingen-Rangendingen'de öğrencilerimle yeniden buluşmam, dil, kültür, ikamet, intibak zorluklarıyla boğuşmak zorunda kaldığım bir dönem.

9. 08 Ağustos 1972 – 23 Ağustos 1982

Eğitim ve öğretim çalışmalarının rayına oturduğu, ama bunun yanında mesleğime Federal Almanya'da devam edebilme konusundaki belirsizlikler dönemi.

10. 23 Ağustos 1982 - 30 Nisan 2004

1982/1983 ders yılında haftada 4, 1983/1984 ders yılında 8, 1985 ders yılından itibaren de 27 saat görev yaptığım, başarı çizgisinin süratle zirveye yükseldiği, yorucu, fakat verimli Sonderschule yılları.

Son olarak, 2003/2004 ders yılında çeşitli nedenlerle görevlerinden ayrılan Sonderschule'lerdeki öğretmenlerin yerine, GS ve HS'lerdeki öğretmenler atandı. Sonderschule'de deneyimsiz olan bu öğretmenlere seminer vermek için Schulamt tarafından görevlendirildim. Salı günleri 10.30-15.00 saatleri arasında, 30 Nisan 2004 tarihinde görevime son vereceğim tarihe kadar devam edecek olan bu seminerde, Sonderschule'lerde kullanılan materyallerin tanıtımı -ki bunlar, benim yazdığım kitaplar ve hazırladığım materyallerdir-, bu okullardaki

öğretmenlerin karşılaşabileceği problemler ve bu problemlerin yerinde -ilgili okullarda- tespiti ve bu problemlere getirilebilecek çözüm yolları ve yapılabilecek öneriler üzerinde durulacak.

Bu çalışma benim son hizmetin olacak. Bunca yıllık deneyimim benimle birlikte emekliye ayrılmayacağı için mutluydum. Gerçi hazırladığım ders kitapları tüm Avrupa'daki Türk sınıflarında meslektaşlarımın hizmetindedir. Bu seminerle hem deneyimlerim hem de ders araç ve gereçlerim öğretmenlere yardımcı olması bakımından önemlidir. Müfettiş Bayan Klefken'i, yerinde verdiği bu kararından ötürü kutluyorum.

Bayan Klefken, Duisburg Schulamt'ta, Sonderschule'lerle görevli müfettiştir.

Bayan Klefken'den söz açılmışken bir anımı hatırlamadan geçemeyeceğim.

2000/2001 ders yılında bakanlıktan gelen bir yetkiliyle Bruckhauserstrasse 18'de toplantımız vardı. Toplantıya Bayan Klefken'den ayrı olarak okul müdürü ve bir grup öğretmen katıldık. Herkes sırasıyla derste ne yaptığı, öğrencilere nasıl yararlı olduğu konusunda deneyimlerini anlattı. Sıra bana geldiğinde, ben de yaptıklarımı kısa başlıklar halinde sıraladım. Bu sırada Bayan Klefken: "Bay Yeni'nin böyle kısa anlattığına bakmayın. Çok faal bir arkadaşımızdır. Yazdığı çok yararlı kitapları vardır (Bunların bir kısmı Kültür Bakanlığı tarafından Türk sınıflarına önerilmiştir.)" deyince bakanlık müfettişinin mimiklerinde bir değişiklik oldu gördüm.

Bayan Klefken, çalışmalarını Duisburg Sonderschule'lerdeki Türk öğretmenlerini meslek içi eğitimden geçirmekle sınırlamayıp, NRW eyaleti çapında genişletmeyi plânladı. Bayan Klefken'in oluşturduğu hazırlık komitesi toplantısına 21.01.2004 tarihinde beni de davet etti. Toplantıya katılan Alman öğretmenlere Sonderschule ile ilgili görüşlerim ve hazırladığım kitap ve çalışmalarım hakkında bilgi verdim. Katılımcıların ilgi ile izlediği açıklamalarımdan sonra Soest'a yapılacak genel toplantıda aynı bilgileri diğer öğretmenlerle paylaşmak üzere bir dizi seminerde tekrarlamamı rica etti. Anlaşılan giderayak daha bir süre yüklü bir çalışma temposu içine girmek zorunda kalacağım. Bu çalışmalar toplum yararına olacağı için daveti tereddüt etmeden kabul ettim.

Son iki üç yıldan beri okulumdaki Türk çocuklarının sayısı azaldı. Ders saatlerimin doldurulmasında sıkıntı çektim. Bir çocukla ders yaptığım saatler oldu. Gerçi Sonderschule'lerde bu durum olağandır. Okul müdürüne bu konuda öneride bulunduğum. Bazı sınıfları ve saatleri birleştirerek bir günüm serbest kalsın. O gün bir başka okula gideyim, dediysem de sonucu

değiştiremedim. “Bu konuda bana bir şey sorulursa gereken cevabı veririm!” dedi.

21.01.2004 tarihinde Bayan Klefken: “Ders saatlerinin azlığı ve öğrenci sayısının düşük oluşu bana iletildi. Ben diğer okullarda görevlendirmektense aynı okulda kalıp başka işlerde görevlendirmek daha yararlı olur, düşüncesiyle kabul etmedim.” dedi.

Bayan Klefken’in bana verdiği görev zorunlu değildi. Kabul etmeyebilirdim. Görevi tereddütsüz kabul ettiğime sevindim. Eğer kabul etmeseydim Bayan Klefken’e karşı çok ayıp olacaktı.

Kesitler’in sonuna gelirken dedemi hatırladım. Resmini bile görmedim. Kendisinden nakledilen birkaç konunun dışında hiçbir özelliğini bilmiyorum. Onun yaşamı, sevinci ve üzüntüsü neydi? Bunları bilmek isterdim. Dedem ile ilgili anlatılanların içinde en ilginç olanı, onun özelliklerinden yalnız birini yansıtması açısından önemlidir. Şöyle ki:

Babam bir süre gurbette kalır. Dönüşünde kendi gelmeden önce Bayburt’tan bir koyun satın alır. Keser, derisini yüzer, kafasını ayırdıktan sonra paketleyerek dedeme gönderir. Haber dedeme ulaşınca babaanneme koyunun kafasının olup olmadığını sorar. Olumsuz cevap alınca “Beş paraya senin olsun!” der. Ona göre koyunun en kıymetli organı kafasıydı. Oğlunun hediyesinden memnun olmadığını belirtir.

Dedemin yaşadığı yıllar hakkında bilgi edinmek için çok araştırdım. Elde ettiğim bilgiler çok kısıtlıdır. En azından bir şeyler ortaya çıkanlar hiç yoktan iyidir, diyerek yetiniyorum.

Torunlarım benim arkamdan hayıflanmayacak. Kendilerine birçok hatıra bırakabildiğim için huzurluyum. Bu hatıralar onlara dedelerinin yaşadığı yılların özelliği hakkında bilgi vereceği için önemlidir.

Yaprak dökümü devam ediyor. Mustafa ağabeyimle başlayan eksilme önce Fatma ablam, ardından 28.02.2004 sabahı saat 8.00’de de Hayriye ablamla devam etti. 2003 yılı yaz tatilinde kendisini Adapazarı’nda ziyarete gittiğimde hasta yatağında beni tanımamıştı. Bir ay boyunca değişik zamanlarda yaptığım üç ziyarette de kendisinde bir değişiklik olmadı. Bu durumu son zamana kadar devam etti. Ölüm haberini alır almaz Düsseldorf’tan kalkacak Türk ve Alman uçaklarında yer bulamadım. Bu güne kadar birçok sevinçli ve üzüntülü günümde Türkiye’ye gidemedim. Mesleğime, Almanya’ya kahrederek Mehmet’i aradım. Güç de olsa o uçuş bileti bulmuştu. Emekliye ayrıldığımda sağlığım elverdiği süre bu tür engellerle karşılaşmayacağım için sevinçliyim. Rabbim taksiratını affetsin!

Bazen özlediğim, bazen de gelmesini istemediğim 30 Nisan 2004 tarihi gelip çattı. Son saatler yaklaştıkça tarifi zor duyguların etkisinde

kaldım. Bu duyguları "Kişinin kendisini boşlukta hissetmesi, yalnızlık duyması, uzun yıllar hizmet verdiği mesleğinden ayrılmakla işe yaramaz hale gelmesi ve benzerleri" olarak sıralayabilirim.

Kısa bir süre birlikte çalıştığımız, daha sonra öğretmen fazlalığından Mönchengladbach'a tayin edilen arkadaşlardan bir kart aldım. Vefa ve samimiyetle dolu olan kartta şunları okuyorum:

"Lieber Herr Yeni,
herzliche Grüsse aus dem "fernen" Mönchengladbach.
Wir haben von Ihrer Verabschiedung gehört und möchten Ihnen auf diesem Wege alles Gute wünschen, vor allem eine ruhigere, stressfreiere Zeit, jedoch mit hoffentlich auch schönen Erinnerungen an Ihre Schulzeit.
Wir haben in den leide wenigen Jahren an der Bruckhauser Strasse sehr gerne mit Ihnen gearbeitet.

Doris Wassen, Birgit Dahlmanns, Holger Röfer

Benzer duyguları içeren bir mesaj da Schulraetin, Bayan E. Brings'ten aldım:

Bayan E. Brings bu ders yılı başında bizim bölgeye atandı. Okula birkaç defa geldi, ama ders saatlerine rastladığı için görüşme olanağı bulamadım. O da benimle tanışmak istediğini birkaç kez dile getirmiş, çeşitli nedenlerle gerçekleştirememişti. Veda toplantısında davetiyenin kendisine geç ulaşması, bu tarihte önemli toplantısının olması nedeniyle gelemediğini belirtti.

Bayan Brings mesajında şöyle diyordu:

"Sehr geehrter Herr Yeni! 28 April 2004
Ich bedanke mich sehr herzlich für die Einladung zur Ihrer Verabschiedungsfeier am 30.04.2004!
Leider erreichte mich die Einladung erst in dieser Woche.
Ich bitte um Ihre Verstaendnis, dass ich aus terminlichen Gründen leider nicht an der Feier teilnehmen kann.
Schade, dass ich Sie in meiner noch kurzen Zeit hier Duisburg nicht mehr kennenlernen konnte.
Hören konnte ich aber die Wertschaetzung, mit der von Ihrer Arbeit und von Ihrer Person gesprochen wird.
Ich bedanke mich für ihr Engagement und wünsche Ihnen eine glückliche, gesunde und aktive Zeit und eine schöne Verabschiedungsfeier.
Viele Grüsse

E. Brings, Schulraetin, Schulamt Duisburg"

Gerek öğrenciler (Türk-Alman) gerekse öğretmenler bu güne olduğundan fazla önem verdiler. Aylar öncesinden hazırlıklara başladılar. 30 Nisan cuma günü 10.00'a kadar ders yapılarak öğrenciler evlerine gönderildi. Eğlencede görev alan öğrenciler saat 10.15'te okulda

Öğrenci grubu gösteriden sonra

oynadıkları piyeste benim yaptığım coğrafya derslerinden birine benzer bir gösteri düzenlendiler. "Schattentheater" şeklinde olan bu oyunda ışığı yansıtıcı levha ve aksesuarlarla karanlık odada neon ışığı ile gerçekleştirildi. Göğsünde "Herr Yeni" yazılan bir öğrenci, elindeki reflektörlü sopa ile Türkiye haritasında belirlenen şehir ve denizleri göstererek, yine ellerindeki reflektörlerle diğer öğrenciler cevaplandırdılar.

Öğrencilerin ikinci etkinliği halk oyunları ve oryantal dans gösterileriydi. Orkestranın kendi aralarındaki öğrencilerden oluşturulması ve profesyonel müzik grubunu aratmaması takdir edilmeye değerdi. Hele bu arada salonun duvarlarına asılan afişler karşısında gözlerimin yaşarmaması mümkün değildi.

Afişlerde gözüme çarpan duygu yüklü Türkçe ve Almanca cümleler:

SEVGİLİ ÖĞRETMENİMİZ

Her zaman mutlu olunuz!
Allah büyük, her şeyin iyisi!
Allah oturmak nasip etsin Türkiye'deki yeni evinizde!
Bizi unutmayın!
Sizi özleyeceğiz!
İnşallah bizi ziyarete gelirsin!
Sağlıklı kalın!
Canım öğretmenim sizi seviyoruz!

LIEBER HERR YENI

Sie waren der beste Lehrer!
Wir werden Sie vermissen!
Vergessen Sie uns nicht!
Wir denken oft an Sie!
Besuchen Sie uns mal!
İmmer viel Freude!
Bleiben Sie Gesund!
Gott soll Sie schützen!
Auf Wiedersehen!

Öğretmenlerin etkinliği öğrencilerin gösterdiği özveriyi aratmadı. Herkes özel kıyafetleriyle geldi. Bana uyarladıkları bir şiiri koro halinde sundular.

Öğretmenler korosu

Okul Müdürü Herr Schatz aşağıdaki konuşmayı yaptı:

Liebe Kolleginnen und Kollegen,
Liebe Frau Yeni, Liebe Familie Yeni,
mein Lieber Herr Yeni,
Heute verlieren wir an unserer Schule einen wichtigen Baustein. Die Schule an der Bruckhausener Strasse wird nicht mehr dieselbe sein wie heute.
Herr Yeni die Schule haben sie mitgeprägt auf ihre ruhige stetige Art ohne sich in den Vordergrund zu drängen aber immer da und immer an der richtigen Stelle dabei. Ich habe ihnen schon einmal gesagt in den 90´er Jahren, als die Auseinandersetzung eigentlich die Konfrontation der Kulturen auch auf unsere Schule überzuschwappen drohte hätten wir den Frieden den wir an unserer Schule haben ohne sie nicht wahren können. Dafür sind wir alle und ich ganz persönlich ihnen sehr dankbar. Heute steht es in allen Zeitungen die Auseinandersetzung mit der islamischen Kultur. Wir haben das miterlebt und haben aber bei uns gesehen wie es gut sein kann. Sie sind ein Moslem das haben wir anerkannt und respektiert, so wie sie uns anerkannt und respektiert haben. Wie es auch in der zweiten Sure des Koran steht. Es soll kein zwang sein im Glauben.
Wenn sich die Kulturen dann triefen waren sie dabei wenn wir gesprochen haben wenn die Lösung gefunden war mit denen wir alle gut leben konnten. Als Lehrer unserer Schule waren sie außergewöhnlich beliebt. Von allen Schülerinnen und Schüler wir haben es gerade an der Schule erlebt, ganz eindrucksvoll. Dabei ging ihr engagement als Lehrer über unsere Schule. Sie haben Schulbücher geschrieben. Ihr wissen und ihr können in Fortbildungen anderer Kollegennahe gebracht und so ihren Teil dazu beigetragen dass der Unterricht in türkischer Sprache zu einem ganz normalen Schulfach geworden ist. Und schließlich Herr Yeni wird es ein ganz großes jammern geben wenn meine Kolleginnen und Kollegen im nächsten Jahr Kinder türkischer Herkunft Begutachtet werden soll. Dabei waren sie nicht nur der Übersetzer nein sie waren ein geschätzter Mitgutachter.
Deswegen möchte ich mich ganz persönlich bei ihnen für unsere beidige Zusammenarbeit bedanken. Ich wünsche ihnen für ihren Ruhestand, dass sie Reisen können, das sie gesund sind, das sie mit ihren Kameras arbeiten können, das sie für ihre Familie da sind und das sie die Muse habe wie Brecht es sagt unsere mit Nachsicht zu bedenken.

Konuşma sırası bana gelmişti. Ben de aşağıdaki konuşmayı yaptım:

Liebe Kolleginnen und Kollegen,

Lieber Herr Vollmer,

Ich danke Ihnen vielmals, dass Sie am letzten Tag in meinem Beruf mit mir zusammen hier sind.

Es war gegen Ende des Schuljahres 1981/1982 in der Gemeinschaftsgrundschule Schulstrasse.

Ich erzâhlte meinen Schülern, dass ich im kommenden Schuljahr nicht mehr bei ihnen sein könnte und zur Sonderschule Bruckhauser Strasse wechseln würde.

Als erste Reaktion riefen die Schüler: „Gehen Sie nicht! Bleiben Sie bei uns!" und wurden still. Dann sagte einer meiner Schüler:

„Herr Yeni, haben Sie auch Ihre Hausaufgaben nicht gemacht und müssen jetzt deswegen zur Sonderschule?"

Seit diesem Tag sind 22 Jahre vergangen. Ich hâtte vielleicht noch weitere 4 Jahre im Berufsbleiben können, aber „Wer schnell lâuft, ermüdet schneller" deswegen scheide ich früher aus meinem viel geliebten Beruf aus.

Wenn ich noch einmal die Wahl bezüglich meiner Berufsauswahl haette, würde ich wieder das Lehramt waehlen und wieder gerne in die Bruckhauser Strasse kommen, denn hier habe ich meine erfolgreichsten und schönsten Lehramtsjahre verbracht.

In keine anderen Schule fand ich solch eine Kollegialitât vor, wie an diese. Ohne Zweifel haben auch die Schulleitung und Schulamtsleitung einen grossen Beitrag hierzu geleistet. Ich danke Ihnen vom Herzen.

Ich möchte dass Sie wissen, das ich Ihnen auch in Zukunft gerne zur Seite stehen werde.

Ich wünsche Ihnen allen, alles Gute!

Bu konuşmadan sonra Herr Schatz bana küçük bir paket verdi. Hediyeyi açmadan önce onlar şampanyalarını, Yeni Ailesi ise limonatalarını yudumladı.

Paketi açtığımda büyük bir hediye ile karşılaştım. Bu bir altın cep saatiydi. Bir kapağının üstünde "30.4.2004", diğer kapağının üstünde "Für eine gute neue Zeit" yazılıydı. Saatin kapağını açtığımda helezon şeklinde tüm arkadaşların adları vardı: "K. Bastek, R. Behrens, K. Benczek, M. Beyer, G. Broel, B.Dörnenburg, B.Fischer, N. Göckeritz, W. Gründel, H. Kemper, W. Lawrenz, B. Leilich-von Brederode, I. Nelles, D. Neumann, M.

Nichts, S. Pungs, K. Schatz, M. Schok, J. Vollmer, M. Westerhoff, E. Wesendonk."

Bundan daha iyi bir hediye olamazdı. Kendilerine teşekkür ettikten sonra kendi elleriyle hazırladıkları yemeklere sıra geldi.

Yemekten sonra sıra benim vereceğim hediyelerdeydi. 2003 yılı yaz tatilinde Kapadokya'da çektiğim, önce sergi açmak istediğim, ama bazı nedenlerle gerçekleştiremediğim fotoğrafları çerçeveleyerek arkadaşlara dağıttım. Çok isabetli bir davranış oldu. Aksi halde onlara karşı mahcup durumda kalacaktım. Saatin beni sevindirdiği kadar fotoğraflar da onları sevindirdi.

Saat 13.00'ü gösterirken veda etmeye sıra geldi. Gerek yıllarca taşıdığım anahtarların teslimi, gerekse arkadaşlara veda etmek zor oldu. Çeşitli vesilelerle tekrar görüşmeyi ümit ederek mesleğimin son gününe noktayı koydum.

Faik Yeni, meslekte 41 yıl 1 ayını geride bırakarak emekliye ayrıldı. O artık emekli öğretmendir!